

3 1761 00252342 1

Jeg kjender adskillige i hoi Grad respectable, dygtige, udmærket dygtige Geistlige; men jeg drister mig til at paaastaae, at der i hele Kongeriget ikke er en eneste, uden at han, seet under Belysningen „Sandhedsvidne“, er comisk.

S. Kierkegaard.

Man kan godt være ene om at være Christen. Og, hvis man ikke er meget stærk i Anden: for en christelig Forsigtigheds Skyld jo Jærre jo bedre!

S. Kierkegaard.

Indhold.

	Side.
Indledning	IX-XVI.

I. Artikler under Forfatterens eget Navn.

Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43. (Bilag I. IV. VIII.)	3.
Om Fædrelandets Polemik I—II. (Bilag I. V.)	9.
Til Hr. Orsa Lehmann. (Bilag VI. VII.)	21.
Nabenbart Skriftemaal. (Bilag II. III. X. XI. XII. XIII.)	32.
En lille Forklaring	42.
En Erklæring og lidt til. (Bilag XVII. XIX.)	44.
Foranlediget ved en Yttring af Dr. Kudebach mig betræffende. (Bilag XXVIII.)	48.
Var Biskop Mynster et „Sandhedsvidne“, et af „de rette Sandhedsvidner“ — er dette Sandhed? (Bilag XXX. XXXI.)	57.
Derved bliver det! (Bilag XXXII. XXXIII. XXXIV.)	63.
En Opfordring til mig fra Pastor Paludan-Müller. (Bilag XXIX. XXXIV. XXXV. XXXVI.)	71.
Stridspunktet med Biskop Martensen; som, kristeligt, afgjørende for det i Forveien, kristeligt seet, mielige kirkelige Bestaaende	74.
To nye Sandhedsvidner. (Bilag XL.)	79.
Ved Biskop Mynsters Død.	82.
Er dette kristelig Gudsborkelse eller er det at holde Gud for Nar? [Et Samvittighedspørgsmaal (for at lette min Samvittighed)]	84.
Hvad skal der gøres, — det ssee nu ved mig eller ved en Anden.	87.
Den religiøse Tilstand	89.
En Tjefis, — kun een eneste	93.
„Salt“; thi „Kristenhet“ er: Kristendoms Forraadnelse; „en kristen Verden“ er: Affaldet fra Kristendommen	95.
Hvad jeg vil?	100.
I Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads (Fædrelandets) Nr. 79. (Bilag XLI.)	104.
Var det rigtigt nu at „standse med Klemningen“? (Bilag XLI.)	105.
Kristendom med kongelig Bestalling og Kristendom uden kongelig Bestalling	108.
Hvilken grusom Straf! (Bilag XLII.)	110.
Et Resultat	114.
En Monolog	118.

Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfat- telse af Christendom, jeg gjør kjendelig. (Bilag XXVII. XLIV. XLV.)	120.
Til det nye Dplag af „Indvælsje i Christendom“	123.
At Bistep Martensens Danshed er 1) christelig uforvarlig; 2) lat- terlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig. (Bilag IX. XXV. XXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XLIII.)	125.

II. Artikler af Pseudonymer.

Taksigelse til Hr. Professor Heiberg, af Victor Eremita. Bilag XIV. XV. XVI.)	135
En omreisende Ushetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gjæstebudet, af Frater Taciturnus. (Bilag (XVI. XX. XXI. XXII. XXIII.)	140.
Det dialektiske Resultat af en literair Felits-Forretning, af Frater Taciturnus. (Bilag XVIII. XXIV.)	149.
Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv (I—IV), af Inter et Inter	153.
Hertil et Anhang	178.

Bilag	181.
S. Kirkegaard's Bladartikler, indordnede i Rækkefølgen af hans øvrige Skrifter	274.

En Rettelse bedes foretaget S. 80 i Anmærkingen, hvor der i 3die Rude fra
neden urigtigt staaer: et Intet; der skal staae: et Intet.

Som Indledning meddeles her af Thomas v. Grølew's „Almindeligt Forfatter-Vericon for Kongeriget Danmark med tilhørende Bilande fra 1814 til 1840“, hvad der i andet Bind S. 22 og 24—25 findes om E. Kierkegaard:

Kierkegaard (Soren Aaby) er f. i Aabyen d. 5. Mai 1813. (Hans Forældre Michael P. Kierkegaard, forhen Hofsekremmer i Kjøbenhavn, og Hustru Ane fød Lund, vare begge af jydsk Bønderherkomst og opvoldt sig et Par Aar i Hillerød, hvor den ældre Søn Peter Christian Kierkegaard blev født den 6. Juli 1805, men de flyttede til Kjøbenhavn, inden denne endnu var Aar gammel). E. K. blev dimitteret fra den Kjøbenhavnske Bergerdandskole 1830; tog theologisk Attestats (Laud.) i Juli 1840, disputerede i September 1841 for Magistergraden; tiltraadte strax efter en videnskabelig Rejse til Berlin, nærmest for at gjøre sig bekendt med den nyeste Schellingiske Philosophie; kom tilbage i Foraaret 1842.

Af en endnu Levendes Papirer. Udgivet imod hans Villie. Kbh. 1838.

Om Begrebet „Ironi“, med stadigt Hensyn til Socrates. Magister-Disputats (med 15 latinske Theses). Kbh. 1841. (Fædrel. III. 1842, Nr. 890, 897, anm. af A. S. Beck; jvfr. E. Kierkegaards „Aabenhart Skriftemaal“, *ibid.* Nr. 904).

To opbyggelige Taler. Kbh. 1843. — Tre opbyggelige Taler *ibid.* eod. — Fire opbyggelige Taler *ibid.* eod.

Vidrag: i Kjøbenhavns flyvende Post Interimsblade (Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger, Nr. 76; Om Fædrelandets Polemik, Nr. 82 og 83, begge under Mærket B.; Til Herr Erfa Lehmann, Nr. 87); i „Fædrelandet“ (En lille Forklaring, IV. 1843, Nr. 1236). — (Revidert). — Han antages at være Forfatter til: Enten—Eller. Et Livsfragment, udg. af Victor Cremita. I—II. Deel. Kbh. 1843; ligeledes til: Gjentagelsen. Et Forsøg i den eksperimenterende Psycheologi, af Constantin Constantius, *ibid.* eod., og til: Frygt og Bæven, dialektisk Lyrik af *Johannes de silentio*, *ibid.* eod.

Fremdeles har Herr Th. v. Grølew velvilligt meddeelt som Fortsættelse af Ovenstående, hvad et følgende Hefte af Supplementet til ovennævnte Forfatter-Vericon omtrent vil komme til at indeholde om E. Kierkegaards Forfattervirksomhed efter 1843:

S. Kierkegaard rejste atter til Berlin i Sommeren 1843. † i Kjøbenhavn, ugibt, 11te Novbr. 1855, („Om Magister S. Kierkegaards Forfattervirksomhed. Jagttagelser af en Landsbypræst [o: L. Gude]“). Kbh. 1851; Charakteristik af S. K. som Forfatter, af P. Chr. Kierkegaard, i Dansk Kirketid. V. Sp. 179-82, 190 og 192-93; (J. Paludan-Müller (NB. anført under „Indøvelse i Christendom“); „Søren Kierkegaard. Litterær-historisk tekning, af Alb. Lysander“, i Bergstedt's „Tidskrift för Litteratur“ 1851, S. 227-252; „Til Erindring om J. G. Hamann og S. A. Kierkegaard, af P. Chr. Zahle,“ Kbh. 1856; „Om S. K.'s Virksomhed som religiøs Forfatter“, i „Fædrel.“ 1855, Nr. 281; „S. K.'s Forfattervirksomhed,“ i „Brevbærer mellem Christne“, II. S. 181-83; „Sinsidan Sundet“ [D. P. Sturzenbecher], II. S. 233-38; Fr. Bremer, „Liv i Norden“, S. 37-38; „Nyt theol. Tidsskr. I. S. 355-57; Fr. Barfods Fortæll. af Fædrel. Hist.; S. 785. H. J. Thue's „Læsebog“, S. 486-87; „Nord. Telegraph“, II. S. 1095-96; „Nyt theol. Tidsskr. VIII. 1857, S. 903-4, jvfr. „Fædrel.“ 1857, Nr. 166; Forhandlinger paa det 1ste scandin. Kirkemøde, S. 32 fgl. 58. 73.; Gjensvar af H. Martensen, jvfr. Dre-Sund Nr. 11: S. Kierkegaard som Donatist; J. E. Boisens „Budstikke“ 1855 Nr. 22, Nr. 23, 1856 Nr. 2; C. M. Kragballe: „Kirkelig Samler“ 1857 S. 4, 97, 227; „Allgefr. f. den ev. Kirke“, VI. S. 164, 203-05; „Dannevirke“ XVIII, Nr. 231 og „D. Kirketid.“ 1855, Sp. 641-51; „Dagbladet“ 1855, Nr. 290; „Kirke-Blade“ 1856, Nr. 1, 2; „Brevbærer mell. Christne“, III. S. 2, 103, 110-117, 153-63, 137 fgl., 153 fgl., jvfr. Dre-Sund Nr. 41.

I Anledning af hans Død, f.: „Søren Kierkegaards sidste Timer.“ Kbh. 1855. S. S. 8.; „Fædrelandet“ 1855, Nr. 264, 70, 72, 73; „Kjøbenhavnsposten“ 1855, Nr. 265, 72; „Dagbladet“ 1855, Nr. 268 [optr. i „Dannevirke“ XVIII., Nr. 269 og i „Christiania-Post“ Nr. 2591], Nr. 272, 74; „Slyve-Posten“ 1855, Nr. 267, 72; „Berlingske Tidende“ 1855, Nr. 269 Tillæg, 270, 72; „Hølbek's Avis“ 1855, Nr. 180, 81, 82, 83, 84, 89, 90; „Folketsbladet“ 1855, Nr. 264, 70, 76; „Brevbærer mellem Christne“ 1855, Nr. 16; 1856, Nr. 1-2; „Dannevirke“ XVIII, Nr. 276, 78, 81, 84;

„Nord og Syd“, Ny Række, VIII, S. 224; „Danst Kirketid.“ 1856, Sp. 16-21, 24-26, 153, 320; 1857, Sp. 69 fg., 85 fg. (jvfr. Sp. 171); „Nstenbladet“ 1855 for 22. Novbr.; „Morgenposten“ 1856, Nr. 99; „Minder og Forhaabninger med Liv i Kirken“ 1857 (jvfr. nedenfor af Mors-Nvis).

Af en endnu Levendes Papirer (jvfr. H. C. Andersen „Mit Livs Eventyr“ S. 198 fg.).

Om Begrebet „Ironi“, 1841 (jvfr. D. Kirketid. 1855, Sp. 825-37 og 841-52, af Fr. Helweg.

Enten—Eller, af Victor Eremita. 1-2 D. 1843. 2. Udg. 1849, („Fædrel.“ 1843, Nr. 1227, 28, 34, 41, af J. F. Hagen; For Lit. o. Krit. I. 377-405, af H. P. Kofoed Hansen [jvfr. Heibergs Intell. Bl. IV. Nr. 41-42, af Kts., J. P. Mynster, „Fædrel.“ 1844, Nr. 1468, 72, 73, 79, af Kofoed Hansen; „Kbhpost.“ 1844, Nr. 4, 20]; Heibergs Int. Bl. II. S. 288-92: „Nord. Telegraph“ II. S. 687-89, af K. L. Kaanegiesjer: Græske, Gesch. d. Poesie Europas, 1850, S. 979; Bergstedt, Liste. for Literatur 1851, S. 241-42; D. Kirket. 1857, Sp. 652 fg., 672 fg.

To opbyggelige Taler. 1843. (Theol. Tidsskr. VII. 378-79.)

Frygt og Bæven, af Johannes de silentio. 1843. Anden Udgave 1857. (Theol. Tidsskr. VIII. S. 191-99, af J. F. Hagen; „For Lit. og Krit.“ II. 1844. S. 373-91; Heibergs Intell. Bl. IV. Nr. 41-42, af Kts., J. P. Mynster; jvfr. M. Cirikson (o: Theophilus Nicolaus „Er Troen et Paradox“ og i Kraft af det Absurde?“ Kbh. 1850; Den Friiendte, 1843, Nr. 129).

Gjentagelsen. Et Forsøg i den eksperimenterende Psychologi af Constantin Constantius. Kbh. 1843.. („For Lit. og Krit. II. 1844, S. 373-391); Den Friiendte, 1843, Nr. 129.)

Fire opbyggelige Taler, 1843. (i. Heibergs Intell, Bl. IV. Nr. 41-42, af Kts. (J. P. Mynster)).

To opbyggelige Taler. Kbh. MDCCCXLIV. — Tre opbyggelige Taler. ibid. eod. — Fire opbyggelige Taler. ibid. eod. (Disse Taler tilligemed de ovennævnte for 1843, forsynede med et fælles Titelblad: Atten opbyggelige Taler. Kbh. 1843-45. (Theol. Tidsskr. VII. 378-79; Literatur- og Boghandels-Tid. 1845, Nr. 3; Berl. Tid. 1845, Nr. 133.) — Faa Svenskt: Atten oppbyggelige Tal.

Philosophiske Smuler eller en Smule Philosophi. Af Johannes Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard. Kbh. 1844. (Theol. Tidsskr. X. S. 175-182, af J. F. Hagen; Allgemeines Repertorium für Theologie und kirchliche Statistik 1846.)

Begrebet Angest. En simpel psykologisk-paapegende Overveelse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden, af Vigilius Hafteniensis. Kbh. 1844. Andet Uflag ib. 1855.

Føroord. Morstabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Leilighed, af Nicolans Notabene. Kbh. 1844. (Udtag i „Fædrel.“ 1844, Nr. 1604, 5; jvfr. „Den Friiendede“, 1844, Nr. 75; „Ny Portefeuille“ 1844, II. S. 305-312.)

Tre Taler ved tænkte Leiligheder. Kbh. 1845. (Berl. Tid. 1845, Nr. 108.)

Studier paa Livets Vei. Studier af Forstjellige (William Asham; Næseseeren; Frater Taciturnus). Sammenbragte, befordrede til Trykken og udgivne af Hilarinus Bogbinder. Kbh. 1845. (Berl. Tid. 1845, Nr. 108; Gaa, æsthetisk Aarbog, 1846, udg. af P. L. Møller.)

Afsluttende uvidenskabelig Esterkrift til de filosofiske Emner. Mimisk-pathetisk-dialektisk Sammenskrift. Kristentligt Indlæg, af Johannes Climacus. Udgiven af S. Kierkegaard. Kbh. 1846. [3 en vedføjet „første og sidste Forklaring“ vedgaaer Udgiveren, at han er Forfatter til den Række af pseudonyme Skrifter, som begynder med „Enten—Eller“]. (P. L. Møllers „Krit. Skizzer“. II. S. 253-268; D. Kirke Tid. I. Nr. 52, Sp. 841-56, af P. B. Christensen; Den Friiendede 1846, Nr. 29, 58; „Kbhpost.“ 1846, Nr. 73, 74, j. N. Aftenbl. 1846, Nr. 75, 76; R. Nielsen: Mag. S. Kierkegaards, „Johannes Climacus“ og Dr. H. Martensens „Christelige Dogmatik.“ En undersøgende Anmeldelse. Kbh. 1849. Et Par smaa Bemærkninger af N. N. stud. theol. 1849; H. Martensen „Dogmatiske Oplysninger“ (S. 10 fg.) 1850; Dr. H. Martensens Dogmatiske Oplysninger belyste af R. Nielsen, 1850 (jvfr. Er det Noget eller er det ikke Noget? af Leonard Philolalos, Aalborg 1850; Nielsens og Stillings Svar til Prof. Scharling; Et Levnetsløb i Underverdenen af Walthar Paving).

En literair Anmeldelse: To Tidsaldere, Novelle af Forfatteren til en Hverdags-Historie, anmeldt af S. Kierkegaard. Kbh. 1846. (Brudstykker meddeelte i Dannevirke.)

Opbyggelige Taler i forskjellig Aand. Første Afdeling: En Leilighedstale. Anden Afdeling: Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle. Tre Taler. (see: Fru Signe og Ridder Ro, et Digt af O. B. 1848) [Paa Svensk: Hvad vi lære af Piljorna på marken och Foglarna under himmelen, 3 Tal. Öfvers. Norrköping, 1852. 72 S. 8.] Tredie Afdeling: Fidelsernes Evangelium. (Syv) Christelige Taler. (Hver af disse Afdelinger med særskilt Titel og Paginering). Kbh. 1847. („For Lit. og Krit.“ V. S. 299-306 [jvfr. Nyt Aftenbl. 1847, Nr. 270]; Berl. Tid. 1847, Nr. 85; Nyt Aftenbl. 1847, Nr. 65).

Kjerlighedens Gjerninger. Nogle christelige Overveielser i Talers Form. 1-2 Følge. Kbh. 1847. Anden Udgave ib. 1852. (Nyt Aftenbl. 1847, Nr. 291, 92, 94; Berl. Tid. 1847, Nr. 297).

Christelige Taler. 4 Afdelinger. I. Hedningenes Bekymringer. II. Stemninger i Fidelsers Strid. III. Tanker som saare bagfra til Op-

byggelse. IV. Taler ved Altergang om Fredagen. — Hver af disse Af- delinger med særskilt Titel og Paginering). Kbh. 1848.

Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gode lige Taler. Kbh. 1849. (D. Kirkeid. IV. 799, af L. Helweg). Anden Udgave ib. 1854. (Paa Svenskt; Liljorna på marken och Föglarna under himmelen; tre andeliga tal. Öfvers. af P. M. Elmblad. Stockh. 1853. 64 S. 16°).

Evende et hist-religiøse Smaa-Afhandlinger. Af D. H. Kbh. 1849. (Nyt Theol. Tidsskr. 1850 S. 384.)

Sygdommen til Døden. En christelig psykologisk Udvikling til Opbyggelse og Oprøkkelse. Af Anti-Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard. Kbh. 1849.

„Øpperstepræsten“. — „Tolderen“ — „Synderinden“; tre Taler ved Altergangen om Fredagen. Kbh. 1849. Anden Udgave. ib. 1857.

Indøvelse i Christendom. Af Anti-Climacus. Nr. 1, 2, 3. Udgivet af S. Kierkegaard. Kbh. 1850. Andet Dplag. ib. 1855. (s. „Fædrel“ 1855, Nr. 112, af S. Kierkegaard; N. theol. Tidsskr. VI. 318-405, af J. Paludan-Müller [først. Aftr. Kbh. 1856]; D. Kirkeid. 1856, Sp. 161-75, af Fr. Helweg; Bergstedt, Tidsskr. för Litteratur, 1851, S. 227-29. — Et Brudstykke: „Til Oprøkkelse og Indøveliggjørelse“, optrykt i „Brevbærer mellem Christine“, II. S. 183-90, 199-204, 214-16, 230-33, og 281-83).

En opbyggelig Tale. Kbh. 1850.

To Taler ved Altergangen om Fredagen. Kbh. 1851. Anden Udgave. ib. 1852.

Om min Forfatter-Virksomhed. Kbh. 1851. (s. „Folv. Post“ 1851, Nr. 215; Kjøbenhavnsposten 1856, Nr. 1).

Til Selvsprøvelse, Samtiden anbefalet. Kbh. 1851. Anden Udgave. ib. 1852, Tredie Udgave. ib. 1856. (Berl. Tid. 1851, Nr. 213; „Dannevirke“ XIV, Nr. 176, 88; „Fædrel.“ 1854, Nr. 303, af N. Nielsen; N. theol. Tidsskr. IV. 383-84; „Brevbærer mell. Christine“. II. S. 37-45. — Et Brudstykke optr. i „Dannevirke“ XVIII, Nr. 289). — Paa Svenskt: Sjelsprøvelse för vor tid; öfvers. af P. M. Elmblad. Stockh. 1852. V och 106 S. 16).

Valda Skrifter af S. Kierkegaard. Öfversatta och utgifna af Th. Wenzjoe. Del I, 2. Märsta 1852-53.

Kommen! Kommen! fr. Kierkegaard (i „Smärre Ströskrifter, samlade från äldre och yngre Författare“. I. Upsala, 1853. 16).

Dette skal siges, saa vare det da sagt! Kbh. 1855. Andet Dplag ib. eod., tildeels optrykt i P. C. Koch's „Tre-Sund“ 1857, Nr. 36. (s. „Dagbl.“ 1855, Nr. 120). Paa Svenskt: Detta skal sägas, så vare det sagt. Öfvers. Upsala, 1855. 14 S. 8.

Hvad Christus dømmer om officiel Christendom. Kbh.

1855. Paa Svenskt: Hvad Kristus denner om officiel Kristendom
 Öfversat från Danskän. Upsala, 1855. 14 S. 8.

Guds Uforanderlighed. En Tale. Kbh. 1855.

Diebliffet. Nr. 1-9. Kbh. 1855. Af Nr. 1-4 udkom tre
 Dplag. 1855-56, og af Nr. 5-9 to Dpl. 1855-56. (i. Dagbl. 1855
 Nr. 130, 165; „Glv. Post“ 1855, Nr. 136; „Dannevirke“ XVIII. Nr.
 142, 43, 49, 201, 5, 17, 27; „Christiania-Post“, Nr. 2517, 2650, 57;
 D. Kirketid. 1855, Sp. 742-44; Svensk Kerkotidning 1855, Nr. 15 flg.;
 „Diebliffet“ Nr. 7. Anden berigtiget Skilteise, udgivet af Christen
 Nytestament. Kbh. 1856, s. „Brevbærer mell. Christne“, II. S. 207-
 10, og C. Knudsens: „Vore Erbsrere“, Sp. 160.) — Paa Svenskt:
 Ögenbliffet. Öfversättning från andra Danskä upplagan, No. 1-9.
 Upsala, 1855. H. Lund: „I näste „Dieblit“, hvad saa?“ 1855.

I „Fædrelandet“: En Artikel, undertegnet Victor Eremita,
 1843, Nr. 1168; En Erklæring og lidt til, 1845, Nr. 1883; En om-
 rejsende Esthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale
 Gæstebudet, af Frater Taciturnus, 1845, Nr. 2078, Sp. 16, 653-58.
 [Heri er en Artikel i P. L. Møllers „Gaa“ for 1846 vurderet og P.
 L. Møller besvarede denne kritik i Nr. 2079, Sp. 16, 665; jvfr. „Cor-
 saren“ Nr. 276]; Det dialektiske Resultat af en literair Politi-Forretning,
 af Frater Taciturnus, 1846, Nr. 9, Sp. 65-68; Krisen eller en Krise i
 en Skuespillerindes Liv, af Inter et Inter 3: En Artikel i Anledning af
 „Romeo og Julies“ Gjenoptagelse paa Repertoiret ved Nytaarstid 1847,
 i Arg. 1848, Nr. 188-91 [jvfr. „Kbhpost“ 1856, Nr. 1]; Foranlediget
 ved en Yttring af Dr. Rudelbach mig betræffende, 1851, Nr. 26 [jvfr.
 Nr. 37, 38, af A. G. Rudelbach; „Corsaren“ 1851, Nr. 542]; Var
 Biskop Mynster et „Sandhedsvidne“, et af „de rette Sand-
 hedsvidner“ — er dette Sandhed?, 1854, Nr. 295; „Dermed
 bliver det!“ s. A., Nr. 304; En Dpfordring til mig fra Pas-
 tor Paludan-Müller, 1855, Nr. 10; Stridspunktet med Bi-
 skop Martensen; som, kristeligt, afgjørende for det i Forveien, kristeligt
 seet, mislige kirkelige Bestaaende, s. A., Nr. 24; To nye Sandheds-
 vidner, sfd.; Ved Biskop Mynsters Død; d. 31te Marts 1854, s. A.,
 Nr. 67; Er dette kristelig Gudsdyrkelse eller er det at holde
 Gud for Nar? [Et Samvittigheds-spørgsmaal (for at lette min Sam-
 vittighed)], s. A., Nr. 68; Hvad der skal gøres — det stee nu ved
 mig eller ved en Anden, s. A., Nr. 69; Den religiøse Tilstand,
 s. A., Nr. 72; En Thesis — Iuu en eneste. s. A. Nr. 74; „Salt“,
 thi „Christenhed“ er: Christendoms Forraadnelse, „en kristen Verden“
 er: Afaldet fra Christendommen, s. A., Nr. 76; Hvad jeg vil?, s. A.,
 Nr. 77; I Anledning af et anonymt Forslag til mig, s. A.,
 Nr. 81; Var det rigtigst nu at „standse med Klemningen?“
 s. A., Nr. 83, Christendom med kongelig Bestalling og Chri-
 stendom uden kongelig Bestalling, sfd.; „Hvilken grusom

Straff" s. N., Nr. 97; Et Resultat, s. N., Nr. 107; En Monolog, s. N., Nr. 107; Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfattelse af Christendom, som jeg gjør kjendelig, s. N., Nr. 111; At Biskop Martensens Taalmodighed er 1) kristeligt ufervarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig. s. N., Nr. 120.

Polemik i Anledning af visse Artikler samt de ovennævnte Blade „Diebliffet“, s. „Verl. Tid.“ 1854, Nr. 299, 302 (af H. V. Martensen), 303 (af H. F. Vinzer), 304 (af C. Faludan Müller), 1855, Nr. 5 (af W. Hjort), Nr. 6 (af W. J. Fog), Nr. 124, Extra-Ullag, Nr. 286; „Dagbladet“ 1854, Nr. 299, 300, 3; 1855, Nr. 10, 11, 14, 34, 43, 90, 95, 126; „Næbenavnsposten“ 1854, Nr. 299, 300; 1855, Nr. 16, 109, 112, 122, 195, 206, 216; „Hjve-Posten“, 1854, Nr. 301; 1855, Nr. 7, 9, 10, 11, 29, 63, 87, 122, 125, 279; 1857, Nr. 169; „Fædrelandet“ 1855, Nr. 3, 8 (af R. Nielsen), 12 (af E. C. Tryde), 13 (af R. Nielsen), 29, 79, 94 (af Victor Bloch), 169; 1856, Nr. 37 (af V. Bloch); Dannesvirke“ XVIII. Nr. 5, 9, 28, 81, 82, 83, 84, 85 (af P. C. Koch), 99, 103, 130, 141, 160 (af P. Chr. Koch), 167; „Corfaren“ 1854, Nr. 744, 45; „Marinus Stifts-Tidende“ 1855, Nr. 25, 28; „Helbets Avis“ 1855, Nr. 1 og 6, af Sigvald Spandet; „Danst Kirketidende“ 1855, Sp. 313-27 (af V. R. Weisen), Sp. 436-40 (af J. V. Bloch), Sp. 457-72 (af Fr. Helweg), Sp. 588-91 (af J. F. Fenger), Sp. 793-805 (af R. F. S. Grundtvig), 825 fg., 841 fg. af Fr. Helweg); „Volland-Falsters Stifts-Tidende“ 1855, Nr. 1, 18, 32; „Ugekrift for den evangeliske Kirke“ VI. S. 203-5; „Kirkelig Samler“, I. 1855, S. 266-72 (af Chr. M. Kragballe); J. C. M. Drum, „Theologiske Hylveblade“ 1856, Nr. 1-4; Sammes „Sandhedsvidnestriden“, fremstillet. Kbh. 1856; Fr. Hammerich, „Kirkehistoriske Foredrag“ 1856, fl. Eteder; „Copenhagener Zeitung“ jfr 1855; „Folkebladet“ 1855, Nr. 8 „Nord og Syd“. Ny Række, VIII. S. 42, 78-81; „Bore Ordførere“ 1856, S. 58-60, 102; „Tre-Sund“, red. af P. C. Koch, 1857, Nr. 11, 13, 16; „Christiania-Post“, Nr. 2317, 2318, Till., 2320, 23, 25, 33, 35, 58, 73, 2450, 2676; „Svensk kyrkotidning“ 1855, Nr. 15 fg. [overs. af E. D. D. Bang i det norske „Morgenblad“ 1856, Nr. 10, 13]; „Den officielle Kristendom är icke det Nya Testamentets Kristendom. Framställning af Dr. Søren Kierkegaards polemik mot statskyrkan i Danmark.“ Köpenhamn 1855, 42 S. 8°. Trier. (Heijningberg, F. A. Ewerlöf förl.); „Dr. Søren Kierkegaard: Wider die dänische Staatskirche, mit einem Hinblick auf Preussen“ (i R. Tucht „Für Dänemark“, 1856).

A. D. Andresen: „Dr. Søren Kierkegaards falske Paastande“. Nr. 1-3. Kbh. 1855 56 [s. „Verl. Tid.“ 1856, Nr. 14; Ugeskr. f. d. ev. K. VII. 249-51, 342-43, af J. M. V. Hjort; „Bore Ordførere“ 1856, Nr. 9, af E. Knudsen; „Dagbl.“ 1856, Nr. 156; J. C. M. Drum: „Sandhedsvidnestriden“, 1856]; — E. C. Vagager: „Sendebrev til Hr. Plures“. Nykjøbing paa Mors, 1856 (jvfr. Mors [Nykjøbing] Avis 1855, Nr. 19, 21, 22, 24, 30, 34; 1856, Nr. 1). — V. Birkebat: „Samvittighed og Retfærdighed, 1856, S. 32, Kampen er staaende, 1857, S. 7. 14.; — J. V. Bloch: „Guds Kirke er bygget for Evigheden. Et kirkeligt Vidnesbyrd med Dr. S. Kierkegaard“. Odense 1855 [s. D. Kirketid. 1855, Sp. 668-70]; — H. F. Rosfoed Hansen: „Tegnet fra Him-

melen" (jvfr. D. Kirketid. 1856, Sp. 310 41, 356 65, 896; Ugefr. f. d. ev. K. VII. 343 44; Dagbl. 1856, Nr. 156; Brevbærer mell. Christne, II. 327 32); Dr. S. Kierkegaard med Dr. H. Martensen, et Indlæg. Afb. 1856 [s. „Afw. Post" 1856, Nr. 279; „Dagbl." 1857, Nr. 1; „Brevbærer mellem Christne", II. 1856, Nr. 24; „Ugefr. f. d. ev. Kirke" VIII. 385 88, af J. M. L. Hjort; D. Kirketid. 1856, Sp. 852-56, af D. S. Sadelin]; „S. Kierkegaard med det Bestaaende". Andet Indlæg. Afb. 1857 [s. „Tre Sund" 1857, Nr. 28, af Zahle; Nr. 30, af H. W. Wiebe; Nr. 31, af Zahle; D. Kirketid. 1857, Nr. 34; Nr. 32, af Koch; Nr. 33, af Wiebe; Nr. 35, af Koch og Zahle; Nr. 38, af J. C. M. Drum; Ugefr. f. d. ev. Kirke, X. 127-28; „Dagbl." 1857, Nr. 189]; — N. Holten: („Det er fuldbragt") „Belemiste Emuler eller en Emule Pelemit med Dr. S. Kierkegaard". Afb. 1855; — J. N. Lange: „Hvad var det S. K. vilde?" Brevbærer, 1857, Nr. 21, (jvfr. Dagbl. f. A., Nr. 258; J. Paludan-Müller: „Dr. S. Kierkegaards Angreb paa Biskop Winthers Gæstemat". Afb. 1855 [s. „D. Kirketid." 1855, Sp. 31-32, 142 44, af J. C. M. Drum; Ugefr. f. d. ev. Kirke, V. 56; „Berl. Tid." 1855, Nr. 7; „Fædrel." f. A., Nr. 10, af S. Kierkegaard; „Afw. Post" 1855, Nr. 16]; — N. Nielsen: „Evangelietroen og den moderne Bevidsthed", 1849; Evangelietroen og Theologien, 1850; „Om Eljebne og Forsyn", 1853; „Om sand Personlighed og personlig Sandhed", 1854; „Philosophisk Propædæntik", S. 77. 1857; — A. Pedrin: „Seer til, tager Eder vare for Phariseernes (Geistlighedens) Surrdeig og Herodis (Statsmagtens) Surrdeig", Tre Sund, 1857, Nr. 11; Brevbærer 1857 Nr. 21, jvfr. Nr. 15-16; — Servus: „Er der da ingen af Eder, der tør tale? Et Par Ord i den Kierkegaardiske Sag." Afb. 1855; — C. H. Thurah: „Niimbrev til Johannes Herfereren alias Dr. Søren Kierkegaard". Afb. 1855. [s. „Dagbl." 1855, Nr. 230, 251, af Fr. Høvelweg; „Afw. Post" f. A., Nr. 231; „Afbpost" f. A., Nr. 243; „Dannevirke" XVIII, Nr. 248; Christiania-Post, Nr. 2708; „Thurah og Søren Kierkegaard. Nogle mærkninger af en theologisk Student". Afb. 1855; „Niimbrev til Defensor fidei alias Stud. theol. Thurah", fra Th. [lange?] Stud. theol. „Overfor netop saaledes? Præmisserne i Sagen C. H. Thurah contra Dr. S. Kierkegaard". Udg. af C. H. Thurah. Afb. 1855. („Dagbl." 1855, Nr. 239; „Christiania-post" Nr. 2708); „Mester Kafel. En Dyrebav-Scene, gjengivet efter Virkeligheden". Dens, 1855. (s. Dagbl. 1855, Nr. 292; „Mester Kafel" og Hr. Thurah. En Betragtning til Døbbegge af Petrus Pastor. (Særskilt Ustryk af „Morgenposten". Afb. 1856); — F. V. Trojel: „Egigheden, ni Himmebrev til Dr. Søren Kierkegaard." Udgivne til Hædrel for Kirken paa Nørrebro. Afb. 1855. (s. Dagbl. 1855, Nr. 292); Nr. 2. ib. 1846. — P. C. Zahle: „Mod Angrebet paa et Par af Folketirkens Visper", Sendebrev til de geistlige Avisforivere, (jvfr. „Færetlandet" 1857, Nr. 166. 197. 250. — F. V. B. Zenthen: „Belemiste Blade imod Dr. Søren Kierkegaard. Nr. 1-3. Afb. 1855. (s. „Dagbl." 1855, Nr. 164; Ugefr. f. d. ev. Kirke. VI. 223; „Til Dr. Zenthen, Forfatteren af „Belemiste Blade imod Dr. S. Kierkegaard". Fra En Lægmand". Nr. 1-4. Svendborg (trykt i Rudstjebing) 1855). — J. C. M. Drum „Afw. blade" 1-4, Sandhedsvidnesfriden. Nonnyne: „Hvem følger i Kierkegaards Fodspor?" f. A. „Hvad ere Præsterne?" Afb. i December 1855. „Tolv indstændige Spørgsmaal fra en saakaldet Lægmand til Prof. N. Nielsen i Anledning af det Kierkegaardiske Kere (jvfr. „Berl. Tid." 1856, Nr. 131, Tillæg, og „Dagbl." f. A. Nr. 171.

I.

Artikler

under Forfatterens eget Navn.

De to første Artikler ere underskrevne med et **B.**, men, da den tredje Artikel, der forudsætter de to første, er underskrevet **S.** Hierlegaard, bør de behandles som Artikler under Forfatterens Navn, og meddeles derfor i dette Afsnit.

Hvor det ikke udtrykkelig er bemærket, begynde Artiklerne paa Bladets fjerde Spalte.

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimsblad Nr. 76.

Torsdagen den 18de Februar 1836.

Redigeret af J. L. Heiberg. Forlagt af Schubotthes Boghandling.

Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43.

Hjem gif den lavre Peter
Med Pølsen paa sin Bag;
Det stødtes i Trompeten v. s. v.

Det er ikke første Gang, at Kjøbenhavnsposten, formodentlig paa Grund af det venstkabelige Forhold, hvori den staaer til det politiske Livs Taarnvægter*), har meddeelt os, at det endnu ikke var blevet Dag, men vedblev stadigt at være Morgendæmring; en Betragtning, vi for en Deel ere bleorne bestyrkede i ved idelig at høre Kjøbenhavnspostens politiske Ganegal. Forgivees har man søgt at faae Kjøbenhavnsposten til at aflægge den nu dog vel noget trivielle Negligé, hvori den hidtil har viist sig, og træde frem, saa man kan see, med hvem man har at gjøre. Det er formodentlig ogsaa denne Morgendæmring, der har givet Kjøbenhavnsposten Anledning til at gjøre en Deel Poier og journalistiske Taftenpillerkunstner. Efter at nemlig „Klagerne næsten ganske ere forstummede“ (p. 169, 1ste Sp. L. 4 fra oven), søger den, ved at transportere Noget af den Roes, man i Almindelighed har til-

*) Det synes for Resten, at den Observator, Kjøbenhavnsposten har henvendt sig til, ikke er ganske paalidelig; thi ellers vilde man dog vel neppe finde en saadan Forvirring i hans Udsagn: „Det er Morgendæmring“ (p. 169, 2den Sp., L. 9 fra neden); „Sandhedens Straaler forjage deres taagede Gjeglebilleder“ (p. 170, 2den Sp., L. 6 fra oven). — „Livet er i sin første Barndom“ (p. 169, 2den Sp., L. 13 fra n.); „den almindelige Forknyttelse svarede kun lidet til den almindelige reformatoriske Aand, man ellers betragter som vor Tids Særkjende“ (p. 170, 1ste Sp. Linie 4 fra oven).

deelt Fædrelandet, over paa sig, og vælte en Deel Dadel fra sig over paa Fædrelandet, at bringe det dertil, at den enten paa Helterius kan sprænge sig selv og Fædrelandet i Luften, eller seire fuldstændigt. Men denne Betragtning have vi en Deel at indvende imod; thi Klagerne over Bitterhed have næsten alene været stillede mod Kjøbenhavnsposten; og vi ønske derfor at fritage Fædrelandet for at Deelagtighed i Kjøbenhavnspostens formeentlige Forsvar; ligesom vi ogsaa fritage Kjøbenhavnsposten for dens Mæglerforretninger med Hensyn til Fædrelandet. Der bliver altsaa tilbage at betragte, hvorledes Kjøbenhavnsposten har feiet for sin egen Dør. Efter at den nemlig paa sin Viis har søgt at vise, at hiin Anke er i det Hele ubillig, indlader den sig paa at accordere med sine Creditorer, idet den i et høitideligt Skriftemaal fortæller, „at Pressen dog ikke er uden al Brode,“ og „at den ogsaa har gjort sig skyldig i eet og andet Misbrug.“ I Sandhed, et meget naivt Udtryk, som i det høieste lader sig forklare af den velbehagelige Stemning hvori Kjøbenhavnsposten maaskee er bleven sat ved at læse hiint temmelig post festum arriverede Stykke i Politivennen: „Ogsaa Kjøbenhavnsposten kan feile.“ Men, naar vi ville tale som Mennesker, og ikke overhøvedet bortskjære al aandelig Communication, saa turde det dog vel være in confesso, at man, naar man siger om Kjøbenhavnsposten, at den er bitter og begaaer Feil, dermed da vil sige saa meget som, at den er mere bitter, og gjør flere Feil, end man ønskede; dog bestandig i den siden Menneskets Elabelse vedtagne Relation, som menneskeligt Forretagende betragtet; og man maa være meget let at tilfredsstille, naar man overhøvedet vil lade sig spise af med den Tilstaaelse af Kjøbenhavnsposten, at den er et menneskeligt Værk.

Efter disse foreløbige Betragtninger gaae vi nu over til den historiske Udvikling af de enkelte Klager; en Udvikling, der imidlertid, idet den gjør disse Klager til en „naturlig, let forklarlig, næsten nødvendig Sag,“ og dog igjen til „uforklarlig og umulig,“ ikke har noget syndertlig Tillokkende for Betragteren. Det er bekjendt fra Malerkunsten, at sort Grund bidrager meget til at have Farverne, og det er derfor en let Sag, ved at beskrive en feregaaende Tilstand som sentimental-idyllisk eller patriarchal-idyl-

likt, at faae den nærværende til at overgaae den i Kraft; hvorvel det dog altid bliver underligt, da det netop er „Varudommen,“ hvori vi leve, hvor just det Sentimentale, som den taagede, dæmrende, endnu ikke til Klarhed komme Kraft, og det Idylliske pleier at være fremherskende. Det er nu vist nok sandt, at Kjøbenhavnsposten har forlængst tabt sin æstetiske og senere ogsaa sin politiske Ustyld, og at den for saavidt godt kan smile ad en formeentlig Ustyldighedstilstand; der er ogsaa en haandgribelig Modsætning mellem hiin Tids saakaldte Pirekassemusik og Kjøbenhavnspostens Melodramer med Accompagnement af den revolutionaire Clarinet; det er vist nok, at der er en stor Forskjellighed mellem hiin Tids jævne Simpeltid og Kjøbenhavnspostens cothurnisk-bestøvlede, hoitragiske Holdning, der rigtignok passer underligt til dens Morgenbetragtninger, og erindrer om Don Quixote, der springer op i Drømme, og i bar Skjorte gererer sig som Helt — en Holdning, der bliver endnu mere øphøiet derved, at Helten har forsynet sig med en „Parapluie“ *) (det maa formodentlig være en Familieparapluie, siden alle Medarbejdere i Kjøbenhavnsposten, og altsaa Sætteren**) med, skal gaae under den); — der er vist nok en stor Forskjel imellem hiin af Kjøbenhavnsposten beskrevne Tid og den Tid, der begynder sin Æra fra Kjøbenhavnspostens bekjendte Metamorphose.

Men, naar var da hiin Tid? vil man vel spørge, og herpaa skulle vi nu see at udfinde Svaret af Kjøbenhavnspostens historiske Betragtninger, der rigtignok udmærke sig ved de snart grandieuſe, abstracte Grupperinger, snart ved aldeles individuelle, concrete Smaating, omtrent som En, der med Synmilesstøvler skræver over et heelt Kongerige og saa snubler over en lille Steen, som han saa samler op, fuldt og fast overbevist om, at han nu juldstandig kjender samme Lands Geographie. Naar var alt-

*) S. 171, 2den Spalte, Lin. 4 f. n.

***) At Sætteren virkelig er Medarbejder i Kjøbenhavnsposten, det synes den selv at have anerkjendt, idet den ikke, som andre Blade, drager en bestemt Grændse mellem Forfatterens Feil og Sætterens (Trykfeil), men hæver det Hele til en høiere Eenhed under Benævnelsen „Ketteſer“; hvoraf det da bliver en Følge, at Forfatterne kan bruge Sætteren til Pæreplade.

saa hiin Tid? Den begynder med 1799; og naar horer den op? Ja, det er netop Knuden. Den begynder at gaae af Mode; thi hele Folkelivret „har taget en langt værdigere, alvorligere og mere positiv Retning“, og den maa formodentlig være saa godt som aldeles gaaet af Mode, siden hine Klager „næsten aldeles ere forstummede“; og det var jo meerbemeldte Sindstemning, der fremkaldte og gjerde hine Klager „naturlige, letforklarlige, ja næsten nødvendige“; og altsaa er dog vel hiin Sindstemning, som Grunden til dem, for en Stund siden forsvunden; og dog var det netop disse Klager, der „for Diebliffet ere i Mode eller idetmindste for kort siden vare det“. Og hvorledes var da hiin Tid beskaffen, hiin sentimental-nylliske Tid, der — dette være sagt in parenthesis — staaer betegnet med den største litteraire Virksomhed, Danmark maaskee nogenstinde har seet; — hvorledes var den beskaffen? Man var „fornøiet med Alt; Hver passede Sit og lod Regjeringen sørge for Resten“; men man var derhos „virkelig bange, og sang af Skræk, ligesom Børn ser at jordreive eller idetmindste overdøve deres Angest.“ „Landets Tilstand var mindre tilfredsstillende; Folket var nedbøiet af Sorg og Kummer i hine triste Tider“; og dog „var man glad og fornøiet, tog i Skoven, og glædede sig over enhver Kjærminde, man fandt i Danevang.“ Men om det nu ogsaa var et Factum, at man i Sorgens Tid skuede tilbage til de forsvundne Velmagtsdage, var der da noget Galt deri? Det Forkeerte og Sorgelige i Tiden maa man dog vel være bleven sig bevidst, siden det var det, der betingede at man skuede tilbage. Og er da ikke Bevidstheden om hvad man en Gang har været, netop det meest Styrkende for en ny og kraftig Virksomhed? Jeg veed vel, at det gaaer med Stater som med enkelte Mennesker, og at et Individ, der aldrig har duet til Noget, altid har en forkrækkelig Hastværk ind i Tiden og aldrig tør see sig om, for at ikke den bag ham liggende Udelæggelsens Bedertryggelighed skal forstene ham ligesom Leths Husfru fordum; men for den, der har havt bedre Tider, er en saadan Tilbagestuen vist i hoi Grad gavnlig. Og hvad nu det angaaer, at hiin Tid æsthetisjerede, saa tænker Kjøbenhavnsposten dog vel ikke paa hiin glimrende æsthetiske Periode fra 1803 og fremdeles, men snarere, ja vi veed det nok, paa

hiin æsthetiske Beet, Kjøbenhavnsposten i en Deel Aar satte til Advarsel for alle andre æsthetiske Haandværkere; en Tid, den maaskee nu tænker tilbage paa med „Nuelse.“

Men det var Bitterheden vi blev staaende ved. Kjøbenhavnsposten mener, at man gjør den Uret ved disse Klager over Bitterhed. „Og hvad er det da, man som oftest klager over? Et eller andet lidet Udtryk i en Artikel, hvormed man ellers er meget tilfreds.“ Rigtignok mener Kjøbenhavnsposten, „at det synes Mange uæstetisk og unuflkaft at tale om Nizantzernes Offentlighed og Hovoriets Afstæffelse“ (der dog vel ikke er en lille Bitterhed i „en Artikel, hvormed man ellers er meget tilfreds“); men det ville vi ikke tage det saa noie med. Der gives vistnok en ædel Barne i Kamp, som let kan forlede en Skribent til et noget bittert Udtryk; men det tilgiver man ham gjerne. Man taaler, at en stor Hund gjøer, ogsaa paa urette Sted; men disse Smaa-Hunde, der altid bjæffe, og i Harens Dieblik krybe i Skjul, („ind i en Port i Tordenveir“), ere utaalelige. Man har nu saa længe talt om den energiske, reformatoriske Aand der gaaer igjennem Kjøbenhavnsposten, men jeg maa tilstaae, jeg har endnu aldrig funnet finde den, og skulde Kjøbenhavnsposten vedblive med „Nette“ at forsøkke: „der staaer en Helt, Forræder,“ saa siger jeg, som for: „Madam, der staaer en Skræder.“ Hver er da hiin energiske, hiin alversfulde Reformations Aand? Er det hine anonyme Reformatorer (jeg kan næsten ikke udtale disse Ord i eet Aandedrag), der have deres Forbillede i hiin anonyme eller snarere pseudonyme Reformator: Paradiis-Slangen? Og med dem skal jeg sammenstille alle Verdens Reformatorer ligesaa en Moses af, der skjøndt han brugte Aarens Mund, dog ikke traadte i Baggrunden for at lade ham falde som et Offer for Pharaos Brede, men trostig gif alle Farer og Besværligheder imøde — gjennem Luther til en O'Connell — disse anonyme Reformatorer, som arbeide under Liunges Aufspection? Og det er Liunge, der er ansvarhavende Redacteur, der bliver som et Offerlam sedet og vel næret, for engang at falde for Censurens Ragekniv; denne Liunge, som dog i en vis Henseende er for god til at være Redacteur af Kjøbenhavnsposten, da Arbejderne i den hellere maatte ønske dem et fuldkomment

Kul dertil, hvorfor jeg heller ikke tvivler paa, at man engang i Tiden vil, ligesom man i Engelland sælger sit Cadaver til Anatomie-Kamret, saaledes her sælge sin Krop til Redacteur af Kjøbenhavnsposten. Da vist er Kjøbenhavnsposten reformatorisk; men ved nærmere Eftersyn er det snarere en Parodie paa den reformatoriske Stræben, og jeg tvivler ikke paa, at naar Solen først rigtig kommer op, man vil finde Kjøbenhavnspostens Medarbejdere staaende ligesom Gjæsterne i Muerbachs Kjelder (sfr. Göthes Faust), heldende den ene den anden ved Næsen, for at skjære til.

Min Drostelse af foreliggende Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten er særdis; men jeg kan dog ikke forlade den, uden at den Anskuelse paanoder sig mig, at det Hele lader sig efter en nøiagtig Udsendren og Classification af de heterogene Bestanddele, opfatte under Skikkelse af en stor Forestilling i tre Acter. 1ste Act: Mimisk-plastiske Kraftstillinger. Kjøbenhavnsposten sees at faae „et kraftigere Erving.“ 2den Act: Stort Non plus ultra af dialectisk Liniedands baade med og uden Balancerstang, med indlagte Declamationsnummere. Paa den dialectiske Liniedands have vi seet Exempler nok i det Foregaaende, og at Kjøbenhavnsposten har brugt Jædrelandet som Balancerstang, have vi ogsaa seet; hvad derimod Declamationsnummerne angaaer, saa bestaae disse af en Deel novellistiske Smaa-Arbejder, Livsbilleder fra Begyndelsen af det 19de Aarhundrede: „Kapertiden,“ „den fidele Tid,“ „de triste Tider,“ Scene af „Lordenveir i en Port“ etc. 3die Act: Stor Phantasi for den journalistiske Mundharpe over opgivne Thema: et „Blik ind i den Fremtid, der engang skal høste hvad Kjøbenhavnsposten saar.“ Kun een Ting mangler: at Indtægten for de særskilte Aftryk af dette Nummer tilfalder f. Ex. Skolelærer Brodersen.

B.

De Rettelser i Kjøbenhavns flyvende Post Nr. 77 til Artiklen i Nr. 76 ere foretagne i ovenstaaende Aftryk.

Udg. Ann.

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimsblad Nr. 82.

Løverdagen den 12te Marts 1836.

Redigeret af J. L. Heiberg. Forlagt af Schubethes Boghandlung.

Om Fædrelandets Polemik.

Bliv, min Hr. Greve, jeg Dem skal lære,
 At jeg, kjøndt fattig, agter min Gre;
 Ei Deres Pibe løstre jeg vil,
 Nei De skal danse efter mit Spil.

I.

Efter en lang Tids Taushed i Polemik er Fædrelandet igjen kommet til Orde i et Stykke, der rigtignok forekommer os temmelig stammende. Denne mærkelige Artikel findes i Fædrelandet, Nr. 77 under Overskrift: „Om Jlvvepostens Polemik.“ Betragtet i sin Heelhed, kan den i det høieste ansees som et Program til en fuldstændig Polemik, ihvervel Slutningen (p. 647) synes at bortskjære ethvert Haab herom. Stykket begynder i en dæmpet, rolig og belærende Tone, forsynet med de i saa Henseende ret brugelige Smaa=Vittigheder; men den stiger efterhaanden, indtil den (circa p. 642) bærer sig til den høieste Pathos i Moraliseringsens meest skingrende og hjertegribende Distulations-toner, hvorpaa den ligesom svækket af denne store Kraastanstrengelse mærkelig aftager og med en forsonlig Hjertelighed seer i Raade ned til Forfatteren af Stykkerne „om de saakaldte liberale Journalister,“ og det Hele ender med et Slags Post Scriptum, at den for Fremtiden ikke agter at svare. Begyndelsen og Slutningen af nærværende Artikel vedgaae ikke os, hvorimod vi høre hjemme i Centrum, og da vi her ere geraadede i et forstrække-

ligt Hurlumbei, da næsten alle Vinde, Moralens Nordøst og Intelligentsjens Sydvest, Grammatikens Østen og Medlidenhedens Sydten blæse paa cengang, maae vi bede Læserne undskyldte, at vi tale lidt høit, for ikke at overdøves af dette journalistiske Niagara-Bandsfald.

Det har vist forundret Flere end Forfatteren af disse Lini-er, at Kjøbenhavnsposten, medens den stadig svarer paa ethvert Angreb af Dagen, Berlingsk Avis og Politivennen, aldrig har indladt sig med den flyvende Post, men enten afviist dens Angreb som „lav og uvidende,“ eller slet ikke bemærket dem; det har vist forundret Mange, at da Svaret endelig arriverer, det først kommer efter saa lang Tids Forløb, og dog derhos temmelig flaaandet; men forbausede ere vist Mange bleve ved at see, at en Artikel, der ene og alene er stilet mod Kjøbenhavnsposten, og som netop søger at udsøndre Fædrelandet fra denne, finder sit Evar i Fædrelandet. Dog denne Forundring vil snart sætte sig, naar man erindrer, at, efter en bekjendt jødisk Lov, naar Manden er død, den nærmest Beslægtede skal ægte Enken*). Fortrinligt at bemærke er ogsaa den Omstændighed, at dette Evar findes i et Stykke af Fædrelandet, der lige i Begyndelsen ytrer: „at vi i lang Tid ikke have svaret paa de Angreb Flyveposten idelig har gjort paa dette Blad“ (se. Fædrelandet) etc., og fremdeles: „om denne vor Modstanders Polemik ville vi her levere en Artikel,“ hvor det dog vel er iøinesaldende af begge Citater, at der alene er Tale om en Modstander af Fædrelandet, og ikke om en aldeles erklæret Modstander ene og alene af Kjøbenhavnsposten. Rigtiguelk bemærker Fædrelandet selv p. 643, at vort Stykke i Nr. 76 af Flyvende Post „er stilet med Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten,“ men denne Bemærkning tager sig underligt ud i hele det øvrige Sammenhæng, da de øvrige Stykker i

*) At Kjøbenhavnsposten virkelig er Enke, det seer man deraf, at hun behøver Langværge. Men derfor ville vi ingenlunde formene hende at drive Smaahandel paa hendes salig Mand's Borgerbrev, og tvivle ikke paa, at hun ved „stor Flid og Sandhedskjærlighed“ vil tilfikkre sine Kunder den reelleste Behandling.

Flyvende Post enten ere rettede mod Fædrelandet alene, eller Fædrelandet dog har en Actie med i dem; medens Stykket i Nr. 76 alene er rettet mod Kjøbenhavnsposten. Det er altsaa den Omstændighed, at Fædrelandet har vaataget sig Hærsvaret mod vort Angreb paa Kjøbenhavnsposten, der nodfager os, som oprindelig ikke vare dets Medstandere, til at bekjæmpe det for Diebliffet.

Vi skulle nu gaae over til at betragte den af Fædrelandet i dets Critik over Flyveposten os indrømmede Broderpart. Efter at det nemlig har søgt at opløse Beskaffenheden af de factiske Oplysninger, Flyveposten „kun sjelden meddeleler,“ gaaer det over til at gjøre dets Læsere bekjendte med nogle „andre Vaaben, Flyvende Post ikke sjelden *) bruger.“ Det begynder naturligviis med vanlige Invectiver mod Hærsvarens Mangel paa Sandhedskjærlighed, en Bestvoldning, der rigtignok er meget haard, da den, man sammenstilles med, er Kjøbenhavnspostens bekjendte Sandhedskjærlighed. Dog denne hele Moraliseren, hvormed dette Stykke i saa høj Grad er gjennemsvret, forbeholdt vi os til en egen Behandling, ihvortvi vi, foragtede ethvert saadant Angreb, især saa umotiveret som her er Tilfælde, næsten vare fristede til at forbigaae det; men da vi ansee det for et mærkeligt Træk i de liberale Blades Polemik, skulle vi, som sagt, senere komme tilbage dertil. Hærsvarens, idet han omtaler Kjøbenhavnspostens Nr. 43, baricaderer sig strax med den Bemærkning: „denne i det Hele velstrevne Artikel,“ en Bemærkning, som vi rigtignok hellere havde seet sparet til Slutningen af Beviisførelsen, hvor den vilde have taget sig ret kunstigt ud; thi saa meget er vist, at gives der ikke Andet, der taler for, at hiin Artikel er velstreven, end det af Fædrelandet Anførte, saa vilde vist ikke Mange fristes til at stemme for den af Fædrelandet dette Stykke indrømmede Character: velstreven. Den sammentrængte Overførsel

*) Herved er nu blandt andet det Mærkelige, at factiske Oplysninger, som den flyvende Post „sjelden leverer,“ findes næsten i alle de af Fædrelandet i denne Artikel omhandlede Stykker, hvormed som Exempler paa de Vaaben, den flyvende Post ikke sjelden bruger, anføres kun et eller i det højeste to Stykker.

af Indholdet af hin Artikel i Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten vil, da den jo i det Væsentlige maa optages i den følgende meer i det enkelte gaaende Betragtning, finde sin Belysning der; hvorimod et Par Bemærkninger, betræffende Stykket i Kjøbenhavnsposten, bedst ville finde deres Plads her. Man har en tidlang indladt sig paa i Almindelighed at fremføre Klager mod Kjøbenhavnsposten, hvortil man da fik det Svar, at det var almindelige Klager, der som saadanne Intet berisfe. Derfor søgte nu vi i bemeldte Nr. 76 af Flyvende Post at efterrise en Deel Feil, som netop fandtes i hiint Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten. I den Henseende gjorde vi opmærksom paa en paafaldende Forvirring i hiint Stykke, og det er Noget, vi netop nu igjen vil drage lidt frem, da Fædrelandet i sit Forsvar slet ikke omtaler det. Der gives en vis Tvivlen i Ideer, et vist, om jeg saa maa sige aandeligt Løsgjængerie, og det er derfor, blandt Andet, at Kjøbenhavnsposten nu ikke første, men snarere sjette Gang er bleven tiltalt. Der horer vistnok en egen Maalestok til, for at antage et saadant Stykke for „velskrevet,“ hvori man, uden at søge eller jage, kan tilveiebringe en saadan Afsemblee af Modsigelser, der forbausede see op paa hverandre, uden at begribe, hvorledes de ere komne i Selskab sammen, en Udstilling af Modsigelser, der endnu er til behageligt Eftersyn i Kjøbenhavnspostens flyvende Post Nr. 76. Det er denne Sassen frem og tilbage, det er denne forvirrede Opfattelse af det Forbigangne, der har fremkaldt vort Angreb. Dog herved nærme vi os naturligen til den egentlige Bedømmelse af Kjøbenhavnspostens skeelsiede Opfattelse af Fortiden; medens vi i det nærmest Foregaaende mere henviste til den af os i Nr. 76 allerede tilstrækkeligt udhøvede fuldkomne Mangel paa al logisk, om endog blot Maanestins-Belysning. Hvorvel nu disse Betragtninger i en vis Betydning falde sammen, da det uklart Udtalte ogsaa er det uklart Tænkte, saa ville vi, idet Hele følgende den os i Fædrelandets Forsvar anviste Gang, lade denne Betragtning staae hen indtil videre, og først doæle ved det først af Fædrelandet anførte Punct. Dets Ord lyde som følger: „Først beskjædes Forsfatteren i Kjøbenhavnsposten, som vi ville betegne med K., for at transportere Noget af den Noes, man i Almindelighed har tildeelt Fædrelandet, over paa sig, og vælte

en Deel Tadel fra sig over paa Jædrelandet. Vi kunne i N.'s Artikel ikke finde det Mindste, der berettiger til denne Bestyldning. Er det maaskee den Omstændighed, at N. omtaler Pressen i Almindelighed, ei Kjøbenhavnsposten isærdeleshed, der har fremkaldt denne Bestyldning? Eller er det fordi N. imod uretfærdige Tadelere anbefaler, hvad vi engang havde yttret, ikke angsteligt at brøde sig om Køllesnak? Men i begge Tilfælde er Bestyldningens Grundløshed ioinesfaldende." Vi svare: det er hverken derfor eller derfor; men fordi, hvad vi allerede have sagt i Nr. 76 af flyvende Post „Klagerne over Bitterhed alene have været stillede med Kjøbenhavnsposten." Saalænge det ikke benægtes, troe vi at have Ret i vor Paaastand. Saalænge Kjøbenhavnsposten i et Stykke, hvori den søger at forsvare Pressen, holder sig til Klagerne over Pressen i Almindelighed, hvilket den jo ser en Deel har gjort i et foregaaende Nummer af den Suite, hvortil Nr. 43 hører, saa længe skulle vi ikke gjøre af den Art Bestyldninger, men vel naar den i et Stykke af almindelig Art potenserer den mod den selv specielt gjorte Bestyldning til en Klage mod Pressen i Almindelighed. Vilde en enkelt Embedsmand i Politiet i et Forsvar mod de mod hele Politievaesenet rettede Angreb, tillige omtale, som Bestyldninger mod Politiet i Almindelighed, j. Ex. Klager over hans egen Hæftighed og Fremfusenbed, hvoraf Resultatet vilde blive, at man maatte antage, at hele Politiet havde den samme Feil som denne enkelte Embedsmand, troe vi med Rette at burde paatale og om muligt forbinde et saadant commune naufragium. Om nu Klagerne over Bitterhed næsten alene have været rettede mod Kjøbenhavnsposten, det vil Embver, der har levet i Kjøbenhavn i den sidste Tid, selv kunne afgjøre.

Vi gaae nu over til det næste af Jædrelandet omtalte Punct; et Punct som vi paa en Maade allerede før have berørt, hvor vi talte om den i hiint Stykke af Kjøbenhavnsposten befundne Forvirring. Forfatteren søger at afvise vor Tadel ved den Bemærkning, „at Kjøbenhavnsposten ikke har laftet den forbigaaende Tid i Almindelighed, den har kun fremstilt dens Mangel paa Interesse for det Almene, og fremstilt den som Noget, der nødvendigen maatte følge af Begivenhedernes Gang." Naar Sagen virkelig var stillet saaledes som her er Tilfældet, og som den ogsaa er

fillet lidt ovenfor i den korte Oversigt, Fædrelandet leverer over Indholdet af bemeldte Stykke, skulde vi ikke saaledes have taget fat derpaa; tvertimod stemme vi saa fuldkommen overeens med Fædrelandet i hvad det siger om: „at denne Drælen ei maa svække den Kraft, hvormed vi skulle møde Fremtiden,“ saa fuldkommen, siige vi, stemme vi overeens dermed, at vi kun kunne tænke os, at det er for at indskærpe den samme Sætning, som vi i Gløvende Pøst have gjort gjeldende*) at Fædrelandet har tilføjet denne Slutning. Om vi endog foreløbig ville indrømme, at Kjøbenhavnsposten ikke har talt om den forbigangne Tid i Almindelighed, maae vi dog bemærke, at den i det Hele har udladt sig paa en Maade, som væsentligen divergerer fra Fædrelandets Referat, thi til at et saadant skulde være paalideligt, udfordredes og, at det i det Hele gjengav Tonen; thi der er en stor Forskjel mellem at Gen f. Ex. (hvilket det da vilde hedde i et Referat i Fædrelandets Maneer) fortæller: „han irettesatte dem for deres Feil og formanede dem til Forbedring,“ og at Gen farer op og nedriver i de heftigste Udtryk. Saaledes i nærværende Tilfælde taler Fædrelandet om „en veemodig Drælen ved Fortidens Minde, om en utidig Danskhed,“ medens Kjøbenhavnsposten fortæller at „man legede med gamle Danmark og Daanebrog,“ koketterede med „Ejølunds Bogelund og Rodans Bover“ og „under alle disse Ranglerier glemte eller manglede Mod til rasht at tage fat paa det, som det egentlig var om at gjøre“; den taler om „Danskhedens Virumlarum“ foruden al den anden Sniksnak og Selvmodsigelse, som vi tilstrækkelig have paavist i Nr. 76. af dette Blad. Om vi altsaa endog indrømme, at Kjøbenhavnsposten ikke har talt om den forbigangne Tid i Almindelighed, maa dog den Maade, hvorpaa den har omtalt den forbigangne Tid, om end i et specielt Hensyn, berettigede os til en Dadel, hvori vi, indrømmende hiin Tilbagestuen, omtale den paa en værdigere Maade; isærdeleshed maa Forfatteren i Fædrelandet være villig til at

*) Efr. Nr. 76: „Dg er da ikke Bevidstheden om, hvad man engang har været, netop det meest Styrkende for en ny og kraftig Virksomhed“, hvor jo netop den ved hiin Tilbagestuen betingede Virken udhæves.

indrømme os det, da han, idet han forbigaaer hine idetmindste udelicate Wittigheder, og forøvrigt siger det samme som vi allerede eensgang have sagt, er saa langt fra at skrive imod vert Stykke, at han paa en Maade ved sin Auctoritet synes at give det mere Indflydelse. Om vi nu virkelig kunne indrømme Fædrelandet, at Kjøbenhavnsposten ikke har talt om den forbigaaene Tid i Almindelighed, men kun i speciel Henseende, skulle vi nu lidt nærmere overveie. Vi ville i den Henseende erindre om at Kjøbenhavnsposten characteriserer hien forsvundne Tid som „sentimental-idyllisk“, som „Afkraeftsens Aar.“ Men forholder dette sig saaledes, da maae vi paa det bestemteste frakjende hien Tid den Kraft og Dytighed, som vi i mange andre Henseender maae indrømme den; thi en Tidsalder kan vel mangle Receptivitet for en vis Art af Indtryk; men den kan ikke, hvis den ellers er dygtig (hvilket jeg med saameget mere Ret kan paastaae, som jeg har anført Facta, og hverken Kjøbenhavnsposten, efter Fædrelandets Forklaring, eller Fædrelandet har nægtet det), være sentimental-idyllisk eller afkraeftet i een Retning, i hvilken Henseende jeg blot vil bede saavel Fædrelandet som Kjøbenhavnsposten at anstille Experiment med et enkelt Menneske. Jeg vil blot endnu tillade mig et Forsøg til en Forklaring i saa Henseende. Ligesom det er et almindeligt Tilfælde, at ved et ellers dygtigt Menneske i Tider, hvor mange Sorger og Bekymringer styrte ind paa ham, den intellectuelle Dytighed netop paa det kraftigste reagerer, og idet den faaer Overhaand i Gemyttet, lader Sorgen glemmes eller giver ham Styrke nok til at bære den, hvor man da ingenlunde kan beskylde det Menneske for at være med Hensyn til den Side, der betingede disse veemodige og sørgelige Indtryk, sentimental-idyllisk eller afkraeftet: saaledes vilde jeg ogsaa sige, at netop Statens Dytighed bevirkede, at den kunde bære de mange Tryk, den i politisk Henseende leed, saaledes at det netop var dens Kraft, der betingede, at den kunde bære Modgang. Derksom nemlig hien Tidsalder virkelig havde været srag, da havde den ligget under for alle hine voldsomme Lidelser, dens Liv var blevet et Skyggeliv; men det er saa langt fra, at det var Tilfælde, at vi netop maae beundre dens rige poetiske Dyld. Det er derfor en Ubillighed, saavel som en psykologisk

Urimelighed at beskylde hin Tid for at have været sentimental-idyllisk, thi da enhver Tidsalder har sit eget Grundpræg, sin Character, hvoraf alle dens Livs-Uttringer maae bære Farve, saa maa ogsaa her det politiske Liv staae i et nødvendigt Forhold til den Kraft, som Kjøbenhavnsposten selv indrømmer hin Tidsalder i det Hele. Det vilde være ubilligt at beskylde den Ridder, der, efter at have mistet hvad ham var det Kjæreste her paa Jorden, gik ud paa Eventyr, og dog ofte mindedes med Beemod sit Tab: det vilde være ubilligt og uspsykologisk at beskylde ham for at være sentimental-idyllisk. Det vilde være ubilligt, at beskylde vor Samtid, dersom den havde nogen Kraft i den Retning, som den har gjort sig til sit Livs Opgave, og man ikke snarere maatte beklage at see saa Mange berusede af det Skillings=Sl, der lydes den af Journalerne, og hvad der hidtil var leveret, ikke snarere var at ansee for en Emule tidlig Petersilie til den Kraft=Suppe, som der endnu kun er Tale om: det vilde være ubilligt at beskylde den, formedelst dens Mangel paa Interessø for Æsthetik og for Livets høiere Formaal, for at være sentimental-idyllisk; thi een Tidsalder kan ikke gjøre Alt; og kan vor Samtid bringe det saavidt i politisk Intelligents som hin Tid i æsthetisk, da kan den med No lægge sig i Graven, om end en hævnende Remes's lader følge en Slægt, der maner den op, for i indbildt Dygtighed at triumphere paa dens Beføstning.

Derpaa anfører Fædrelandet et Par Bemærkninger af Flyvende Post „om Smaahunde, der altid bjæffe og i Farens Dieblik frybe i Skjul.“ Fædrelandet vil „forbigaae“ dem; vi ogsaa, idet vi henviser til det hele Sammenhæng, hvori disse Ord forekomme, og tilføie, for at fuldstændiggjøre Fædrelandets Citat af vort Stykke med vort Citat af Kjøbenhavnsposten: „ind i en Bert i Tordenveir.“

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimblad Nr. 83.

Tirsdagen den 15de Marts 1836.

Redigeret af N. V. Heiberg. Forlagt af Schuboths Bøghandling.

Om Fædrelandets Polemik.

II.

Derimod ville vi sige et Ord om det saakaldte „skamlose Udfald“ paa Liunge, og Fædrelandets Apologie for ham. Den hele lange Passus kunne vi skjænke Fædrelandet, da den ikke er stort andet end en vidtlostig Commentar over de Ord, der findes i vort Stykke: „Liunge — der dog i en vis Henseende er for god til at være Redacteur af Kjøbenhavnsposten.“ Vi have nemlig aldrig frakjendt Liunge „Iver for at samle Materialier og Glid i at bearbejde dem“, ja vi troe, hvad den første Egenskab angaaer, ham gjerne i Besiddelse af et sandt Dionysius=Ord. Vi ville ogsaa tiltroe ham „dyb Agtelse for Sandhed,“ noget vi skulde tale et Par Ord om i vor Undersøgelse om Fædrelandets Moraliseren i Almindelighed, saavel naar det tillægger Benner fortrinlige moraliske Egenheder, som naar det frakjender Modstandere dem. Men for at vende tilbage til Fædrelandets Apologie, maae vi bemærke, at vi i hele den Sammenhæng, hvori vi have talt om Liunge og hans Forhold til Kjøbenhavnsposten, som Redacteur, have talt om den reformatoriske Stræben, der gaaer igjennem en Deel Artikler, og som netop som saadan kræver en dygtig Mand til ansvarhavende Redacteur. Og naar vi betragte Liunge fra dette Standpunct, troe vi endnu at turde paastaae, at han ikke er stiftet dertil; thi ombord paa det reformatoriske Skib, der styrer omkring i vore Farvande, spiller han omtrent samme Rolle

sem pius Aeneas, der engang imellem strækker de flade Hænder mod Himlen, og beder om godt Veir. Men paa Grund af hiin omtalte Dygtighed, der dog kan betinge en vis selvstændig Virksomhed, have vi bemærket, at han i en vis Henseende er for god til at være Redacteur for „anonyme Reformatorer“, der blot behøve Gen, de kunne lade opbænge i deres Sted; idet han med sin Samlerflid etc. kunde blive en god Red. af en Politiven; og vi haabe, at Læserne nu ogsaa ville troe det efter den udførligere Udvikling af Fædrelandet. Dog Gæt endnu. Fædrelandet bemærker sem et Beviis paa Liunges Dygtighed, at Kjøbenhavnsposten „har bestaaet i en Række af Aar, medens mangfoldige andre lignende Blade ere gaaede under efter kort Tid“. Dette Phænomen lader sig let forklare; thi den dygtige Redacteur, netop som kjæmvende for en Sag, kan lettere komme til at ligge under, naar Tiden er ham imod; medens den svage, der gaaer efter Diagonalen af de i Livet givne Kræfters Parallelogram, lettere kan holde sig oppe. Et nyt Beviis paa, at Liunge ikke er skicket til at være Redacteur for en reformatorisk Stræben, og at netop hans Dygtighed maa være den reformatoriske Stræben skadelig, da den stundom betinger en Given efter for Tiden.

Vi ere nu færdige med Fædrelandets Forsøg paa ved Grunde at gjendrive vor Paastand, og idet vi nu see tilbage over den hele Udvikling, kunne vi maaskee bedst betegne den som en Generalforsamling af Postulater, hvori der er en saadan Forvirring, at vi troe, at, om man end bandt os for Dinene og gav os en Stok i Haanden, vi skulde slaae den ene Tydepotte=Dumhed itu efter den anden.

Vi gaae nu over til at tale lidt nærmere om Fædrelandets Moral. Det er forunderligt nok at see, at et Parti, der i det Hele raaber saa meget paa Intelligents, har saa lidt deraf; det er forunderligt nok, at see et Blad, der ivrer mod „at tillægge Modstanderne flette Bevæggrunde“ (p. 646, nederst), selv gjøre sig skyldigt i denne Feil. Hvad nu det første angaaer, saa er det dog vel ivinesaldende, at der fra det intelligente Standpunct ikke behøves mere end at bevise, at Vedkommende har Uret eller har talt Usandt; uden derfor at paaatae, at Forfatteren har Mangel paa Sandhedsfjærlighed. Men istedetfor denne intelligente Beviis-

forelske har der i den senere Tid indsneget sig en vis moralsk Ref-
 len, en vis lasentainisk-kegebuisk fløbende Prædiketone i Polemiken.
 Saaledes har ogsaa Jædrelandet i foreliggende Nr. 77 jernnemme-
 ligen lagt vort Støkke til Grund for dets gudelige Betragtninger,
 og medens det paa det hastigste farer frem mod os („den sly-
 vende Post søger at more sine Læsere med Vittigheder, uden at
 bryde sig om, hvorvidt Sandheden lider derunder eller ikke“;
 „den gjør skamlose Angreb;“ „Vittighed og dialectisk Jærdighed,
 som ei ere parrede med Sandhedskjærlighed, men kun tjene til at
 ferberlige det eget lille Jeg“ etc.), holder den en Panegyrik over
 Lunge, der i det høieste kunde blive en antagelig Jubeltale i et
 Barton. Denne hele moralistiske Gronlangkaal skulde vi, som vi
 ovenfor have sagt, gjerne undlade noiere at analysere, dersom vi
 ikke ansaae den for saa karakteristisk, at vi af den Grund ei
 burde forbigaae den med Tausbed. Som det i Livet er gaaet
 med Tusinder: da de ikke længer kunde modstaae Livets Dialektik,
 gif de i Kloster — saaledes er det ogsaa i Striden her gaaet med
 Jædrelandet: da det ikke kan modberise eller beseire sine Mod-
 standere, griber det til en Jeremiade over Jorf.'s Mangel paa
 Sandhedskjærlighed. Herved udrettes nu ikke synderligt meget,
 med mindre Samtiden har en saa stor Mangel paa Intelligens,
 at den giver den Art Invektiver Gehor. Naar i en Dispute det
 kommer saavidt, at Modstanderen siger: jeg kan ikke forstaae
 Dig, uagtet jeg har den bedste Villie, — saa er dermed Dispu-
 ten ophørt; og ihvorvel vi gjerne ville lade det Spørgsmaal
 om, hvorvidt hans Villie er den bedste, udenfor hele Striden, da
 vi bestandig, indtil det Modsatte bevises, holde os overberiste derom,
 saa maa man dog altid respectere et saadant Træk af Modstan-
 deren; men naar han i Stedet derfor gaaer løs paa dens Cha-
 racter, han taler med, bekylder ham for at være forsætlig So-
 phist etc., saa kan det i det høieste fremkalde et Smil paa Mod-
 standerens Læber, da det Hele ikke er andet end en komisk Jorf-
 tvivelse. I vort Nr. 76 have vi ikke tilladt os et eneste Angreb
 paa Modstanderens Character og Hjerte; vi haabede derfor at
 fritages for den Art Angreb, men forgjæves. Jorfatteren i Jæ-
 drelandet bebrejder os uden videre Mangel paa Sandhedskjærlig-
 hed; men det er da intet Under, da de Tropper, han i intelli-

gent Henseende commanderer over, ikke ere synderlig vel disciplinerede, men snarere synes et Slags sammenlobet Landværn. Medens Forfatteren i Fædrelandet bebrejder os Mangel paa Sandhedskjærlighed, holder han en Fortale over Liinges, som vi aldrig have angrebet, og som til syvende og sidst Intet gjør til Sagen; thi Liinge kunde være en meget sandhedskjærlig Mand og dog afgive et Sideskifte til den dumme Gottlieb i Grentyret, isærdeleshed efter Fædrelandets Psychologie, der befæster et svælgende Dyb mellem Moralitet og Intelligens, uden at ahne, at de staae i et væsentlig Forhold til hinanden, og at, dersom man saaledes vil adskille dem, man tilsidst kan komme til at tale om en Humlebies Sandhedskjærlighed og Moralitet. Og hvad det angaaer, at Fædrelandet troer, at det hele Stykke Nr. 16 er skrevet for at more et „eget lille Jeg“, da ville vi herved underrette Fædrelandet om at vi ikke spille Juvite uden at have Kongen gærderet, og at vi vedblive i samme Couleur, hvori Fædrelandet i foreliggende Nr. 77, som det synes, har viist Renonce, hvorimod det i Trumf (idet vi ved Trumf forstaae den i Kjøbenhavnsposten „staaende“, og, som det synes, ogsaa nu af Fædrelandet adopterede bedste Couleur: moralske Invectiver), har viist stort Overflod.

Til Slutning skyldte vi Forfatteren i Fædrelandet at tilstaae, at mellem de tvende Sprogfeil, han har fundet i vort Stykke, er den ene en Sprogfeil.

B.

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimsblad Nr. 87.

Søndagen den 10de April 1836.

Redigeret af J. P. Heiberg. Forlagt af Schubottes Boghandling.

Til Hr. Orla Lehmann.

Ganste ret! vil De see, jeg har tænkt paa Dem,
 Jeg har her Medicin, som er excellent.

Forandring bebager, pleier man at sige, men den Art Forandring, der i min Strid med Kjøbenhavnsposten, er bleven mig til Deel, er slet ikke behagelig. Naar jeg skriver med Kjøbenhavnsposten, svarer Fædrelandet, og naar jeg skriver mod Fædrelandet svarer Kjøbenhavnsposten, og Gud veed, hvortil længe den Begjæring skal vedblive. Hertil kommer, at jeg ikke har med mindre end fire forskjellige eller flere Personer at gjøre: Forfatteren af de fem Stykker om Trykkesribeds=Sagen i Kjøbenhavnsposten, Forfatteren i Fædrelandet (at det er Hr. Hage, erfarer jeg nu); Rundsangen i Nr. 90 af Kjøbenhavnsposten, og Hr. Orla Lehmann. Dette Sidste gjør da Sagen paa en Maade end vanskeligere, da jeg saaledes baade har med navngivne og unavngivne Forfattere at gjøre. Det synes derfor, som om jeg var kommen til at sidde paa Forundringsstolen, og de Liberale deels dandsede rundt i større Høb (s. Gr. Nr. 90 af Kjøbenhavnsposten), deels enkelthvis traadte frem for at sige, hvad de forundrede dem over. Hvad dernæst min Stilling med Hensyn til Tiden angaaer, da er den ikke mindre kjedsommelig, og hvis Gen ved at tælle Pulsslagene mellem Lynild og Torden, vilde beregne, hvor langt Uveiret var borte, vilde han vist troe at min Medpart boede idetmindste i Grønland. At jeg ikke er Skyld i denne Dragen i lang Drag af Striden og den derved betingede Mulighed af en Trediveaars=Krig ihjeldetfor

baaber jeg de ærede Læsere ere overbeviste om; og jeg vil derfor blot endnu omtale Hr. Lehmanns Forsøg paa at undskyldes sig i saa Henseende. Hvad nemlig de Modbemærkninger angaaer, som Hr. Lehmann „alt tidligere vilde have gjort“, da kan det naturligtviis ikke være Tale om dem, da de indebleve; men for den, der allerede for ever een Maaned siden „vilde have gjort Modbemærkninger“, synes det dog noget sildigt, da det første Stykke af mit Svar til Hr. Sage kom den 12te Marts, først at svare den 31te. Dog Hr. Lehmann mener, „at det endnu turde være Tid dertil“ og tillige, „at det kommer vel sildigt“, og tilføier som Grund, hvorfor det ikke kom for, at „han tidligere havde noget bedre at bestille“; i hvilken Anledning vi ikke kunne Andet end beklage, at han ikke har bestilt nærværende Arbeide noget bedre.

Efter disse foreløbige Betragtninger, skulle vi søge at begrunde en Opfattelse af hele denne Artikel seet i sit væsentlige Forhold til Kjøbenhavnsposten i Almindelighed, en Opfattelse, som Hr. Lehmann vist vil gaae ind paa, da han saa „gjerne vilde have fastholdt den Fiction, at Flyveposten, som Organ for en vis Anskuelse, for et vist Parti, selv var Ophav til sine Artikler“, og vi ville til Gjengjæld ansee Navnet*) for et Middel til at betegne en vis Nyancering i den for Kjøbenhavnsposten fælles Hovedretning**), og som et heldigt Middel, da Hr. Lehmann er i fuldkommen Modsigelse med hele Kjøbenhavnsposten; thi den synes virkelig at have gjort „et Brud paa den Afgøelse,

*) Hvorledes „et Mærke“ kan være et Middel til at betegne „en vis Nyancering,“ som det hedder, kunne vi ikke indsee, da dog vel Mærket er noget aldeles udvortes og tilfældigt, og ligesaa lidt betegner en Nyancering, som om den har Støvler eller Sko paa, og først Stykkets egen indre Natur kan vise, om dette er en Nyance eller ikke. Dog hele denne Passus: „saa anseer jeg dog et saadant Mærke“ etc. er aldeles overflødig og kun sat til for at faae Leilighed til et Invektiv paa dette Blads Redacteur, da Hr. Lehmann jo selv noksom har overbevist sig af min Artikels „livsfriske og energiske Sprog“ om, „at den hidrører fra en anden Haand end alt det øvrige.“

**) Kjøbenhavnspostens Hovedretning bestaaer deri, at de enkelte Medarbeidere fige hverandre imod.

den skylder sine Læsere og sig selv" (som der staaer skrevet i hiint mærkelige Edict i Kjøbenhavnsposten Nr. 90) ved „at sulde sine Spalter med Hr. Lehmanns Artikel, der er rettet med et Stykke, der lader sig betragte „i det Hele som en Stiilvelic i den humoristiske Maneer“, hvor der altsaa ikke er Talen om Oplysning af en „Sag eller et enkelt Factum.“ Dette forholder sig nu saaledes: Da Kjøbenhavnsposten var paa Veie til at spille Fallit, gjorde den som alle Fallenter; den levede flot, (og saaledes lader det litterair-stodderkongelige Actstykke i Nr. 90 sig bedst forklare); imidlertid faldt det den dog ind, at det maaskee var rigtigst at indlade sig i Underhandlinger med sine Creditorer, og i den Henseende paatog Hr. Lehmann sig godsbedsfuld at tage fat paa den om end langtsfra betydeligste, saa dog som det synes meest haardnakkede Creditor, og ved deels at forstikke ham, at de andre Creditorers Fordringer vare aldeles ubetydelige, deels at byde ham tilsvindelende anstændige Vilkaar, at bringe ham til Taalsbed. Som en saadan Commissionair, der, idet han underhandler med mig, ikke glemmer paa Probentrenterens at anbefale Husets Barer, anseer jeg Hr. Lehmann.

Vi gaae nu over til Sagen, det vil siige det som Hr. Lehmann kalder Sagen; thi hvad han taler om, at „han forbi-gaaer alle Allotria“, har nok intetsteds hjemme, da om det er Allotria naturligris ikke bevises derved, at han siger, at noget Andet er Sagen, ligesom om det han anseer for Sagen virkelig er Sagen eller alene er Sagen, ikke bevises derved, at han erklærer det Dvrigt for Allotria; i hvilken Henseende det bliver lidt mistænkeligt, at Hr. Hage, der jo ogsaa alene holder sig til Sagen, har fundet flere Puneter. Hvad Hr. Lehmanns Betvæ-ning af Sagen angaaer, da indeholder den i det Væsentlige ikke noget Nyt, men kun det Samme, som Hr. Hage allerede har sagt. Det Ny, der er, reducerer sig til et Forsvar for Paa-sideligheden af Hr. Hages Referat og et dertil knyttet Forsvar for den i den incriminerede Artikel i Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten fundne Tone; hvortil kemmer et Par Tilfætninger og Forbedringer, som skulle blive belyste, hver paa sit Sted. Hvad det Første angaaer, da mener Hr. Lehmann, at det er en underlig Fordring til et Referat paa et Par Linier, hvori

man i Almindelighed ikke søger Andet end „en tro Gjengiven af Hovedtanken“. Denne Paastand synes imidlertid lidt mere end underlig. Det nemlig at Referatet kun er paa et Par Linier, kommer naturligvis ikke mig ved, og jeg veed heller ikke om der paaligger Hr. Sags nogen speciel Forpligtelse i saa Henseende. Vi have ikke klaget over, at Referatet kun var paa et Par Linier, men over, at det var upaalideligt, og troe os berettigede til at gjøre samme Fordring til et kort som til et langt Referat, den nemlig, at det er paalideligt. Hvad det Andet angaaer, da turde det være farligt at indrømme at det Forkeerte i Formen er en Smagsag, i den Betydning, „at Enhver maa have sin Mening.“ Dette Sidste vil vel i en vis Betydning Sagen benægte, da man i al Evighed ikke kan forbyde Een at have sin Mening om hvilken som helst Gjenstand; men da det formodentlig skal sige saa meget som, at den ene Mening er ligesaa rigtig som den anden, maae vi protestere. Dette vilde nemlig føre til den fuldkomneste Toiesløshed i stilistisk Henseende, og var forsaavidt et yderst gavnligt Princip for Kjøbenhavnsposten og dens Medarbejdere, da de synes i saa Henseende aldeles ugenerede; og da jeg ikke seer nogen nødvendig Grændse mellem de forskjellige intelligente Udtryk og moralske Invectiver, naar man saaledes overhøvedet mener, at Formen er en Smagsag i den omtalte Betydning, og da fremdeles den af os i hiint Nr. 43 paaviste logiske Forvirring vel skal henføres under samme Categorie, saa var jo, hvis det Princip gik igjennem, Hveret fuldkommen opgivet og det fuldkomneste Anarchie indtraadt i litterair Henseende. Det er nu rigtignok underligt at høre Hr. Lehmann tale saaledes om Formen, da han dog vistnok ved anden Leilighed netop mener, at f. Ex. en Regjeringsform ikke er en Smagsag i den paaviste Betydning, men noget saare vigtigt. Dog saaledes gaaer det gjerne med de Folk, der tænke over et opgivet Omme, uden at afrunde deres Anskuelse til en Heelhed. Hr. Lehmann har da heller ikke kunnet fastholde denne Inconsequens; thi ellers vilde han dog neppe paa samme Tid, som han forbigaaer de enkelte maaskee noget stærke Ord i hiint Nr. 43, fordi det er en Smagsag, have indladt sig paa at bemærke, at jeg i mit Stykke har ladet mig forlede til „ufømmelig Raadhed eller frækfende Uret-

færdighed", eller „at flere end Hr. Hage have fundet mit Ansæld skamloft", med mindre Hr. Lehmann maaskee vil levere et Amendement til det opstillede Smags=Forvirrings=Princip, det nemlig, at Enhver har sin Mening, og Stemmesleerhed afgjør Sagen. Skulde det være saaledes at Hr. Lehmann vil have „Videnskaben democratiseret", saa vil vistnok denne frabede sig alle sliche videnskabelige Carnevalskystigheder. — Vi gaae nu over til den forulykkede Tankegang i hiint Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten, der nu igjen fremstattes først heel paa Bordet for siden at trancheres. Formodentlig har Hr. Lehmann af Sorg over, at Hr. Hages Referat var saa kort, besluttet sig til at levere et desto længere. Her er nemlig kommet en heel ny Tilfætning, saaledes at medens Hr. Hage refererer for lidt, refererer Hr. Lehmann for meget; hvorved det dog tillige bliver at mærke, at Hr. Lehmann ikke refererer Tønen, hvoraf man da lærer, at det ikke blot er Referater paa et Par Linier, men ogsaa Referater paa 21, der ere fritagne for at være paalidelige. Det Ny her er kommet til begynder med disse Ord: „I de tre sidste Decennier af det forrige Aarhundrede" og gaaer til: „omtrent med Begyndelsen af dette Aarhundrede." Disse Ord have nemlig som Referat Intet, hvortil de referere sig i hiint udødelige Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten. Grunden, hvorfor de ere tilføiede, er imidlertid ikke vanskeligt at udfinde. Naar nemlig hiin ubekjendte Forfatter kun havde villet, som det hedder i foreliggende Nr. 96 af Kjøbenhavnsposten „førsøge en vis Retning fra dens Udgang gjennem dens Forfald og indtil dens Gjenopstandelse", saa var det undskyldeligt, om Forfatteren havde, idet han fæstede sin Opmærksomhed paa hiin „meget lovende Udvikling" og det dertil svarende Echo i vor Tid, overseet lidt den mellemliggende Tid. Men hiint Nr. 43 havde „en noget polemisk Celorit," som Hr. Lehmann selv siger, og omtaler aldeles ikke, at det kun er som Gjennemgangspunkt det behandler den næst forbigangne Tid; men stiller Modfætningen mellem den nærværende og næst forbigangne og lader Sammenligningen fuldkommen falde ud til Fordeel for den nærværende. Forøvrigt er Hr. Lehmanns Fremstilling af Sagen saa godt som aldeles Hages, som vi tilstrækkeligen have afvist i den flyvende Post Nr. 82; thi det Forløb, der gjøres paa

at forflygtige Begrebet af hiin Tids Dygtighed ved at sige: at ofte en i Almindelighed fattig Tid kan føde enkelte store Talenter, ja endog i visse isolerede Retninger ved at concentrere sin Kraft — og aldeles tom er ingen Tid — kan udfolde en vis Dygtighed“, har ikke stort at betyde; thi deels passer det dog vel ikke paa en af dansk Kraft udsprungne ægte national litterair Virksomhed, og dersom Hr. Lehmann og med ham Forfatteren af de 5 Stykker i Kjøbenhavnsposten vil have det anvendt paa den forbigangne Tid, saa har han jo netop søgt den i det Hele for Mangel paa Dygtighed, da han jo taler om „en i Almindelighed fattig Tid.“ Nu at gjentage det Samme vi tilforn have sagt i støvende Post, ville vi ikke og fornemlig af Frygt for at der skal optræde en ny Modstander (s. Ex. Forfatteren af de 5 Stykker om Trykkefrihedsagen) og sige det Samme igjen som først Hr. Hage og derpaa Hr. Lehmann alt have sagt, og derved tvinge os til at gjentage, hvad vi tydelig nok have udtalt; thi en saadan Catechisation med hver enkelt Medarbejder eller Ben af Kjøbenhavnsposten er ikke vor Sag. Kun eet endnu angaaende dette første Punct af Sagen. Hr. Lehmann har indladt sig paa nogle chronologiske Forbedringer. Det lader nemlig til at være meget vanskeligt rigtig at bestemme Tiden, da hiin svage Tilstand begyndte. Kjøbenhavnsposten Nr. 43 siger, at den begyndte i Slutningen af forrige Aarhundrede især med Fr. 1799; Hr. Lehmann siger i det han anfører Tankegangen af hiint Stykke, at i de tre sidste Decennier af forrige Aarhundrede befandt Danmark sig i en livlig og meget lovende Tilstand;“ han siger fremdeles „at det var Perioden for 1807—27, der nærmest var tilføjet“ *) i Nr. 43; og Hr. Hage siger at det var en Deel Aar tilbage den triste Tid begyndte. En egen Art Chronologie er ogsaa den, ifølge hvilken „jeg skal have opgivet min Klage i Realiteten, idet jeg paa en Maade vedkjender mig de Meninger, Hr. Hage fremstiller som den angrebne Artikels Tankegang.“ Dette forhold sig nu saaledes. Hr. Hage vilde forsvare hiint Nr. 43

*) Jeg veed forøvrigt ikke om Hr. Lehmann har nogen Fuldmagt fra Forfatteren af de 5 Stykker til paa den Maade at bringe ham i Modsigelse med sig selv.

af Kjøbenhavnsposten; men dette Forsvar faldt saa ubeldigt ud, at han den 4de Marts sagde det, som jeg den 18de Febr. havde sagt. Dette er nu efter Hr. Lehmanns Tidsregning blevet aldeles omvendt. Det synes imidlertid rigtigere at sige, at Hr. Hage har sagt det Samme, som jeg, end at jeg har sagt det Samme, som Hr. Hage.

Hvad den anden Anke angaaer, betræffende min Klage over Kjøbenhavnspostens daarlige reformatoriske Stræben, da reducerer Hr. Lehmanns Forsvar sig til følgende. Jeg skal nemlig „istedsfor vor Tids reformatoriske Stræben, have sat vor Tids Reformatorer og derpaa identificeret disse med Kjøbenhavnspostens Udgiver og Medarbeidere.“ Hertil svarer jeg, at jeg alene har talt om Kjøbenhavnspostens reformatoriske Stræben, og vil bede Læseren at eftersee Kjøbenhavns flyvende Post Nr. 76. Hvad det angaaer, at „man gjerne kan være enig med mig i, at vore Reformatorer mangle Kraft og Mandighed, fordi man mener, at en kraftigere og alvorligere Mand begynder at vaagne hos Folket“, saa vil man lægge Mærke til, deels at det er vanskeligt at fastholde Forestillingen om en kraftig Tid, hvis erdførende Individuer mangle Kraft, deels, hvad her er Hovedsagen, at disse Ord alvorligere og kraftigere ere Comparativer, og det, Sammenligningen anstilles med, er den forbigangne Tid, der altsaa ikke engang var saa alvorlig og kraftig som en Tid, hvis erdførende Individuer mangle Kraft og Mandighed. Betræffende Slutningen af Hr. Lehmanns Drostelse af den anden Anke, hvis Ord lyde saaledes: „den beroer paa en Misforstaaelse, idet han vel har Ret i, at vort politiske Liv og dets reformatoriske Stræben endnu ikke har udfoldet nogen stor Kraft; men har Uret i at indvende det med en Artikel, der har paastaet det selvsamme;“ maa jeg erindre, at jeg aldrig har indvendt det mod Artiklen, at den sagde, at vor Tid manglede Kraft; men deels dadlet den, fordi den sagde, at vor kraftløse Tid var bedre end den forbigangne; deels fordi den selv var et daarligt reformatorisk Arbejde. En daarlig Artikel nemlig i et Blad, der udgiver sig for at være reformatorisk, en daarlig Artikel, der selv er et reformatorisk Forsøg, er dog vel eo ipso et daarligt reformatorisk Product. Og da nu fremdeles Hr. Lehmann gjerne kan være

enig med mig i, at vor Tids Reformatorer mangle Kraft og Mandighed, og Kjøbenhavnsposten udgjør et Led i denne Kjede (og dog vel ikke borer til de Undtagelser, Hr. Lehmann taler om), og en Reformator uden Kraft og Mandighed egentlig er et In-ter, en Blemst uden Farve og Lugt, Parodien paa den sande Re-formator, saa kan jeg ikke see andet end, at jeg med fuldkommen Ret har sagt, at Kjøbenhavnspostens Færd var Parodien paa den reformatoriske Stræben; thi den forholder sig til denne som Bornekorsteget til Gøttsfred af Beauillens.

Jeg er nu færdig med det, Hr. Lehmann kalder Eagen. Om forøvrigt Mere skulde kunne kaldes Eagen, eller om noget ganske Andet er Eagen, det turde falde ham vanskeligt at afgjøre, der bemærker, at „višnok Kjørnen er skjult under en meget tyk Skal,“ hvori dog vel ligger et Beviis for, at han ikke har knækket Rodden, siden han ikke veed, hvor tyk Skallen er. At jeg saalænge har opholdt mig ved det, Hr. Lehmann kalder Eagen, deri vil jeg bede Hr. Lehmann see en lille Høf-lighed, og det saa meget mere, da det har været et meget kjed-sommeligt Ophold, da det er gaaet Hr. Lehmann i Forhold til Hr. Hage som den døde Minister, Jean Paul fortæller om, der ved en Høffest, da Dronningen havde fortalt en Historie, rejste sig op og fortalte den samme. Den tretydige Roes, der er bleven min Personlighed til Deel, forbigaaer jeg. Derimod skulle vi nu gaae over til at betragte det af Hr. Lehmann an-fillede Forsøg paa en Forflaring af vort Stykkes Tilblivelses-grund. Da Hr. Hage ikke kunde komme videre med vore Ar-tikler, maatte Læseren tage til Takke med hvad Huset formaacede, noget moralsk Boghvedegrod og en interessant Bordconversation angaaende Hr. Ljunges Sandhedskjærlighed. Hr. Lehmann er nu mere spirituel, og da han ikke kan komme videre, forvand-les han pludselig til Psychologen og Hjertekjenderen og udfinder nu i sin Skarpjindighed, hvad min egentlige Hensigt har været med mine Artikler i flyvende Post. Den hele Pasjus ville vi lade afstrykke for derpaa at tilføie vor Commentar. Den lyder saaledes: „Overhovedet synes hiint Angreb fornemligen kun at være Behiflet for en Deel mere eller mindre passende Spøg, og for-saavidt som dette giver grundet Aaledning til at betragte det

Gele som en Stiilovelse i den humoristiske Maneer, kan man som saadan vist ikke strafende den en vis Virtuositet, men idet Henſigten dermed da ikke bliver at oplyse noget, men kun at more — ligevaldigt om ſig selv eller andre — kan man gjerne nægte den Sandhedskjærlighed, uden derved at træde Forfatterens Moralitet for nær. Idetmindste findes der saa haandgribelige, ſkjøndt ſtundom ret morsomme Fordreielser og Ekſjarheder, at man under en anden Fordrætning maatte drage enten Forfatterens Intelligents eller hans bona fides i Tvivl; men da der til det første ikke er nogen Anledning, og det sidste er noget, hvortil jeg ikke letteligen kan beqvemme mig, saa er den Fortolkning, jeg har fulgt, vistnok den billigste af alle, at nemlig Forfatteren i Kjøbenhavnspostens Artikel har troet at see en uretfærdig Medſættten af den feregaaende og en uretfærdig Opføien af den nærværende Tid, og idet han optraadte mod denne formeentlige Genſidighed, har givet ſin dialectiſke Manderetning og ſatiriſke Lune frit Eovil med en poetiſk Licentis, ſom ſtundom rigtignok har ferledet ham til uſømmelig Raadhed eller krænkende Uretfærdighed.“ Heraf lære vi nu, at Henſigten af en Stiilovelse i den humoristiske Maneer ikke er at oplyse; men kun at more. Dette maae vi benægte; thi Henſigten af en Dvelse er altid at opnaae en vis Færdighed: Henſigten af en Stiilovelse i Prædikeforedraget er ikke at opbygge, men at opnaae Dygtighed til at kunne opbygge; Henſigten af en Stiilovelse i den humoristiske Maneer er altsaa ikke „kun at more.“ Men vi ville for et Dieblik antage, at Henſigten af denne ſaakaldte Stiilovelse i den humoristiske Maneer kun var den at more, for da at dvæle ved den næste Eætning, „at man gjerne kan nægte den (det ſkal ſermodentlig være Forfatteren) Sandhedskjærlighed, uden derved at træde Forfatterens Moralitet for nær.“ Jeg veed nemlig ikke, hvad det vil ſige, at nægte mig Sandhedskjærlighed, fordi jeg vil more, da dog vel det at more er noget aldeles uſkyldigt, og først naar man søger at more paa Sandhedens Bekofning, først da kan man ſigtes for Mangel paa Sandhedskjærlighed. Dette sidste ſkulde altsaa beviſes; men bliver det beviſt, da følger deraf ingentunde, at man træder min Moralitet for nær ved at ſige det, da der i ſaa Fald ikke kan være Tale i det conerete

Tilfælde om min Moralitet, men om min Immoralitet. At jeg nu virkelig har båret til Hensigt at mere, med Bevidsthed om, at det stete paa Sandhedens Beføstning, det skal formodentlig det følgende Punctum opløse. Hvad de deri omtalte haandgribelige skjendte stundem ret mersomme Ekjævheder angaaer, da angribe disse Ord endnu ikke min Sandhedskjærlighed; men Udtrykket — *Fordreielser* — synes at ruinere denne. Dog, da der ikke er beviist noget desangaaende, forbeholde vi os at svare paa denne Beskyldning, naar Fordreielserne engang blive paaviste, og gaae nu over til de følgende Ord, at man under en anden Forudsætning, enten maa drage min Intelligents eller bona fides i Tvivl. Heraf lærer man, at under den Forudsætning, „at Een vil mere“, behøver man ikke at drage hans bona fides i Tvivl, uagtet der i det, han siger, findes „haandgribelige Fordreielser“, derimod under en anden Forudsætning (s. Ex. naar Een vil kjede), maa man paa Grund af disse samme Fordreielser drage Forfatterens bona fides i Tvivl. Vi gaae videre. Hr. Lehmann har, som vi have seet, opstillet et Dilemma, han maa nemlig under en anden Forudsætning enten drage min Intelligents eller min bona fides i Tvivl; men hvad er da det for en Forudsætning, der modsættes denne „anden Forudsætning?“ Det er den, at min Hensigt blot har været at mere; men under den Forudsætning kan der umuligen fremkomme noget saadant Dilemma, da, som sagt, det at ville mere er noget aldeles uskyldigt. Hr. Lehmann har derjer ogsaa en anden Forudsætning, den nemlig at ville mere paa Sandhedens Beføstning, og saa er Dilemmaet rigtigt stillet. Uheldigviis er imidlertid Hr. Lehmann bleven staaende ligesom det skolastiske Udsel fordom (til at drage min Intelligents i Tvivl er der ingen Grund og til at drage min bona fides i Tvivl kan han ikke bekvemme sig), og jeg kan ikke, hvor gjerne jeg end vilde, hjælpe ham ud, da han ikke selv vil, og maa altsaa lade ham blive staaende. I det Følgende kommer pludselig en ny Fortolkning, som Hr. Lehmann har fulgt, styrkende til Hjælp; den nemlig, at mit Angreb har sin Grund i hün Artikels formeentlige Censjødighed *). Hvorledes nu

*) Herved er da Hr. Lehmann igjen kommen til at staae i den samme sergelige Situation, da han her har opstillet igjen en anden Forudsætning.

Denne Fortællning lader sig seere med den foregaaende om, at det Hele var en humeristisk Stiiløvelse blot for at more, hvorledes disse Fortællninger ere komne sammen i det samme Punctum, og som det synes for at opløse hverandre, er ikke let at indsee. — Nu er jeg særdig med min Commentar og vil blot tilføie, at det slet ikke har forundret mig, at saavel Hr. Hage som Hr. Lehmann have antaget, at mine Artikler blot vare til for at more; thi German stikker rigtignok en Deel af med den høitidelige Bedemandestiil, man i Almindelighed finder i Kjøbenhavnsposten; denne kan nemlig sige med Gert Beskræbaler: „jeg troer ikke, noget Menneſte end ikke mine Venner skal sige, at jeg nogen Tid har fort Enak paa Bane Jeg fører lutter politiske og udenlandske Discourser, som ikke findes ndi mange Bøger, og hvis Værdie ikke kan opveies med det røde Guld“ — og hvad dens Strid med mig angaaer føie til: „er det ikke ubegribeligt, at saadan Elvngel som Jorgen Håndstemandager tør foragte og kaste paa Rakken af min Tale.“

Hr. Lehmann siger, at han har sat sit Navn under for at vise mig en lille Høflighed, jeg sætter mit under af Consequens; og da det lader til, at Hr. Lehmann ellers har skrevet en Deel, siden han siger, at han vil sætte sit Navn under disse Linier, kan jeg ikke noksom glæde mig over denne Forandring til det, som jeg idetmindste anseer for det bedre, jeg kan ikke noksom glæde mig, siger jeg, over denne Forandring, ligesom heller ikke noksom lykønske Kjøbenhavnsposten til den af dens Puppe udviklede Semmerjagl.

S. Kierkegaard.

Fædrelandet.

3die Aarg. Søndagen den 12. Juni 1842. Nr. 904.

Udgiver J. F. Wjødvad. Ansvarlig Redacteur Carl Ploug.

Uabenbart Skriftemaal.

Ufortjent at blive nedsat, kan vel et Dieblif frænke, men snart vil det stolte Sind atter reise sig, atter erhverve Egeværkten, netop fordi det var usandt. Ufortjent at blive ophøiet, at blive tillagt ei Værd, man føler med sig selv, man ei har, at blive be-
 rommet for hvad man ei har gjort, hvad man end ei maaſkee havde Kraft til at gjøre, eller hvortil man var for doven —
 efterlader et langt dybere, et langt smerteligere, et langt mere ydmøgende Indtryk; det er overhovedet en farlig Prøvelse for det svage menneskelige Hjerte. Det forføngelige Sind fristes maaſkee til at bestyrke Folk i deres Bildfarelse; føler man det Uværdige deri, saa har man dog derfor ei strax Mod til for sig selv og for Andre at tilstaae Sagens sande Sammenhæng. Dog den ufortjente Roes brænder paa Sjælen, man er, om end uden egen Brode, kommen i Besiddelse af hvad der ei tilhører En, man føler ei blot, at man ei har fortjent den Hre, der bliver til Deel, men man føler en indirecte Bebreidelse, der virker desto eftertrykkeligere, fordi den ei kommer i en fjendlig Skikkelse, der kunde ophidse En, men i en venlig, velvillig Auerkjendelse lader En stedse dybere føle sin Uværdighed.

Hvad her er blevet yttret, er nærmest fremsat for min egen Skyld, da det Udviklede afgiver den Text, over hvilken jeg agter at tale til mig selv. I de sidste 4 Maaneder har jeg mange Gange nydt den ufortjente Hre, at blive anseet og udlagt som Forfatter af en Mængde indholdsrige, belærende, vittige Artikler i forskjellige Blade, af en Deel Jlyveskrifter, der dog kun efter det Udvortes vare Jlyveskrifter, da deres svære, tunge, gediegne Indhold nødvendigen maa sikre dem en meget mere end ephemer Betydning.

En Tidlang søgte jeg at skjule for mig selv, hvor megen indirecte Bekreidelse der laa heri, men jo øftere det gjentog sig, desto vanskeligere blev dette for mig. Tilslidst blev den anklagende Stemme i mit Bryst saa bekræftet, at jeg forjævede søgte at undslippe dens Straffedom. Der er nu igjen forløbet 1 Maaneder, saaledes lod dens Ord, hvad var Du i den Tid udrettet? Hvis Du nu havde været Forfatter af det Meget, som gode Mennesker have tillagt Dig, eller om dette end var et overdrevent Tuske saa meget mere som det stundom var aldeles modiatte Ting, Du blev erklæret for Forfatter af, naar Du dog havde skrevet Meget deraf, hvilken skjon Virksomhed vilde Du da have at stue tilbage over, Du vilde da ei blot have gavnnet ved din Virksomhed, men dit Exempel vilde, som Præsten pleier at sige, virket opmuntrende for Andre. Dit Liv vilde da ei være blevet overgivet til fortjent Glemsel, thi din Virksomhed vilde have gjort det uforglemmeligt, og ei blot dette, men det vilde maaskee være blevet beskrevet, offentlig som Menster, maaskee i „Folkebladet“ eller i „Naturen, Menneker og Bergeren;“ det vilde være blevet sagt om Dig: Saa ung, og dog saa virksom; man vilde have peget paa Dig, og sagt: See der gaaer han i sin utrættede Virksomhed. Skulde jeg blive gammel, skulde Aarene udlette Meget af min Grindring, dette Indtryk vil ingen Tid formaa at udviske. Jeg skammede mig for mig selv, skammede mig for de gode Mennesker, der havde næret og udbredt saa fordelagtige Forestillinger om mig: Min ydmygede Sjæl samlede sig til en kraftig Bestlutning. Du maa tilstaae offentlig din Svagbed, din Uvirksomhed; kun paa den Maade kan Du nære Haab om Forbedring. Her staaer jeg da i dette betydningsfulde Dieblif ligeoverfor det læsende Publikum: jeg tilstaaer min Skrøbelighed, jeg har Intet skrevet, ikke en Linie; jeg tilstaaer min Svagbed, jeg har ingen Deel i det Altsammen, eller i Meget af det — ingen Deel, end ei den sjerneeste; vær stærk min Sjæl, jeg tilstaaer det, Udskilligt deraf har jeg ei læst. Man domme mig strængt, som jeg det har fortjent; man evgive de store Forestillinger om mig, som man hidtil har næret, det er min retfærdige Straf; man taale ei, at jeg anses for Forfatter af en eneste Linie, man lade mig staae i min hele Nogenbed, til Advarsel for unge Mennesker; jeg føler Mod til at finde mig deri.

Men som jeg nu har kaaret min Straf, saa vil jeg ogsaa bede min Samtid, paa Grund af det moralske Med, jeg har lagt for Dagen, ei aldeles at opgave Haabet om mig. Maaskee vil det engang lykkes mig nogenlunde at svare til de Forventninger, man engang har næret om mig. Jeg tvivler ei paa, at min Samtid vil være godmodig nok hertil; det er saa langt fra at jeg tvivler, at jeg snarere frygter dens Godmodighed, at den atter vil udlægge mig som Forfatter, atter tillægge mig en kraftig Virken og Medvirken i Tidens Tjeneste. Dette kan jeg imidlertid ei tillade, for min egen moralske Forbedrings Skyld kan jeg ikke taale det, og jeg beder derfor de gode Mennesker, som interessere sig for mig, aldrig at ansee mig for Forfatter af Noget, hvorpaa mit Navn ei staaer.

Dog det er ei blot for min egen Skyld, med min egen moralske Forbedring for Sie, at jeg aabent og uforbeholdent tilstaaer og bekiender min Uværdighed til den mig tiltænkte Ære; det er ligesaa meget for deres Skyld, hvem den med Rette tilkommer, om deres Bestedenhed end byder dem at skjule deres Navn. Det er en mærkværdig Tid, i hvilken vi leve, Udsigten til et overordentligt Udbytte af evige Resultater er saa sikret, at denne Tid vil blive uforglemmelig for de kommende Tider, der vilde skylde den Alt. Hvor stor Sandsynlighed da ikke for, at en taknemlig Gfjertid vil mindes alle de Helte, der kæmpede for den gode Sag. Hvis jeg da ei ilede med at erklære, til Spot og Spee for mig selv, at jeg ei har Deel derti, hvor stor Sandsynlighed da ikke for, at jeg, som ingenlunde havde fortient det, blev udødelig istedfor de Udmærkede, hvis Liv havde gjort dem værdige dertil. Netop fordi Tiden er saa mærkværdig, netop derfor er Tausshed fra min Side desto mere utilgivelig, her er nemlig ei blot Spørgsmaal om den korte Hæder og Ære, der kan blive Heltene til Deel i deres Liv, men om den udødelige Ære, der vil vedblive til Verdens Ende.

Saa i Sandhed Tiden er mærkværdig. Det lønner vel Umasgen at agte paa dens alvorlige, dybe, betydningsfulde Tegne, at agte paa de store Kræfter, der overalt paa saa mange Maader røre sig i Literaturen, at vogte paa de Vink, der overalt tyde hen paa Tidens Gjylde. Det er Systemet, Tidsalderen arbejder hen

til. Allerede har Prof. N. Rielsen udgivet 21 lovlige §§*), der danne første Deel af en Lovgiv. der igjen danner første Deel af en altemfattende Encyclopædi, saaledes som det er antydet paa Omflaget, uden at dog dens Størrelse videre er angivet, formodentlig for ei at forsærde, da man vel tør slutte, at den bliver uendelig stor. En Encyclopædi! Jeg eier tilfældigviis Tiderets og D'Alemberts Encyclopædi, dog ei fuldstændig, jeg eier kun 25 Hefebind; det har ofte virket opmuntrende paa mig at tænke, saadan en Bog skriver Professor N. Rielsen; han har jo allerede skrevet 21 §§, og for flere Aar siden udgivet en Subscriptionsplan paa et Moralvæsen, der idetmindste bliver 21 Ark, naar det bliver færdigt, saaledes heed det i det mindste dengang, men da det endnu ei er bleven færdigt, saa bliver det formodentlig 48 Ark — naar det bliver færdigt. Hvo har glemt det Meget, Bastholm har liggende i sin Pult? Hvem er det undgaaet, at Dr. Beck har afskaffet Religionen, for at faae Blads for Systemet? Ja vor Tid er mærkkelig, er dybt berøget, det er ligesom Systemet allerede var det. Da jeg for nogen Tid siden læste, at en ung Pærd havde indsendt til Videnskaberne's Selskab en forseglet Pakke, der er bleven nedlagt i dets Archiv, saa tænkte jeg, det er Systemet; og hvo veed, maaskee er det Systemet, maaskee have vi allerede Systemet i en forseglet Pakke.

Alt tyder hen paa, at det afsjorende Dieblif nærmer sig; der er en Gjæring og en Fermentation, som umulig kan blive til Vind. Overalt rører der sig et kraftigt Parti-Liv. Dette maa naturligvis ei forståaas saaledes, at vi kun havde eet Parti, der var kraftigt; thi det vilde jo ei være et kraftigt Parti-Liv, men et kraftigt Liv i Partiet, nei, der rører sig et kraftigt Parti-Liv i en Mangfoldighed af Partier. Vi have Liberale, Ultraliberale, Conservative, Ultraconservative, juste milieu; vi have i Politisk alle tænkelige og utænkelige Beniteter. Vi have Kantianere, Schleiermacherianere, vi have Hegelianere. Disse have igjen delt sig i to store Partier: det ene Parti er dem, som ei ere komne ind i Hegel, men som dog ere Hegelianere;

*) Det er det ei fulde 21, da de 10 første mangle, men til Bederlag har han dramatisk revet os hovedfulds ind i Systemet.

det andet er dem, som ere komne ud over Hegel, men som dog ere Hegelianere; det tredie Parti, de virkelige Hegelianere, have vi meget faa af. Vi have 5 Antipædobaptister, 7 Baptister, 9 Anabaptister; af Baptister have vi igjen 3, som mene, at de borge skulle døbes i salt Vand, 2 som mene, at de bor døbes i fersk Vand, og 1, som danner Mediationen, og holder paa Brakvand. vi have 2 Strauszianere; vi have en Skræder paa Utterslev Mark, der har dannet en ny Sect, som bestaaer af ham selv og to Skrædersvende. For nogen Tid siden var der stærk Tale om, at han havde rundet en tredie Tilhænger af en anden Profession; men da han lige var i Jærd med at fange ham, kom det til Brud, der gav Anledning til at Neophyten forled ham, og tog den ene Skrædersvend med sig, og han af den anden Profession optraadte tillige med en ny Confession. I Bistolsstrædet skal i denne Tid en Mand have truffet sig tilbage, for i Ensomhed at udtænke en ny Religion, og hans Resultater imodsees med Forrentning af Rabogaderne, Christenbernikovstræde og Peder Madsens Gang. Overalt roter der sig et kraftigt Parti-Liv. Snart have vi ei Mandskab nok til at faae Gen for hvert Parti. Bor Tid er betydningssfuld, som ingen Tid før har været det. Thi at en Mand er en stor Mand, og som saadan gielder Noget, det er hørt for, men at hver Mand er et Parti, det er uhort. (Hvad Under da, at naar der, om ei daglig, saa dog een Gang om Maaneden, høres en prøvet, en alverlig, bevæget, høiærværdig Stemme, at den ei paaagtes; thi det er kun en stor Mand, der taler, intet Parti, det er kun en enlig Rest, ingen Partistemme.) Men dette har ogsaa noget Andet at betyde, det er et uhyre Avancement, som kun vor Tid har et Analogon til i den Politirets=Assessor, der reiste i Sjælland, som ei blot var Assessor i Retten, men tillige var Commissionen. Og dog derved bliver det ikke, snart maa een Mand gjelde for flere Partier, ligesom hin mærkværdige Mand, Lippe=Detmold og Schaumburg=Lippe stillede i Marken som Conztingent, der paa den ene Side gjaldt for Lippe=Detmold, paa den anden Side for Schaumburg=Lippe, paa den ene Side var Infanterist, paa den anden Cavallerist.

Betydningsfuld er Tiden. Er man ei overbevist af hvad jeg her har anført; søler man ei den uhyre Intensitet, ethvert In-

divid har, endfjige da Summen af dem, saa vil jeg anfjere endnu et Trak. Garstensen er bleven betydningfuld, ikke ved sin Afsure; thi dertil indromme vi ham alle Hoved, men ved sit Hoved, Professor Heiberg er bleven ubetydelig. Det er et kraftigt Udtryk for Tidens Betydningsfuldhed, en dristig Tanke; det fortjener næsten for mine Dine, jeg vil maaskee ei være istand til at udholde den længere, end i det Dieblif, da jeg her nedskriver den.

Alt der nu af den ubyre Bevægelse, den ubyre Kraafangelse Intet skulde komme ud, det fjeler vel Enhver vilde være en Taabelighed uden Lige. Jeg er ikke Propheet, og tilstaaer gjerne, at jeg er den udvagtigste i Troja, men ogsaa jeg viner Systemet, det er der — 25 Fjoliobind og Bastholms Strotanker! Tilbage kunne vi ikke komme, Hegels Logik har bestaaet sin Prove for Prof. Nielsens Tanke. Dieblifket nærmer sig; for fjidste Gang har Stilling paataget sig at meddele os den fjidste Olie, at fjille os paa det rette Standpunkt, og naar vi blot blive der, saa kommer det, det kommer visjelig. Men naar det da kommer, hvad vil saa Efferiden foretage sig? For den er der Intet at gjjore, vi have gjjort Alt. Den kan hvile i salig Glæde i Systemet, den kan læse i al No og Mag de 25 Fjoliobind, som det ikke var en let Sag at fjrive. Men naar da saaledes Efferflægten vil kunne leve tryk og sergjøs i systematisk Beskjuelje, da vil den ogsaa faae Tid til at mindes, med hvormegen Anstrængelse det blev erhvervet, da vil den fjole sig opfordret til aldrig at glemme, hvad den skjolder vor Tid og dens Helte. Thi hvad har det ikke kostet Fjerfatterne for et Hovedbrud, og hvorledes har det ikke kostet det læsjende Publicum Mattered. Aldrig har det havt Fred, til enhver Tid paa Dagen har det maattet være paa-fjærde, fjordi Systemet skulde komme, og den ene saliggjgjørende Sandhed. Det vilde blive mig vanskeligt at give en bestemt Fjerestilling om denne Bevægelse og denne mojsjemmelige Fjeristning, jeg vil derfor foretrække gjjennem en Begivenhed, jeg en-gang har oplevet, at lade ahne, hvorledes det gaaer til. I yngre Aar merede det mig ofte at være Bidue til Borgervæbningens Maneurrer paa Fjælleden. Ved en Konge-Revue traf det sig, at en Major holdt fjerkeert vendt mod sin Bataillen. En tilstede-værende kyndig Officier af Armeen, der fjormodentlig frygtede for,

at denne Jeil ikke skulde undgaae den afdode Konges skarpe Blik, rider hen til ham og bryder ganske sagte: „Sr. Major De holder forkeert. De maa gjøre omkring.“ Majoren var ingen Stivnakke. Han fulgte gjerne det givne Raad, og med hei Røst raaber han: „Hele Bataillonen omkring!“ Dermed blev nu Alt værre. Hvis hin Bataillon var det løjende Publicum, saa vilde man kunne gjøre sig en Forestilling om, hvad det har lidt, idet hver Dag en ny Major har begaaet samme Jeil. Endnu gjenslyder mit Dre af de hundrede og atter hundrede Stemmer, der tilraabe os alle: „Hele Bataillonen omkring!“ Bataillonen vedbliver, som de Militaire sige, i Marschen, og dog kommer den ikke af Stedet, fordi det bestandig bedder: „Hele Bataillonen omkring!“ Dog hverfor fremfalde disse uvederqvagende Forestillinger, * lader os hellere dræle ved de løse Udfigter, naar Systemet er sundet, og da Gferrtiden vil mindes enhver nok saa lille Helt i vor Heltetid. Men derfor bør Enhver bidrage Sit til, at denne Hæder ikke falder paa Uværdige. Jeg har bidraget Mit, ved at tilstaae, at jeg ingen Deel har i det Hele, end ikke den mindste.

Efterskrift.

At den af mig opstillede Sætning, at uførtjent Roes virker langt eftertryffeliger end Tadel, selv om denne er fortjent, er sand, det har jeg i dette Diebslik i min egen lille Erfaring oplevet et Paris paa. Dr. Beck har ved en Anmeldelse i „Fædrelandet“ udrevet min Disputats af Læseverdenens Glemsel. Den ærede Recensent giver en Dverfagt over Bogens Indhold, hvoraf jeg egentlig ikke har lært noget Nyt. Til Slutning mener han, at jeg fortjener at dadles, fordi der er flere Allusioner, han ikke forstaaer. Vel lyde hans Ord ikke ganske saaledes; han siger nemlig, at de Fleste ikke forstaae dem. Men da jeg umulig kan antage, at Dr. Beck har haft Leilighed til at indhente de Flestes Erklæring, saa maa det vel nærmest være som Partimand, at Dr. Beck bruger dette Udtryk. Det maa da anses for et ægte pathetisk Parti-Udtryk; de Fleste er Superlativet til det Udtryk, flere, som man ellers pleier at bruge. Foriaaridt vil man vist finde det i sin Orden, at jeg ikke reflekterer derpaa, men ind-

skrænker mig til min første Sætning, at Dr. Beck ikke har forstået dem. Her ligger nu Vanskeligheden, det bliver nemlig uforklarligt, hvoraf det kan komme, at Dr. Beck, der ellers er Dialektiker og dreven i Kategorierne, hvorfor han ikke har indseet, at der lod sig drage flere andre Resultater ud af den her opstillede Sætning. Der er flere Allusioner, som Dr. Beck ikke har forstået, deraf slutter Dr. Beck, at jeg fortjener Dadel: hvad om man nu sluttede saaledes: Derfor fortjener Dr. Beck Dadel? Denne Slutning ligger langt nærmere, thi min Afhandling er jo ikke beregnet paa Dr. Beck alene, hvorimod Dr. B. proprio motu er optraadt som min Recensent, og forsaavidt kunde det vel fordres, at han skulde gjøre sig Umage for at forståe. Den anden Slutning kunde lode saaledes: der er flere Allusioner, som Dr. Beck ikke har forstået, altsaa fortjener Hersk. Roes. En tredje Slutning kunde fremsættes saaledes: der er flere Allusioner, Dr. B. ikke har forstået, altsaa fortjener Dr. B. Roes; det er nemlig et Tegm paa en roesværdig Raivitet, men deraf følger ingenlunde, at Forfatteren fortjener Dadel. Det er utroligt, saameget man kan slutte af den Omstændighed, at Dr. B. ikke har forstået, maatte man blot kunne slutte ligesaa meget af hvad Dr. B. har forstået. Min ærede Recensent mener tillige, at jeg fortjener Dadel. Saavidt man ellers kender denne Forfatter, er han en Gader af Alt, hvad man i Almindelighed kalder positivt, hvorfor vil han da her fastholde de positive Straffe, hvorfor være grusom nok med mig til ikke at lade sig noie med den naturlige Straf, at Dr. B. ikke forstod mig. Dertil kommer, at jeg ikke indseer, hvorledes det skal lade sig gjøre; jeg er ikke mere i den Alder, at en Høresat eller Lærer kunde give mig en Rettesættelse; det er ingen politisk Sag, saa Politidirecteuren kunde give mig en Røse. Sagen kan heller ikke komme for Censurium. Desuden er det Straf nok for mig, at Dr. Beck ikke har forstået mig, og det saameget mere, som det allerede har været tungt nok for mig, at Dr. Beck paa flere Steder har troet at have forstået mig. I den Bog, som Hr. Dr. i disse Dage har udgivet, seer jeg mig nemlig paa en hoist uforståelig Maade stukket ind mellem Strausianerne. I Beled med Strausz, Feuerbach, Batke, Bruno Bauer maa jeg,

enten jeg vil eller ei, holde Skridt med dem, medens Dr. B. tæller: ein, zwei, drei; Noget, alle tyske Underofficerer (især de systematisk-gewerbne) have en overordenlig Hærdighed i, idet han tilføier: „seer flinkt op til Hoire, hvor jeg gaaer“. Det er tungt nok, men det maa man finde sig i, naar man ikke hører til de systematiske Hoveder, der til Tidsferdriv udecommandere ikke blot samtidige Forsfattere, men alle Verdens Forsfattere til Parade. Naar man kun er en fattig Husmand, der dyrker sin lille Lod, saa er man nødt til, naar Herremanden sloiter, at møde og at lade sig anvise sin Plads, snart et Sted snart et andet.

Til Slutning tilføier den ærede Recensent, at der er Udskilligt han har moret sig over, men ikke til min Fordeel. Denne Pæsus er høist gaadesfuld og dunkel, og jeg kan ikke andet end glæde mig over, at hvad min Recensent har hørt videre at høre end et Referat af min Afhandling, hvoraf jeg har lært, at Hr. Dr. saa nogenlunde har forstået den, indskrænker sig til nogle faa Linier. Det var Synd med mig, om Rec. havde skrevet blot en Spalte af slige gaadesfulde Ytringer. Havde Rec. sagt, at der var Udskilligt, han havde moret sig over til min Fordeel, saa vilde jeg heller ikke have forstået ham. Hr. Dr. maa ingenlunde søge Grunden hertil i Mangel paa god Billie. Bogen har kostet mig 152 Rbd. 4 Mk. 8 Sk. at udgive, og der er da vel al Sandsynlighed for, at jeg ønskede enhver lovlig Fordeel deraf, uden at gjøre mig skyldig i en for en Forsfatter uærdig Skelen efter Fordeel. Men af samme Grund som Rec.s Mening vilde være bleven mig gaadesfuld, hvis han havde udtrykt sig saaledes, af samme Grund er det mig nu gaadesfuldt, hvorledes Rec. har moret sig over min Bog, saaledes at det ikke er bleven til min Fordeel, eller med andre Ord til min Skade. Da jeg ikke er Partigænger, saa seer jeg mig ikke istand til som min ærede Rec. at kunne sige, at flere have fundet det ligesaa gaadesfuldt, eller vel endog de fleste. Da det altsaa ikke staaer i min Magt at imvonere ham ved Stemmestørbød, saa har jeg anstrængt al min Kraft for at finde en Forklaringsgrund, som er den eneste, jeg kan opdagge. Rec. har maaskee kjøbt et Exemplar af min Disputats, har ikke været færuøiet med den, og har nu sendt det

tilbage til Hørlæggeren og forlangt Pengene igjen. Jeg veed nu ikke, om det er Skik, at Hørlæggeren giver Pengene igjen, hvis saa er, saa har Rec. tilføiet mig et Tab af 9 Mk. Det nægter jeg ikke, er et Tab; men det er dog ikke fulde 9 Mk. Maaſkee er Hørlæggeren human nok til at dele Tabet, maaſkee en Antiquar kjober det brugte Exemplar, maaſkee han giver 3 Mk. 5 Sk. derfor, efter al menneskelig Sandſynlighed vil Tabet da blive circa 3 Mk. Hvis det forholder ſig ſaaledes, saa beholder Rec. Net; han har nemlig tilføiet mig et Tab, og det har i Sandhed ikke været til min Fordeel, at han har moret ſig.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

4de Hærg. Tirsdagen den 16. Mai 1843. Nr. 1236.

Udg. S. J. Gjedwad og C. Ploug. Ans. Red. J. N. Hansen.

5te og 6te Spalte.

En lille Forklaring.

Et temmeligt udbredt og vedholdende Rygte, der har villet gjøre mig til Forfatter af en tidligere udkommen Prædiken, er den begejstrende Opfordring, der aflekker mig efterfølgende lille Forklaring. I Vinteren 11—12 deeltog jeg i Ovelserne i Pastoral-Seminariet og heldt, da min Tour kom, saavidt jeg erindrer i Januar, en Prædiken over en af den høiærværdige Foresatte opgiven Text, nemlig Philip. 1, 19—25. Den theologiske Læring drømte neppe om, hvad der nu i høieste Grad har overrasket ham, at der blandt de Tilstedeværende maa have været den opmærksomme og agtpaaagivende Tilhører, der efter 5 Fjerdingsaars Jerlob var i Stand til strax at gjenkjende denne min Prædiken i den Prædiken, der slutter et nylig udkommet Værk. Det er utroligt, at han kunde gjenkjende den, da det ikke er den samme, vidunderligt, at han kunde gjøre det strax, da disse tvende Prædikener have end ikke den flygtigste Lighed. Antager maaskee hint Rygtes første Opfinder med Leucippus, at en Comedie og en Tragedie er det Samme, da Bogstaverne ere de samme, og kun den Orden, hvori disse forekomme, er forskjellig? I saa Fald kunde han jo gjerne have indrommet, at de i en usuldkommen og mere populair Betydning vare forskjellig. Dog hans Mening synes netop at være, at disse tvende Prædikener i empirisk, faktisk og almindelig menneskelig Jerstand ere de samme. Naar saa er, da bliver det vistnok et Bovestykke at ville forklare hans Udsagn. Dog vil jeg vove det. Hint Rygtes Opfinder har hverken hørt min Prædiken eller læst den trykte, men vidst,

at jeg engang har holdt en Prædiken i Seminariet. Han har nu tænkt som saa: „i bint Bærf (paa 51 tættrokte Ark) findes der en Prædiken (paa 11 Pag.), Gand. Nierkegaard har holdt en Prædiken i Seminariet, ergo er Bærket af N., ergo er Prædikenen af N., ergo er det den samme Prædiken, som den, han holdt i Seminariet.“ Mot nu bint tjenstvillige Nøgtes meget ærede Hader ikke faaer et Nys om, at jeg har udgivet to Taler; maaskee var han utrættelig nok til at bringe en ny Misforstaaelse op ved upaaaset (dette Ord bruger man jo for ret at betegne, hver sikker man er i sin Sag) at turde forsøkke, at disse tvende Taler er den samme ene Prædiken, jeg holdt i Seminariet; maaskee var han consequent nok til, tenax propositi, under alle Omveltninger at blive den samme, der altid siger det Samme, ikke, paa secretistisk Vis, om det Samme, men om det Forskjellige, at det er det Samme. Nu vel det faaer at være det samme.

E. Nierkegaard.

Fædrelandet.

6te Hærg. Fredagen den 9. Mai 1845. Nr. 1883.

Udg. J. F. Gjørdvad og C. Kloug. Univ. Red. J. F. Gjørdvad.

5te, 6te, 7de og 8de Erolte.

En Erklæring og Lidt til.

Paa Grund af, at det selv for en blot nogenlunde dialectisk Dypindsomhed er temmelig let at tilveiebringe en ustandselig Confusion paa Pseudonymitetens og Anonymitetens Gebet, samt da jeg altid maa befrygte at blive sat i Forhold til det Pseudonyme og Anonyme: er det maaskee ikke ganske overflødig, at jeg herred paa det bestemteste fralægger mig Forfattereskabet og Medvidden af en anonym Artikel i den Berlingske Tidendes Nr. 108*), der ved Hjælp af et digtende Colen lige i Begyndelsen og et forverlende Pronomen lidt længere henne bringer mig, næsten som afgjort, i et meget nært Forhold til Forfattereskabet af adskillige pseudonyme Bøger. Det her Sagte antager jeg at være tilstrækkeligt. Enhver, der overhøvedet tænker, vil let indsee Folgende. Dersom jeg ikke er Forfatter af hine Bøger, saa er Rygtet Usandhed; dersom jeg derimod er Forfatteren, saa er jeg den Gnefte, der er berettiget til at sige, at jeg er det. Ethvert andet Forsøg er da, under den sidste Antagelse, uberettiget, og som Rygte atter en Usandhed. I det ene Tilfælde er Rygtet usandt, i det andet Tilfælde er Usandheden den, at det ikke kan være andet end et Rygte. Et saadant uberettiget Forsøg er ogsaa kun daarligt retfærdiggjort ved lidt Juristeri, thi et Forsvar, at man kun har sagt hvad Rygtet siger (dog paa en mere afgje-

*) Artiklen er mærket: —n, og hidrører saaledes ikke fra denne Tidendes meget ærede Redaction.

tende Maade baade i Normen og derved, at det siges paa Brent)
 er netop en Selvangivelse, der viser, at man var sig bevidst at
 gaae paa forbudne Veie. Og naar saa endelig et saadant uberet-
 tiget Forsøg gjøres først nu, og længe længe bag efter, nu, da
 end ikke den officielleste Bisped vilde interessere, saa er Forsøget
 en kjedsommelig Ubehændighed, hvilket i Forhold til snilde Ven-
 dinger og i Forhold til det, at ville gjøre sig interessant i en
 Veie, er ubeldigt nok. Visstelig, om jeg var Forfatteren, jeg
 skulde vel vegte mig for nu paa en saa kjedelig Maade at salde
 Læserverdenen til Besvær med Navneangivelse, nu, da Ingen mere
 er nysgjerrig og alle længst kjede af at gjette.

Saaridt min Erklæring. De ærede pseudonyme Forfattere
 (man kunde næsten sige Dbr. pseudonyme Forfattere overboredet,
 thi Anmelderen angiver ganske ubestemt, hvor mange han mener)
 overlades den smigrende Anerkjendelse, der er bleven dem til Deel
 i hin ene Spalte af Hr. — n. Menige blive de vel ikke om at
 dele Bøttet. Jeg tænker i det mindste som saa. Dog det vedkom-
 mer jo ikke denne Sag hvad jeg tænker. Og dog maaskee tænke
 de pseudonyme Forfattere ligesaa, maaskee kan jeg endog gjøre
 dem en Tjeneste med at fritage dem fra den Uleilighed selv at
 sige Noget. Naar saa er, saa vilde jeg tillige ønske, at hvad
 jeg nu skriver, ved at være lidt mere underholdende, maatte
 gjøre godt igjen, hvad jeg for Læserne kan have forspildt ved
 min Erklærings Kjedsommelighed og en kjedsommelig Omtalen af
 mit Navn, en kjedsommelig Conseqvens af en Ubehændigs For-
 søg. Altsaa, jeg tænker som saa: At blive fremkaldt foran Læse-
 verdenens Front for at seses — aa ja! Men saa maa det jo
 være Generalen, der gjør det; er den Fremkaldende f. Ex. en
 Strikkudst, saa blive de begge latterlige. At blive anført i en
 enkelt Retning endog den udmærkede Hæderspost i Literaturen
 oven over alle Samtidige — aa ja! Men det maa da være af
 En, som ikke selv staaer udenfor. Det er jo rigtignok stundem
 godt for Upartiskhedens Skyld, som man siger, at staae udenfor;
 men med Hensyn til en saadan smigrende Indbydelse var det dog
 bedst, at Indbyderen stod indenfor, at det ikke ender med, at
 baade Indbyderen og den Indbudne blive udenfor, og Ubesbe-

visningen et Sideskuffe til den Transaction, da de to Gaudiebe sælge og Studenskrup kjøber Raad og Dombuset. — Som Ankommende i Literaturen at blive gjæstevenskabeligen modtaget, ja næsten bekomplimenteret af en Smodeilende — ih, Gud bevares! Men saa maa det da være en Besuldmægtiget, at ikke den stakkels bedragne Forfatter, naar han i Processien kommer anstigende med sin Gjæstfrihedens ædle Repræsentant (af! hans Fremtids Gaaab og hans Vokkes Dybau) under Armen, med Bestemmelse skal opdage, at det er en Bedrager, han følger med, at han har drukket Tus med Skarpretteren. — At opmuntres til at forsøge sig i andre Retninger — hvor smigrende! Men saa maa den Op- muntrende være Overhoved i Literaturen. Dersom derimod den vinkende Veiviser bliver borte som en Nysen, hvad saa? — At høre det forføreriske Ord, det kongelige Bijald, der velvillig be- ryder en Forfatter at blive ved i fortsat Stræben — aa ja! Men saa maa det være en Mæccenas, der taler, og sæt saa, at det kun var et balloterende Medlem af Literaturen. Da nemlig hin Anmelder (hvad skal man i en Fart kalde En, der skriver Noget i en Avis om en Bog) er Anonym, og saaledes berøvet Autoritetens Vederhæftighed, da han i selve Artiklen ikke just producerer sig som virkelig General, Stormester, Mæccenas, saa er det jo snurrigt nok, at en saadan Anonym i een Spalte gjør sig uendelig bred, og ikke gjør Andet. Der var maaskee den, hvem det faldt vanskeligere at tilgive ham denne Brede, end den Brede, han saa overbærende tilgiver de pseudonyme Forfattere.

Altjaa, jeg tænker som saa: en ubesøiet Anerkjendelse er ligesaa forkastelig som et ubesøiet Angreb. Netop i vor Tid er det Første saa farligt, fordi man paa saa mange Maader søger at fravrjste de enkelte Udmærkede, hvem vort Fødeland kan være stolt af, en ved sjelden Fortrinlighed gennem en Narrække er- hvervet Navnkundigheds Krav paa at nyde en yngre Slægts Urvodighed og Bemyndigelse til at anvise Begyndere Plads i Literaturen, til at opmuntre dem ved et vinkende Tilraab. Ja! naar det f. Ex. er den legitime Hersker i dansk Literatur, Prof. Heiberg, der taler, naar det er en europæisk rangerende Lærd som Prof. Madvig, der taler, naar det er hint myndige hoi-

ærværdige Firma Kts., der taler, — ja, saa bar et Bink sin Betydning, saa bar det opmuntrende Ord sin Guldighed, saa bar en velvillig literair Hilsen sin Glæde. Vidre føler jeg mig idetmindste ikke; og maaskee tænke de pseudonyme Forfattere ligesom jeg, at det er ved at værne om en Aerkjendelses Pris, at man sikker sig selv med at blive latterlig, og redeligt gjør Cit til, at den Vidres lovlige Tilgodehavende ikke forvandles til en Narrestreg.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

12te Hærg. Fredagen den 31. Januar 1851. Nr. 26.

Udgivere S. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Foranlediget ved en Yttring*) af Dr. Rudelbach mig betræffende.

Ytringen findes p. 70.

I Terten staaer: Sandelig, Kirkens dybeste og høieste Interesse i vore Dage er netop at blive emanciperet fra det man med Rette kan kalde Bane- og Ståts-Christendom. ¹²¹.

Hertil saa Noten ¹²¹). Det er det samme som en af vore mest udmærkede Skribenter fra de sidste Dage, Søren Kierkegaard, søger at indprente, indpræge, og som Luther siger inddrive alle dem, som vilde høre.

Derpaa fortsættes Terten saaledes i det umiddelbart paafølgende Punktum: Men til denne Emancipation er Civilægteskabet et vigtigt, maaskee et uundværligt Middell, et nødvendigt Led i Organisationen af alle de Foranstaltninger, som betegne og betinge Religionsfrihedens Indførelse.

Altmaa alle disse mange kvalitetsforskjellige pseudonyme Skrifter lige fra „Enten — Eller“, saa dernæst alle mine forskjelligartede opbyggelige Skrifter, alt Dette staaes sammen under Et og kaldes: Søren Kierkegaard.

Men til Ytringen selv. Paa denne passer temmelig nøie det Udtryk i Sproget: den er kun halv sand, det vil sige, det Halve, begyftavellig taget, er det Sande, det andet Halve er Usandhed**).

I hans sidste Skrift: Om det borgerlige Ægteskab 1851.

*) Dog maa selv i den første Halvdeel (det om „Bane-Christendommen“)

Jeg er en Hader af „Vane-Christendommen“. Det er Sandhed. Jeg hader Vane-Christendommen i hvilkenjembelst Skikkelse den viser sig. Dette „i hvilkenjembelst Skikkelse“ kunde jeg ønske særligen bemærket; thi Vane-Christendommen kan jo have mange Skikkelser. Og var der slet intet Andet at vælge, var Valget kun mellem denne Art Vane-Christendom: en verdslig Letsindighed, der sorgløst lever hen i den Indbildning at være Christen, uden maaskee engang at have noget Indtryk af Christendommen, og den Art Vane-Christendom, der findes hos Sec-terere, Dyrakte, Hyperorthodore, Partigængere — naar galt skal være, jeg vælger ubetinget den første. Den første Art har dog kun letsindigt og negativt taget Christendommen forsængeligt, hvis man ellers overhovedet altid endog tør domme den saa strengt; den anden har maaskee i aandeligt Formod, i ethvert Tilfælde positivt taget Christendommen forsængeligt; den første kunde man næsten fristes til at smile af, fordi man haaber, den anden kan bringe En til at græde. Men som sagt, det er sandt, jeg er en Hader af al Vane-Christendom. Jeg kan derfor naturligtvis heller ikke have det Mindste mod, om vor lærde Theolog Dr. N. siger noget Saadant, tværtimod jeg vilde — saameget mere som jeg kjenner denne Mand fra min Faders Hus, og holder mig overbevist om, at han virkelig er venstabelig fundet mod mig — jeg vilde endog takke ham derfor. Jeg har heller ikke Noget mod, om Dr. N. fremtidig i al Stilhed indslutter mig i sine Forbønner, at det maa lykkes mig indtil det Sidste at bevare dette Had til al Vane-Christendom, hvad, som jeg troer og haaber, Dr. N. ogsaa bevarer, om jeg end maaskee er opmærksom paa Former af den, som mindre har tildraget sig hans Opmærksomhed. Det Gæstede jeg her kunde ønske, var, at han ikke fremtidig vilde bringe dette vildledende Ord „Emancipation“ i Forbindelse med

det Udtryk „emancipere“ ikke bruges, saa man derved tænker paa, at jeg i min Virksomhed skulde have brugt udbortes Midler eller ferslaaet Brugen af disse, ei heller maa det Ord „Kirke“ bruges, saa man glemmer, at jeg ene har bestaet mig med „den Enkelte“; thi da bliver ogsaa denne Halvdel ustand. Og derfor sagde jeg, at Udtrykket „den er kun halv sand“ passer „temmelig naer“; thi ganske naer taget er Ytringen vel ikke engang halv sand.

min Stræben; og det Eneste jeg her kunde berygte er, om det nu, da jeg selv har sagt det, skulde blive en Bane i Literaturen at sige om mig, at jeg er en Gader af al Bane-Christendom.

Nu til den anden Halvdel af Uttringen. Jeg skal have rettet mig med „Stats-Christendommen“, ja det skal være Betydningen af dette Soren Kierkegaardste in toto at angribe Stats-Christendommen, nærmere forstaaet, at kæmpe for Kirkens Emancipation fra Staten, eller dog at „indprente, indpræge, ind-drive“ dette.

I Ursins Regnebog, som brugtes i min Skoletid, stod der, at der udloves en Douceur til Enhver, som kunde finde nogen Zeil i Bogens Regnestykker. Jeg udlover ogsaa en Douceur til Den, der i disse mange Bøger kan paavise et eneste Project i Retning af Forandring i det Udvortes, eller blot en Antydning af et saadant Project, eller blot Noget, der i fjerneste Maade endog for den mest Rærseende paa den længste Afstand kunde ligne en Antydning af et saadant Project eller af en Troen paa, at det er i det Udvortes Zeilen stikker, at det er Forandring i det Udvortes der behøves, Forandring i det Udvortes der skal hjælpe os.

I Forhold til den mig forundte Erne har jeg med Glid ogsaa med adskillige Døffrelser redeligt arbeidet for at inderliggjøre Christendommen i mig og i Andre, hvis ellers Andre ville lade sig paavirke. Men just fordi jeg fra Begyndelsen har forstaaet, at Christendom er Inderlighed, og Inderliggjørelse af Christendom just min Dypgave: derfor har jeg med den ængsteligste Samvittighedsfuldhed vaaget over, at der da ikke har indblandet sig ikke en Passus, ikke et Punctum, ikke en Linie, ikke et Ord, ikke en Stavelse, ikke et Begstav i Retning af Forslag til Forandring i det Udvortes, eller i Retning af en Troen paa, at det er i det Udvortes Zeilen stikker, at det er Forandring i det Udvortes der behøves, Forandring i det Udvortes der skal hjælpe os.

Intet er jeg saa betænkelig ved som ved Alt, hvad der endog blot smager af denne usalige Forvejling af Politik og Christendom, en Forvejling, der saa let kan bringe en ny Art Kirke-Reformation op og i Mode, den bagvendte Reformation, der reformerende sætter et nyt Elettere i Stedet for et gammelt Bedre,

medens det dog skal være vist og sandt, at det er en Reformation, i hvilken Afsedning hele Byen bliver illumineret.

Christendom er Inderlighed, Inderliggjørelse. Ere til en given Tid de Former, hvorunder der skal leves, ikke de fuldkomneste: nu, i Guds Navn; kan man saae dem bedre: vel. Men væsensligen: Christendom er Inderlighed. Som det er Menneskets Fortrin for Dyret at kunne leve under ethvert Klima, saaledes rangerer Fuldkommenhed i Christendom, just fordi denne er Inderlighed, efter sin Styrke til at kunne leve om saa var under de ufuldkomneste Former. Politik er dette udvortes Bæsen, denne tantaliske Drævlhed for Forandring i det Udvortes.

Som man atter seer af hans sidste Skrift, troer Dr. N. paa, at det der skal frelse Kirken og Christendommen er „de frie Institutioner.“ Skulde dette høre med til sand Christendom denne Tro paa de, politisk opnaaede, frie Institutioners frelsende Magt, saa er jeg ingen Christen, ja endnu værre, jeg er et reent Djævelens Barn; thi, oprigtigt talt, jeg har endog Mistanke til disse, politisk opnaaede, frie Institutioner, især til deres frelsende og gjenfødende Magt. Det er min Christendom, eller saa christendom er jeg, som da forresten aldrig har besattet mig med „Kirke“ og „Stat“ — det er meget for Stort for mig; dertil behøves ganske anderledes Seere, end jeg er, eller ogsaa bor det ganske simplement overlades de ordenligen dertil Beskittede og Kaldede. Jeg har heller aldrig kæmpet for „Kirkens“ Emancipation saa lidet som for den grønlandske Handels, Kvindernes, Jødernes eller negensombest anden Emancipation. Jeg har, som Enkelt, med Siget „den Enkelte“, tilfjættende Inderliggjørelse i Christendom i „den Enkelte“, consequent, med Mandens Vaaben, ene og alene med Mandens Vaaben kæmpet for at gjøre opmærksom paa og mod at lade sig bedrage af „Sandsbedrag“. Og som det da efter min Mening er et Sandsbedrag, om En indbilder sig, at det er de vdre Former, der forhindrer ham i at blive Christen, saa er det, ja det er det samme Sandsbedrag, om En indbilder sig, at det er de vdre Former, der skulle hjælpe.

Alt en Politiker troer paa, at det er de frie Institutioner, der skal hjælpe Staten — det kan jeg forstaae, fordi Politik er Udvorteshed, som, hvad jo ligger i Sagen, ikke har Livet i sig

selv, men maa hente det fra Jermerne, og derfra denne Tro paa Jermerne. Men at Christendommen, som har Livet i sig selv, skal frelses ved de frie Institutioner, dette er i mine Tanker en aldeles Misfjendelse af Christendommen, der, hvor den er sand i sand Inderlighed, er uendelig høiere og uendelig friere end alle Institutioner, Constitutioner osv. Det er ikke udvortes fra Christendommen skal hjælpes, ved Institutioner og Constitutioner, og da allermindst, naar disse ikke, paa gammelt Christeligt, skulde liddende tilkæmpes ved Martyrier, men paa Politisk, selvstabeligt-venstabeligt vindes ved Ballotation eller i Tal-Lotteriet — at hjælpes paa den Maade er tvertimod dens Undergang. Christendommen er den seierlige Inderlighed. Og det var dette der skulde arbeides for, at denne seierlige Inderlighed var om muligt i ethvert Menneske, at „den Enkelte“ sandere og sandere blev Christen. Det var dette, der skulde gøres: Selvbekymringen skal vækkes i „den Enkelte“, den Selvbekymring, der uendelig giver ham Andet at tænke paa end de ydre Former, den Selvbekymring, der, naar den saa har gjort et Menneske saaledes indadvendt, under høiere Indflydelse forklarer sig til hin seierlige Inderlighed, medens dog Selvbekymringen vedbliver, betryggende ham, at han ikke atter bliver udadvendt. Derfor har jeg, for Idealerne, kæmpet mod „Sandsebedragene“, for, ved Synet af Idealerne, at vække denne Selvbekymring i „den Enkelte“, selv bekymret, saaret af Idealerne, dog usigelig glad derved og taknemmelig derfor.

Forstjellen mellem Dr. R. og mig er ioinesaldende nok; denne Forstjel maa jeg paa det Bestemteste gjøre gjældende. Der er en anden ogsaa ioinesaldende Forstjel mellem os, som jeg vil lig fremhæver: Dr. R. er i Besiddelse af en forbausende Lærdom, efter hvad jeg kjender vel den lærdeste Mand i Danmark, Noget vi, i mine Tanker, alle bør være glade ved, at der er en saadan lærd Mand iblandt os; derimod er jeg, især sammenlignelsesvis, udi Lærdom og „Vidskab“ en Stymper, der saadan til Gudsbehov kan den lille Tabel. Men en anerkjendende, og i saa stærke Udtryk anerkjendende Despointeren af min Forfatter-Virksomheds Betydning har jeg ikke kunnet tie til; jeg frygter virkelig for, at det, om end med saa Ord, skulde lykkes, „som

Luther siger at inddrive" denne — Misforstaaelse „i alle dem, der ville høre". Og jeg har troet, at det, netop i dette Dieblik, var min Pligt at imødegaae — hvad vel ellers neppe kunde være faldet mig ind — og lidt udførligere, end det i ethvert Tilfælde ellers kunde være faldet mig ind, at imødegaae denne Misforstaaelse, ogsaa for at forhindre, at det da ikke, maaskee forledt ved denne Yttring af Dr. R., skulde blive et vist Parti „en Bane", udenvidere at indrøllere mig paa Partiet.

E. Kierkegaard.

Lad mig dog tilføie Følgende, for at hvad jeg siger ikke skal blive misforstaaet, som var det min Mening, at Christendom ene og alene bestod i, at finde sig i Alt betræffende de ydre Former, uden at gjøre det Mindste, som vidste ikke Christendommen ypperligt Bested om, hvad der er at gjøre — naar galt skulde være. Men med slige Tilfælde har hele min Forfatter-Virksomhed slet Intet at gjøre; jeg har kun, endogsaa digterisk, afgivet hvad man kunde kalde et Christendoms-Correctiv til et Bestaaende i Retning af Indretning i „den Enkelte", det vil sige, det Bestaaendes Lære og Indretninger har jeg saavist aldrig indvendt et Ord mod, men jeg har arbejdet for, at denne Lære naatte blive mere og mere Sandhed i „den Enkelte". Og har jeg endog, for at forhindre enhver Misforstaaelse, under hele denne Operation bevaret polemisk Sigte paa „Mængde", det Numeriske, item paa, hvad der er vor Tids Skodesynd, det selvgjorte Reformatoriske og Falsationerne i denne Retning.

I Apostlernes Gjæringer læse vi de Ord: man bør adlyde Gud mere end Mennesker. Altsaa der gives Tilfælde, hvor et Bestaaende kan være af den Beskaffenhed, at den Christne ikke bør finde sig deri, ikke bør sige, at Christendom just er denne Urigtighed for det Udvortes.

Men lad os nu see, hvorledes Apostlerne: ikke bare sig ad — thi hvorledes disse ærværdige Skikkelser bare sig ad, det veed vel Enhver.

Apostlerne gif ikke saadan og snakkede med hinanden og sagde: „Det er utaaleligt, at Synedriet sætter Straf paa Ordets

Forkyndelse, det er Samvittighedsdvang. Dog, hvad skulle vi gjøre? Skulle vi ikke see at blive nogle Stykker, og saa indgive en Adresse til Synedriet, eller see at komme med paa en Synede; det var ikke umuligt, at vi saa, ved at holde sammen med hvad der ellers er vore Zjender, kunne ved Ballotation faae Majoriteten, at vi da kunne faae Samvittighedsfrihed til at forkynde Ordet". Gud i Himlene! Gværdige Skikkelser tilgiver, at jeg har maattet tale saaledes, det var nødvendigt.

Svorkedes bare de sig derimod ad — thi der er dog vist Udskillige, der have glemt det. „Apostelen“ er væsenligen en enlig Mand; mellem Apostle er der intet Parti-Sammenhold, end ikke tænkeligt, den One seer ikke paa den Anden hvad han skal gjøre, hver er ved sig som Enkelt bunden til Gud. Saa beraadfører Apostelen sig med Gud og sin Samvittighed. Derpaa lukker han ligesom sin Dør op, Døren fra sit ensomme Indelukke, og gaaer, mir nichts und Dir nichts, derimod med Gud ud paa Gaden — for at forkynde Ordet. Lad os antage, at En møder ham, der siger: Veed Du, at Synedriet har sat Hudsflertelse paa at forkynde Ordet. Apostelen svarer: Naa, har Synedriet det, saa vil jeg altsaa blive hudslettet. Imorgen sætter Synedriet Dødsstraf. Apostelen svarer: Naa, har Synedriet gjort det, saa vil jeg altsaa blive henrettet. Han lader det Bestaaende bestaae; ikke et Ord, ikke en Stavelse, ikke et Bogstav i Retning af Forandring i det Udvoortes, ikke den flygtigste Tanke i hans Hoved, ikke et Blink med Diet, ikke en Mines Bevægelse i denne Retning. „Nei“, siger Apostelen, „lad det kun staae urokket fast, dette Bestaaende; thi dette staaer med Guds Hjælp og saa urokket fast, at idag bliver jeg hudslettet, imorgen henrettet, eller, hvad der er det Samme, idag forkynder jeg Ordet og imorgen, Amen“. O, Tak, tak, at Du har Dig saaledes ad; havde Du baaret Dig ad som de moderne Christne, saa var Christendommen aldrig kommet ind i Verden!

Og her et christeligt Memento. Ordenslignis er Christendommen indensfor „Christenhed“ just Ligegyldighed for det Udvoortes i Selvføkyndring. Men colliderer En saaledes med det Bestaaende, at det kunde falde ham ind, at det er et Samvittigheds spørgsmål, — store Gud, et Samvittigheds spørgsmål! — og han

øverer at sige dette: da har han at være enlig Mand, at stride lidende, at vælge Martyriet. Samvittighed og Samvittighedsjag kan — dette er evig vist og ligger i Sagen selv, thi Samvittighed er ingen numerisk Bestemmelse — kun repræsenteres af enlig Mand og i Karakter, ved Handling*), ikke ved at foranledige

*) Som Exempel kan tjene Luthers Ægteskab med Katharina v. Bora — thi med Luther, nei med Luther var der aldrig Brevf.

Hvorledes har han sig da ad? Han beraadserer sig med Gud og sin Samvittighed. Efter frøgtelige Kamp og Ansøgtelser forvisser han sig om: der maa paa dette Punkt sættes en intensiv Handling ind. Det er Samvittighedsjag! Han tier. Endnu tier han, skjendt besluttet. Nu er Diebliffet der til at handle — nu er han gift. „En Præst?!“ Ja, tiltreds for Paven. „Med en Kone?!“ Ja treds hele Trinitonen. — Tak; forsmaae ikke en taknemlig Ulyktskning til Dit Ægteskab — strax samme Dag blev Du neppe overreendt af Ulyktskende! Forsmaae ikke denne Ulyktskning fordi den er fra en enlig Mand — og stulde Du nu modtage Gratulationer endog blot af alle de „giste Præster“, saa blev det igjen maaſtee altfor meget.

Hvorledes har han sig derimod ikke ad? Han gif ikke i hjertesigt Brevf med Kreti og Pleti, Venner og Venner, kassende et verdenshistorisk Blik paa Kirkens Fortid, et De. De. paa dens Fremtid. Ei heller talte han til disse „flere Venner“ saaledes. „Det Spørgsmaal om Præsteægteskab er en Samvittighedsjag. Men hvad skulle vi gjere? Lader os holde sammen, see at blive nogle flere, saa vil jeg komme frem med et Andragende. Lad os gaae til Nigsdagen. Vel sandt, Sagen bestæftiger mig religiøst, men der er et betydeligt Parti, som af verdslige Grunde interesserer sig for det Samme. Naar vi da balloterende holde sammen med dem, saa er det, efter mit usiagtige Kjendskab til Talsforholdene (og Kjendskab til Talsforholdene — indprænter Eder dette Ord, bevarer det for Historien, thi dette Ord er mit Livs Hemmelighed — Kjendskab til Talsforholdene er det egentligen der gjer „Reformatoren“) det er ikke umuligt, det er ikke umuligt, at vi kan knibe et Par Points fra Modparten, og knibe os igjennem — til Samvittighedsfrihed! — med en lille bitte kneben simpel Majoritet. Det er ikke umuligt, efter hvad jeg kjenner til Talsforholdene. Og stulde det vise sig, at det ikke kan naaes, saa kan vi jo tage Andragendet tilbage, den Sag er da ikke saa fartig“. Nei, den Sag er rigtignok ikke fartig. — Tilgiv, kjære Luther, Du Guds og altsaa ogsaa Ansøgtelernes Mand, tilgiv: men jeg troer, at hvor megen Uvillie der end vilde være i Dig ved at see slikt Væsen, Du vilde dog være enig med mig i, at der egentligen ikke er

en Discussion, der ender med Ballotation. Alt, hvad der er Parti og vil virke som Parti, maaskee endog intriguerende — naar det mod et Bestaaende vil beraabe sig paa „Samvittighed“, da forskylder det en Usandhed.

Er det da Samvittigheds-sag, skal der altsaa strides saaledes. Er det ikke Samvittigheds-sag, da bliver Sagen en ganske anden. Det bliver saa netop Christendom: i Selvbekymring at udvikle Egegyldighed for det Udvortes. Skulde der alligevel være een eller anden Forandring, en Evagere kunde ønske (thi, saaledes forstaaet, er just den den Stærkere, der i Selvbekymring har størst Egegyldighed), nu vel, saa yttres man dette Ønske, siger: jeg kunde ønske — men man taler ikke om Samvittigheds-sag, og man gyses for, at dette skulde blive En „en Bane“. Det er min Mening, thi jeg er en Hader af al „Bane=Christendom“.

Andet at sige end: den Sag er rigtignok ikke farlig. Det eneste Farlige — og det var meget farligt — det eneste Farlige var, om Sligt blev kaldet Reformation og Alvor.

Fædrelandet.

15de Aarg. Mandagen den 18de December 1854. Nr. 295.

Udgivere: J. F. Gjedwad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

**Var Biskop Mynster et „Sandhedsvidue“, et af
„de rette Sandhedsvidner“ — er dette Sandhed?**

3 Febr. 1854.

S. Kierkegaard.

I den Tale, Prof. Martensen har „holdt 5te Søndag efter hellig tre Konger, Søndagen før Biskop Dr. Mynsters Jordfærd“, en Grindringstale, hvad den maaskee ogsaa forsaavidt kan kaldes, som den bringer Prof. Martensen i Grindring til den ledige Bispestol — i denne Tale fillæs Biskop Mynster frem som et Sandhedsvidue, som et af de rette Sandhedsvidner; der tales i saa stærke og afgjørende Udtryk som vel muligt. Med den afdøde Biskops Skikkelse, hans Liv og Levnet, Udgangen af hans Wandel for Die formanes vi til at „esterligne de sande Veiledere, de rette Sandhedsvidners Tro“ (p. 5), deres Tro, thi den var, hvad der udtryffeligt siges om Biskop Mynster „ikke blot i Ord og Bekjendelse, men i Gjerning og Sandhed“ (p. 9); den afdøde Biskop indføres af Prof. Martensen i (p. 6) „den hellige Kjæde af Sandhedsvidner, som strækker sig gennem Tiderne fra Apostlernes Dage“ osv.

Dette maa jeg gjøre Indsigelse mod — og nu da Biskop Mynster er død, kan jeg ville tale, her dog meget kort, og da slet ikke om, hvad der bestemte mig til at indtage det Forhold til ham, som jeg indtog.

Naar man ved „Forkyndelse“ nærmest tænker paa hvad der siges, skrives, trykkes, Ordet, Prædikenen — at da (for blot at tage Gct) Biskop Mynsters Christendoms-Forkyndelse fortoner, tilslører, fortier, udelader noget af det mest afgjørende

Christelige, det, der falder os Mennesker ubeleiligere, det, der vilde gjøre vort Liv anstrænget, forhindre os i at nyde Livet, det om at afdee, om frivillig Forsagelse, om at hade sig selv, om at lide for Væren osv.: behøver man ikke at være synderlig skarpsynet for at kunne see, naar man lægger det nye Testamente ved Siden af Mynsters Prædiken.

Forsaaaridt derimod ved „Forkyndelse“ nærmest tænkes paa, hvorvidt nu Forkynderens Liv udtrykker det, han siger (og dette er vel at mærke christeligt det Afgjørende, hvorved Christendommen just har villet sikke sig mod at faae karakterløse Docenter i Stedet for Vidner) — at da Biskop Mynsters Christendoms-Forkyndelse ikke var i Charakter, at han udenfor de stille Timer ikke var i Charakter, ikke engang af den hans Prædiken, der dog, som sagt, sammenholdt med det nye Testamente har slaaet betydeligt af paa det Christelige: dette behøver man atter ikke at være synderlig skarpsynet for at kunne see, hvis man ellers ved at høre og læse ham har behørigt Kjendskab til hans Prædiken; i 1848 og efter den Tid blev det til at see selv for blinde Beundrere, hvis de have behørigt Kjendskab til hans Prædiken, for at kunne vide, hvad denne, hvad de stille Timer forantedige En til at vente.

Saaledes var, naar man lægger det nye Testamente ved Siden, Biskop Mynsters Christendoms-Forkyndelse en, især for et Sandhedsvidne, mislig Christendoms Forkyndelse. Men da var der, mente jeg, det Sande hos ham, at han, hvad jeg holder mig fuldt forvisset om, var villig til at tilstaae for Gud og sig selv, at han ingentunde, ingentunde var et Sandhedsvidne — just denne Tilstaaelse var i mine Tanker det Sande.

Men skal Biskop Mynster fra Prædikestolen fremstilles, cano- niseres som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner: saa maa der gjøres Indsigelse. Den Berlingske Tidende (den officielle Tidende, ligesom vel Prof. Martensen er den officielle Prædikant) er, som jeg seer, af den Mening, at Prof. Martensen (der med paafaldende Hasten kommer Begravelsen og saa ogsaa Monumentet i Jorkjobet) ved denne Tale har fra Prædikestolen reist den Afdøde et skjont og værdigt Monument; jeg vilde foretrække at sige: et Prof. Martensen selv værdigt Monument. Men

i ethvert Tilfælde Monumenter kan man ikke ignorere, derfor maa der gøres Indsigelse, hvad saa maaskee endog kunde bidrage til at gjøre Monumentet (for Prof. Martensen) varigere.

Biskop Mynster et Sandhedsvidne! Du som læser dette, Du veed vel, hvad der christeligt forstaaes ved et Sandhedsvidne^{*)}; men lad mig dog erindre Dig derom, at dertil fordres ubetinget det at lide for Væren. Og naar der skærvende siges: et af „de rette“ Sandhedsvidner, saa maa altsaa Ordet tages i strengeste Forstand. Lad mig da med nogle saa Træk forsøge at antyde, hvad derved maa forstaaes, for at gjøre Dig det nærværende.

Et Sandhedsvidne, det er en Mand, hvis Liv fra først til sidst er ukjendt med Alt, hvad der hedder Rydelse — o, og hvad enten Meget eller Lidet forundtes Dig, Du veed, hvor godt det gjør, det man kalder Rydelse; men hans Liv var fra først til sidst ukjendt med Alt hvad der hedder Rydelse, derimod fra først til sidst indviet i Alt, hvad der hedder Lidelse — af, og blev Du end fritagen for de langvarige, de kvalfuldere Lidelser, Du veed det dog af egen Erfaring, hvorledes et Menneske ommer sig i det, man kalder Lidelse! Men deri var hans Liv fra først til sidst indviet, i hvad der vel endog sjeldnere tales om blandt Mennesker, fordi det sjeldnere forekommer, i Underlighedens Kampe, i Frygt og Bæven, i Skælven, i Ansægtelser, i Sjæls=Angester,

*) Dog maaskee er dette ved Biskop Mynsters mangeaarige Christendoms Forkyndelse bragt i Glemself. Thi ogsaa dette er, og en capital Mistilighed ved hans Forkyndelse, ikke det, at han selv var Embedsmand, — christeligt trækker dette fra — Forkyndelsen, hans egen glimrende, paa Rydelse rige, Carriere, nei, ikke det, men det, at han vilde autorisere den Art Forkyndelse til den sande christelige, og derved, i Fortielse, gjøre den sande christelige (den af lidende Sandhedsvidner) til en Overdrivelse, i Stedet for omvendt, at gjøre Christendommen den Tilstaaelse, at den Forkyndelse, han repræsenterede, er Noget, som maa ved Afslad og Indulgens indrømmes os almindelige Mennesker, Noget, vi almindelige Mennesker hjælpe os med, fordi vi ere for selviske, for verdslige, for sandfælige til at due til mere, Noget, som vi almindelige Mennesker hjælpe os med, og som saaledes forstaaet, saa ingenkunde — alle falske Reformatorer til Trods! — skal indbitst og opblæst vrages, tvertimod respecteres.

i Mand=Draler; og saa dertil forsogt i alle de Lidelser, som der almindeligere tales om i Verden. Et Sandhedsvidne, det er en Mand, der i Armod vidner for Sandhed, i Armod, i Ringhed og Jorndrelse, saa miskjendt, forhadet, affkyet, saa bespottet, forhaanet, udgrünt — det daglige Brød har han maaskee ikke altid bært, saa fattig var han, men Forsølgelsens daglige Brød fik han rigeligt hver Dag; for ham var der aldrig Avancement og Befordring uden omvendt, ned efter Skridt for Skridt. Et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, det er en Mand, der bliver hudflettet, mishandlet, slæbt fra det ene Jængsel i det andet, og saa tilsidst — sidste Avancement, hvorved han optages i første Klasse af den christelige Rangforordning, blandt de rette Sandhedsvidner — saa tilsidst — thi det er jo et af de rette Sandhedsvidner, Prof. Martensen taler om — saa tilsidst foræstet eller halshugget eller brændt eller stegt paa en Rist, hans affjelede Legeme af Rafteren henlæggt paa et affides Sted ubegravet — saaledes begravet et Sandhedsvidne! — eller brændt til Aske og henkastet for alle Binde, at ethvert Spor af dette „Udskud“, som Apostelen siger han er bleven, maatte udflettes.

Dette er et Sandhedsvidne, hans Liv og Levnet, hans Død og Begravelse — og Biskop Mynster, siger Prof. Martensen, var et af de rette Sandhedsvidner.

Er det Sandhed? Er det at tale saaledes, er det maaskee ogsaa at vidne for Sandhed, og Prof. Martensen ved denne Tale selv traadt i Charakter af Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner? Sandeligen, der er det, som er Christendommen og Christendommens Bæsen mere imod end ethvert Kjetteri, ethvert Schisma, mere imod end alle Kjetterier og Schismaer tilfammen, og det er det: at lege Christendom. Men det er — aldeles, aldeles i samme Forstand, som Barnet leger Soldat — at lege Christendom: at tage Jærerne bort (christeligt svarer „Vidne“ og „Jære“ til hinanden), istedetfor disse at anbringe Magten (til at være Jære for Andre), Goderne, Fordelene, en hyppig Hjælp selv af de fineste Raffinements — og saa at lege den Leg, at Biskop Mynster var Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, lege den saa frygtelig alvorligt, at man da stet

ikke kan standse Legen, men leger den fært ind i Himlen, leger Biskop Mynster med ind i den hellige Skjæde af Sandhedsvidner, som fra Apostlenes Dage strækker sig til vore Tider.

Efterskrift.

Denne Artikel har, som man vil see af dens Dato, ligget nogen Tid.

Saa længe der var Spørgsmaal om Besættelsen af Sjællands Bispestol, mente jeg at burde lade Profesør Martensen offentlig uomtalt, da han jo, hvad enten han nu blev Biskop eller ikke, i ethvert Tilfælde var en Candidat til denne Plads, og formodentlig ønskede, at der, saalænge det stod paa, saavidt muligt Intet vasserede, ham betræffende.

Med Prof. Martensens Udnævnelse til Biskop faldt dette Genavn bort. Men da nu engang Artiklen ikke kunde komme og derfor ikke var kommen strax, tænkte jeg som saa: der er jo ingen Grund til at haste. Deuden fremkalde Biskop Martensens Udnævnelse Angreb paa ham fra andre Sider og af en ganske anden Art: dette Angreb vilde jeg høist unødigt træffe sammen med; jeg ventede da, jeg mente: der er, som sagt, slet ingen Grund til at haste og der tabes slet Intet ved at vente. Muligt vil endog Noget finde, at der er rundet Noget, finde en dybere Betydning i, at Indsigelsen kommer med en saadan Langsømhed.

3 Efteraaret 1854.

Men Indsigelse maa der gøres med dette, at Biskop Mynster skulde have været et Sandhedsvidne.

Biskop Mynster kan tilnærmelsesviis siges at have baaret en hel Slægt — det er derfor en Vanskelighed, som grændser til det Umulige, at bringe Klarhed ind i vore forvirrede religiøse Forhold og Begreber, saalænge der ikke falder en sandere Belønning over Sandheden af Biskop Mynsters Christendoms Forkyndelse, hvad i Grunden ogsaa skyldes mig; thi Biskop Mynster, just Biskop Mynster var, om man saa vil, mit Livs Ulykke, ikke endda det,

at han ikke var et Sandhedsvidne (den Sag havde ikke været saa farlig) men det, at han seruden al anden Jerdel, som han, efter største Maalestok, drog af at forkynde Christendem, ogsaa medtog den Nydelse, ved at declamere i stille Timer om Søndagen og ved verdsligklogt at dække sig om Mandagen, at foranledige det Ekin, at han var et Charaktermenneske, en Mand af Grundsætninger, en Mand, der staaer fast, naar Alt vakler, en Mand, der ikke svigter, naar Alle svigte osv. osv., medens Sandheden var, at han var i hoi Grad verdslig klog, men svag, nydelsessyg og kun stor som Declamator — og mit Livs Ulykke, om man saa vil (hvad dog i en meget hoi Forstand ved Styrelsens Kjærlighed blev til Gode for mig, blev min Lykke) min Ulykke var, at jeg, af en asdød Fader opdrøgen ved „Mynsters Prædiken“, ogsaa, af Pietet mod den asdøde Fader, honorerede denne falske Regel i Stedet for at protestere den.

Han er nu død — Gud være lovet, at det kunde holdes hen, saalænge han levede! Det blev naaet, hvad jeg rigtignok med Slutningen var nær ved at fertvirle om, men det blev dog naaet, hvad der var min Tanke, mit Dnske, hvad jeg ogsaa kan huske engang for mange Aar siden at have sagt til gamle Grundtvig: Biskop Mynster skal først leve ud, begraves med fuld Musik — det blev naaet, han blev jo, om jeg saa tør sige, begravet med fuld Musik. Til Monumentet for ham er der vel ogsaa nu omtrent indkommet hvad der vil indkomme.

Saa kan der ikke længer ties, Indsigelsen maa komme, ved sin Langsømhed kun desto alvorligere, Indsigelsen med fra Prædikestolen, altsaa for Gud, at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne; thi usandt er det, men saaledes forkyndt bliver det en himmeltraabende Usandhed.

I December 1851.

Fædrelandet.

15de Hæft. Loverdagen den 30. Decbr. 1851. Nr. 301.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Fleug; ansvarlig: C. Fleug.

Derved bliver det!

Den 28de Decbr. *)

C. Kierkegaard.

Dra Prædikestolen at fremstille Biskep Munster som Sandhedsvitne, et af de rette Sandhedsvitner, at anwise ham Plads i den bellige Række osv.: derimod maa der gjøres Indsigelse; derved bliver det.

*) Denne Artikel er, som man vil see, af Dato 28de Decbr., var indleveret til „Fædrelandet“, da jeg samme Aften, til min Overraskelse, af „Berlingske Tidende“ Nr. 302 seer, at Biskep Martensen altsaa dog ikke, hvad jeg var forberedt paa, har en lignende Eiendommelighed i Forhold til korte Artikler af mig, som den han i sin Tid oplyste at have i Forhold til hele „den vidtseftige Kierkegaard'ske Literatur“, en Eiendommelighed, der forhindrede ham i at gjere sig bekendt med den. Det var det, jeg saae; hvad jeg derimod hverken saae eller seer, er hvad hans Artikel skal gavne til, en Artikel, der virkelig ikke gjer noget udsærligere Svar fornødent, da den Intet forandrer i Sagen. Biskep Martensen vil paastaae, at jeg har gjort Sandhedsvitne og Blodvitne enslydigt, og at det kun er derved, at jeg har Ret i at negte, at Biskep Munster var et Sandhedsvitne. Dette er ikke saa. Hverken i Artiklen, hver jeg kun tilsidst ndvise ogsaa Blodvidnet (men Blodvidnet horer dog vel ogsaa med til Sandhedsvitnerne, især til „de rette“ Sandhedsvitner, eller hvad jeg har kaldet „første Klasse i den kristelige Rangserordning“, hvori da igjen ligger, at jeg maa antage mange flere Sandhedsvitner end Blodvitner), altsaa hverken i Artiklen eller i Noten til Artiklen — man kan jo see begge Dele eller — har jeg gjort Sandhedsvitne og Blodvitne identisk; og i Noten har jeg ganske bestemt ndvist Forskjellen mellem det at forkynde Christendom paa den Maade, at Forkynderen er „Embedsmand, Rangspersøn, Forkyndelsen hans egen

I Grunden er at fremstille ham saaledes at gjøre ham latterlig — thi jeg kan gjerne sige det Samme paa en anden Maade, indtrængende fra en anden Side. Alt fremstille en Mand, der, endog ved at forkynde Christendom, har naaet og nydt, efter største Maalestok, alle mulige Gøder og Fordele, at fremstille ham som Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde, er ligesaa latterligt, som at tale om en Jomfru med en talrig Borneflokk. Men Sagen er, saaledes vilde Luther sige: „Alt hvad der forholder sig til Lidetlighed, det veed man Bested om i denne syndige Verden, vil Du tale derom, er Du strax forstaaet af Alle; men de Christelige Begreber veed man ingen Bested om“. Og deraf kommer det, at man ikke forstaaer, opholder sig over, at der gjøres Indsigelse mod et Sandhedsvidne, der, christeligt, er ligesaa latterligt, som sliq Jomfru.

Der er Meget, man kan være „tillige“; og just i Forhold

glimrende, paa Ryddelser rige Carriere“ og „et lidende Sandhedsvidne“, uden at jeg paa nogensomhelst Maade har paastaet, at det at lide skulde betyde at lide Døden. Og denne Forskjel er aldeles tilstrækkelig til at gædtgjøre, at Biskop Mynster ikke kan kaldes et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde. — Hvad derimod angaaer det Forskjellige, som Dr. Martensen, sermodentlig i Egenkab af velbestalter Sjællands Biskop, paa den offentliche Morals Begne, temmeligt i en Slagsbroders og Mævekæmpers Tone, taler om det Forargelige i det Stridt, jeg har gjort, om Jesuitisme o. desl., da gjer dette aldeles intet Indtryk paa mig. Dels (og dette er det Afgjørende) beroer det i mine Tanker paa en Misforstaaelse, dels er Dr. Martensen for subaltern en Fersentlighed til at kunne imponere, især siden han er kommen i Hæiel — saaledes kan en Domestik vistnok ikke imponere i sit Livree, men i Herstakets, den naadige Greves Klæder imponerer han dog endnu mindre. Forresten er jeg saa vant til at staae et Stød ud, og til, at naar saa nogle Nar ere gaaede, de fleste ere af min Mening, kun at det er glemt, at jeg maatte helde Stødet ud: saa jeg vel holder ogsaa dette Stød ud — til Gavn ser de christelige Begrebers Opklarelse. Og den Dom over Biskop Mynster, at han var et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde, skal protesteres: berøvet bliver det!

til alt det Ubetydelige gjælder det, at det egner sig for, at En er det „tillige“. Man kan være baade Det og Det og tillige Dilettant paa Violin, Medlem af Venstabelige, Juglekonge osv. Men det Betydelige har just den Egenkab, at i samme Grad, som det er det Betydelige, i samme Grad egner det sig mindre til, at man er det — og tillige Andet. Og Bestemmelsen „Sandhedsvidne“ er en meget herskesyg, en høist uselstabelig Bestemmelse, noiaagtigt lader den sig vel kun forene med det: at være forresten Jugenting. „Sandhedsvidne“ forholder sig til, at Christendom er Hensartethed med denne Verden, deraf kommer det, at „Vidnet altid maa være kjendeligt paa Hensartetheden med denne Verden, paa Forsagelse, paa Lidelse; og deraf kommer det, at denne Væren saa lidet egner sig for: tillige at være Andet. Men at ville, efter største Maalestok, tage alle Goder og Jordele (Sandhedsvidnet er just hvad han er ved Forsagelse og Lidelse) og saa tillige være Sandhedsvidne, derom maatte man christelig noiaagtigt sige: det var Satan til Sandhedsvidne; et saadant Sandhedsvidne er ikke blot et Monstrum, men en Umulighed, som en Jugl, der tillige er Gist, eller et Redskab af Jern, der tillige har den Mærkelighed at være af Træ.

Saaledes forholder det sig; blot erindre man, at det ikke er mig, der har gjort Begyndelsen med paa Biskop Mynsters Liv at anlægge den Maalestok: Sandhedsvidne. Nei, det er en Ven, Prof. Martensen, der har vist den Afdele denne flodderagtige Tjeneste, og berøvet, at jeg har sagt, hvad Sandhed er, at seet under denne af Prof. Martensen anbragte Belysning var Biskop Mynster: „en i høi Grad verdelig flog Mand, men svag, nydelses syg og kun stor som Declamator“ — denne flodderagtige Tjeneste, som dog maaskee ikke engang kan kaldes ganske uegennyttig; thi den mulige Efterfølger paa Sjællands Bispestol, for Dieblirket Efterfølgeren, var jo ganske godt tjent med, paa en saadan nem Maade saa ogsaa selv at avancere op til Sandhedsvidne.

Derjem der derfor virkelig her i Landet er saa liden Sandhed for Christendom, at man ikke skulde kunne forstaae, med hvilken Joie jeg maatte og i de allerstærkeste Udtryk, ved den mest skrærende Modsetning gjøre Indsigelse med denne Hælikten, saa kan

jeg gjerne give Indsigelsen en anden Skikkelse. Jeg paastaer, at ved fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde, steer der i høieste Grad Uret mod enhver anden udmærket og fortjent Mand i Landet. En Jurist som Geheimeraad Drsted, en Digter som Heiberg, en Lærd som Madvig, en Læge som Bang, sceniske Kunstnere som Nielsen, Rosenkilde, Pbister og saaledes i saa mange Forhold, alle disse Mænd, der dog, medens de leve, ingenlunde kunne siges at have et taknemligere Vilkaar, faae mere af Jordens Goder og Nydelse end Biskop Mynster sik, tvertimod maae siges at have et langt utaknemligere Vilkaar, alle saadanne Mænd have aldeles samme Aldkomst som Biskop Mynster, til at begraves som Sandhedsvidner.

Men den protestantiske Geistlighed har endnu bestandigt Nykker i Hovedet; skjondt den er bleven aldeles ligesom enhver anden Cristeren, der, indenfor Bestemmelsen af at iagttage den borgerlige Retfærdighed, udfolder hvad mulig Begavelse man har, og derved søger jordist Lon og Nydelse som alle Andre, vil den tilige være noget mere, være Sandhedsvidne.

Og dette kom ret tydeligt for Dagen i hin Grindringstale af Prof. Martensen. Derfor skulde der gjøres Indsigelse, og saa eftertrykkeligt som muligt, Bledet rotes, Lidenskaben sættes i Bevægelse, hvad naturligtviis kun lader sig gjøre, naar man selv ikke frygter den øieblikkelige Følge, at Mange blive som rasende paa En, hvad man ikke bør frygte men forstaae, som Operateuren forstaaer det, at Patienten skriger og svarter. Der skulde gjøres Indsigelse, og Slaget skulde paa den givne Foranledning ramme Hovedet, — og inden Artiklen udkom, var jo Prof. Martensen kængst Hovedet.

Saaledes skulde det være; saaledes er det skeet; derved bliver det!

. . . „Ogsaa af Pietet for en afdød Fader har jeg honoreret denne falske Beyer (det Skin, at Biskop Mynster var et Charakter=Menneske) i Stedet for at protestere den.“ Derved bliver det.

Ville den Afdodes mange Venner, Tilhængere, Beundrere ikke, naar de ere komne lidt til No, forstaae, at jeg, der — man behøge at see efter! — dog vel ikke bar havt Jorheld af mit Jorheld til Biskop Mynster, at jeg i Jorholdet til ham bar viist en Resignation, som saare sjeldent en Ungre mod en Eldre, gjort og taalt, hvad saare sjeldent en Ungre gjør og taaler i Jorholdet til en Eldre — ville de ikke forstaae det, og da igjen, hvad deri ligger, at de ere i en Taknemligheds Gjæld til mig for de mange Aar, jeg holdt ud med den Afdode, ville de ikke forstaae det: i Guds Navn, det bliver deres Sag.

Den Afdodes Hjender vil jeg bede ikke at juble eller glæde sig, som havde de vundet Noget, hvad de i mine Tanker slet ikke have; deres Stilling er efter mine Begreber aldeles uforandret, og, hvis Anledning gives, var det ikke umuligt, at jeg kunde komme til endnu engang (kjære Grindringer; hvor gjorde jeg det med Glæde!) paa vanlig Vis: med hans Hjender at kæmpe for Biskop Mynster, min afdode Faders Præst.

Biskop Mynster var i Danmark eneste i sit Slægt; der er i Danmark kun en Gæste, der afgjort har Ret mod ham, det er mig. Jeg bar ikke domt Biskop Mynster, nei, men jeg blev i Stovrelsens Haand Anledningen til, at Biskop Mynster domte sig selv: sin Prædiken om Sondagene enten kjendte han ikke, eller turde eller vilde han ikke vedgaae om Mandagen — thi jeg var, irensk nok, trosthyldigt hans egen Prædiken om Mandagen; og hvis Biskop Mynster ikke selv havde om Mandagen verdslig flegt unddraget sig for at overtage Consequensen af hans Søndagsprædiken, hvis han havde sat en Gristeren og Handlinger ind, der svarede til Sondagstales Sving, i Stedet for at hjælpe sig med verdslig Klogskab i forskjellige Monstre: vilde ogsaa hans Liv kommet til at see ganske anderledes ud.

Men en saadan Dom kan kun en Gjende ville forhaste sig med at sælde, saalænge Manden lever; Den, der er ham hengiven, siger: indtil det Sidste skal der holdes hen, endnu i det sidste Dieblik kunde han jo afværge denne Dom og gerne overerdentligt ved et lille Ord; og der skal blive gjort hvad Resignation formaaer, for, om det var muligt, at røre ham dertil.

Altsaa, derved bliver det: ogsaa af Pietet for en afded Fader har jeg henereret denne falske Brev i Stedet for at protestere den.

*

„Jeg var hans egen Prædiken om Mandagen“, jeg var det: thi ved Nar efter Nar at udholde dette Garmfulde, derhos med den usferandrede Resignation, som jeg gjorde det, er jeg bleven noget Andet, end jeg var, eller er det blevet mig tydeligere og tydeligere hvad jeg var, „mit Livs Ulykke blev, ved Styrelsens Kjærlighed, i en meget høi Jerstand mig til Gode, blev min Lykke“; mit mangeaarige Jerhold til Biskep Monster er Enheden af en fra min Side dybt anlagt og med største Omhu gjennemført Hensigt, og, under Styrelsens Medvirken, min egen Udvi-ling. Man vil da forstaae, at jeg ikke kan tage Hensyn til hvad enhver Anonym, enhver „Giskular“ („Kjobenbaruspostens“ Mærke) giver fra sig i en Avis, eller, til hvad en Alversmand fra Nørrebro med „Jlyvepostens“ Alver oplyser Jelf om, at jeg mangler Alver.

Og hvad angaaer det Ektrig, som høres, dette Ektrig: at angribe en Afded, som ikke kan svare ejv., da maa dertil siges: det er Misferstaaelse, hovedsagelig vel ogsaa Jruentimmer-Spektafel. Jeg har jo sagt, hverledes det forholder sig: „Gud være lovet, at det kunde holde hen, saalænge den Gamle levede, jeg var med Slutningen nær nok ved at fortrivle derover“, Ja, Gud være lovet, at jeg slap fer, efter den frygteligste Maalestok at maatte have ferbitret en Olding hans sidste Leveaar ved at vise, at lige over fer det nye Testamentes Christendom var den Monsteriske Christendoms Jerkundelse og Kirkestyrelse — hvis den ikke, og saa høitideligt som muligt, vilde gjøre den Tilstaaelse, ikke at være det nye Testamentes Christendom — var den et Sandsebedrag, al hans „Alver og Visdom“, christeligt, Majestætsferbrudelse med Christendommen, der i sin guddommelige Majestæt feragter at betjenes (som var den Politik, et Rige af denne Verden) at betjenes med verdslig Klogskab. Jerresten har jeg dog, fra en anden Side seet, Jutet forsjomt, der kan paahvile mig som

Blikt mod den Sag, jeg har den Ære at tjene. I Slutningen af hans Liv lagde jeg (men paa en indirect Maade ved „Indovelse i Christendom“) den Gamle det saa nær, som det vel er muligt, om han vilde have Slag. Ved hvad han gjorde, forviøfede jeg mig med Sorg om, hver frag han var. Af Omforg for ham skjulte jeg derover for de Samtidige, og sagde ham det kun selv personligt, saa eftertryffeligt som muligt. Dog, da dette hans Svagbeds Factum var et Factum, maatte jeg tage en lille Forsigtighedsregel for det vderligste Tilfældes Skyld. Det skete i „Til Selvprøvelse“, hvor jeg, som man vil see, balverede ham, men rigtignok saa skjult, at ikke engang hans Sjender have seet det, saa skjult, at Blad-Artikler nu anføre dette Sted mod mig som en Lovtale over ham, medens jeg just der havde taget min Forsigtighedsregel for det vderligste Tilfældes Skyld, omtrent sagt: Deres Hoiærværdighed er aldeles ikke i Charakter af Deres Prædiken. Men jeg skjulte det, og hvorfor? Naturligt, fordi jeg altid ønskede at kunne, om det var muligt, drive min første, mig saa kjære Tante igjennem: Mynster skal leve ud, begraves med fuld Musik. Privat har jeg talt eftertryffeligt nok til Biskop Mynster; i mine Skrifter har jeg forfulgt min Opgave, og er, med min Tilværen, min Forfattervirksomhed et stadigt Angreb paa hele den Mynsteriske Christendoms Forvundelse, dog saaledes, at det i ethvert Dieblik var Biskop Mynster muligt ved en Indrommelse at komme i Forstaaelse med mig, saa jeg var hans Forfvar. Men jeg veed meget godt, hverledes de Fleste læse, hvor tankeløst, og at det derfor charmant lod sig gjøre, naar jeg vilde det — og det vilde jeg af flere Grunde, „ogsaa af Pietet for min afdøde Faders Præst“ — ved at anbringe Complimenter til ham, at saae Jolk til at mene, at vi To vare enige, saa min Virken kom til at styrke hans Anseelse i de Flestes Dine, Alt hvad der bedder Uro, Dyrtrin, Katastrophe (hvilket var den Gamle saa ubyre imod) blev undgaaet. Den Gamle vidste, baade fordi han embøggeligere læste mine Skrifter, og fordi jeg privat talte med ham, bedre Besked om vor Enighed, hverimod han vistnok egenligen aldrig har tvivlet om min uskromtede Hengivenhed for ham, selv naar det saae mest broget ud.

Saa være da Gud lovet, at det blev naaet, hvad der var min første Tanke, mig mit saa kjære Døste, hvad jeg med Slutningen var nær nok ved at fortvivle over: Munster skal leve ud, begraves med fuld Musik! Og han levede jo ud usvækket; han blev jo begravet med fuld Musik; Monumentet vil jo ogsaa blive ham reist: men saa ikke videre, og allermindst maa han gaae over til Historien som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde: derved bliver det!

Jædrelandet.

16de Merg. Fredagen den 12. Januar 1855. Nr. 10.

Udgivere: S. J. Gjedwad og C. Kloug; ansvarlig C. Kloug.

En Opfordring til mig fra Pastor Paludan- Müller.

Den 11te Januar.

E. Kierkegaard.

Paster Paludan-Müller har udgivet en Piece med mig, hvilken naturligvis strax en Anmelder i „Berlingske Tidende“ har udbalmeret som noget ganske Fortræffeligt, en Situation, der erindrers om den Scene i Sigaro, hvor Bartholo og Basil ved Minespil takke hinanden for at have talet Jfr. Marcelines Sag. Oprigtigt talt finder jeg det ganske fornuftigt, at, da jeg, selv om jeg vilde, umuligt kunde overkomme at svare eller takke alle de Mange, der optræde med mig, — jeg finder det ganske fornuftigt af dem, at de, som jeg seer, indrette sig paa at svare og takke hinanden indbyrdes.

Altsaa en Piece med mig af Paster P. M., og deri, hvad „Berlingske Tidende“ strax har skaffet størst mulig Udbredelse, en Opfordring til mig maaskee, hvo veed det, serudsættende at jeg vel, som sædvanligt, vilde iagttage Tausshed. Om Mynsters Prædiken har jeg i min Artikel i „Jædrelandet“ sagt: „den tilflorer, fortøner, fortier, udelader noget af det mest afgjørende Christelige“. I den Anledning gjøres Opfordringen til mig, at jeg med det nye Testamente ved Siden vil vise dette, saa det paa nogen Maade er værd at omtale; thi saa vil Paster P. M. gjendrive det.

„Saa det paa nogen Maade er værd at omtale“, hvad er dette? Hvis jeg nu indled mig derpaa, maaskee ikulde det saa ende med, at jeg dog kom til at løbe April, fordi jeg ikke havde

fikket mig en autentisk Fortælling af, hvad der skal forståes ved: saa det paa nogen Maade er værd at omtale.

Dog dette vil jeg see bort fra; men Grunden, hvorfor jeg ikke agter at indlade mig, er, at jeg er bange for, at her kunde være en Snare, saa det, hvis jeg gik i den, vilde bevirke, at hele Sagen og Sagens Stilling i ganske kort Tid blev noget ganske Andet, end den er. Sagen er: „var Biskop Mynster et Sandbedsvidne, et af de rette Sandbedsvidner? er dette Sandhed?“ Sagen er: en fra min Side gjort energisk Protest mod fra Prædikstolen at fremstille Biskop Mynster som Sandbedsvidne, et af de rette Sandbedsvidner, en af den hellige Skjæde. Og dette skulde nu maaskee bringes i Glemme, det hele blive forvandlet til en vidtøstlig, lærd, theologisk Undersøgelse med Citater og Citater osv. om Mynsters Prædiken, en Undersøgelse, i hvilken vi ved de Deltagendes store Antal og Værdom, vel snart skulde sidde op over Dreene. Nei Tak! *)

Hvad jeg har sagt, er kort, betegnende: Biskop Mynsters Prædiken tilslører, fortøner, fortier, udelader noget af det mest afgjørende Christelige; Enhver kan, naar det er sagt, see det, især den Enfoldige. For den, der, mere dannet, veed Besked om Elikt, kan jeg sige: Mynsters Prædiken forholder sig til det nye Testaments Christendom, som Epicuræisme til Stoiciæme,

*) Enhver, der kunde ville agte paa Naad af mig, beder jeg, hvis han er tilbuds at ville ytre sig offentlig, at iagttage den strengeste Diæt i Henseende til ikke at indlade sig i almindelig, bred, lærd, vidtøstlig, videnskabelig Discuteren med Lexicon, Grammatik og det lærde Apparats uhyre Mængde og Citaternes, selv det Soleklareste formærkende, Mængde; thi derved tjener han kun min Medpart, der (som man quæler Jld ved Dyrer, og som man tilvoebringer Glemsel ved Vidtøstighed) vel just paa den Maade maa see at slippe bort fra det korte, klare, Factummet, Punctet, det maaskee for det Bestaaende Afgjørende: fra Prædikstolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Skjæde, hvad ikke blev bedre men værre ved den samme Mand, Kirkens Overhoved, den heivelbaarne, heiarværdige Biskop Martensens, for det Bestaaende ikke velbetænkte, Frihed ligeover for en, christeligt, i allerhøjeste Grad berettiget Indsigelse.

eller som Cultiveren, Korædlen, Tannen forholder sig til Grundserandring, radical Cur; hans Prædiken fører aldrig paa noget Punkt det Christelige til, hvad det er overalt i det nye Testamente, et Brud, det dybeste, ulægeligste Brud med denne Verden, saa lidet som (hvad let forklares af hans uendelige Angst for alt Radicalt) Biskop Mynsters Liv end i sjernefte Maade lignede et Brud med denne Verden, hvis vi da ikke skulde tage den Forklaring god: man er en „tout-à-fait” Verdens Mand, en Mand ganske af denne Verden, og „tillige” har man ubetinget brudt med denne Verden, hvilket svarer til: endog ved at forkynde Christendom at naae og nyde alle Gøder og Jerdele og „tillige” være Sandhedsvidne, hvad jeg (ogsaa bentydende til det skønne Billede paa Hensartethed med denne Verden: Jomfruelighed, Virginitet) paaviste at svare til: en Jomfru med en talrig Børneskole.

Her kunde jeg ende. Dog lad mig tilføie et Par Ord i Anledning af at det forekommer mig, at en af hans Forsvarere har brugt en Uttring, som vel selv den ivrigste Mynsters Beundrer vil indrømme Rigtigheden af. „Biskop Mynster var ikke egentlig Bodeprædikant”. Men dette er, især for et Sandhedsvidne, en Misliighed; thi al sand christelig Prædiken er først og fremmest Bodeprædiken. „Biskop Mynster var mere Fredens Prædikant”. Men dette er, især for et Sandhedsvidne, en Misliighed: i Gjenkab af Fredens Prædikant at forkynde Dens Lære, der (som bekjendt Jesu egne Ord) selv har sagt: „jeg er ikke kommen at bringe Fred, men Fredragt” — han kom jo heller ikke til Verden for at nyde, men for at lide. Og derfor er det, jeg har sagt om Biskop Mynster, at han, seet under Belysningen Sandhedsvidne og christeligt vurderet, var nydelseslyg: han elskede, nydelseslygt, „Fred”, den første Betingelse for at nyde Livet, alt efter Epicurs gamle Sætning: „nil beatum nisi quietum” o: den første Betingelse for al Livsnydelse er Fred.

Dette være saa nok for denne Gang. Det er en Undertagelse jeg har gjort, horetsfageligt maa jeg overlade de Mange, som optræde med mig, at svare og talke hinanden indbyrdes.

Fædrelandet.

16de Aarg. Mandagen den 29. Januar 1855. Nr. 24.

Udgivere: S. J. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjorende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.

D. 26. Jan.

E. Kierkegaard.

Stridspunktet er: fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde.

Det er Dette, der bestandigt maa holdes fast, dette Enhver, hvem Sagen for Alvor beskæftiger, hver enige Dag maa have indvrentet sig, for at have kunnet holde det fast trods den Masse af Forvirrende, der i de forløbne Dage østes ud gennem Præslen.

Dette er Punktet — og det skal vise sig, at den nye Biskop ved saaledes at canonisere Biskop Mynster gjør hele det kirkelig Bestaaende, christeligt, til en fræk Uanstændighed.

Er nemlig Biskop Mynster et Sandhedsvidne, saa er — det kan selv den Blindeste see — enhver Præst i Landet et Sandhedsvidne; thi hvad der, æsthetisk, var Udmærket og Overordentligt hos Biskop Mynster, vedkommer slet ikke dette Spørgsmaal om at være Sandhedsvidne eller ikke at være Sandhedsvidne, et Spørgsmaal, der angaaer Charakteren, Livet, Gristensen, og i den Henseende var Biskop Mynster aldeles ensartet med enhver anden Præst i Landet, der da ikke forsynder sig mod den borgerlige Retfærdighed. Altsaa enhver Præst i Landet er tillige Sandhedsvidne.

Men naar man holder den her i Landet almindelige Christendoms Forkyndelse, den officielle Christendoms Forkyndelse, be-

tjent af kongelige Embedsmænd, Rangøversener, hvis verdslige Carriere Herkyndelsen er, naar man holder denne Christendoms Herkyndelse ved Eiden af det nye Testamente, ved Eiden af hvad Jesus Christus (den fattige, Hornedrede, Bespottede, Bespyttede) fordrer af „en Jesu Christi Discipel“ (og en saadan skulde jo dog vel Præsten være ved at gjælde for Sandhedsvidne) ved Eiden af hvad Jesus Christus fordrer, at forkynde Læren „for Intet“, at forkynde Læren i Armod, i Hornedrelse, i Forsagelse af Alt, i den mest ubetingede Mænsartethed med denne Verden, i den største Fjerubed fra al Brug eller Hjælp af verdslig Magt osv.: saa sees kun altfor let, at den officielle Christendoms Herkyndelse sammenholdt med det nye Testamente ene kan (hvis den kan det) ene kan forsvares paa den Maade, som jeg i sin Tid antydede ved Pseudonymen Anti-Elimachus, i hvilken Henseende dog, vel at bemærke, det Bestaaende hidtil Intet har ladet høre fra sig, ikke end i sjernefte Maade gjort Mine til at ville gjøre det kjendeligt, paa hvilken Afstand det forholder sig til det nye Testaments Christendom og uden at kunne med Sandhed kaldes en Stræben i Retning af at komme det nye Testaments Christendom nærmere.

Saa snart det derimod er hørt: Præsten er tillige Sandhedsvidne, det, vi kalde Præst, det er tillige at være Sandhedsvidne, i samme Dieblis er hele det kirkelige Bestaaende, christeligt, en fræk Uansændighed. Det Bestaaende kan med denne Paa stand ikke længer holdes som en yderligste Formildelse, der dog forholder sig til det nye Testaments Christendom, men er et aabenlyst Affald fra det nye Testaments Christendom, er, med den Paa stand, christeligt, en fræk Uansændighed, et Forsøg i Retning af at gjøre Nar af Gud, at gjøre Nar af ham, som forsted vi ikke, hvad det er han i sit Ord taler om, men naar han i sit Ord taler om at forkynde Læren for Intet, saa forstaae vi det saaledes, at Herkyndelsen naturligvis er Næringsvei, den sikreste Vei til Brød og med jevnt vøgende Avancement; naar han i sit Ord taler om at forkynde Ordet i Armod, saa forstaae vi derved Tusinder om Naret i Gage; naar han i sit Ord taler om at forkynde Ordet i Hornedrelse, forstaae vi det om at gjøre Carriere, at blive Excellence; og ved Mænsartethed

med denne Verden forstaae vi at blive kongelig Embedsmand, Rangeperson; ved Afky for Hjælp og Brug af verdslig Magt forstaae vi at betrygges ved og at gjøre Brug af verdslig Magt; ved Lidelse for Læren forstaae vi at bruge Politiet mod de Andre; og ved Forsagelse af Alt forstaae vi at faae Alt, de fineste Raffinemens, som Hedningen forgjæves har slirket sine Fingre efter — — og tillige ere vi Sandhedsvidner.

Den hoivelbaarne, hoiværdige Conferentsraad Biskop Martensen, — med hvem han end confererer, — forvandler ved at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde, hele det kirkelige Bestaaende til, christeligt, en fræk Uansændighed. Ingen, der betænker, hvad Christendommen lærer, at han gaaer et Ewighedens Ansvar imode, en Dom (hvor Dommeren er den Fornedrede, Bespottede, Bespyttede, Korsfæstede, som lærte „følg mig efter“, „mit Rige er ikke af denne Verden“), et Regnskab, hvor Majestæts-Forbrydelser mod Christendommen just ere de Forbrydelser som sidst tilgives: Ingen, der betænker dette, kan tie til denne Biskop Martensens nye Lære om hvad der skal forstaaes ved et Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde — Ingen kan tie dertil, selv om (hvad forresten hverken gjør mig fra eller til) selv om jeg skulde blive den Eneste, der ikke taug; mig er det nok, at i Ewigheden vil det være bemærket, at jeg har ikke tiet.

* * *

Ikke formildet men skarpet gjentager jeg herved min Indsigelse; jeg vil hellere spille, svire, bore, stjæle, myrde end deltage i at gjøre Nar af Gud, hellere tilbringe min Dag paa Keglebaner, i Billardhuse, min Nat ved Hazard eller paa Maskerader end deltage i den Alt Alvor, Biskop Martensen kalder christelig Alvor; ja jeg vil heller ganske ligesrem gjøre Nar af Gud, bestige et hoit Sted, eller gaac ud i det Frie, hvor jeg er ene med ham, og der sige lige ud „Du er en daarlig Gud, ikke bedre værd end at man gjør Nar af Dig“, hellere det end at gjøre Nar af ham paa den Maade, at jeg hoitideligt gjør mig hellig, at mit Liv er idel Iver og Midkjærhed for Christendommen, dog vel at mærke saaledes, at det bestandigt — forbandede

Dvetydighed! — „tillige“ er min timelige og jordiske Profit, at mit Liv først og sidst er Begeistring for Lærens Forkyndelse, dog vel at mærke saaledes, at der er visse Ting, jeg helst baade først og sidst forbigaaer, og kommer Talen paa dem, at det saa er, som førstod jeg dem ikke, som førstod jeg ikke, hvad det er Gud taler om, at det han taler om er, for Læren at lide Sult og Tørst og Kulde og Regenbed og Sangenskab og Hudslettelse, at det er det han forstaaer ved at være Sandhedsvidne, og at, hvis jeg gyser tilbage for dette Vilkaar, og hellere onskede en lysteligere Veie, hellere vilde, at det at forkynde Christendommen maatte være som ethvert andet menneskeligt Arbejde, eller vel endog rigere paa Nydelse end de andre, at jeg saa, hvis dette lader sig gjøre, hvis jeg paa den Maade kan blive salig ligesom Sandhedsvidnet, at jeg skal takke min Gud til, og holde min forbandede Mund fra den Sladder om tillige at være Sandhedsvidne, og kan jeg endeligen ikke tvinge min Tunge, at jeg da i det mindste indskrænker mig til i Dagligstuen ved en Kopp Thee med en Kene og nogle Brøle=Benner at tale saaledes, derimod dog vogter mig paa Prædikestolen.

Men fra Prædikestolen, altsaa for Gud, at fremsætte Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den bellige Hæde — for Gud, hvis Tilstedeværelse jo var sikket ved i Bøn for Prædiken at kalde ham tilstede; at fremsætte ham (thi ogsaa dette er jo gjort) at fremsætte ham — Gud i Himlene! — for Menigheden som Forbilledet, for en christelig Menighed altsaa som christeligt Forbilledet! Saa er da altsaa nu „Veien“ bleven en anden, ikke den i det nye Testamente: i Fornedrelse, forbadt, forladt, forfulgt, forbandet at lide i denne Verden, nei, Veien er: beundret, beklappet, bekrandsset, bestjernet at gjøre glimrende Carriere! Og som „Veien“ er bleven en anden, ja den modsatte, saa ogsaa Udlæggelsen af Bibelordet. — Naar vi læse i det nye Testamente det Sted, som Biskop Martensen har brugt i Grundringstalen, Hebr. 13, 7 „kommer Eders Veiledere ihu . . . og naar I betragte Udgangen af deres Vandel, da efterfølger deres Tro“, da skal dette nu ikke mere forstaaes saaledes: betragter Udgangen af deres Vandel s: seer at deres Liv, som var idel Forsjagelse og idel Lidelse for Læren, bliver sig selv tro

indtil det Sidste, ikke fortryder at have offret Alt, men ogsaa i Døden, maaskee i Martyriets Død bevarer Troens Frimodighed — saaledes skal det nu ikke mere forstaaes, nei, nu skal det forstaaes saaledes, som Biskop Martensen lærer: betragter Biskop Mynster, seer Udgangen af hans Vandel, betænker, han drev det til at blive Excellence, betragter Udgangen af hans Vandel, I veed jo selv, hvilke Forberedelser der gjøres til den mest pompøse Begravelse: betragter dette — og følger saa ham efter, han er Veien, ikke Christus, der advarende siger: „hvad som er høit blandt Mennesker er en Vederstyggelighed for Gud“ (Luc. 16, 15).

. Hvis jeg ikke huster feil, er der just i denne Tid etsteds her i Landet gjennem Biskoppen flaget over, at en Kirke, upassende, er brugt til politisk Forsamling; sæt man et andetsteds sandt paa at bruge den til Bal: hvad var saa det med under Navn af christelig Gudsdyrkelse at bruge Kirken til at gjøre Nar af Gud! Men det forstaaer sig, naar Biskoppen selv gjør det, kan man ikke flage derover pr. Biskoppen.

Dg hvad mig angaaer, jeg agter virkelig heller ikke at flage til noget Menneske; jeg gjentager blot min Indsigelse. At jeg ikke vil blive forstaaet: jeg er forstaaet af Gud, og forstaaer mig selv; at jeg vil blive ilde lidt: er jo hvad det nye Testamente forudsiger; at jeg ikke vil trænge igjennem: christeligt seires kun ved at ligge under!

Men naar det Forargelige er skeet, skal Forargelsen vækkes med det, og man skal ikke beklage, at mit Skridt desto værre har vaakt saa stor Forargelse, nei, det har snarere endnu ikke vaakt Forargelse nok i Forhold til det Forargelige: fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde. „Blodet skal røres, Lidenskaben sættes i Bevægelse“, om det gaaer ud over Operateuren horer saa blot med til Operationen. Efter mere end 40 Aars, med stor verdslig Klogskab betjente, Kunst-Fortryllelse, kan der, naar ovenikjøbet Kunst-Fortrylleren skal gjøres til Sandhedsvidne, der kan ikke fares med Lempe, med mindre man da vil epnaae selv med samt sin Indsigelse at forvandles til en lille Kunst-Festlighed ind med i den gamle Fortryllelse.

Fædrelandet.

16de Harg. Mandagen den 29. Januar 1855. Nr. 24.

Udgivere J. F. Gjedvad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

Følletoer.

To nye Sandhedsvidner.

Den 26de Jan.

E. Kierkegaard.

„Gaverne ere forskjellige“ siger, saa rigtigt, Biskop Martensen i „Berlingske Tidende“ Nr. 302. Den afdøde Biskop havde en ganske ualmindelig Gave til at stjule det Bestaaendes svage Eider og Skrobeliheder; den nye Biskop Martensen, ogsaa en begavet Mand, har en sjelden Gave til end det Mindste han foretager sig at blotte een eller anden af det Bestaaendes svage Eider. Den afdøde Biskop havde en ualmindelig Gave til klogt at give efter, sire, lempe sig, at komme bort fra det; Biskop Martensen — thi Gaverne ere forskjellige — har en, især i dette Tiedlik, for det Bestaaende skæbnsvanger Gave til at ville tredse igjennem. Dog dette skal vel saaledes være, Styrelsens Tanke muligt: det Bestaaende skulde bestaae, saalænge den gamle Mand levede, der ogsaa var begavet i Forheld dertil; efter hans Død skal det Bestaaende falde, og dertil saa Dr. Martensen paa Bispestolen, en Mand just begavet i denne Retning. Mere end Biskop Martensen behøves vistnok heller ikke; jeg vil maaskee blive ganske overflodig, eller hvad jeg kan komme til at gjore, blive noget ganske Underordnet, jeg der dog forresten, ogsaa saaledes, heller ikke er ganske uden Gave, forsaavidt jeg har Gave til at see — hvad Biskop Martensen blotter.

Det var nu den Sprogbrug at kalde, hvad vi forstaae ved Præster, Provster, Bisper, „Vidner, Sandhedsvidner“, det var den Sprogbrug, jeg har gjort Indsigelse mod, fordi den er blasphemisk, gudsbespottelig — men Biskop Martensen vil tredse den

igjennem, som man da seer af hans Ordinations-Tale*), hvor han ickeværlig slaaer om sig med at vidne, at være Vidne, Sandhedsvidne osv.

I det nye Testamente kalder Christus Apostlene og Disciplene Vidner, fordrer af dem, at de skulle „vidne“ for ham. Lad os nu see, hvad herved forståaes. Det er Mænd, der i Forsagelse af Alt, i Armod, i Ringhed, saa, villige til enhver Lidelse, skulle gaae ud i en Verden, der paa Liv og Dod udtrykker Modsatningen til det at være Christen. Det kalder Christus at vidne, at være Vidne.

Det, vi kalde Præst, Provst, Biskop, er et Levebrod, som ethvert andet Levebrod i Samsundet, og vel at mærke i et Samsund, hvor der, da Alle kalde sig Christne, ikke i fjerneste Maade er Fare forbunden med at foredrage Christendom, hvor tværtimod denne Livsstilling maa ansees for en af de behageligste og mest hædrede.

Ru spørger jeg, er der den mindste Lighed mellem disse Præster, Provster, Biskopper og det, Christus kalder Vidner? eller er det ikke ligesaa latterligt at kalde saadanne Præster, Provster, Bisper i det nye Testaments Forstand „Vidner“, ligesaa latterligt som at kalde en Manoeuvre paa Fjælleden en Krig? Nei, ville de Geistlige kaldes Vidner, Sandhedsvidner, saa maa de ogsaa ligne, hvad det nye Testamente forståaer ved Vidner, Sandhedsvidner; ville de aldeles ikke ligne, hvad det nye Testamente forståaer ved Vidner, Sandhedsvidner, maa de heller ikke kaldes det; de kunne saa kaldes Lærere, Embedsmænd, Professorer, Cancelliraader, kort, hvad man vil, kun ikke Sandhedsvidner.

Men Biskop Martensen bliver uførtroden ved med dette, at de ere Vidner, Sandhedsvidner. Hvis Geistligheden forståaer sit Tare, vil den ikke betænke sig paa at bede Biskoppen holde inde med denne Sprogbrug, der gjør hele Standen, mildest talt, latterlig. Thi det er vist, jeg kjender adskillige i hoi Grad respec-

*) Talerne ved denne Leilighed ere nu udkomne i Trykken; Stiftsprovst Trydes Intimationstale, er Intet, udmærker sig derved, at der, som var den Noget, læses paa Foden: „Fors. finder sig foranlediget til at erklære, at Intet er ubeladt — Intet forandret.“

table, dygtige, udmærket dygtige Geistlige; men jeg drister mig til at paastaae, at der i hele Kongeriget ikke er en eneste, uden at han, seet under Belvøningen „Sandhedsvidne“, er comist.

Dg at gjøre hele Standen, mildest talt, latterlig, det passer sig dog virkelig ikke for en Biskop, som det da heller ikke passer sig for en Biskop, fordi denne Sprogbrug Vidner, Sandhedsvidner skal tredsøs igjennem, at forvandle en hoitidelig Handling, som en Bispevielse, til Noget, man ikke veed om man skal lee eller græde over. Ordinationen foresaldt 2den Juledag, Martyren Stephans Dag. Hvor fattig! Biskoppen tager saa deraf Anledning til blandt Andet at bemærke, at det Ord Sandhedsvidne „paa denne Dag lyder med en særegen Klang“. Dg det er unegteligt, kun at denne sær egne Klang er en Misklang, idet enten Stephanus bliver latterlig ved Hjælp af de „flere Sandhedsvidner“, som Dr. Martensen har ved Haanden, eller disse samtlige under Belvøningen „Stephanus“ blive latterlige i Egenskab af Sandhedsvidner.

Fædrelandet.

16de Aarg. Tirsdagen den 20. Marts 1855. Nr. 67.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Bed Biskop Mynsters Dod.

Mc. 13, 2 . . . seer Du disse store Bygninger?
der skal ikke —

Den 31te Marts 1854 *).

G. Kierkegaard.

Saaledes havde det vistnok været det Dusseligste: det var endt med, at Biskop Mynster, og saa hoitideligt som muligt, ligefrem sagde Folket, at det, han har repræsenteret, ikke var det nye Testamentes Christendom, men — om man saa vil, en from Formildelse, Fortoning, paa mangfoldig Maade indhyllet i Sandsebedrag.

Det skete ikke!

For mit Bedkommende, jeg staaer usorandret ved min Paa-stand, kun at jeg nu hoit og offenkelt udtaler det, betræffende hvilket jeg hemmeligt forholdt mig til den afdøde Biskop, skjult for hans Gjender — thi med dem kæmpede jeg for ham — skjult for de Mange, som vel Intet anede: officiel Christendom, den officielle Christendoms Forkyndelse er, hverken i den ene eller i den anden Forstand, det nye Testamentes Christendom. I ethvert Tilfælde maa dette da tilstaaes og saa hoit og aabenlyst som muligt, at Styrelsen, om det maatte behage den, kunde komme til at gribe ind, og vi da faae at see, om den vil tillade en saadan Christendoms Forkyndelse. Men uden en saadan Tilstaaelse er den officielle Christendoms Forkyndelse, ved at udgive sig for at være det nye Testamentes Christendom, et — ubevidst eller velment — Sandsebedrag. Christendommen kan ikke være tjent med,

*) Man bemærke Aarstal og Datum.

at dette kaldes Christendom i Betødning af at være det nye Testaments Christendom; og christeligt kan Menigheden ikke være tjent dermed, thi den bliver ikke opmærksom paa, hvad Christendom efter det nye Testamente er.

Marie Bebudelsesdag.

O, hvo Du end er, hvem dette kommer for Dig, min Ven: naar jeg læser i det nye Testamente vor Herres Jesu Christi Liv paa Jorden og hvad han forstod ved det at være Christen — og jeg da tænker paa, at nu ere vi Christne i Millionvis, ligesaa mange Christne som vi ere Mennesker, at der fra Slægt til Slægt afgives Christne i Millionvis til Evighedens Estersyn: frygteligt! Thi at dette ikke hænger rigtigt sammen, Intet kan være vissere. Siig det da selv, hvad hjælper det dog — og var det end nok saa fremt og velment! — hvad hjælper det (kjerligt?) at ville bestyrke Dig i den Indbildning at Du er Christen, eller at ville forandre Bestemmelsen af det at være Christen, formodentligen for at Du desto tryggere kan nyde dette Liv, hvad hjælper det dog eller rettere, er dette ikke just at skade Dig, da det er at hjælpe Dig til at lade Timeligheden christeligt ubenyttet — indtil Du saa staaer i Evigheden, hvor Du ikke er Christen, dersom Du ikke var det, og hvor det er umuligt at blive det? Du, som læser dette, siig selv: har jeg ikke hørt Ret og har jeg ikke Ret: at først og fremmest maa der gøres Alt for at faae det aldeles bestemt, hvad der i det nye Testamente fordres til at være Christen, først og fremmest maa der gøres Alt, for at vi dog kunne blive opmærksomme?

Fædrelandet.

16de Mærg. Onsdagen den 21. Marts 1855. Nr. 68.

Udgivere: J. F. Gjedvad og E. Bloug; ansvarlig: E. Bloug.

Er dette christelig Gudsdyrkelse eller er det at holde Gud for Nar?

[Et Samvittigheds-spørgsmaal (for at lette min Samvittighed.)]

Mai 1854.

E. Kirkegaard.

Naar i en given Tid Forholdet er dette, at man, privat vidende, officielt lader som Ungenting, medens dog Alt er forandret:

naar Læreren (Præsten) edeligt forpligtes paa det nye Testamente, er ordineret, medens han dog ikke blot ikke har Portrait-Lighed med en Jesu Christi Discipel, men ikke engang Karrikatur-Lighed, nei er lige det stik Modsatte, den trivielle Mod-sætning;

naar Læren, der forkyndes som Guds Ord, er deri forskjellig fra Guds Ord, at den ikke er det Samme, heller ikke det Modsatte, men hverken det Gne eller det Andet, hvilket just er det Christendommen og Guds Ord mest Modsatte;

naar Situationen, i hvilken der tales (og Situationen er det jo egentlig der bestemmer, hvorledes det der siges er at forstaae), naar Situationen ikke ligner den i det nye Testamente mere end en Epidesborgers Dagligstue og Barnets Legestue ligner den rædsomske Birkeligheds frygteligste Afgjørelser, eller endnu mindre, forsaavidt man, aandløst, dog giver det Udseende af, at de trende Situationer ligne hinanden:

naar Forholdet er dette — og man da, privat vidende, officielt lader som Ungenting: er dette saa christelig Gudsdyrkelse eller er det at holde Gud for Nar, at holde ham for Nar ved Hjælp af en saadan officiel Gudsdyrkelse, maaskee i den For-

mening, at naar vi blot kalde det Christendom, saa kan vi nok, ved hver Sondag at præke ham det for, bilde ham ind, at det er Christendom?

Til Dplysning.

Christi Himmelfartsdag.

1. Til det om Læreren (Præsten), at han er den trivielle Modsatning.

Præstens naturtro Signalement er: en halv verdslig, halv geistlig, hel tvetydig Embedsmand, Rangsperson, som (i Haab om at avancere efter Anciennetet og at blive Ridder efter Tour — hvor ganske i det nye Testaments Land!) med Familie søkkrer sig Udkommet, ogsaa, hvis foruodent gjøres, ved Politiets Hjælp (men for at efterkomme det Apostoliske, 1 Cor. 9, 26 „ikke at løbe som paa det Uvise“?)*) søkkrer sig Udkommet, ernærer sig af, at Jesus Christus blev korsfæstet, paastaende, at denne dybe Alvor (denne „Jesus Christi Gsterfølgelse“?) er det nye Testaments Christendom, sorgmodigt beklagende og sukkende over, at der i Menigheden desto værre kun er saa faa sande Christne — thi at Præsten er en sand Christen, det er vist nok, og det uagtet han gaaer i lange Klæder, hvad dog Kristus ikke just anbefaler, naar han, baade hos Marcus og Lucas, siger (Mc. 12, 38, Luc. 20, 46): „vøgter Eder for Dem, som gaae omkring i lange Klæder“.

2. Til det om Situationen.

I det nye Testamente er Situationen denne: den Talende, vor Herre Jesus Kristus, staaer — selv ubetinget udtrykkende Modsatningen — i en Verden, der igjen ubetinget udtrykker Modsatningen til ham og hans Lære. Naar nu Kristus fordrer af den Enkelte Tro, saa (og heri ligger jo den nærmere Bestemmelse af hvad han altsaa forstaaer ved at troe) saa lader dette sig paa Grund af Situationen ikke gjøre uden at komme i et maaskee endog livsfarligt Forhold til den omgivende Verden; naar Kristus siger: bekjend mig for Verden, følg mig efter, eller naar han

*) Apostelen forstaaer det saaledes: „jeg spæger mit Legeme“ for ikke at løbe paa det Uvise.

siger: kom til mig osv. osv., vil, paa Grund af Situationen, der afgiver den nærmere Forstaaelse, Følgen bestandigt blive at udsætte sig for Fare, maaskee endog for Livsfare. Hvor derimod Alt er christeligt, hvor Alle ere Christne, endogsaa Tritaenkerne, er Situationen den: det at falde sig Christen er Midlet, ved hvilket man sikker sig mod allebaande Uleilighed og Ubequemmelighed i Livet, og Midlet, hvorved man sikker sig jordiske Goder, Bequemmeligheder, Profit osv. osv. Men vi lade som Ingenting, vi declamere („hvem kan bedst, det kan vor Præst“) vi declamere om at troe, at bekjende Christum for Verden, at følge ham efter osv. osv.; og Rettroenheden florerer i Landet, ingen Kjætterier, ingen Schismaer, overalt Rettroenhed, den Rettroenhed som er: at lege Christendom.

Fædrelandet.

16de Marg. Torøsdagen den 22. Marts 1855. Nr. 69.

Udgivere: J. F. Øjedwad og E. Bloug; ansvarlig: E. Bloug.

Hvad der skal gøres.

— det ske nu ved mig eller ved en Anden.

Anden Pintsedag 1851.

E. Kierkegaard.

Der skal først og fremmest, efter den størst mulige Maalestok, gøres en Ende paa hele den officielle — velmente — Usandhed, der — velment — fremkøbler og opretholder det Skin, at det er Christendom, man forkynder, det nye Testaments Christendom. I denne Henseende gjælder det om ikke at skaane. Hare „Britænkterne“ allerede gjort ganske gode Indblik, der maa — hvis man ikke vil det anderledes — kun blive esterrrøkkeligere, naar Den, der bekæmper denne Usandhed, ikke har Satan, men har Gud paa sin Side.

Naar saa det er gjort, skal Sagen vendes saaledes: er det sande Sammenhæng dog ikke egenligen dette, at det, fra Slægt til Slægt, er gaaet saaledes til Ugters for os Menneſter, ere vi Menneſter ikke fra Slægt til Slægt saaledes vanslægtede, demoraliserede, i den Grad blivne næsten kun Døre-Skabninger, at det sande Sammenhæng desto værre er, at vi — i Stedet for den uforſkammede Sludder om, at Christendommen er perfectibel, at vi gaae fremad, ja, at Christendommen maaſkee ikke engang mere tilfredsstillter — at vi, uale, jammerlige Duſin- og Tuse-Menneſter, til hvende og sidst virkelig ikke kunne bære dette Guddommelige, som er det nye Testaments Christendom; og at vi forsaavidt maae nøies med den Art Religionsitet, som nu er den officielle, efterat det, vel at mærke, er gjort kjendeligt, at den ingenlunde er det nye Testaments Christendom. Saaledes skal Sagen vendes, Spørgsmaalet stilles: om det maaſkee er saaledes

med Slægten som med Individet, at som det med ham, jo ældre han bliver, bliver daarligere og daarligere — hvad han dog ikke kan forandre, men ydmygt maa finde sig i — om det maaskee ogsaa er saaledes med Slægten, at det altsaa ikke kan forandres, ikke er Guds Forordning til os at forandre det, men at vi maae finde os i ydmygt at tilstaae Jammerligheden, at Slægten nu er i den Alder, hvor det bogstaveligt vil være sandt, at der ikke mere findes eller fødes et eneste Individ, der duer til at være Christen i det nye Testaments Forstand. Saaledes maa Sagen vendes; bort, bort, bort med al Dienforblindelse, frem med Sandheden, ud med Sproget: vi duer ikke til at være Christne i det nye Testaments Forstand — og dog trænge vi til at turde haabe en evig Salighed, som vi altsaa maatte faae paa ganske andre Vilkaar end dem, det nye Testamente fastsætter.

Naar saa Sagen er vendt saaledes, saa vil det vise sig, om der er noget Sandt i dette, om det har Ethrelsens Samtykke — hvis ikke, saa maa Alt bryde, at der i denne Rædsel atter maatte blive Individier til, som kunne bære det nye Testaments Christendom. Men Ende, Ende skal der gøres paa den officielle — velmente — Usandhed.

Fædrelandet.

16de Aarg. Mandagen den 26. Marts 1855. Nr. 72.

Udgivere: J. N. Sjørdvad og C. Floung; ansvarlig: C. Floung.

Den religiøse Tilstand.

Januar 1855.

E. Kierkegaard.

Den religiøse Tilstand i Landet er:

Christendommen (dette vil sige det nye Testaments Christendom — og alt andet er jo ikke Christendom, allermindst ved at kalde sig saa) Christendommen er slet ikke til, hvad vel næsten Enhver maa kunne see ligesaa godt som jeg.

Vi har, om man saa vil, en fuldstændig Besætning af Biskoper, Præster, Præster; lærde, udmærket lærde, talentfulde, begavede, menneskeligt, velmenende declamere de alle — godt, meget godt, udmærket godt eller temmelig godt, maadeligt, slet — men ingen af dem er i Charakter af det nye Testaments Christendom, saa lidt som i Charakter af at stræbe i Retning af det nye Testaments Christendom. Men naar saa er, er denne christelige Besætnings Tilværelse saa langt fra, christeligt, at være til Gavn for Christendommen, at den meget mere er farlig, fordi den saa uendelig let foranlediger et Feilsyn og den Feilslutning, at naar man har en saadan fuldstændig Besætning, saa har man da naturligvis ogsaa Christendommen — en Geograph f. Ex. vilde, naar han havde forviiset sig om denne Besætnings Tilværelse, mene sig fuldkommen berettiget til i Geographien at indføre: den christelige Religion beriker i Landet.

Vi har hvad man kunde kalde et fuldstændigt Inventarium af Kirker, Klokker, Orgler, Bækner, Bøsser, Tavler, Ligvogne osv. Men naar Christendommen ikke er til, er dette Inventariums Tilværelse saa langt fra, christeligt, at være til Gavn, at den meget mere er farlig, fordi den saa uendelig let foranlediger

et Heilsbøn og den Heilslutning, naar man har et saadant fuldstændigt kristeligt Inventarium, saa har man da naturligtvis ogsaa Christendommen — en Statistiker s. Ex. vilde, naar han havde forvislet sig om dette kristelige Inventariums Tilværelse, mene sig fuldkommen berettiget til i Statistiken at indføre: den kristelige Religion er den herskende i Landet.

Vi er, som det hedder, et kristent Folk — men saaledes, at ikke en eneste af os er i Charakter af det nye Testaments Christendom, saa lidet som jeg er det, hvad jeg atter og atter har gjentaget og atter gjentager: jeg er kun en Digter. Skuffelsen med et kristent Folk ligger vistnok i den Magt, som Tallet øver over Indbildningskraften. Jeg tvivler ingenlunde om, at hver Enkelt i Folket vil være redelig nok mod Gud og mod sig selv, til i ensom Samtale at sige: „naar jeg skal være opvigtig, jeg negter ikke, jeg er ikke Christen i det nye Testaments Forstand; naar jeg skal være ærlig, jeg negter ikke, mit Liv kan ikke kaldes en Stræben i Retning af hvad det nye Testamente kalder Christendom, i Retning af at fornegte sig selv, forsjage Verden, afdele osv, snarere bliver det Jordiske og Timelige mig med hvert Aar jeg lever, vigtigere og vigtigere, og mit Livs Stræben er i Retning af hvad der maa sætte mig fastere og fastere i det Jordiske og Timelige.“ Jeg betvivler heller ikke, at Enhver vil kunne fastholde denne Opfattelse i Forhold til s. Ex. ti af hans Bekjendte, at de ikke ere Christne i det nye Testaments Forstand, saa lidet som deres Liv en Stræben i Retning af at blive det. Men naar det er 100,000, forvirrer det sig for ham. — Man fortæller om en Ustavver en latterlig Historie, hvilken forresten en af mine Pseudonymer i Forbigaaende har fortalt; men denne latterlige Historie er bestandigt forekommet mig at have dybt Sind i sig, og derfor benytter jeg den noget mere. Der fortælles, han selgte sit El slæfkevis 1 Sk. under Indkjøbsprisen, og da En sagde til ham: „hvor kan det svare Regning, det er jo at sætte Penge til“, svarede han: „nei, min Ven, det er Mængden der gjør det“ — Mængden, som jo ogsaa i vore Tider er det Almægtige. Naar man har leet af denne Historie, gjør man vel i at tage efter Lærdommen, der advarer mod den Magt, som Tallet øver over Phantasten. Derom kan nemlig ingen Tvivl være, at

Uttapperen meget godt forstod, at 1 Flaask D., som koster ham selv 4 Sk., solgt til 3 Sk., er 1 Sk. Tab. Ogsaa i Forhold til 10 Flaasker vil Uttapperen kunne fastholde, at det er Tab. Men, men 100,000 Flaasker: her sætter det store Tal Phantasien i Bevægelse, det runde Tal runder af med den, det løber surr for Uttapperen — det bliver Profit, siger han, thi Mængden gjør det. Saaledes ogsaa med den Regning, der faaer et christent Folk ud ved at sammenlægge Guere, som ikke ere Christne, faaer det ud ved Hjælp af „det er Mængden der gjør det“. Dette er for sand Christendom det farligste af alle Sandsebedrag, og tillige er det af alle Sandsebedrag just det, som ethvert Menneske er tilbøieligt til; thi Tallet (det høie Tal, naar det gaaer op i 100,000, i Millioner) og Phantasien de to de passe ganske for hinanden. Men, christeligt, er naturligtvis Regningen forkert, og et christent Folk dannet af Guere, som ærligt tilstaae, at de ikke ere Christne, item ærligt tilstaae, at deres Liv ingentunde kan kaldes en Stræben i Rerning af hvad det nye Testamente forstaaer ved Christendom — et saadant christent Folk er en Umulighed. Derimod kunde en Garryv ikke ønske sig bedre Skjul end bag saadanne Taalemaader som: Folket er christent, Folket stræber christeligt, da det er næsten ligesaa vanskeligt at komme slige Talemaader paa Livet, som hvis En sagde: N. N. er Christen, N. N. stræber christeligt.

Men da Christendommen er Mand, Mandens Udruhed og Evighedens Redelighed, er naturligtvis for dens Politi-Blik Intet mistænkligere end alle phantastiske Størrelser: christelige Stater, christelige Lande, et christent Folk, en — vidunderligt! — en christen Verden. Og kan der end være noget Sandt i denne Tale om christne Folk og Stater, naar, vel at mærke, alle Mellembestemmelserne, alle Afstandene fra det nye Testaments Christendom, redeligt og ærligt blive angivne og holdte kjendelige: vist er det paa dette Punkt sikker, christeligt, en uhyre Criminal-Forbrydelse, ja, Alt hvad Verden hidtil har seet af Criminal-Historier, er som en Bagatel i Sammenligning med denne uhyre Criminal-Historie, som, fortsat fra Slægt til Slægt gennem lange Tider, dog ikke, hvad jo kan hændes en menneskelig Retfærdighed, er vorret den guddommelige Retfærdighed over Hovedet.

Denne er den religiøse Tilstand. Og ser om muligt at forhindre Tidensvilde, vil jeg strax forekomme en Bending, man maa-
 skee vil give Sagen. Lad mig til Dyrkning tage et andet For-
 hold. Hvis der i et Land levede en Digter, som med Sigte paa
 Idealet af at være forelsket nu taledes saaledes: „selv maa jeg
 desto værre tilstaae, at jeg ikke kan siges i Sandhed at være fore-
 elsket; jeg vil heller ikke hulle og sige, at jeg stræber mere og
 mere, thi desto værre er Sandheden, at det snarere gaaer tilbage;
 fremdeles forviser min Taatagelse mig om, at der vel ikke i hele
 Landet er en Gæste, som kan kaldes i Sandhed forelsket“: saa
 kunde Indbyggerne i det Land svare og til en vis Grad med
 Rette: „ja, min gode Digter, det kan være godt nok med dine
 Idealer; men vi ere tilfredse, finde os lykkelige ved det vi kalde
 at være forelskede, og dermed er den Sag afgjort“. Men saa-
 ledes kan det aldrig blive Tilfældet med Christendommen. Det
 nye Testamente afgjør jo, hvad Christendom er, forbeholdende
 Evigheden at domme os; Præsten er jo ved Gud forpligtet paa
 det nye Testamente — altsaa lader det sig ikke gjøre, at Det er
 Christendommen, det vi Mennesker finde os vel ved at kalde Chri-
 stendom. Saasnart man antager at turde vende Sagen saaledes,
 er eo ipso Christendommen affødt, Præstens Gud en — dog
 jeg afbryder, jeg ønsker ikke at drage Conseqvenserne, førend man
 vederligere nøder mig dertil, og selv da ønsker jeg det ikke. Men
 tør man ikke vende Sagen saaledes, saa er kun to Veie mulige:
 enten, hvad jeg foreslaaer, redeligt og ærligt at gjøre Tilstaaelse,
 betræffende hvorledes vi forholde os til det nye Testaments Chri-
 stendom, eller at gjøre Kunst for at stjule den sande Tilstand,
 Kunst for at fremfegle det Skin, at det nye Testaments Chri-
 stendom er den her i Landet herskende Religion.

Fædrelandet.

16de Aarg. Onsdagen den 28. Mars 1855. Nr. 74.

Udgivere: J. S. Gjedvad og C. Fleng; ansvarlig: C. Fleng.

En Ibeses.

— kun een eneste.

D. 26de Januar 1855.

S. Aierkegaard.

D, Putber, Du havde 95 Ibeses: forfærdeligt! Og dog i dine
 heres Forstand jo flere Ibeses, jo mindre forfærdeligt. Sagen er
 langt forfærdeligere: der er kun een Ibesis.

Det nye Testaments Christendom er slet ikke til. Her er
 ikke Noget at reformere; det, det gjælder om, er at bringe Lys
 i en gjennem Aarhundreder fertsat, af Millioner (uskyldigere eller
 skyldigt) over kristelig Criminal-Forbrudelse, hvorved man klog-
 tigt, under Navn af Christendommens Guldkommengjorelse, har
 lidt efter lidt søgt at franarre Gud Christendommen, saaet Chri-
 stendom til at være lige det Modsatte af, hvad den er i det nye
 Testamente.

Her at den her i Landet almindelige, den officielle, Chri-
 stendom skal kunne siges endog blot sandt at forholde sig til det
 nye Testaments Christendom, maa den først, saa redeligt, uskerbe-
 holdent, hoitideligt som muligt gjøre det kjendeligt, paa hvilken
 Afstand den er fra det nye Testaments Christendom og uden med
 Sandhed at kunne kaldes en Stræben i Retning af at komme
 nærmere til det nye Testaments Christendom.

Saa længe dette ikke skeer, saa længe man enten lader som
 Ingenting, som var Alt i sin Rigtighed og Det vi kalde Chri-

stendom det nye Testaments Christendom, eller man gjør Konster for at skjule over Forskjellen, Konster for at opretholde Skinnets af at være det nye Testaments Christendom: saa længe fortsættes den kristelige Criminal=Forbrydelse; der kan ikke være Tale om at reformere, men om at skaffe Lys i denne kristelige Criminal=Sag.

Dg for at sige et Ord om mig selv: jeg er ikke, hvad Tiden maaskee kræver, en Reformator, paa ingen Maade, ei heller en spekulativ dybsindig Geist, en Seer, Prophet, nei, jeg er — med Tilladelse — jeg er et i sjelden Grad afgjort Politi=Talent. Forunderlige Samtræs, at jeg just skal blive samtidig med den Periode i Kirkens Historie, der, modernt, er „Sandhedsvidnernes“ Periode, hvor Alle ere „hellige Sandhedsvidner“.

Fædrelandet.

16de Aarg. Fredagen den 30. Marts 1855. Nr. 76.

Udgivere J. F. Gjedvad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

„Salt“;

thi „Christenbed“ er: Christendoms Forraadnelse;
„en christen Verden“ er: Alfaldet fra Christendommen.

Februar 1855.

E. Kierkegaard.

Førend et Menneske lader sig bruge saaledes som her jeg, maa Styrelsen forfærdeligt tvinge ham; dette er ogsaa mit Tilfælde.

Protestantismen er ganske simpelt, kristeligt, en Usandhed, en Uredelighed, der forfalster Læren, Christendommens Verdens- og Livs-Anskuelse, saasnart den skal være Princip for Christendom, ikke en til given Tid og Sted fornøden Berigtigelse (Correctiv).

Derfor at indtræde i den katolske Kirke vilde være en Over- tilelse, som jeg ikke skal forkynde, men som man maaskee vil vente, da i disse Tider det er som ganske glemt, hvad Christendom er, og selv De, der bedst forstaae sig paa Christendom, dog kun ere Halvbevarne.

Nei, man kan godt være ene om at være Christen. Og, hvis man ikke er meget stærk i Manden: for en kristelig Forsigtigheds Skyld jo færre jo bedre! Og: i „Christenbed“ ser Alt: jo færre jo bedre! Thi til syvende og sidst just i Begrebet „Kirke“ ligger Grund-Forvirringen i Christenheden, baade Protestantismens og Katholicismens, eller den ligger i Begrebet: Christenbed*).

*) Du som læser dette, indprænt Dig Følgende. Da Christendommen kom ind i Verden, var Opgaven at udbrede Læren. I „Christenbed“, hvor det Lude just er den usande Udbredthed, tilveiebragt

Christus har forlangt: Efterfølgere, og aldeles noiaagtigt bestemt, hvad han mente, at de skulde være Salt, villige til at offres, at det at være Christen er at være Salt og Villighed til at offres. Men til at være Salt og til at offres egner sig hverken Tusinder eller (endnu mindre!) Millioner, eller (endnu mindre!) Lande, Riger, Stater eller (ubetinget ikke!) hele Verden. Gjælder det derimod om Profit og om Middelmaadighed og om, hvad der er det Medsatte af at være Salt, at være Brod, da begynder Muligheden heraf allerede med de 100,000, vøjer med hver Million, staaer paa sit Høieste, naar hele Verden er blevet Christen.

Derfor beskæftiger og interesserer det „Mennesket“ at faae hele Folk, Riger, Lande, en Verden af Christne — thi saa bliver det at være Christen noget ganske Andet, end det er i det nye Testamente.

Dette er ogsaa naaet, og bedst, aldeles fuldendt i Protestantismen, især i Danmark, i den danske, jevne, gemtylige Middelmaadighed. Naar man seer, hvad det at være Christen er i Danmark, hvo vilde falde paa, at det skulde være det, som Kristus taler om, Kors og Dval og Lidelse, at korsfæste Kjødet, hade sig selv, at lide for Væren, at være Salt, at offres osv. osv. Nei, i Protestantismen, især i Danmark, gaaer Christendommen paa en anden Melodi, alt som Jeppe synger, saa gladelig, saa gladelig, rund, rund, rund — Christendommen er Livs-Nydelse, berøliget, som dog hverken Hedenskab eller Jødedom var det, berøliget ved, at det med Evigheden det er afgjort, afgjort just for at vi ret skulde have Lyst til — trods nogen Hedning eller Jøde — at nyde dette Liv.

Christendommen er slet ikke til. Om Menneske=Slægten havde rejst sig i Dyrer med Gud og kastet Christendommen af sig eller fra sig, det var ikke nær saa farligt som dette Gartyvagtige, at man har afskaffet Christendommen ved en falsk og usand Art Ud-

ved en usand Udbredelse, maa hvad der skal modarbejde det Døde (Udbredtheden) ser Alt passe paa ikke selv at have Udbredthedens Form — derfor jo Færre jo bedre, helst bogstaveligt en Enkelt; thi fra Udbredtheden (det Extensive) hidrører Dødet, saa maa Modvirkningen komme fra: det Intensive.

bredelse, faaet Alle til at være Christne, og saa givet denne Virksomhed Udseende af christelig Zver og Nidkjærhed for Lærens Udbredelse, haanet Gud ved at takke ham, at han har givet sin Beliguelse til, at Christendommen saaledes har faaet Fremgang.

Hvad der forstaaes ved at være Christen har Christus selv forkyndt, vi kunne jo læse det i Evangelierne. — Saa forlod han Jorden, men forudsagde sin Gjenkomst. Og betræffende denne hans Gjenkomst er der een Forudsigelse af ham, som lyder saaledes: mon Menneskens Son, naar han kommer igjen, skal finde Troen paa Jorden? Hænger det rigtig sammen med disse uhyre Batailloner af Christne, Folk, Riger, Lande, en hel Verden: saa maa det have lange Udgifter med Gjenkomsten. Omvendt seet, maatte man vel sige: Alt er beredt til Gjenkomsten.

Hav Tak I Silke- og Floiels-Præster, som i stedse talrigere Flok vare til Tjeneste, da det viste sig, at Profeten var paa Christendommens Side, hav Tak for Eders christelige Zver og Nidkjærhed med disse Millioner, Riger og Lande, en Verden af Christne, hav Tak, det var christelig Zver og Nidkjærhed! Thi, ikke sandt, hvis det skulde blive som det var oprindelig, at kun nogle Faa, fattige, forfulgte, forhadte Mennesker vare Christne — hvor var saa Floil og Silke blevet af, og de uhyre Indkomster, og Gæ og Anseelse og verdelig Nydelse, raffineret som ingen anden Belysnings, raffineret ved et Stik af Hellighed, der krævede næsten Tilbedelse! Afstykeligt; selv Menneskehedens mest fortabte Udskud har dog det Fortrin, at deres Forbrydelser ikke hædres og æres, næsten dyrkes og tilbedes som christelige Dyrer.

Og I, Jordens Mægtige, Forster og Konger og Keisere, af, at I noget Dieblik have kunnet lade Eder bedaaere af disse Suedige, som var Gud i Himlene dog kun et alleryøieste Superlativ af en menneskelig Majestæt, som havde han, menneskelig talt, en Sag, saa det selvsjølgeligt var ham uendeligt langt vigtigere, at en mægtig Mand, end sige en Konge, en Keiser var Christen, end at en Ligger er det! O, min Gud, min Gud, min Gud! Nei, er det, christeligt, for Gud Fortskiel, saa er Liggeren ham uendeligt vigtigere end Kongen, uendeligt vigtigere, thi Evangelium prædiktes for de Fattige! Men saa, for Præsterne er Kongen uendeligt vigtigere end Liggeren.

„En Tigger, hvad skal han hjælpe os til?“ Du Floiels Bjalt, er da Christendommen kommen ind i Verden for at ville have Hjælp af Menneskene, eller for at hjælpe dem, de Fattige, Tiggeren, thi Evangelium prædiktes for de Fattige? „En Tigger, hvad skal han hjælpe os, vi kunde jo komme til at give Penge til!“ Frække Elyngel, ja Christendom er just at give Penge til. „Men en Konge, en Konge, det er uhyre vigtigt for Christendommen.“ Du Løgaer, nei, men det er uhyre vigtigt for Dig. Thi naar Kongen er Christen, saa følger strax den Kredt af Mægtige, som er hans Omgivelse (og derfor er det, christeligt, saa betænkeligt med en Konge, som er Christen, at der ikke foranlediges en Overgang til at være Christen, som ikke bliver stort mere end en Costume-Forandring) og naar Kongen og hans Mægtige er blevet Christen eller kaldes saa, saa følger der flere og flere, og tilsidt hele Folket (og derfor er det, christeligt, saa betænkeligt med at en Konge er Christen, at det Hele ikke bliver en Forandring, som dog ingen Forandring er) og naar saa hele Folket er blevet Christen, saa — see, derfor er det saa uendeligt vigtigt med at Kongen er Christen! — saa kommer Silke og Floil og Stjerner og Baand og aller aller allerfineste Raffinements, og de mange Tusinder om Maret. De mange Tusinder, disse Blod-Penge! Thi det var jo Blod-Penge Judas tog for Christi Blod — og det var jo ogsaa Blod-Penge disse Tusinder og Millioner, som skaffedes tilveie for Christi Blod, og ved at forraade Christendommen og forvandle den til Verdelighed. Kun at det, ikke sandt Du floielsklædte Kræmmer-Sjæl, kun at det næsten er latterligt med Judas, saa man fristes af indre Grunde til at betvivle den historiske Sandhed, at en Jøde, og det var jo Judas dog, at en Jøde forstaaer sig saa lidt paa Penge, at han for 30 Secler, om man saa vil, afhænder en saa uhyre Penge-Værdie som Jesus Christus: den største Penge-Gjenstand, som nogensinde er forekommet i Verden, paa hvilken Konto der er rejst Millioner \times Quadrillioner, afhændet for 30 Secler! Men det gaaer fremad, Verden er perfectibel; Judas udtrykker jo dog noget Ufuldkommere, først at han kun tog 30 Secler, og dernæst at han dog ikke lod sig ære og prise, næsten dyrke og tilbede som Christi sande Tilhænger!

Og Du, Du tankeløse Menneskenes Mængde — dog herved
har jeg sagt nok, og tillige, hvortor jeg ikke siger mere! Af,
Du ikke blot bliver bedragen, men Du vil bedrages! Hvad hjæl-
per saa oprigtig Kjærlighed, hvad al Uegenanyttighed, Du ikke
blot bliver bedragen — saa kunde der sagtens hjælpes — men
Du vil bedrages!

Fædrelandet.

16de Aarg. Lørdagen den 31. Marts 1855. Nr. 77.

Udgivere S. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Hvad jeg vil?

Marts 1855.

E. Kierkegaard.

Ganske simpelt: jeg vil Redelighed. Jeg er ikke, som man velmenende — thi Forbittrelsens og Raseriets og Usmagtens og Brorlets Uvfattelse af mig kan jeg ikke tage Hensyn til — har villet fremstille mig, jeg er ikke en kristelig Strengthed lige over for en given kristelig Mildhed.

Paa ingen Maade, jeg er hverken Mildhed eller Strengthed — jeg er: en menneskelig Redelighed.

Den Formildelse, som er den almindelige Christendom her i Landet, vil jeg have holdt ved Siden af det nye Testamente for at faae at see, hvorledes disse to forhold sig til hinanden.

Viser det sig saa, kan jeg eller nogen Anden vise, at den lader sig holde lige over for det nye Testaments Christendom: saa vil jeg med største Glæde gaae ind paa den.

Men Gæet vil jeg ikke, for ingen, ingen Pris: jeg vil ikke ved Fortieller eller ved at gjøre Kunst for at frembringe det Skin, at den almindelige Christendom i Landet og det nye Testaments Christendom ligne hinanden.

See, det er dette jeg ikke vil; og hvorfor ikke? Nu, fordi jeg vil Redelighed, eller vil Du jeg skal tale anderledes, vel, fordi jeg troer, at er det muligt, kan end den alleryderligste Formildelse af det nye Testaments Christendom holde Stik i Ewigbedens Dom: den kan umuligt holde Stik, naar man endog har auvent Kunst paa at skjule over Fortiellen mellem det nye Testaments Christendom og denne Formildelse. Jeg mener som saa: er En den Naadige, nu vel saa lad mig vore at forlange af ham, at han skal tilgive mig al min Gjæld: men var end hans Naade

guddommelig Raade, dette er for meget forlangt, at jeg ikke engang vil være sand, betræffende hvor stor Gjælden er.

Og det er denne Usandhed, jeg mener den officielle Christendom forskylder: den gjør ikke hensynsløst den christelige Fordring kjendelig, maaskee fordi den er bange for, at man vilde komme til at gaae ved at see, paa hvilken Afstand vi leve, og uden at vort Liv i fjerneste Maade kan kaldes en Stræben i Retning af at opfylde Fordringen. Eller for blot at tage et Exempel at hvad der forresten jo overalt er tilstede i det nye Testaments Christendom, naar Christendommen fordrer til at frelse sit Liv evigt (og det er jo det, vi mene at opnaae som Christne): at hade sit eget Liv i denne Verden; er der nogen Eneite iblandt os, hvis Liv end i fjerneste Maade kunde kaldes end den svageste Stræben i denne Retning, medens der i Landet maaskee ere tusindvis „Christne“, som ikke engang ere vidende om denne Fordring. Utsaa, vi „Christne“, vi leve i ganske almindelig menneskelig Forstand elskende vort Liv. Hvis da Gud alligevel skal af „Raade“ antage os for Christne: Get maa dog fordrøes, at vi ved at være nøiagtigt vidende om Fordringen have en sand Forestilling om, hvor uendelig stor Raaden er, som vises os. Saa langt kan „Raaden“ umuligt række, Get maa den aldrig, den maa aldrig bruges til at fortie eller formindste Fordringen; i saa Fald endevender „Raaden“ hele Christendommen. — Eller for at tage et Exempel af en anden Art. En Lærer i Christendom lønnes f. Ex. med flere Tusinder. Naar vi nu fortie den christelige Maalestof og gaae ud fra det almindelige Menneskelige, at det jo er ganske naturligt, at en Mand skal have Løn for sit Arbeide, Løn, saa han kan leve med Familie, og som Embedsmand i anseet Stilling anseelig Løn: saa er flere Tusinder om Aaret slet ikke meget. Saa snart derimod den christelige Fordring: Armod gjøres gjældende, saa er Familie Luxus, flere Tusinder en saare hoi Wage. Jeg siger ikke dette for at fradrage, hvis jeg formaede det, en saadan Embedsmand en eneite Skilling, tværtimod, hvis han ønskede det, og jeg formaede det, skulde han gjerne faae dobbelt saa mange Tusinder: men jeg siger, at Fortielsen af den christelige Fordring forandrer Synspunktet for hele hans Wage. Til Redelighed med Christendommen vil fordrøes, at man selv

bringer det i Erindring, at christeligt er Fordringen Armod, og at dette ikke er noget capricieuſt Indfald af Chriſtendommen, men er, fordi Chriſtendommen meget godt forſtaaer, at kun i Armod kan den betjenes ſandt, og at jo flere Luſtinder en Chriſtendoms Lærer har i Gage, jo mindre kan han tjene Chriſtendommen. Derimod er det ikke redeligt at fortie Fordringen eller at gjøre Konſter for at give det Udſeende af, at den Art Levevei og Carriere er ganſke det nye Testaments Chriſtendom. Nei, lad os tage Pengene; men for Gud i Himlens Skyld ikke det Næſte, ikke ville ſkjule over den chriſtelige Fordring, ſaa der, ved Fortieſe eller ved Falſk, tilveiebringes et Slags Decorum, der er i aller-allerhøieſte Grad! demoraliferende og er at ſnigmyrde Chriſtendommen.

Altsaa Redelighed vil jeg: men hidtil har det Beſtaaende ikke af egen Drift villet gaae ind paa den Art Redelighed, og heller ikke villet lade ſig paavirke af mig. Dog bliver jeg derfor hverken en Mildhed eller en Strengthed, nei jeg er og bliver: ganſke ſimpelt en menneſkelig Redelighed.

Lad mig vore det Yderſte, for om muligt at blive forſtaaet i, hvad det er jeg vil.

Jeg vil Redelighed. Er det da dette, Slægten eller Samtiden vil, vil den ærligt, redeligt, uforbeholdent, aabent, ligefrem gjøre Oprør mod Chriſtendommen, ſige til Gud „vi kan, vi vil ikke boie os under denne Magt“ — men vel at mærke, det gjøres ærligt, redeligt, uforbeholdent, aabent, ligefrem: nu vel, hvor beſynderligt det kunde synes, jeg er med; thi Redelighed vil jeg. Og overalt, hvor der er Redelighed, kan jeg gaae med; et redeligt Oprør mod Chriſtendommen kan kun gjøres, naar man redeligt vedgaaer, hvad Chriſtendom er, og hvorledes man ſelv forholder ſig dertil.

Er det dette man vil: ærligt, aabent, oprigtigt ſom det ſømmet ſig, naar man taler med ſin Gud, hvad derfor Enhver er, der agter ſig ſelv, og ikke ſaa dybt foragter ſig ſelv, at han vil være uoprigtig lige over for Gud — altsaa vil man ærligt, oprigtigt, uforbeholdent, ganſke gjøre Gud Tilſtaaelſe, betræffende hvorledes det egenligen hænger ſammen med os Menneſter, at Slægten gennem Tidernes Løb har tilladt ſig at formilde og for-

milde Christendommen, indtil vi tilsidst har faaet den til at være lige det Modsatte af hvad den er i det nye Testamente — og at vi nu dog gjerne ville, hvis det led sig gjøre, at dette maatte være Christendom: vil man det, saa er jeg med.

Men Get vil jeg ikke, nei, for ingen, ingen, ingen Pris vil jeg det. Get vil jeg ikke: jeg vil ikke, om det saa blot var med den sidste Sjerdedeel af det sidste Led paa min lille Ring der tage i hvad der hedder: officiel Christendom, der ved Fortielse eller Kunst gives Skin af at være det nye Testaments Christendom, hvad jeg paa mine Aar takker min Gud for at han forbarmende forbindrede mig at komme for langt ind i.

Vil saa den officielle Christendom i Landet af hvad her er sagt tage Anledning til at bruge Magt mod mig; jeg er rede; thi jeg vil Redelighed.

For denne Redelighed vil jeg være. Derimod siger jeg ikke: at det er for Christendommen jeg vover. Antag det, antag, at jeg blev ganske begstavelig et Offer: jeg blev dog ikke et Offer for Christendommen, men fordi jeg vilde Redelighed.

Men medens jeg ikke tør sige, at jeg vover for Christendommen, holder jeg mig dog fuldt og saligt forviiset om, at denne min Voven er Gud velbehagelig, har hans Samtykke. Ja, det veed jeg, det har hans Samtykke, at i en Verden af Christne, hvor Millioner og Millioner kalde sig Christne — at der et Menneske udtrykker: jeg tør ikke kalde mig en Christen; men Redelighed vil jeg, og til den Ende vil jeg være.

Fædrelandet.

16de Aarg. Løverdagen den 7. April 1855. Nr. 81.

Udgivere: J. F. Wiørdvad og E. Ploug; ansvarlig: E. Ploug.

S Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads Nr. 79.

D. 4de April 1855.

S. Kierkegaard.

At foreslaae mig at skrive en Fremstilling af det nye Testaments Lære, maaskee en stor Bog, en Dogmatik, som maaskee igjen bedst lod sig skrive paa en videnskabelig Udenlandsreise, gjør paa mig (vel ogsaa paa Dem, for hvem mine Artikler i „Fædrelandet“ ere et Nærværende) Indtrykket enten af det Taabelige eller af at en Snare sættes mig, for at jeg skulde lade mig „Diebliffet“ franarre, see feil af Opgaven, komme ind, muligt, hvad vel deraf kunde blive Følgen, omkomme eller blive borte i det vidtloftige Videnskabelige. I Stedet for at opfordre mig til at skrive et nyt Værk, skulde den anonyme Forfatter da hellere (thi helst saae jeg, at man opfordrede de Samtidige til atter og atter at læse mine Artikler i „Fædrelandet“), han skulde da hellere have opfordret de Samtidige til at gjøre sig bedre bekendte med mine tidligere Skrifter, med „Afsluttende Efterskrift“, „Sygdommen til Døden“, og især med „Indøvelse i Christendom“, der vistnok ikke for Diebliffet kan faaes i Bogladerne, men det vil snart være gjort godt, da der trykkes paa det nye Dplag. Disse Bøger forholde sig just til Diebliffet, afgive for Diebliffet de ønskelige Forkundskaber, thi de ere Forkundskaberne for: Diebliffet.

Fædrelandet.

16de Merg. Onsdagen den 11. April 1855. Nr. 83.

Udgivere: F. F. Gjesbvad og C. Flong; ansvarlig C. Flong.

Var det rigtigst nu at „standse med Klemningen“?

D. 7de April 1855.

E. Kierkegaard.

Dette har man foreslaaet mig. Dog heri kan jeg — hvis det ellers er mig, der klemter — ikke sige Nogen: det vilde jo være usvarligt at lade være at klemte, saa længe det brænder. Men noiaagtigt taget er det ikke mig, der klemter, det er mig, der, for at ryge Sandsebedrag og Gavyvestreger ud, sætter Ild paa, en Politi=Jorretning, og en kristelig Politi=Jorretning; thi ifølge det nye Testamente er Christendom Ilds=Paasættelse, Christus siger selv: „Ild er jeg kommen at kaste paa Jorden.“ Og det brænder allerede, ja, og det bliver vistnok en om sig gribende Ildbrand, bedst at sammenligne med en Skovbrand; thi det er paa „Christenhed“ der er sat Ild. Og det er Vidtløstighederne, der skal bort, dette uhyre vidtløstige Sandsebedrag med den — velmente eller gavyveagtige — Videnskabelighed paa det kristelige Gebet, den uhyre vidtløstige Indbildning med (hvad der vistnok convenerer Kirke=Jyrster baade for Penge=Jordelens og den sandselige Magts Skyld, og hvad der bliver det allerfinessste og delicateste Raffinement ved — haanende Gud og det nye Testamente! — at gjælde som kristelig Jver og Nidjærhed for Lærens Udbredelse) denne Indbildning med Millioner Christne, Riger, Lande, en kristen Verden. Det er Vidtløstighederne, der skal bort, og just ved Hjælp af det brændende Spørgsmaal, hvis Ild ikke skal slukkes, Diebliffets brændende Spørgsmaal: at officiel Christendom ikke er det nye Testaments Christendom.

Nei, officiel Christendom er ikke det nye Testaments Christendom, det maa Enhver kunne see, ved blot at kaste et endog kun slygtigt men ubildet Blik i Orangelierne og saa see paa, hvad

vi kalde Christendom. Grunden, hvorfor det ikke sees, er, at den store Mængde af Menneſter ere ved allehaande Dienſforblindelses-Kenſter forhindrede i at kunne ſee ubildet; og Grunden er, at der af Staten er anbragt 1000 Embedsmænd, der have ſaa vanſkeligt ved at ſee ubildet, fordi Spørgsmaalet om Christendom for dem kommer til tillige at ſtille ſig pecuniært, og de naturligt ikke gjerne vilſe have Dinene op for, om hvad der hidtil blev anſeet for den ſikkreſte Bei til Brød, det Viſeſte af Alt, om det ikke er en tvivlſom Næringsvei, chriſteligt maaskee endog er „uberrettiget Næringsbrug“, at der i Hundredevis anbringes Menneſter, ſom i Stedet for at følge Chriſtum efter, hyggeligt og comfortabelt indrettet, jævnt avancerende, med Familie — og under Navn af at denne Birken ſkal være det nye Teſtamentes Christendom — ernære ſig af, at Andre have maattet lide for — juſt det er Christendom — den lidende Sandhed, ſaa Forholdet rent er vendt om, og Christendom, der kom ind i Verden ſom den Sandhed, man døer for, nu er bleven den Sandhed, hvoraf man („Fryd Dig ved Livet i dine Dages Baar“) lever med Familie, jævnt avancerende.

Ellers maa Enhver kunne ſee, at officiel Christendom ikke er det nye Teſtamentes Christendom, ligner den ikke mere end Firſkanten ligner Cirklen, ikke mere end det at nyde ligner det at lide, det at elſke ſig ſelv det at hade ſig ſelv, det at attraae Verden det at forſage Verden, det at være ganſke hjemme i Verden det at være en Fremmed og Udlænding i Verden, det at gaae i Forretninger, til Dands, paa Frieri det at følge Chriſtum efter — nei ikke mere; de Batailloner Chriſtne, ſom „Chriſtenhed“ ſtille i Marken, ligne ikke mere hvad det nye Teſtamente forſtaaer ved Chriſten, ikke mere end de Rekrutter, Falſtaff har hvrevet, ligne vaabendygtige veløvede, kamplyſtne Soldater, kunne ikke ſandere ſiges at ſtræbe i Retning af hvad det nye Teſtamente forſtaaer ved Chriſten, end en Mand, der i jævn Gang gaaer ud ad Veſterport, kan ſiges at ſtræbe ud ad Øſter; og det vi kalde Lærer i Christendom (Præſt) ligner ikke mere hvad det nye Teſtamente forſtaaer ved en Lærer i Christendom, ikke mere end en Dragkiſte ligner en Dandser, forholder ſig ikke mere til hvad det nye Teſtamente forſtaaer ſom en Lærers Opgave ikke mere end

en Dragliste til det at dandse, hvorved jeg jo ikke borgerligt eller menneskeligt siger noget Nedsættende om Præsten, saa lidt som jeg negter, at en Dragliste kan være et yderst brugbart og gavnligt Møbel, fordi jeg siger, hvad sandt er, at den ikke forholder sig til at dandse.

En Efterskrift

Hvad jeg skriver, er visseligen ikke i nogen fjendlig Hensigt mod Geistligheden, hvorfor skulde jeg ogsaa have en saadan? Geistligheden er naturligvis i mine Tanker — naar den da ikke skal være „Sandhedsvidner“ — en ligesaa dygtig, respectabel, agtværdig Samfunds-Classe som en hvilkensemhelst anden. Den theologiske Candidat er bona fide kommen ind — ja, det er ganske vist det er noget forkert Noget, han er kommet ind i, men han er bona fide kommen ind i det. Ansvarer ligger egentlig hos Staten; skal derfor Stat og Kirke skilles ad, bliver det ligefrem Statens Pligt at forsørge Præsten, med hvem den har contraheret. Hvad vilde ogsaa Staten paa den Gallei! At arrangere 1000 Løvebrød paa Conto: den lidende Sandhed, og at ville „protegere“ det Guddommelige: begge Dele er lige bagvendt.

Fædrelandet.

16de Marts. Onsdagen den 11. April 1855. Nr. 83.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Teufelton.

Christendom med kongelig Bestalling og Christendom uden kongelig Bestalling.

D. Sde April 1855.

S Kierkegaard.

J Statsraad Heibergs lille Mesterstykke „Alferne“ hænder det, som bekjendt, Skolelærer Grimmermann, at han aldeles uforvarende styrter 70,000 Favne ned under Jorden, og om muligt endnu mere urentet, end hans Fald var uforvarende, seer sig omgivet af Bjergtrolde. „Hvilket Nonsens“, siger Grimmermann, „der er ikke Bjergtrolde til — og her er min Bestalling.“ Al, men at komme til Bjergtrolde med en kongelig Bestalling er en spildt Uleilighed, hvad Satan brønde Bjergtrolde sig om kongelig Bestalling, deres Rige er ikke af denne Verden, for dem er selvfølgelig en kongelig Bestalling = 0, har i det Høieste Papirets Værd.

Denne Scene kom jeg til at tænke paa ved Biskop Martensens Myndigheds-Artikel mod mig i sin Tid. Det var mig tydeligt, at det han egenligen trodsede paa (mod mig, som kun har en „privat Christendom“) var: hans kongelige Bestalling, at hos ham saaer man Christendom med kongelig Bestalling.

Men at komme — **christeligt** — til mig og Folk af mine Lige med en kongelig Bestalling er at komme lige saa heldig an som Grimmermann med sin Bestalling.

En kongelig Bestalling! Man misforstaae mig endelig ikke, der er saa Mennesker, der — borgerligt — have en saa næsten ubetinget Respekt for en kongelig Bestalling som jeg; det er Noget, jeg ofte nok har maattet høre af mine Bekjendte, at jeg

politisk var et Rittengravn, der bukker 7 Gange for Alt, hvad der har kongelig Bestalling.

Christeligt forstaaer jeg derimod Sagen anderledes. I Kraft af en kongelig Bestalling — en kongelig Bestalling er dog vel Noget, som forholder sig til et Rige af denne Verden — at ville have nogenjembelst Myndighed i Forhold til hvad der angaaer ikke blot et Rige af en anden Verden, men et Rige, hvis Videnskab, og indtil paa Liv og Død, just er, ikke at ville være et Rige af denne Verden: ja det er endnu latterligere end at Grimmermann paaberaaber sig kongelig Bestalling lige overfor Bjergetrolde.

Saaledes forstaaer jeg Sagen: just det, jeg gjentager, just det — man lægge vel Mærke dertil, thi det er, christeligt, afgjørende for hele det kirkelige Bestaaende; hvad det at sige det, statsborgerligt eller menneskeligt, muligt er for mig, maa jeg finde mig i — just det, at jeg ingen kongelig Bestalling har, er min Legitimation og er christeligt dog altid negativt et ubyre Fortrin for det at have kongelig Bestalling. Grimmermann gjør sig kun latterlig ved at paaberaabe sig sin Bestalling; men christeligt at paaberaabe sig kongelig Bestalling er egentlig: at angive sig selv, at man er en Utro mod det Rige, som for ingen Pris vil være et Rige af denne Verden, eller at Guds Christendom er: at lege Christendom.

Fædrelandet.

16de Aarg. Fredagen den 27. April 1855. Nr. 97.

Udgivere: J. E. Sjedwad og C. Bloug; ansvarlig: C. Bloug.

Hvilken grusom Straf!

Den 25de April 1855.

S. Kierkegaard.

Sin Artikel mod mig i dette Blads Nr. 94 indleder Provst Victor Bloch ved at knytte den til en tidligere Artikel mod mig i samme Blad af en Anonym, hvis Artikel Provst Bloch (en takkende Bafil) anerkjender i de stærkeste og forbindligste Udtryk som hvad man kunde kalde „en ledende Artikel“ — og det er der Noget i, det var nemlig en vild-ledende Artikel, forsaavidt ogsaa i sin Orden, at den var anonym, hvad en ledende Artikel under Forhold som de stedfindende vistnok ikke kunde være.

Ganske er dog Provst B. ingenlunde enig med den anonyme Forfatter; det er kun et Stykke han kan følge Anonymens veiledende Artikel, snart maa Provsten svinge af, slaae ind paa en anden Vej; hans Artikel bliver nu, hvad man kan kalde en Orden-ledende Artikel, naar man derved ikke tænker paa at aflede, men paa at nedlede et Ordenveir over et Menneske, over mig Staffel.

Provsten vil — hvis jeg ikke forbedrer mig — have mig kirkeligt straffet. Og hvorledes? Ja, Straffen er, grusomt udtænkt, saa grusom, at jeg tilraader Fruentimmer at have deres „Hovedvandsæg“ ved Haanden, for ikke at bevime, naar de høre den. Hvis jeg ikke forbedrer mig, skulde Kirkedøren luffes for mig. Gyseligt! Altsaa, hvis jeg ikke forbedrer mig, skulde jeg være udeluftet, udeluftet fra om Søndagen i de stille Timer at høre Sandhedsvidnernes om ikke ubetalelige, saa dog usfatterlige Veltalenhed — jeg, jeg solle Gaar, der hverken kan læse eller skrive, og som derfor, saaledes udeluftet, maa aandeligt, forsmægte, døe af Cult ved at være udeluft fra hvad der sandt kan kaldes

Nærende, forsaavidt det ernærer Præsten med Familie! Og jeg skulde være udelukket fra den øvrige Gudstjeneste, som de kongelig autoriserede — men at de ere kongeligt autoriserede er, kristeligt, det Forargelige — Entrepreneurer geistligt-verdsligt foranstalte! Forfærdeligt, forfærdelige Straf, forfærdelige Provst! Ak, hvor ere I nu med Gæt forsvundne, I mine Digter-Dromme; jeg drømte at hedde: Victor — og Sandheden er, at det er Provst Bloch der hedder Victor; hvad end ikke Biskop Martensen formaaede, det formaaer Provst B., han kan tage mig!

Imidlertid træffer det sig dog saa heldigt for mig, at (medens f. Ex. den Straf, at tvinges til flere Gange hver Søndag at høre Sandhedsvidnernes om ikke ubetalelige, saa dog uskatterlige Veltalenbed, vilde gribe forstyrrende ind i min vante Levevis) vil derimod hin anden Strafs Udøvelse aldeles ikke forandre en Levevis, jeg af kristelige Grunde har valgt og allerede længere Tid er tilvant, saa jeg, hvis Straffen skulde ersejveres over mig, vil kunne leve hen uden at mærke mere dertil, end jeg her i Kjøbenhavn mærker til, at en Mand banker mig i Aarhus. Blet har jeg et Dnske; opfylder man mig det, vil der ved Straffens Udøvelse i bogstavelig Forstand ikke foregaae end den mindste Forandring i min vanlige Levevis (og det sætter jeg saa stor Pris paa) — dette Dnske er: at det maa tillades mig usforandret at vedblive at betale Præstepenge, at ikke den forandrede Skattebillet skal lade mig mærke en Forandring.

* * *

Noget Efterskrift.

Her kunde jeg slutte. Men da Provst B., maaskee ogsaa solende sig som Nerræsentant for hele Standen, har flaaet saa stort paa, skal jeg dog benytte Leiligheden til at anbringe et kristeligt Trivlsmaal: kan man være kongelig autoriseret Lærer i Christendommen, kan Christendom (det nye Testaments Christendom) forkyndes af kongelig autoriserede Lærere, kunne Sacramenterne administreres af dem, eller ligger her ikke en Selvmedsigelse? Ved Ordination forholder Præsten sig rigtigt til et Rige, som ikke er af denne Verden, men ved tillige at være kongelig autoriseret — ja dette „Tillige“, er dette ikke en yderst mislig Sag,

eller løber maaskee Tillige og Guden — Eller nu omtrent ud paa Gæt? „Tillige“; bliver en Lærer i Christendom ved tillige at være kongelig autoriseret ikke noget lige saa Sec= og Mærkværdigt, som hvad der nu fores Besværing over i Adresseavisen, at en Jøde=Præst foruden at være Jøde=Præst tillige ved at være N. af D. bekjender sig til den evangelisk=christelige Religion? Men naar saa er, kunde det maaskee ende med, at Biben fik en anden Lyd, og Talen ikke blev om at lukke Kirkens Dørre for mig, men det blev Præsten, der kom til at lukke Boutiquen, eller, for at erindre om den tordnende Provst, Knaldboden.

Lad mig fremdeles — jeg seer af Provst B.s Artikel, at det gjøres fornødent — atter fremdrage et Skriftsted, som jeg tidligere har fremdraget. Det er Christi egne Ord: Mon Menneskens Søn, naar han kommer igjen, skal finde Troen paa Jorden? Altsaa Christus tænker sig en Mulighed af, at Tilstanden ved hans Gjenkomst kunde være den, at Christendommen slet ikke er til. Og tillige ligger vel i hiint Ord, at Christus nærmest har tænkt sig Afaldet fra Christendommen steet i Underfundighed, gartyveagtigt; han synes ikke at vente, at Tilstanden skulde være, at der Ingen var, som kaldte sig Christne, han siger jo ikke: mon Menneskens Søn ingen Christne skal finde. Hvad om han har tænkt sig det saaledes: der vil findes Millioner af Christne, christne Stater, Lande, en christen Verden, Tusinder af næringsdrivende Præster — men Troen (hvad jeg forstaaer ved Tro) men den vil findes paa Jorden? Afaldet fra Christendommen vil ikke stee aabenlyst, ved at Alle frastige sig Christendommen, nei, men underfundigt, listigt, gartyveagtigt ved, at Alle antage Navn af at være Christne, menende sig paa den Maade allerst= krest sikrede mod — Christendommen, det nye Testaments Christendom, hvilken Mennesket er angst og bange for, og hvorfor saa industrielle Præster under Navn af Christendom have opfundet et Slifferi, der smager prægtigt, og som Menneskene med Fornøielse give deres Penge for.

Gudeligen et Ord til Dig, Du som med nogen virkelig Interesse, for Din egen Skuld, læser hvad jeg skriver; lad mig lægge Dig en Ting paa Sinde: læs oftere mine Artikler, og indprænt Dig især Skriftstederne, saa Du kan dem udenad; det er

jo ikke mange, men det er af Bigtighed for Dig, at Du kan dem udenad. Det, jeg fremdrager, er det just Præstens Interesse at skule, fortie, fortjene, udelade. Naar Du nu ikke har anden Kundskab til hvad Christendom er, end høist den Du saaer ved at høre Præsten, saa kan Du være temmelig sikker paa, at Du vil leve hen, bevaret i fuldkommen Uvidenhed om, hvad der ikke convenerer den officielle Christendom. Det er i den Tilstand, man agter at afgive Dig, doende, til Erighedens Regnskåb, hvor det vistnok vil tjene til Din Undskyldning, at Andre nærmest bære Skylden, men hvor det dog bliver Dit Ansvar, om Du ikke har taget den Sag for letfærdigt, ved for letfærdigt at troe Præsten, maaskee endog fordi han er kongelig autoriseret.

Fædrelandet.

16de Aarg. Torsdagen den 10. Mai 1855. Nr. 107.

Udgivere: N. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Et Resultat.

23de April 1855.

E. Kierkegaard.

Ved en Række Artikler i dette Blad har jeg nu, som det hedder i Krigs sproget, aabnet og vedligeholdt en levende Ild med den officielle Christendom og dermed med Geistligheden her i Landet.

Og hvad har Geistligheden fra sin Side gjort? Den har — ja om jeg end ikke vilde jeg nødtes til at være saa høflig, thi det er sandt — den har iagttaget en betydningsfuld Tausshed. Curieust, havde man sparet, var der vel fremkommet meget Interessende, maaskee var det Hele blevet intetsigende; nu derimod hvor betydningsfuldt det Hele er blevet ved denne betydningsfulde Tausshed!

Hvad betyder da denne betydningsfulde Tausshed? Den betyder, at hvad der bekræftiger Geistligheden er: Lerebrødet, i ethvert Tilfælde betyder den, at de Geistlige ikke ere Sandhedsvidner, ellers var det uræfneligt, at hele Geistligheden — især efter at dens Hoved høiv. bekræft. Biskop Martensen havde gjort et saa uheldigt Forsøg paa at tale — kunde ville iagttage Tausshed, medens det saa aabentlyst blev gjort fjendeligt, at den officielle Christendom er, æsthetisk og intellectuel, en Latterlighed, en Uansændighed, christelig, det Forargelige.

Antaget derimod, at Lerebrødet er det, der bekræftiger Geistligheden, saa er Tausheden ganske i sin Orden. Thi paa Lerebrødet har jeg i endelig Forstand ikke taget Sigte, og, fjendt som jeg er af Geistligheden, har den meget godt vidst, at Eligt ikke let kunde falde mig ind, at jeg ikke blev ikke er en Politiker, men hader Politik, ja, at jeg maaskee endog var tilbøielig

til at kæmpe for Geistligheden, hvis man i endelig Forstand vil angribe Verbrodet.

Altsaa derfor denne fuldkomne Tausbed: mit Angreb har egentligen slet ikke beskæftiget Geistligheden : det forholder sig ikke til hvad der beskæftiger denne. Tag et Exempel fra — nær havde jeg sagt feil og sagt „en anden Verden“ — altsaa tag et Exempel fra den samme Verden: fra Kjøbmandsverdenen. Hvis det var muligt at angribe en Kjøbmand saaledes, at man viste, at hans Varer vare slette — men at dette dog ikke kom til at have mindste Indflydelse paa hans sædvanlige Omsætning af Varer: saa vilde han vel sige: „et saadant Angreb er mig det Ligegyldigste af Alt; thi det om Varerne ere gode eller slette, beskæftiger mig jo ikke i og for sig selv, jeg er jo Kjøbmand, det, der beskæftiger mig, er Omsætningen. Ja, jeg er i den Grad Kjøbmand, at hvis man kunde vise, ikke blot at den Kasse, jeg sælger, er havareret, bedærvet, men at Det, jeg sælger under Navn af Kasse, slet ikke er Kasse — dersom man blot sikkret mig, at dette Angreb aldeles ingen Indflydelse saaar paa Omsætningen: er et saadant Angreb mig det Ligegyldigste af Alt; hvad kommer det mig ved, hvad det er for Noget Menneiskene tyldte i sig under Navn af Kasse, mig beskæftiger kun: Omsætningen.“

Og heri har jo Kjøbmanden qua Kjøbmand Ret — og ligeledes Geistligheden i sin Tausbed, naar man betragter Geistligheden som Kjøbmandsstand.

Men hvad var det nu jeg i sin Tid protesterede mod? har jeg protesteret mod, at Geistligheden betragtes som Kjøbmandsstand? nei, jeg har protesteret mod, at den vil gjælde for: Sandhedsvidner; med Paastanden paa at være Sandhedsvidne er just Geistligheden allerlængst fra at være Sandhedsvidne, mindst af alle Samfundsclasser Sandhedsvidner.

En tydsk Forfatter har sagt, at den ærligste Samfundsclasser er Kjøbmændene, thi de sige ligesvem, at det er Profitten om at gjøre. Jeg vilde foreslaae en lidt fuldstændigere Scala: den ærligste Samfundsclasser er Nagerkarlene, thi de sige ligesvem: her snydes. Næst dem kommer Kjøbmanden; og sidst vilde komme Phantasi=Stykket af Biskep Martensen: Sandhedsvidnerne. Det var mod Biskep Martensens Phantasier, jeg protesterede; jeg vendte

ikke Sagen saaledes: Geistligheden maa forpligtes til at være Sandhedsvidner; nei, jeg vendte Sagen saaledes: dette Skilt maa de tage ind. Det vilde jo, for at tage et Exempel, afstedkomme stor Forvirring og Uorden, ja i mangt et Tilfælde vel Skade, om Een og hver Anden hittede paa at sætte over sin Dør: praktiserende Løge, og hænge en rød Lygte ud. Samfunds=Ordenen maatte fordrø, at alle disse Skilte bleve borttagne. Og saaledes ogsaa med det at have Skilt ude som: praktiserende Sandhedsvidne. Det er som beregnet paa at forhindre Anbringelse af end den mindste Emule Sandhed i denne Verden; thi „hvor der er 1000 Sandhedsvidner, det maa jo være Sandhedens Verden“, ganske vist, hvis ikke netop disse 1000 Skilte var den allerfarligste Usandhed i denne — Sandhedens Verden. Lad dem da tage dette Skilt ind; at Geistligheden har Skilt ude, er jo ganske i sin Orden, kun ikke som Sandhedsvidner.

Og at den ikke er Sandhedsvidne, er jo nu ved Indtrykket af et Nærværende gjort synligt for Enhver, der vil see. Antaget, at hvad jeg siger er sandt — hvis Geistligheden havde været Sandhedsvidner, havde den ikke tiet, men erklæret sig for dette Sande; antaget, at hvad jeg siger er usandt — hvis Geistligheden havde været Sandhedsvidner, havde den ikke tiet, men erklæret sig mod dette Usande. Et derimod havde den, hvis den havde været Sandhedsvidne, ikke gjort, just det den har gjort, den havde ikke ved Tausshed seet at skulke sig fra noget Sandt — dersom man antager, at det jeg siger er sandt; eller i Tausshed ladet noget Usandt staae ved Magt — dersom man antager, at det jeg siger er usandt.

Efterskrift.

6te Mai.

For at gjøre de Samtidige opmærksomme; for at affkære Geistligheden den Udflugt, at det var Noget, som Ingen læste: har jeg brugt en politisk, udbredt Journal.

I Paagt med Gud som jeg er, uegennyttig som al min Stræben var: for jeg, ydmyg for Gud, i stolt Selvsølelse have den største Forestilling om den Sag, hvilken jeg har den Gæde at tjene, dens Betydning, dens Fremgang, medens jeg rigtignok og=

saar maa have den største Forestilling om dens Vanskelighed; thi hvad var vel vanskeligere, mere til at fortrivle over end at skulle anbringe Idealerne i en ved Klogskab og Charakterløshed bortagt Slægt, hvor derfor ogsaa Præsterne, der — sorgeligt nok at tjene Penge paa den Maade! — leve af den Indbildning, at Alle ere Christne, naar man seer noiere til, snarere maae siges — sorgeligste Maade at tjene Penge paa! — at leve af, at de fleste ikke engang gide have den Uleilighed eller ville udsætte sig for det borgerlige Bryderi, der kunde være forbundet med at vedgaae, at de hverken ere eller indbilde sig at være det.

Det er vel nu naaet, at Befolkningen er vidende om Protesten mod, at officiel Christendom er det nye Testaments Christendom, og at Befolkningen er vidende om Indsigelsen mod, at „Præsten“ gjælder for „Sandhedsvidne“, da det der beskæftiger ham er: Omsætningen.

Dette skulde bringes til almindelig Kundskab saaledes, at man ikke skulde turde driste sig til at sige: det er Noget Ingen har læst; derfor brugte jeg en politisk, udbredt Journal.

Fædrelandet.

16de Marts. Torsdagen den 10. Mai 1855. Nr. 107.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Bevilliget 4te og 5te Spalte.

En Monolog.

. . . . Deri har jo dog aabenbart Studenstrup Ret, at Raad- og Dom-huset er en høist anseelig Bygning, og for den Elif, som disse „brave Mænd“ ville afhænde den for, det brillanteste Kjøbmandsskab vel muligt; det maa baade hans Farbroder i Thy, Alle i Salling, alle kloge Mænd her og der indrømme.

Det der undgaaer Studenstrup er, om disse brave Mænd staae i det Forhold til Raad- og Dom-huset, at de kunne afhænde det. Thi hvis ikke, saa er, om det saa kun var 4 Mk. 8 Sk. meget for dyrt — for Raad- og Dom-huset. Og saa Prisbillighed er ikke ubetinget at prise, har sin Grændse; naar man ikke faaer det, man for den uhorste billige Pris kjøber: saa er Prisen ikke billig, men meget dyr.

Saaledes med Christiendommen. Alt en evig Salighed er et ururdeerligt Gode, noget langt Betydeligere end Raad- og Dom-huset; at den kjøbt for den Elif, for hvilken Præsterne afhænde den, maa betragtes som et langt, langt, langt brillantere Kjøbmandsskab end Studenstrups af Raad- og Dom-huset, indrømmer jeg villigt.

Den eneste Betænkelse, jeg har, er, om Præsterne staae i det Forhold til Evighedens Salighed, at de kan afhænde den. Thi hvis ikke, saa er, om det saa blot var 4 Mk. 8 Sk., en enorm Pris.

Det nye Testamente bestemmer Saligheds Vilkaaret. Sammenlignet med det nye Testaments Pris — det er sandt, der fattes mig Udtryk for at betegne, i hvilken Grad sammenlignet dermed Præstens Pris er billig, er Røverkjøb. Men, som sagt,

staaer Præsten i det Forhold til Evighedens Salighed, at han kan afbænde den, Du kjøbe den hos ham?

Ihi staaer Præsten ikke i det Forhold til Evighedens Salighed, at han kan afbænde den, hvad han jo ikke gjør, da han ikke er vor Herre; og er Præstens Christendom, den officielle Christendom ikke det nye Testaments Christendom, ikke lignende den mere end Jirkanten Girkelen: hvad hjælper mig saa al hans Prisbillighed? I Henseende til at vinde en evig Salighed kommer jeg, ved at kjøbe hos ham, ikke det mindste nærmere, saa jeg altsaa ved at kjøbe hos ham i det Sværeste naaer, at vee, om man saa vil, en Slags god Gjerning, at bidrage ogsaa min Effærv til, at 1000 studerede Mænd kunne leve med Familie.

Den 6te Mai.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

16de Aarg. Tirsdagen den 15. Mai 1855. Nr. 111.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfattelse af Christendom, som jeg gjør kjendelig.

Sjont jeg anseer denne Vigtighed for saa taabelig, at der ikke burde tages det mindste Hensyn til den, er det dog maaskee rigtigt, at jeg, for de Manges Skyld, engang siger et Par Ord om den.

At jeg (theologisk Candidat som andre, derhos snart en gammel Forfatter, saa jeg vel kan betragtes at rangere med Præster) ikke skulde være lige saa vidende som nogen Præst eller Professor her i Landet, om hvad man saadan pleier at sige til Forsvar for det Bestaaende og for dettes Christendom: er dog virkelig taabeligt at antage.

Smidlertid har jeg, grundigt som jeg altid gaaer tilværks, i Skrifter af mig selv eller af Pseudonymer udtrykt og beskrevet de forskjellige Stadier, inden jeg naaede hen til det, hvor jeg nu er. Saaledes vil man især hos Pseudonymen Joh. Climacus finde, hvad der omtrent kan siges til Forsvar for den Art af Christendom, som vel nærmest maatte være det Bestaaendes, finde det og saaledes beskrevet, at jeg endda nok gad see, om nogen Samtidig her i Landet kan gjøre det bedre.

Hvor taabeligt da, lige over for mig og for hvad jeg nu siger, i en belærende Tone med stor Vigtighed at foredrage Det — ja, Det, som jeg har gjort særdigt, lagt bag ved mig, for at naae længere frem i Retning af, om jeg saa tør sige, at opdage det nye Testaments Christendom! Man misforstaae mig ikke; jeg finder det ikke taabeligt, at man har den Anskuelse af Christendommen, hvilken jeg, efterat have gjort den kjendelig, har ladet

bag mig; men jeg finder det taabeligt, at man i en belærende Tone med stor Vigtighed vil foredrage den lige over for mig, vil tale om, at jeg mangler Skarpsindighed til at see, til at see — Det, som man vil finde fremstillet i mine Skrifter vistnok altid lige saa skarpsindigt som den Vedkommende, der siger det mod mig, fermaaer det.

At jeg skal nævne en Repræsentant for denne taabelige Vigtighed, vil jeg nævne Dr. Zeuthen. Han har, som det synes, sat sig ned i „Evangelisk Ugeskrift“, og foredrager nu leilighedsvis med stor Vigtighed belærende, hvad Dr. Z. kunde have læst f. Ex. i „Afsluttende Efterkrift“. Dog foredrages det belærende for mig af Dr. Z., der altsaa har den Skarpsindighed, hvilken jeg, efter hans Forklaring mangler — en besteden Jernoielse, om den dog i en anden Forstand maaskee hverken er besteden eller ydmyg, hvad Dr. Z. selv bedst maa vide, der, i Egenskab af Forfatter, som bekendt, hovedsageligen har kastet sig paa den Materie om Bestedenhed og Ydmyghed, dog naturligtvis uden at forskyde nogen „Ensidighed“, som f. Ex. den, at Theori og Praxis var i Overensstemmelse.

Det var det Ord, jeg vilde sige. Man kan læse mine Skrifter. Vil man det ikke, kan man ogsaa lade det være. Men jeg agter virkelig ikke at gjenemgaae Lectien forfra med Enhver, der endog belærende vil foredrage, hvad jeg har afhandlet.

Blet Gøt endnu, da jeg har Pennen i Haanden. At man ved den Art Christendom, som Biskop Mynster og nu Biskop Martensen repræsenterer, kan charmant bedaare sig selv og derpaa i denne Verden, hvis Opfindelse den er, gjøre glimrende Carriere: jeg indrømmer det, har aldrig betvivlet det. Kan nu Noget skaffe mig en Efterretning fra den anden Verden — hvis saa den lyder paa, at den Art Christendom ogsaa der kendes det nye Testaments Christendom at være: saa sægter jeg for et Phantom, og er en Nar. Men saa bliver der dog Een, jeg tager med mig, Gud i Himlene, hvis Ord jo er det nye Testamente, thi i saa Fald er denne Gud, Sandhedens Gud, den største Løgner af os alle.

April 1855.

Disse Linier havde jeg skrevet i Slutningen af April. Men, tænkte jeg, det var jo ingen Hast med at lade dem trykke, maaskee kan der ogsaa komme en yderligere Afledning.

Denne er ikke udeblevet. Thi som jeg seer har nu ogsaa „Evangelisk Ugeskrifts“ Dr. Bartholo (Zeuthen) fundet sin takkende Basil: en Anonym i „Kjøbenhavnsposten“, der vil afvæbne mig med Zeuthens i forskjellige Artikler indblandede Stroebemærkninger, til hvilke jeg har tiet. Der er heri som i alt Usandt noget Sandt; det Sande er, at jeg har med Taushed forbigaaet Dr. B.s Stroebemærkninger. Dette Sande og den Omstændighed, at Dr. B.s Uttringer findes i et Ugeskrift, der vel kun læses af Theologer, benyttes saa til at frembringe en phantastisk Virkning, som var det, Dr. B. foredrager, noget saare Betydeligt; maaskee kan det ogsaa lykkes at narre Noget paa den Maade.

Med Anonymen i „Kjøbenhavnsposten“ skal jeg ikke videre indlade mig; men lad mig benytte Leiligheden til at minde om det sande Sammenhæng med mig og min Optraeden i en Journal. Jeg er ikke en aldeles ubekjendt Person, der skriver en Avisartikel, og nu bør finde sig i paa aldeles lige Vilkaar at discutere med enhver anonym Skriverkarl. Nei, Talen er her om en Sag, som i een Forstand er gjort færdig i en hel Litteratur af betydelige Skrifter, til hvilke mine Skrifter jeg maa vise dem, der virkelig have Interesse, tilbage. Det var af religiøs Grund jeg bestemte mig til at bruge en udbredt, politisk Journal: for at gjøre Menneskene opmærksomme. Dette har jeg religiøst forstaaet som min Pligt, gjør det ogsaa med Glæde, om det end er mig meget imod; men jeg skal, ydmug for Gud, i stolt Selvsfølelse, som jeg tør og som jeg skal have den nok afværge, at det da ikke bliver altfor kammeratligt imod Enhver, der saadan skriver i en Avis.

13de Mai 55.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

16de Aarg. Onsdagen den 16. Mai 1855. Nr. 112.

Udgivere: B. N. Gjedwad og C. Kleng; ansvarlig: C. Kleng.

Til det nye Dplag af „Indovelse i Christendom.“

Denne Bøg har jeg ladet udgaae i et aldeles uforandret Dplag, fordi jeg betragter den som et historisk Actstykke.

Svis den nu skulde være udgaaet, nu da baade Pietetets-Hensynet til den afdøde Biskop er bortfaldet, og jeg, ogsaa ved at have ladet denne Bøg første Gang udgaae, har forvisset mig om, at det Bestaaende, christeligt, er ubeholdbart: vilde den være bleven forandret saaledes:

den var ikke bleven af en Pseudonym men af mig, og det tre Gange gjentagne Forord var bortfaldet, selvfolgelig ogsaa Moralens til Nr. 1, hvor Pseudonymen vender Sagen saaledes, som jeg personligt gav det Medheld ved Forordet.

Min tidligere Tanke var: skal det Bestaaende kunne forsvares, er dette den eneste Maade: ved digterisk (derfor af en Pseudonym) at anbringe Dommen over det, ved saa at trække i anden Potens paa „Maaden“, saa det blev Christendem, ikke blot ved „Maaden“ at finde Tilgivelse for det Forbigangne, men ved Maaden et Slags Afslad fra den egentlige Christi Efterfølgelse og den egentlige Anstrængelse ved det at være Christen. Paa den Maade kommer der dog Sandhed ind i det Bestaaende, det forsvaret sig ved at domme sig selv, det vedgaaer den christelige Fordring, gjør Tilstaaelse sig selv betræffende om sin Afstand og uden at kunne kaldes en Stræben i Retning af at komme Fordringen nærmere, men henstver til Maaden, „ogsaa i Forheld til den Brug, man gjør af Maaden.“

Dette var i mine Tanker den eneste Udvei til, christeligt, at forsvare det Bestaaende; og for ikke at forskyde paa nevensom-

helt Maade at gaae for hurtigt tilværks, vovede jeg at give Sagen den Bending, for saa at see, hvad den gamle Biskop vilde gjøre derved. Hvis der var Kraft i ham, maatte han gjøre Gæt af To: enten afgjort erklære sig for den Bog, vove at gaae med den, lade den være Forsvaret, der afværger, hvad Bogen digteristisk indeholder, Eigtelsen med hele den officielle Christendom, at den er en Dienforblændelse „ikke en sur Sild værd“; eller saa afgjort som muligt kaste sig mod den, stemple den som et gudsbespotteligt og vanbelligt Forsøg og erklære den officielle Christendom for den sande Christendom. Han gjorde ingen af Delene, han gjorde Intet; han saarede blot sig selv paa Bogen; og mig blev det tydeligt, at han var asmægtig.

Nu derimod er jeg ganske enig med mig selv om et Dobbelt: baade, at det Bestaaende er, christeligt, uholdbart, at hver Dag det bestaaer, christeligt, er Forbrydelse; og at paa den Maade har man ikke Lov til at trække paa Maaden.

Tag derfor Pseudonymiteten bort; tag det tre Gange gjentagne Forord bort og Moralene til Nr. 1.: saa er Indøvelse i Christendom, christeligt, Angrebet paa det Bestaaende; men af Pietets-Hensyn til den gamle Biskop, og af forsigtig Langsomhed blev det skjult i Skikkelse af: det sidste Forsvar for det Bestaaende.

Forresten veed jeg meget godt, at den gamle Biskop saac i denne Bog Angrebet; men, som sagt, asmægtig valgte han Intet at gjøre uden høist at fordømme den i Dagligstuen, men ikke engang i privat Samtale med mig, og det uagtet jeg bad ham derom, efter at det, med hans Samtykke, var mig forebragt, hvad han dømte i Dagligstuen.

April 1855.

S. Kierkegaard.

Fædrelandet.

16de Aarg. Torsdagen den 26. Mai 1855. Nr. 120.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Floung; ansvarlig: C. Floung.

At Biskop Martensens Tausshed er 1) kristeligt uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-flog; 4) i mere end een Henseende foragtelig.

1) **A**t den, kristeligt, er uforsvarlig. Det er, som ogsaa en Apostel indskærver, en Christiens Pligt altid at være villig til at forsvare sig betræffende det GaaB, som er i ham o: betræffende sin Christendom. Og hvor ganske i sin Orden; en Christen, denne Sandhedens Gifter og Tilbænger, skulde han ikke altid være villig til at klare for sig og sin Anskuelse, altid rede til at vidne for det Sande og mod det Usande, afstykende meest af Alt ved Tausshed at skulke sig til Noget eller fra Noget!

Og nu en kristelig Biskop, og Landets øverste Biskop! Landets øverste Biskop; det er ham Menigheden seer hen til, af ham venter den Veiledning, ham stoler den paa, at han vil vidne mod det Usande og erklære sig for det Sande.

Og hvorledes bærer saa denne Landets øverste Biskop sig ad? Omtrent som Drengene Nvtaarsaften, der benyttede Leiligheden naar de see deres Snit til at kaste en Potte paa Jølks Dør, og saa affted, om ad en anden Gade, at Politiet ikke skal faae fat i dem: saaledes mente Biskop Martensen i det store Hurlumbei ved Anledning af min Artikel om Biskop Mynster at see sit Snit og kastede en Skarnsjerding af Skjeldsord og Grovheder over mig — og saa affted. Fra det Dieblif iagttog han den dybeste Tausshed, og det naattet det egenlige først ret for Alvor begyndte efter den Tid; thi med hver senere Artikel i „Fædrelandet“ er Sagen egenlige bleven langt alvorligere end det om jeg virkelig havde traadt en afdød Mand for nær.

Men Biskop Martensen iagttager den dybeste Tausshed. Og

det nægtet han er bleven opfordret til at yttre sig. Eiheller denne Opfordring besvarede han, hvorimod der kom en anonym Artikel i „Berlingske Tidende“, som fraraadede Biskop Martensen at svare paa hin Opfordring.

Og dette (der erindrer om Leporello og hans Replik: jeg svarer ikke, hvem det saa er) dette skal være forsvarligt for et Sandhedsvidne, en christelig Biskop, Landets øverste, paa hvem Menigheden kan forlade sig! Nei, en saadan Taushed er, christeligt, usvarlig, og en saadan Jammerlighed er, christeligt, langt værre end om Biskoppen var forfalden til Drif.

2) Den er latterlig. Overalt hvor det Latterlige er, lærer en af mine Pseudonymer, er ogsaa en Modsigelse. Saaledes nu med Taushed. En Taushed kan have mange forskjellige Egenskaber i Retning af Godt eller Ondt, men latterlig er Taushed, naar den har den forbigrede Egenskab at den: taler. Dette er meget latterligt: en Taushed, der taler, taler ganske høit, og siger, saa Enhver kan høre det, hvad den skjuler, siger, hvad man just vil skjule ved Hjælp af Tausheden. Som naar Grevinde Orsini siger til Marinelli: „jeg vil hvikke Dem Noget“ og derpaa raaber ganske høit hvad hun vil sige: saaledes raaber denne Taushed ganske høit hvad den skjuler. Som det at gjøre sig usynlig ved Hjælp af at tage en hvid Pind i Munden — hvorved kun opnaaes, at der sees det mere, at man har en hvid Pind i Munden: saaledes raaber denne Taushed hoiere end den høitideligste Forklaring af Biskoppen: jeg er i Bunden. Det raaber den saa tydeligt, at det kan høres ikke blot af de Indsigtsfuldere, men at Folket, den menige Mand kan forstaae det; og raaber det saa høit, at det kan høres ind i et Naborige.

3) Den er dum-klog. Den er ikke supplement dum, nei, den er dum ved at ville være klog, dum-klog. Det er ligesom naar der er Noget en lærer ikke veed, hvilket jo meget godt kan hælde — og han da ikke selv ligesom siger: „jeg veed det ikke“, men, klogt, vil lade som vidste han det, og Disciplene nu paa-tage sig i al Stillehed i Forhold til hvad de slutte heraf at subtrahere fra hans Anseelse. Det skal fermentligen være saa klogt med denne Taushed; men det er dog en Dumhed; thi med hver Dag Biskop Martensen tier, subtraheres der i al Stillehed fra

hans Anseelse. Selv om en Tausbed ikke har den fatale Egenskab, at den forraader hvad den skjuler, der skal dog en i mange Aar erhvervet og hævdet Anseelse til jor at kunne holde ud, naar det ikke er en ganske ubetydelig Person, der er Modparten. Og her er det en Begynder paa Bispestolen, og en Begynder, der begyndte saa ubeldigt som Biskop Martensen med sin Tale i „Berlingske Tidende“; og den anden Part er en ham, intellectuelt og literairt, i det mindste fuldkommen Ligeberettiget, kun at jeg ikke har den, kristeligt, latterlige Egenskab at være Conferensraad og tjene mange Tusinder i Gage.

Nei, denne Tausbed er dum-klog. Det seer endogjaa De, som dog ikke have den sande Maalestok for hvad denne Tausbed har at betyde.

Thi Biskop Martensen og jeg vi ere, som man siger, hinanden ikke ganske ubekjendte. Det er mange Aar, at der literairt har været et Mellemværende. Men saalænge den gamle Biskop levede, der nu engang var en saadan Ven af Stilhed, vaagede jeg (ogsaa af Pietet for en afdød Fader) fra min Side over, at det kunde gaae stille af. Det gik ganske stille af med det om Systemet, hvor Biskop Martensen ikke trak det længste Straa. Jeg vilde ikke angribe ham med hans Navn — og Biskop Martensen iagttog Tausbed. Selv da den, der vel maatte betragtes som den for Biskop Martensen Farligste til at sige det, selv da Prof. Nielsen paa Prent led ham forstaae, at min Pseudonym havde gjort det af med ham, hvad saa den næst Prof. Nielsen vel ham farligste til at sige det, Dr. Stilling, atter paa Prent led ham forstaae, og hvad saa senere er blevet ham sagt paa Prent ganske lige ud. Martensen iagttog Tausbed.

Saa troede han, at jeg havde forløbet mig ved at tale om Biskop Mynster, at Stemningen var mig imod, og man saa nu af hans Artikel, hvor gjerne han vilde overøse mig med Grovheder, altsaa hvor gjerne han vilde tale, naar han blot troede, at han kunde komme i Tordelen.

Og saa vil han igjen indtage Tausbeden! Ja, som dum-klog Tausbed fortjener denne Tausbed at nævnes den marten-sen-ske Tausbed, forskjellig fra en Brutus, en Draniens Tausbed.

4) Den er i mere end een Henseende foragtelig. Jeg vil

kun fremhæve to Punkter. Naar man er Mand, er det foragteligt ikke at bære sig ad som en Mand, ikke mandigt at træde Faren under Dine, vinde eller tabe afgjort, men see at skulke sig fra det. Og det er dobbelt foragteligt, naar man af Staten lader sig lønne for at indtage en styrende Stilling, og maaskee forresten spiller Styrende.

Og denne Tausshed er foragtelig, fordi den er som beregnet paa at kunne betyde det Forskjellige, alt i Forhold til Udfaldet.

Verdelig Klogskab lærer: „med et Phænomen indlader man sig aldrig“). Og jeg skal vel sortere under Bestemmelsen: Phænomen; jeg er jo af disse Uensartetheder, som ikke have gjort deres Stræben maalbar for Embede o. dsl.

Utsaa man tier. Viser det sig da, at Phænomenet trænger igjennem — ih, bevarer, man har jo Intet sagt, Gns Tausshed var Respect, eller maaskee „christelig Resignation“ — hvad Prof. Nielsen uheldigt spillede Martensen i Haanden, uden engang at iagttage den Forsigtighed, saa da i det mindste at lade Biskop Martensen tilbagefalde sine Grovheder; thi ellers er det en egen Ting med den christelige Resignation, der tier efter at have udstødt alle Grovheder, en saadan Resignation er omtrent som den Hunger over at have stjaalet, der beholder Tyvekosterne. — Viser det sig derimod, at Phænomenet ikke trænger igjennem — ja, saa var Gns Tausshed Overlegenhed, hvad man, for at svække Phænomenet, søger, saalænge Udfaldet er kritisk, saa godt man kan at gjøre den til.

Hvor foragtelig er ikke en saadan Tausshed, der i Stedet for at handle, vil see at afvente Udfaldet, for saa at tilskynde sig, hvad Gns Tausshed har betydet!

S. Kierkegaard.

Efterskrift.

Det er, religiøst, Sag jeg har at forfølge; derfor maa jeg gjøre, hvad jeg gjør, enten det personligt er mig med eller imod.

Jeg forstaaer meget godt, at naar man, i en saa ung Alder

*) Dette kan man læse i „Indøvelse i Christendom“, hvilken Beg beslektigt nu foreligger i Det Dpfag.

som Biskop Martensen, har — ja, naar jeg tænker paa det nye Testamente og Eden er det satirisk nok! — har været saa lykkelig (!) at gjøre en saa glimrende (!) Carriere (!), jeg forstaaer meget godt, at man saa kan ønske No (men det nye Testaments Christendom er just Uro) for at nyde (men det nye Testaments Christendom er at lide) dette Jordiske: de rige Indkomster, den høie Anseelse i Samfundet, Behageligheden af at have Indflydelse paa mange Menneskers Velfærd. Jeg forstaaer ogsaa meget godt (og dette tjener jo i een Forstand ikke til Biskop Martensens Herkleinelse), at Biskop Martensen ikke kunde ville være fræk nok til offentlig med sit Navn og som Biskop, at erklære den officielle Christendom det nye Testaments Christendom at være eller endog blot en Stræben i Retning deraf, og at han forsaavidt maatte (thi han gjorde jo rigtignok først et for Tausheden høist uheldigt Forsøg paa at tale) komme til det Resultat, at Tausshed var for ham den eneste Udvei eller Udflugt. Men deraf følger ikke, at jeg tør tie til denne Tausshed eller til, hvad den, om end afmægtigt, dog maaskee uforstammet tilsigter, at et Menneske, der af Styrelsen gaaft særligen tidligt var udseet og langsomt blev opdragen til særlig Gjærning — og dette er mit Tilfælde — et Menneske, som med en i vore Forhold vel næsten eneste Nøgenyttighed, Anstrængelse, Glid kun har villet Get, skulde — maaskee ogsaa til Løn for, at han redeligt har forjaget at eftertrægte det, christeligt, Mislige: Profitten, Rang, Titel, Orden osv. — komme til at gjøre Indtrykket af en Slags Ekraaler, hvem den høie Geistlighed ikke fandt et Erar værd, saa den menige Mand, i Tillid til den høie Geistlighed, kunde mene sig berettiget til at slutte, at hvad denne Ekraaler siger — det han siger er rigtignok, christeligt, den maaskee mest berettigede Indsigelse, som nogenjinde er gjort! — er Brov! hvad man jo allerede har søgt at faae anbragt. Det var i „Dagbladet“, en Anonym — formodentlig en Sjælesforger! Selv var han rigtignok saa god at indromme mig „stere Erner“, men han fik det dog sagt, at for den menige Mand stiller hvad jeg siger sig som „Brov“. Retfærdige, redelige, samvittighedsfulde Sjælesorg: sig, at den menige Mand siger det — for at faae ham til at sige det! Jeg er imidlertid af en anden Mening, jeg der dog maaskee ogsaa nok kjender den menige

Mand. Thi ikke sandt, Du menige Mand, det kan Du meget godt forstaae — jeg mener, at just Du kan langt lettere og bedre forstaae det, end demoraliserede Præster og en fordærvet Fjernembed — ikke sandt, dette kan Du ypperligt forstaae, at Gøt er at forfølges, mishandles, hudflettet, korsfæstes, halshugges o. D., et Andet, comfotabelt indrettet, med Familie, jernt avancerende, at lere af at skildre, at en Anden blev hudflettet osv. — men dette er ogsaa en Forskjel mellem det nye Testaments Christendom og den officielle.

Skulde der nu, som i Anledning af Prof. R. Nielsens Artikler, atter her, maaſkee endog fra Norge, komme i „Berlingske Tidende“ anonyme Artikler, der fraraade Biskop Martensen at indlade sig, saa vil vel efterhaanden Befolkningen forstaae, hvad Eligt har at betyde og være Biskop Martensen forbunden for det Bidrag, han kommer til at yde til den offentlige Moral ved Hjælp af anonyme Artikler, der fraraade ham at indlade sig. Eller skulde Biskop Martensen (hvad jeg hører skal være Tilfældet med enkelte Præster her i Byen) vælge, i en Kirke at sige Gøt og Andet: da er det ikke min Skyld, om det vel maa ende med, at man kommer til at lee i Kirken, thi, comist betragtet, er denne Fremgangsmaade et høist værdifuldt Bidrag til at oplyse, hvad „Sandhedsvidnerne“ forstaae ved at „vidne“.

*

*

*

Man misforstaae mig ikke, som var det min Tanke med hvad jeg her skriver, at ville foranledige Biskop Martensen til en Discussion, menende, at saa ville vi faae noget meget vigtigt og Bælgørende at vide. Paa ingen Maade; i saa Henseende er jeg væsentligen færdig med Biskop Martensen, veed godt, hvad her er inde. Nei, men Biskop Martensen er jo Kirkens øverste Geistlige; ham skyldes det, at det lykkedes mig at faae Nam paa dette om „Sandhedsvidnerne“ — og, som jeg har sagt, det er, religiøst, Sag jeg har at forfølge: derfor er det min Pligt at benytte ogsaa hvad der steer, til at gjøre det synligt, saa Enhver, der vil see, kan see 1) hvorledes det egentligen hænger sammen med disse „Sandhedsvidner“, at hvad der beskæftiger dem ikke er Sandheden, men at frembringe eller opretholde et Skin; 2) hvilke

uøle Midler der bruges, hvorfor det vel ogsaa vil ende med, at det mislykkes; 3) at Spørgsmaalet om det kirkelige Bestaaende ikke er religiøst, men et Penge-Spørgsmaal, at det, der holder det Bestaaende, er de 1000 kongelig autoriserede Lærere, som holde paa det Bestaaende i Egenskab af Actionairer, der ganske rigtigt tie til hvad jeg taler om, thi jeg har jo ikke Magt til at tage deres Indkomster fra dem; 4) hvorvidt Den har fuldkommen Grund til og Ret i at være rolig og ubekymret, Den, der i Saelighedens Sag støder paa „Sandhedsvidnerne“.

Endeligen; hvad der for Sagen var det Uønskede (og saa uønskeligt, at jeg mistvivlede om det; thi jeg var fuldkommen forberedt paa, at Biskop Martensen vilde lige fra Begyndelsen iaagttage Tausbed) er naaet. Det gjaldt om at faae Biskop Martensen blot een eneste Gang til at tale, for at bro der vil see, kunde have en Maalestok for, hvad Kræfter han har, naar det kommer til Stykket. Det skete. Saa gjaldt det, om muligt, at forcere ham tilbage i Tausbed. Det skete. Lad ham nu kun spille klog ved Tausbed; naar man veed, hvad hans Talen har at betyde, veed man ogsaa, hvad hans Tausbed har at betyde; han naaer ved sin Tausbed maaskee og vel neppes nok at narre sig selv, men Ingen, der vil see — hvad han ærligt har fortjent.

II.

A r t i k l e r

af

Pseudonymerne:

Victor Eremita, Frater Taciturnus,

og

Inter et Inter.

Fædrelandet.

4de Aarg. Søndagen den 5. Marts 1813. Nr. 1168.

Udg. J. F. Gjørdvad og C. Floug. Ans. Red. J. H. Hansen.

Talfigelse til Hr. Professor Heiberg.

At virkelig et „man“, der er saa talrigt, at Modsætningen dertil kun er „Enkelte“, kan bære sig saa uforvarligt ad, som De beskriver det i Deres sidste Nummer af Intelligensbladene med Hensyn til Ræsoningen af „Enten—Eller“, det vilde jeg ikke have troet, hvis det ikke var Dem, Hr. Professor! der sagde det. Mod en Anden, med enhver Anden vilde jeg have beraabt mig paa min egen Erfaring; jeg vilde have været en Strid mod den, der saaledes angreb et Publikum, som vel med Forundring vilde have været Vidne til, at en Udgiver, der dog langt ude er beslægtet med en Forfatter, var den Kolige, ikke den Irriterede. Dog det er Dem, der siger det; jeg troer Dem, jeg været ingen Strid; skal der her være Tale om Strid, maa denne komme fra „man“ selv, et „man“, der jo efter Deres egen Angivelse har Mandestyrke.

Men er det ogsaa virkelig sandt, at „man“ paa den Maade, uden at have Andet end snøstet i første Deel, dommer om et Værk og dets enkelte Dele, dommer saa hoitøstet, som det gjenslyder i Intelligensbladet? Al ja, Gud bedre det, Tiderne ere onde! Nu har De, Hr. Professor! i flere Aar arbeidet paa Publikums Opdragelse, og dog maa De erfare Sligt. Bed at læse derom blev mit Hjerte saa sønderknuust, at det ikke vilde lade sig troste, uagtet det tilbødes; thi besynderlig nok i et andet Qvarter af Byen skal det ikke saaledes være Tilfældet. Naar man der seer saa stor en Bog udkomme, saa smiler man et Dieklit, i samme Dieklit betænker man, at det, man smiler ad, ikke er Bogen, men den Tingenes Orden, der gjør en stor Bog til et Uhyre. Naar man der seer, at en Udgiver været, hvad maaskee ingen

Jorlægger vilde vove, saa smiler man, i samme Nu tænker man: der er saa vist Nok, der søge at bringe Skillingen ud af hvad de skrive, det er smukt af Udgiveren, at han ikke har villet hofre; man udtænker ei heller strax en snurrig Maade, paa hvilken en Udgiver kan tjene Penge; thi man faaer ikke Tid dertil, ferdi man er velvillig nok til med Glæde at vide, at Udgiveren allerede i de første Dage er mere end dækket paa en simpel og ukonstlet Maade, derved nemlig, at man har kjøbt Bogen. Naar man der bliver overrasket af en saa stor Bogs pludselige Fremkomst, saa tænker man: „det er jo som et Lyn paa klar Himmel“; i samme Nu siger man: det er dog en Afvevling, Subscriptionæplaner og Løfter om store Bøger overraske ikke mere. Naar man der seer, at Arkene ere „tættrykte“, saa paaskjønner man Udgiverens Høflighed og Redelighed, der ikke formaster sig til at bruge Lapidarstil, eller nedværdiger sig til at trykke paa Kjøb. Naar man der, ligesom „man“ hos Dem, i en første Deel af et Værk finder „ualmindelig Mandrigbed, Lærdom og stilistisk Færdighed“, saa tænker man: det er dog immer Noget, især i vore magre Tider, immer nok til at gaae stadigere frem, og fornegte sin Lyst til at gaae i Spring, sin Bane til at læse, som man læser en Avis. Naar man der finder en Fortale til et Værk, saa læser man den, naar man i den læser: „Ås Papirer indeholde en Mangfoldighed af Tillob til en æsthetisk Livsanskuelse“ (sef. Pag XVIII.), saa bliver man ikke sig selv vigtig ved at opdage, at første Deels enkelte Dele ere fragmentariske; man aner heller ei ved at bladre i anden Deel en organiserende Magt; thi man har ikke glemt, at Fortalen paa en besteden, og sømmelig og tilstræffelig Maade har sagt det. Naar man der paa et første Bind seer et Motto, saa læser man det; naar man læser disse Ord: „Er da Fornuftten alene døbt, ere Videnskaberne Hedninger?“ saa har man ikke glemt det i det Sieblif, man seer en Videnskab skildret, der ikke skal fængsle, men indignere og oprøre; og uagtet man har uendelig meget bedre Tid end det hastende „man“ i Intelligensbladet, saa faaer man dog ikke Tid til at phantasjere om Forfatterens Individualitet. Naar man der, ligesom „man“ i Intelligensbladet, „støder paa mange pikante Reflectioner og ikke vist veed, om nogle af dem maaskee ere dybsindige“, saa suspenderer

man sin Dom, thi det har jo ingen Hast. Naar man seer, hvorledes den enkelte Videnskabs i første Vinds enkelte Dele bestandig føres hen til det Punct, at den ligejøm staaer paa Springet til at blive noget Andet, saa aner man Maskineriet. Kort, naar man der saaer en Bog, er man hurtig til at læse, langsom til at domme. — Og dog hvad hjælper det, at det er saa, at det virkelig er saa? Jeg tor ikke troe det, mit Hjerte er sonderknuft, min Sjæl tvivlsom; det er Dem, Hr. Professor Heiberg, der har sagt, at „man“ bærer sig ganske anderledes ad, det er Dem, der har berøvet mig Troen, men det er ogsaa Dem, der helbreder mit syge Sind, der helbreder mit syge Sind, det er Professor Heiberg, der har paataget sig at vise „man“ til Rette.

At De, hvis noget Saadant skulde gøres fornødent, var den eneste Mand i Kongeriget, man kunde tænke paa, det behøver jeg ikke at sige Dem, det behøver jeg slet ikke at sige Noget, thi enhver Mand i Kongeriget veed i denne Henseende hvad De veed. Hvor mægtig Deres Indflydelse er, har Erfaringen allerede vist mig. Jeg har gjort Forsøget med en Erlæser, der i største Hast havde sin ubesindige og overlede Dom færdig om „Enten—Eller“, jeg saa blot paa ham og sagde: Du hører nok til det „man“, om hvilket Professor Heiberg taler. Jeg selv lærte ved denne Leilighed at sande, hvad jeg altid har erkjendt, at det er en uregnelig Fordeel at turde citere Dem, da man kan forudsætte, at Enhver har læst hvad De skriver, læst det helt igjennem Ord for Ord, uden at De behøver ved f. Ex. et enten—eller, et Forord, osv. at indskærpe Læseren, ikke at være for hurtig. Og nu Erlæseren, hvad gjorde han? Han blev beskæmmet, gik bort og omvendte sig. Snart vil Ingen mere være „man“. Noget have aldrig haft Tilboielighed dertil, fordi de antage, at det at være man i en vis Forstand er noget mere, end at være een, i en anden Forstand meget mindre. Dog dette vedgaaer jo ikke mig; men hvad jeg tor være sikker paa er, at Ingen mere i Forhold til „Enten—Eller“ vil være „man“, efterat De saa betegnende har oplyst om, hvad man skal forståa ved „man“; at man der ved skal forståa Enhver, der ikke viser sig „som en ordenlig og samvittighedsfuld Læser“, ikke distingerer sig som den „Enkelte“

i Intelligensbladet, men Enhver, der bærer sig ad, ja jeg gider ikke sige mere, bærer sig ad som „man“ i Intelligensbladet.

Hvor Meget har jeg da ikke Dem at takke for? Jeg takker Dem for, at jeg fik at vide, hvorledes „man“ behandler „Guten—Eller“, fik at vide, at N. næsten var Prophet, naar han i Fortalen, uden at bekymre sig om B.s Papiere, blot sine betræffende, sagde: „Læs dem eller læs dem ikke, Du vil fortryde begge Dele“. Jeg takker Dem for, at det vel vil opfyldes, det bestedne Dnske, som B. fremsatte i Fortalen hele Bogen betræffende: „at den maa besøge en enkelt Læser i en velvillig Time“ en Læser, der vil have Taalmodighed og Overbærelse nok til at læse det Hele, Bevillie nok til at lempe sin Gang lidt efter Forfatterens. Jeg takker Dem for, at mulig en Enkelt efter Intelligensbladets Anvisning vil dømme saa fordelagtig om Indtrykket af „Eller“, som den Enkelte gjorde det, der i Intelligensbladet betegnes som en ordentlig og samvittighedsfuld Læser, saa meget mere, som det forekommer mig uforklarligt, at Nogen ved blot at læse „Eller“ kan gribe Mødsætningen saa fuldstændig, som han vil det efterat have læst første Bind. Det er ingenlunde min Mening, at Enhver, der er en ordentlig og samvittighedsfuld Læser, vil dømme saa fordelagtig om Bogen, ingenlunde; endnu mindre er det min Mening, at hvis en Enkelt dømte ligesaa fordelagtig, at han da var i Stand til at fremsætte sin Dom i saa valgte Udtryk, eller hvis han brugte aldeles de samme Ord, at da hans Dom paa nogen Maade kunde for mig have den Betydning, den Vægt, den bedaarende Magt, den forførelse Sødmæ, som den har det, der for mig i det mindste er eneste ved at kunne tilskrives Professor Heiberg, for mig ligesaa absolut som et Kongebud er det for en Statens Tjener, ligesaa usvigelig som en Anvisning paa Banken er det for en Pengemand. Jeg takker Dem for, at De formodentlig har forhindret, at Larmen og Støien og Skriget og Sladdren kommer i Berørelse, end ikke i et „man“s tvetydige Skikkelse, at „man“ ikke faaer vapeurs, Orvalme osv., fordi Ingen vil være „man“.

For alt dette takker jeg Dem, Hr. Professor! Jeg glæder mig ved, at der saa hurtig tages efter Lærdommen; jeg takker Dem, at De saa hurtig vilde meddele den. Skulde jeg selv vælge,

hvem jeg i Literaturen helst vilde takke, og hvad jeg helst vilde takke ham for, jeg valgte Dem, Hr. Professor! jeg valgte Det, De har gjort for mig i Intelligensbladet, hvad eet Ord er for lidet til at udtrykke, to Ord ikke for meget, at De ved Hjælp af „Vintersæds-Categorien“ har forbjulvet „Enten—eller“ til en lykkelig Nedkomst og Opkomst i Literaturen.

Til Slutning blot et Duske, at min Taksigelse maa staae i det rette samstemmende Forhold til og med den Hoimodighed, med hvilken De kom en Ubekjendt til Hjælp, thi kun saaledes kan baade De, Hr. Professor! og jeg have Glæde af, at De er hoimodig.

Victor Gremita.

Fædrelandet.

6te Hærg. Løverdagen den 27. December 1845. Nr. 2078.

Udg.: J. F. Gjørdvad og C. Fleug. Ansj. Red.: Sv. G. M. Strøhm.

En omreisende Æsthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gæstebudet.

Skjønt de egentlige Nytaarsgratulanter mere og mere udvide Tiden for deres Virksomhed, som egentligen var indskrænket til Nytaarsdag, er den dog væsentligen begrændset af en 8 Dage. Underledes med vor driftige og foretagende Literat Hr. P. L. Møller i Qualitet af Nytaarsgratulant. Han begynder længe iforveien at gaae omkring og gratulere og indsamle milde Gaver til sin brillante Nytaarsgave (Gæa); ja, han reiser endog omkring paa Landet. Gaaer han ikke Noget, eller kun Lidet, eller de Navnkundiges syldige og fuldvægtige Bidrags ringe Omfang udviser, at han mangler noget Gjæld i Nytaarsgaven, — Gjælde faaer det nu at være med, — saa rykker han Samtalerne ind, som han har fort derude paa Landet. I Grunden er det en ret besparende Maade at reise paa, som aldrig er faldet mig ind, der altid har anseet det at reise for meget bekøstelig, og som maaskee ikke vilde falde mange Andre end Hr. P. L. Møller ind, thi, Herre Gud, man kan da ogsaa drive Defekomien for vidt. Man reiser, som nu denne Gang Hr. P. L. M. har gjort det (ifølge Gæa 1846) ned til Sorø; man besøger Prof. Hauch, bliver af den udmærkede Digter modtagen med dansk Gæstfrihed; man tager for sig af Netterne, og medens ellers meget nærige Folk stikke lidt af Jødevarerne til sig, et Stykke af Stegen i Lommen, noget Kage i Hatten, er Hr. P. L. M. graadig nok til at tage hele Samtalen med sig og lade den trykke — saa er det betalt — ja mere end betalt, thi man har jo ingen Udgifter havt med Anretningen, det er bare Indtægt. Harde Trop vidst Besked om denne Maade at reise paa, da skulde han ikke have lidt saa meget

af Mangel, thi selv om han var bleven affærdiget i den berømte Mands Hærværelse, han kunde jo dog altid tjent lidt ved at lade den berømte Mands Ord trykke. Ingen smeltende Probenreuter kan gjøre saa fordelagtig en Reise, thi han kan da blot tage Bestillingerne med; ja ingen slugen Tiendetager kan gjøre en fordelagtigere — Hr. P. L. M. har den Fordel, at intet Ord bliver spildt, det kommer i Nytaarsgaven.

I Samtalen, som vor omreisende Gæstetiker har haft dernede, er nu ogsaa min Frembringelse bleven Gjenstand for Omtale. Paa den Maade er da jeg ogsaa kommen til at contribuere min Skærv til Nytaarsgaven ved at foranledige ham til nogle Udgødelser efter Verdet. Lad ham have det; i Grunden er mit Bidrag meget uegenligt, thi da Alt, hvad han siger, ikke blot er Confusion, (en Omfkrivning af Dygavens Vanskelighed, hvilken Bogen selv langt stærkere har frembæret, til en Indvending mod Dygavens Løsning^{*)}), men endog vrimler af factiske Usandheder

*) I sig selv er Confusionen ret morsom, og da den ikke er mere dialektisk vanstelig, end at den med Lethed lader sig fremstille underholdende i et Blad, skal jeg her gjøre det. En Experimentator siger: ser ret at blive opmærksom paa det Afgjørende i de religiøse Eksistens-Kategorier, da Religionsitet saa ofte forveksles med Altsaaende og med Dvælsked, vil jeg experimentere en Figur, der eksisterer i en sidste og yderste Approximation til Afslutning men i Retning af Religionsitet. Experimentatoren siger selv, at den Experimenteredes Standpunct er en Misvisning, men tilføjer, at han gjør det Hele for i Misvisningens Lidenslæbelighed at studere det Normale (Pag. 309). Han erklærer det selv for et meget anstrængende Arbejde at holde den Experimenterede paa denne Yderspids, medens han selv experimenterende seer efter. Vansteligheden med den Experimenterede er at holde ham paa den sidste Yderspids, saa det aldrig bliver Afslutning, men bestandigt er lige ved det. Nu kommer Indvendingen af Hr. P. L. Møller: „det er næsten Afslutning, det er Tilbøjelighed til Vanvid“. Svar: ja ganske vist, deri saa jo netop Dygavens Vanstelighed. Indvendingen er altsaa Anerkendelsen, som jeg ikke negter er lille, thi den er jo Hr. P. L. Møllers, men paa den anden Side er den dog maaſkee Maximum for Hr. P. L. M. Et saa afgjort og afgjørende dialektisk Arbejde som mit Experiment vil han fermødentligen kun være i Stand til at anerkende, naar han ikke selv er vidende om, at han gjør det, naar

i Henseende til det mest Afgjørende, kan jeg egentligen ikke sige, at det er min Bog, han taler om, uden forsaavidt han nævner dens Navn, og ved Dsyldelsen erindrer mig om dens prophetiske Motto: „solche Werke sind Spiegel, wenn ein Affe hinein guckt, kann kein Apostel heraufsehen“ (Lichtenberg). Er der noget Ubefageligt ved Hr. P. L. Möllers Driftighed, er det mere det Fornærmelige mod en Digter som Prof. Hauch og hans private Liv. At Scenen er i Hr. Prof. Hauchs Huus og han deltagende i Samtalen, giver naturligvis denne Intercessen. Men det synes dog noget nærgaaende, at gjøre sig betalt paa den Maade for — ja hvorfor? for at være bleven modtagen med Gjæstfrihed af en beromt Mand. Heldigvis falder der imidlertid ikke en eneste Uttring af Prof. Hauch i det, som angaaer min Frembringelse, hvad der glæder mig lige saa meget for Profesjorens som for min Skyld. En Uttring af ham, den være nu gunstig eller ugunstig, har altid sin Betydning som enhver legitim Magthaveres, den skal og bør ikke svækkes og misliggjøres ved Tretydighed, at man ikke kan vide, hvilket der er hvilket, fordi Hr. Prof. vel maaskee havde sagt det, men dog ikke sagt det i „Gæa“, og P. L. Möller vel havde sagt det, men dog ikke sagt det, da han i

han efter Verdet er lofsaliggjort i den Iudbildning, at han angriber det. Efter Verdet, — thi at det samme vil hænde ham efter Læsningen, antager jeg jo rigtignok, men holder mig dog til det factiist Givne, at det var efter Verdet; denne Bestemmelse er mindre ubestemt og aldeles tilførtadelig. Efter Verdet angriber han Experimentet, han sig'er det for næsten Afjindighed, men see, det var nu netop det, Experimentet ogsaa sigtede efter; hans Angreb er altsaa Forsvaret, som jeg ikke negter er ubetydeligt, thi det er jo Hr. P. L. Möllers, men ser ham er det dog altid et betænkeligt Maximum af et Angrebs Hidsighed, at det er Forsvaret. Han er færdig med Experimentet, han bedømmer det jo; og hvilken er hans Dom? At det er næsten Afjindighed. Men det var jo Opgaven; altsaa staaer han jo ved Begyndelsen, han har efter Bordet taget Feil af Enden og Begyndelsen. Og hvad betyder saa hans Dom? Ja, den kan i det Høieste betyde: det er en meget vanskelig Opgave. Svar: unegteligt Hr. P. L. Möller; og da det er efter Bordet, og De vel allerede har takket Hr. Prof. Hauch for Maden, saa skal jeg ønske Dem: velbefomme.

„Gæa“ kun havde sagt, at Hr. Prof. Hauch havde sagt det i sin Stue. Hvilket vrængende Misforhold mellem en Besøiets Dem og denne Utilfsertelighed!

Ku derimod er Alt i sin Orden; jeg har saa vist Intet at indvende, hverken mod at Hr. P. L. M. virkelig har sagt det, thi det maa han jo selv bedst vide; eller mod at Uttringen er hans virkelige Mening, hvilken jeg i det mindste ikke er uvægjerig efter. Naar Taleren er om en Præstation i Retning af Religionsitetens Debbelt-Dialektik i en Gjennemgangs-krisens Nderste, er det, at det er Hr. P. L. M.'s virkelige Mening, det Forsvar, jeg altid skal noies med. En Tilbagekaldelse af hans Mening vilde ikke kunne betyde mig saa meget som en høitidelig Forsikkring om, at han virkelig har en særdeles ugunstig Mening.

Samtalen, der angaaer min Frembringelse, fores mellem Hr. P. L. M. og, besvnderligt nok, „en fornuftig Mand“. Egentligen kan man dog ikke kalde det en Samtale, men snarere tvende Foredrag. Man skulde næsten troe, at Hr. P. L. M. havde forberedt sig paa den Tale, han agtede at holde, thi i en Samtale er det noget stirt at tale 3 Pagina i Træk. Antages dette, bliver hans Reise at betragte som mindre profitabel. Maaskee betragter han det selv som en Opoffrelse, at han er reist ned til Cero og i Hr. Prof. Hauchs Hus „efter Bordet“ æsthetisk har concurreret med „en fornuftig Mand“. Maaskee betragter han dog Taleren som en Gødtgjørelse, hvilket paa en Maade kunde være blevet tydeligere, dersom den var kommen lidt tidligere: at nemlig Hr. P. M. til Taksigelse havde paataget sig at læse fra Bordet. Profit bliver der dog altid derved. Lad os antage, at den ubetydeligste Person havde den Gæve at tale med Keiseren af Rusland. Gud veed, det var noget Galimathias han sagde, men dog saaer det en vis Interesse ved at være sagt i Keiserens Palads ved en Audiens. Saaledes ogsaa her med Hr. P. L. M.'s Tale. Den skulder Prof. Hauchs Hus Interessesen ene og alene. Havde Hr. P. L. M. holdt den samme Tale paa Dagevognen til Postillonnen, vilde den slet ingen Interesse have. Interessesen ligger i Stedet, det Interessante i Medsigelsen mellem Stedets Betydningsfuldhed og Talens Ubetydelighed; holdt til Postillonnen, altsaa paa rette Sted, er Interessesen forsvunden og det Interessante. Som

Gr. P. Q. M.s virkelige Mening er den hans virkelige Mening — ikke videre. „Den fornuftige Mand“ batter kun lidt; og besynderligt nok ender ogsaa han sin Tale med de Ord: „saaledes forekommer det i det mindste mig“, hvilket forekommer mig meget besynderligt i „en fornuftig Mand“s Mund. Det er nemlig ikke besynderligt, naar f. Ex. Hr. Petersen er en fornuftig Mand, at Hr. Petersen siger noget Saadant, men naar man slet ikke er Andet end rent abstract „en fornuftig Mand“, en fornuftig Mand under Gaaseoine, saa sværer dertil vanskeligt: det forekommer mig, da denne Formel antages at gjøre den individuelle Tilfældighed gjældende.

Sagen er saaledes aldeles ubetydelig, kun ubehagelig for Prof. Hauchs Skyld; fordi en udmærket Mand paa en usømmelig Maade bringes i en uværdig Indsatning; men saa har den til lige en mig næsten fordelagtig Side, som jeg skal fremhæve, fordi jeg troer det ikke er mere Dialektisk, end at det med Lethed lader sig læse i et Blad. Naar en Experimentator, der ellers Gudskelov befinder sig meget vel*), lever i en Tid, da Alle have tvivlet om Alt, overvundet Tvivlen, holdt Reflexionen ud, fundet Mediationen, ladet Religionsitetet bag sig som overvunden formodentligen ved at udelade dens Forfærdelser, saa bliver han opmærksom; han

*) Kun Den, der tankeløst forveksler ham med Experimentets quidam, eller i Hastværk har slaaet Bladet om der, hvor han, rigtignok uden noget nyt Titelblad, begynder, og hvor den aldeles forandrede Stil begynder, kan falde paa Andet, hvilket er ligesom at forvekle Doctor og Patient, Jean Paul og Schmelze, Cervantes og Licenciaten. Kun Den, der, ganske blottet for Forestilling om, hvad Religionsitet er, rent verdsligt og med væsentlig Beundring ser en saadan Figur som Johannes, Forsøgeren, har en formastelig Forestilling om, hvad det er at være sund, kan antage, at selv quidams Liden er Blasfærdighed. Og kun den, der tankeløst bladrer i en Bog, kan falde paa, at Experimentets quidam bruges til at indspindes i et dialektisk Bæb, da hele Experimentet netop dreier sig om at spinde hende ud, og ender med hendes sidskomne restitutio in integrum paa det absolut fordelagtigste Vilkaar, hvilket Alt ligger i min, Experimentatørens Interesse, der derfor atter og atter minder om, at hvis Forholdet et eneste Lieblik betragtes fra Egoismens Standpunkt: saa er det forsvundet, Experimentet umuligt.

tænker her maa være Ualer i Mosen. Og hvad gjør han saa? Ja selv bevarer han sig sund og frisk, spiser, drikker, rider, kjører, en Ven af Spøg og Runterbed; thi ellers dner han ikke til at experimentere. Ved Eiden deraf skriver han et saadant Experiment, som det, jeg nu har skrevet, hvor han strænger Reflexionen lidt an. Han frabeder sig Artikl, og ferstaaer dette ganske ligefrem, som han netop har sagt det i Bogen, thi ligefrem maatte det jo betyde, at Artiklen skulde hjælpe ham til at ferstaae sit eget Experiment. Derimod kan han psykologisk gjerne ønske Uttring, ikke just for Uttringens Skuld ligefrem, men for den Leilighed, han derved faaer til at gjøre et lille Indblik, om han har gjort Menneskene Uret med ikke at troe, at de virkeligen have holdt Reflexionen ud, thi have de det, da vil en saadan Ansprængelse i Reflexion være dem et Smørrebrød, eller det er, som han formoder. Hr. P. L. Møller tilbyder sig nu med sin Uttring. Men en Experimentator er en velig og uferfærdet Mand, selv hvor glad han bliver over et muligt ferouffet Udfald, seer han først efter, i hvilken Tilstand den befunder sig, der ved sine Uttringer skal fertraade Noget, at ikke et rent tilfældigt Udebeffindende svækker Experimentets Berodning. Altsaa. Hr. P. L. Møller; han befundes at være i legemlig sund Tilstand, han er reist med Dagvognen ned til Sero, ferfrisket og styrket af Landlusten. Videre. Han skulde dog ikke befinde sig i en ferjulden og udhungret Tilstand, der kunde lade en Beffimelse befrygte? Nei, han har faaet godt at spise hos Prof. Hauch. Ja, saa er Alt i sin Orden. Dog, han skulde vel ikke have spist for meget? Nei, han skal jo passe paa Samtalen for at lade den trykke, altsaa maa det denne Gang være i hans Interesse som Gæst ikke at tage for Noget til sig, eller overtæsse sin Mave. Ja, saa er Alt i sin Orden. Hvad steer? Blet ved Tanken om Bogen, (han har den ikke ved Haanden, det er nede i Sero), blet ved Tanken om Bogen, eller maaskee endog ved Tanken om, at have havt Bogen i Haanden, bliver han benauet, han faaer endt, i en eralteret Tilstand siger han Noget, som han næsten selv befrygter „er for meget sagt“. Ingenlunde, Hr. P. L. Møller. Alt dette er ganske normale Phænomenener, det eneste Abnorme er, at Patienten ikke taler i hele Menneskeheden's Navn. Videre: her er jo endog

Omstændigheder, der maatte hjælpe den Lidende til at holde igjen; han er i Selstab, det er efter Bordet, hver saa let enhver Anden, end en besindig Experimentator, der med Bestemthed veed og veed Grunden, hvorfor Hr. P. L. M. ikke kan antages at have spist for meget, kunde falde paa at forklare Opstødet paa en anden Maade. Men nei, han saae endt. I Experimentatorens Rapport vilde dette lyde saaledes: Denne Mand har ikke holdt Reflexionen ud, skulde han ellers give sig Mine af det og Squadronere om Mediationen, saa veed jeg Besked.

Derjem blot Hr. P. L. Møller havde været en lidt betydeligere Person, og det virkelig havde været sikkert, at han havde læst Bogen: saa vilde jeg ligesvem have taget mig Phænomenet til Indtægt, og argumenteret detsfra.

En Forfatter, der er sig sin Opgaves dialektiske Vanskelighed og Anstrængelse bevidst, venter naturligvis kun saa Læsere og ønsker det forsaavidt ogsaa, ikke skromtet og coquet, i et Forord, men vedstaaer det Samme i sit Indre, og bruger derfor endog sit eget Jeg, ikke just á la Andersen, men svarere lidt socratisk, til drillende at støde fra med. Han noies glad med saa Læsere, med een, han noies med mindre, thi han noies med at være Forfatter, fortryllet ved den Uendelighedens Medsigelse: at noies med Tænkningens guddommelige Nydelse. Den eksistentielle Dialektik især i Dobbelt-Reflexionens Form lader sig ikke meddele ligesvem. Om det behagede mig, at erklære hele min Frembringelse for Galimathias, maatte Den, der skal være Læser, formaae aldeles ikke at lade sig forstyrre deraf, men selv see efter ved at reproducere de dialektiske Bevægelser; han maa heller ikke forstyrres, om det behagede hele Verden at erklære det for Galimathias, saa lidet som jeg vilde gjøre det, han maa ved sig selv afgjøre Sagen. En saadan Forfatter kan da forsaavidt ikke have Reget imod, at en snaksom Berdgjæst ved at lade sin Tale trykke bidrager om muligt til at støde Læsere bort. Langtfra ikke, det er tværtimod godt. Derfor har jeg heller ikke repliceret mod ham. Den, hvis Hoved holder den dialektiske Anstrængelse ud, kan sagtens forblive usforstyrret. Betræffende et Skrift, som ved

sin dialektiske Charakter væsentligen kun kan have saa Væser, har en snaksom Dyr altid en Herdel, naar Sagen skal føres for det store Publicum, hvis man i Sandhed kan kalde det en Herdel, det kun er en Herdel i Usandhed. Man lærer meget af Helberg; man lærer saaledes, at Heilen hos Erasmus Montanus egentlig ikke er Mangel paa Erne, men Mangel paa Selvbeberstelse til at forhindre, at han kommer i Samtale med Per Tegn, at han selv foranlediger det Skin, at det for Omgivelsen seer ud, som talte disse Tvende sammen om de lærde og curieuse Materier, som de nu kan beskæftige en Erasmus Montanus. See, et saadant Skin skal jeg ikke foranledige, som talte jeg med Hr. P. L. Møller om Experimentet og dettes Dialektik. Nei, det vi de tale om, er om ganske andre Ting, det er om Reisen til Sorø, Possillonen paa Tagveggen, Mad og Drikke, Pakesler og andre saadanne populaire Gønner, som ikke overstride Hr. P. L. Møllers Gatteerne. Hvad jeg her har skrevet, vil Experimentets virkelige Væser let opdage er af en anden Art, og noget Saadant, at det uden videre kan læses af Enhver, saa jeg ikke fornærmer nogen Væser af et Blad ved at føre ham ind i Undersøgelser, der ikke kan interessere ham, og som ikke kan afhandles i et Blad. En Udfattelse af Hr. P. L. Møllers Reise til Sorø er ikke dialektisk vanskelig; man skal heller ikke grunde dybt; thi det er netop Veien til Misforstaaelsen. Men saa meget som jeg finder Uendelighedens Glæde i Tankens Svæsel, og veed, at jeg har fundet den, fordi jeg noies med den, selv om intet Menneske vilde dele den med mig, saa lidet har jeg opgivet et psykologisk Kjendskab til de virkelige Mennesker. Et saadant virkeligt Menneske er Hr. P. L. Møller. Men paatrængende, som han er, og Mange bekjendt, har jeg troet, at en saadan lille Udfattelse kunde læses ikke uden Interesse i en Avis. Jeg har tillige virkeligen troet at gjøre Een og Anden en Tjeneste dermed, en Tjeneste, som jeg dog ikke forlanger at paastjønnes, allermindst derved, at Nogen af den Grund vilde læse lidt i mit Skrift eller kjøbe et Exemplar. Thi, som jeg sagde det i min Skrivelse til Læseren (Pag. 309): „for en rund Sum kjøber man ikke Gntreen til disse Herestillinger“, saa gjentager jeg det her uden Brede; thi hvortset skulde Den være vred, der har fundet sin Uendelighedens Lyst til-

fredsstillet, fundet hvad der vil beskæftige ham Dag ud og Dag ind, selv om det behagede Guden at forøge hver Dags Længde med endnu 12 Timer! Den, der er fængslet af hvad der fængsler ham evigt, om han end har saare Meget tilbage at vinde, forstyrres ikke, og uforandret gjentager jeg Afstedens Ord (Pag. 377): „noiet med det Mindre — haabende, at det Storre muligen engang skal forundes mig, er jeg glad ved Tilværelsen, glad ved den lille Verden, der er min Omgivelse.“ Da jeg skrev det, vidste jeg jo meget godt, at Hr. P. L. Møller og Corsaren ere til, og dog vidste jeg meget godt, hvad jeg skrev. Saadanne Personer høre ikke til min Omgivelse, og hvor paatrængende og nærgaaende de end ere; det hjælper ikke, det forstyrrer ikke min Glæde over den lille Verden, der er min Omgivelse; tværtimod Paatrængenheden hjælper mig kun til inderligere at glæde mig ved min Omgivelse.

Gid jeg nu blot snart maatte komme i „Corsaren“. Det er virkelig haardt for en stakkels Forfatter at staae saaledes udepeget i dansk Literatur, at han (antaget, at vi Pseudonymer ere Gen) er den eneste, som ikke udskjeldes der. Min Forsatte, Hilarius Bogbinder, er bleven smigret i „Corsaren“, dersom jeg ikke bufter feil; Victor Eremita har endog maattet opleve den Tort, at blive udodeliggjort — i „Corsaren“! Og dog, jeg har jo allerede været der; thi ubi spiritus, ibi ecclesia: ubi P. L. Møller, ibi „Corsaren“. Ver Landstrøger ender derfor sit „Besøg i Cero“ ganske rigtigt med et af disse væmmelige Corsar-Ångreb paa fredelige, respectable Mænd, der i hæderlig Ubemærkethed vogte hver sit Kald i Statens Tjeneste; paa udmærkede Mænd, der ved Meget have gjort sig fortjente, ved Intet latterlige; thi Forfattere maae som offentlige Personer finde sig i Meget, og deriblandt ogsaa i denne Paadutten af Slægtskab med Folk, der, da de lade Noget trykke, jo ogsaa ere Forfattere.

Frater Taciturnus,

Hovidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Vej“.

Fædrelandet.

7de Hærg. Torsdagen den 10. Januar 1846. Nr. 9.

Udg: S. J. Wjotwad og C. Floug. Ansj. Red.: Sv. G. M. Strööm.

Det dialektiske Resultat af en literair Politi- Forretning.

Med Hensyn til et Blad som „Corfaren“, der hidtil saadan læst af Mange og allehaande Mennesker væsentligen har nydt den Anerkjendelse, at ignoreres, seragtes, aldrig svares, var det det Gnefte, der skriftlig lod sig gjøre, at En i dette Blad Noest og Uddeliggjort, for at udtruffe den literaire fædelige Tingenes Druden reflekteret i den Omvendthed, som dette Blad efter ringe Grne af yderste Anstrængelse har søgt at etablere, anholdt om at blive udskjeldt af samme Blad. Jeg antager, det er lykkedes. Thi at den samme Hr. Goldschmidt, der fortjener Hære for at have udgivet en god Bog (og det er i det mindste mit Dnske, at Paa-skjønnelsen velvilligen og rigeligen og opmuntrende maa vorde ham til Deel) som Udgiver af „Corfaren“ fortjener — Penge: for- andrer ikke Bladets Forhold. Derimod begunstiger Forholdet æsthetisk, hvad jeg her forovrigt gjerne etbist skulde renoncere paa, Opfyldelsen af mit gamle Dnske: „bestandigt at beholde Patteren paa min Side“, deres Patter som have Sandhedens Forstand paa det Comiske, thi at blive udskjeldt paa Bestilling af En selv er netop denne Fordel, om jeg dog har gjort Skridtet for Andres Skyld. Man kan altsaa bestille „Corfaren“ til at udskjelde, ligesom man bestiller en Virekassie til at gjøre Musik. Maaskee er den oftere for bleven brugt saaledes, dog med den Forskjel, at En, i Forbittrelse og Hadskhed dragende Ironien over sit eget Hoved, har bestilt „Corfaren“ til at udskjelde en Anden.

Mere kan jeg ikke gjøre for Anden, end selv at begjere at blive udskjeldt. „Corfarens“ faldne Mandrighed med samt dens skjulte Hjelpere: den vulgavage Vittigheds Professionister og Ræ- ringedrivende skal og bør literairt ignoreres, ligesom bergerligt de

offentlige Truentimmer. For min egen Skyld kan jeg ikke sige at have gjort Stort, det skulde da være, at jeg, som man ellers siger det om Forsorgelsesanstalter, ved Artiklen skulde kunne antages een Gang for alle at have indskudt en saa betydelig Sum i „Gorsfarens“ Redrivnings- og Udsjeldelses-Anstalt, at denne vil føle sig forpligtet til af vderste Græde at præstere præstanda, maaskee for hele mit Liv, eller dog for længere Tid, indtil en ny Sum's Indskydelse bliver fornøden i Anledning af et nyt fornærmeligt Angreb o: ved atter at være bleven roest af „Gorsfaren“, et Blad, der kun volder den Brøderi med at skulle læse og med at skulle tage til Gjenmæle, den — som bliver roest. For hele mit Liv eller dog for længere Tid, siger jeg — med mindre Bestillingen af En selv paa at blive udsjeldt ved sit Dialektiske eller de ligeartede Bestillingers mulige Mængde netop skulde blive „Gorsfarens“ Ruin.

Noget Saadant hændte i det mindste en Skrædder, om hvem jeg skal fortælle en Historie. Han levede i en Kjøbstad og sad i en kjen lille Næringsvei (deri er hans Tilfælde forskjelligt fra „Gorsfarens“) med at vende gamle Klæder og andet saadant Arbeide. Men som det nu saaledes gaaer, at man ikke skal udfordre Guderne ved ufornuftige Onsker, at disse ikke skulle spotte En, ikke ved at negte Onsket, men ved at opfylde det: saa gif det saaledes med Skrædderen. Naar han sad paa Bordet, da sukede han ofte til Guderne: „gid jeg maatte faae flere Kunder, endnu flere Bestillinger, at jeg maatte blive rig; og da endnu flere, at jeg maatte blive uhyre rig. Naar jeg saa var bleven uhyre rig, vilde jeg kjøbe mig et Kongerige og nedlægge Profesionen“. Som han nu en Morgen, efterat have styrket sin Sjæl ved denne ufornuftige Andagt, sad paa Skrædderbordet: hvad saa? Pludselig indløber der et Bud fra en velhavende Mand, som sad i en stor Bedrift, med Bestilling paa nye Klædninger til alle hans Følk. Ak, ak! det var nyt Arbeide, og Skrædderen forstod sig kun paa det gamle, med at vende gamle Klæder, med at lappe sammen og saaledes. Og dog var han jo ved sit Onskes Opfyldelse! Hvad skete saa? Ja, det er en bedrøvelig Historie, som ikke kan fortælles uden Taarer: de maatte saamænd bære Skræddermesteren i Seng, og han blev aldrig Menneske mere. Men-

nefsene vilde maaskee have straffet Skrædderen for hans ufornuftige Von, ved at berøve ham hans gamle Kunder; men Guderne straffede ham ironisk ved at opjødte Onket. — Og saaledes ogsaa; naar den, der driver den foragtelige Næringøvei at udfjelde, naar han maaskee mangen Gang fernærmer Guderne med sin Von, at Næringøveien maa florerer, at der altid maa blive flere og flere at udfjelde, altid flere og flere Hidsigbedens og Hadtsbedens virksomme Assistentter ved Bladet; naar han under Arbeidet ved sin Profession bengiver sig til og nyder den Almagtens og Arrigskabens Iudbildning, at det er forsværdeligt at blive udfjeldt af ham, indtil han i Galstab gaaer saa vidt, at han endog mener, at Andre leve i samme Iudbildning, saa han troer sig frygtet, fordi han aldrig saaer Svar og altid beholder det sidste Ord, ligesom i det bergerlige Liv Ingen er saa sikker paa at beholde Herteugæret som et offenligt Fruentimmer; naar han betragget med Levenes Straf ved en Stab af ham repræsenterende Sjouere, sjkkret mod literair Potemik ved Bladets Foragtelighed, jdder i fuld Virksomhed paa Værkstedet — og der da pludseligen en Dag indløber en Bestilling fra en anseet Mand (dog dette veed jeg nu ikke) men fra Den, hvem Udfjelderens selv har rost og udødeliggjort, maaskee for deg ved at rose Nogen desto bedre at kunne udfjelde Andre, en Bestilling paa at blive udfjeldt: saa er det ogsaa en ny Art Arbeide, forbunden med en ganske egen Art dialektisk Banfælighed. Og hvorledes gif det ikke Skræddermesteren med det nye Arbeide og med det lønlige Onke, som blev ironisk hønhørt? Og det at udfjelde er endnu mere dialektisk end det, kun at kunne vende gamle Klæder. Den, hvis Næs den Grefskære negter at honorere, hans Udfjelden bliver en Grefskære. Den, hvis Udfjelden og hvis forfeilede Vittigheds-Ångreb aldrig Nogen har svaret, hvorimed det første Svar, han fik, var en Protest med hans Næs af den Næste, hans Udfjelden er nu, ved Svaret paa Udødeliggjørelsen, bleven aabenbar at være, hvad Tausheden i Forhold til Ångrebet domte den at være. Det, at være frygtet, er anderledes dialektisk end det at lappe sammen, thi den, hvem de Grefskære gaae af Veien for i Literaturen, han har ikke Magten, men han er Almagten. Den bergerlige Dyrighed vilde maaskee standse Næringøveien ved at forhindre ham i at fjelde i Bladet;

Tronien begunstiger netop Næringsveien — ved at begjere at werde udstjeldt. Den borgerlige Dyrighed vilde maaskee bruge Magten mod den formentlig Frvætelige, og saaledes dog gjort ham en Concessiøn. Tronien gaaer ganske rigtig ind til den Frvætelige — og viser netop derved ganske, at han ikke er frvætelig.

Veien er aabnet, og som der staaer i de pseudonyme Bøger: Metbeden forandret. Enhver, der bliver fornærmet ved at roses af dette Blad, hvis han tilfældigvis bliver vidende derom, han tage til Gjenmæle, om han saa vil, og bekræfte derved den sædelige Literaturs Dem over „Corfaren“: at den skal have Lov til at fortsætte Næringsveien med at angribe og udstjelde lige saa meget den vil, men understaaer den sig at rose, da skal den møde engang ved Leilighed dette korte Gjenmæle: maa jeg bede, at jeg bliver udstjeldt, det er for galt at opleve den Dødt at blive uddeliggjort af „Corfaren“. Uleiligheden vil ikke være stor, som skulde man nu læse „Corfaren“, for at see efter, om man blev rost. Ingenlunde. Det vil vel sjeldnere skee, og bliver man tilfældigvis uvidende derom, er Ulykken heller ikke saa stor, at man ikke tager til Gjenmæle. Desuden tvivler jeg ikke paa, at Politisynet, Hr. Justitseraad Reiersen, som jo dog skal have den Uleilighed at læse Bladet igjennem, hvis man bad ham derom, vil gjøre En den Tjeneste, blot med et Par Ord at underrette En om, at man var bleven rost. Svaret, der skal gives, er ganske kort, og jeg har jo fremsat en Formel, man passende kunde bruge. Varianterne ville være paa sidste Sted, hvor der efter Omstændighederne i den factiske Sandheds Medfør maatte staae, istedetfor uddeliggjort: rost, anerkjendt, beundret, nævnt med Udmærkelse, anbefalet, indkaldt, anvist Gæstpladsen osv.

Frater Taciturnus.

Fædrelandet.

9de Harg. Mandagen den 21. Juli 1848. Nr. 188.

Udgivere: J. N. Gjedvad og C. Fleng; ansvarlig: C. Fleng.

Reulætor.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

I.

Tanken om det at være Skuespillerinde, det vil da sige af Rang, vækker vistnok hos de fleste strax Høresillingen om et saa fortryllende og glimrende Vilkaar i Livet, at derover som oftest ganske glemmes Tornene: de utrolig mange Trivialiteter, al den Uvilighed eller dog den Misforstand just i de afgjørende Dieblif, mod hvilke en Skuespillerinde kan have at kæmpe.

Lad os tænke os Hørbildet saa gunstigt som muligt; lad os tænke en Skuespillerinde, der er i Besiddelse af Alt hvad der forbedres, for ubetinget at være rangerende; lad os tænke, at hun vinder Beundringens Anerkjendelse, og at hun (hvad uwaatrivseligt er et stort Held) er heldig nok til ikke at blive Maalet for et eller andet hadefuldt Menneskes Hørfølgelse: saa lever hun da hen Aar efter Aar den misundte, den lykkelige Gjenstand for en stadig vedvarende, anerkjendende Beundring. Det synes saa herligt, det seer ud som var det Noget; men naar man seer nøiere til og seer i hvilken Montfort denne anerkjendende Beundring udredes, seer hvilket fattigt Indbegreb af lurrede Trivialiteter, der i Theaterkritikens Verden constituerer Hønden ad usus publicos (og det er jo af dette Hønd at hin stadig anerkjendende Beundring ordenligvis udredes), saa turde det vel være muligt, at selv dette det heldigste Vilkaar for en Skuespillerinde er tarveligt og fattigt nok. — Er det saa som man siger, at det kongelige Theaters Garderobe skal være meget kostbar og værdifuld, saa er det vist: Bladkritikens Garderobe er radsom lurvet.

Videre. Den beundrede Kunstnerinde lever da hen Aar efter

Mar. Som man i borgerlige Husboldninger noiagtigt veed forud, hvad man hver Dag skal have til Middag, saaledes veed hun noiagtigt forud Saisonens Accidenser. 2 à 3 Gange om Ugen bliver hun roft og beundret, indkaldt med Udmærkelse; allerede i Lobet af det første Hjerdingaar vil hun mere end een Gang have gjennemgaaet Bladkritikens Indbegreb af Talemaader og — Vendinger, som de med særligt Eftertryk kunne kaldes, thi de vende i etvæk tilbage. 1 à 2 Gange, i gode Maringer 3 Gange, vil hun blive besunget af et eller andet forulykket Subject eller en vordende Digter; hendes Portrait bliver malet til hver Konstudfjilling; hun bliver litbegravberet, og er Lykken hende meget gunstig anbringes hendes Portrait endog paa Lommeørklæder og Hattepulle. Og hun, der som Kvinde er om over sit Navn — som en Kvinde, hun veed, at hendes Navn er paa Alles Læber, selv naar de tørre sig om Munden med Lommeørklædet, hun veed, at hun er Gjenstand for Alles beundrende Dmtale, ogsaa deres, som ere i yderste Vaande for at faae Noget at snakke om. Saaledes lever hun hen Mar efter Mar. Det synes saa herligt, det seer ud som det var Noget, men forsaavidt hun skulde i ædlere Forstand leve af denne Beundringens kostelige Næring, hente Opmuntring fra den, styrkes og opflammes ved den til ny og ny Anstrængelse, forsaavidt dog selv det mest udmærkede Talent, og især da en Kvinde, i en svagere Time kan see sig mismodigt om efter en Uttring af virkelig Paastjonnelse; saa vil hun, hvad hun naturlignvis selv ofte har sandet, i et saadant Dieblisk ret føle, hvor tomt alt Dette er, og hvor uretsfærdigt, at misunde hende denne byrdefulde Herlighed.

Imidlertid gaaer der da Mar hen, dog i disse Nysgjerrighedens og Utaalmodighedens Tider ikke mange, saa kommer allerede Snakken i Bevægelse om, at hun nu begynder at blive ældre, og saa — ja, vi leve jo rigtignok i christelige Stater, men som man ofte nok seer Exempler paa æsthetisk Bestialitet, saa er det ogsaa langt fra at den kanibaliske Lyst med Menneſte-Ofrringer er gaaet af Brug i Christenbeden. Den samme inderlige Gadhed, der nasbrudt til hendes Pris slog paa Trivialitetens store Tromme og ærede hende yndeligen paa Bækkener, den samme Gadhed bliver nu Kjød af den forgydede Konſtnerinde, den vil have hende

hørt, vil ikke see hende mere, hun maa takke Gud til, om den ikke vil have hende slaaet ihjel; den samme Næthed faaer sig en ny 16 Mars Afgud, og til Gæde for hende skal den forhenværende Afgud sole Trivialitetens bele Uuaade — thi det er den store Vanfærlighed, som er forbunden med at være Afgud, at det næsten er utænkeligt at man fra denne Ansættelse kan faae Afsted i Naade. Eller indtræder dette Tilfælde ikke, og ikke saa grelt som her er fremsat, saa skeer der stundom noget Andet, som synes meget bedre, men i Grunden er lige saa slemt. Trivialiteten er da ved Tillobet fra Hertiden i saa god Nart med Beundringen, at den forgydede endnu en tidlang, efter at hun, som det heder, er bleven ældre, faaer Lov at gaae for Slutnings-Hastigheden. Tilspindelende er der ingen forandring foregaaet i Trivialitetens Udtryk om den forgydede Kunstnerinde; dog synes man at ane en vis Høflichkeit, som forraader, at den lovprijsende Respektens saa smaat indbilder sig, at have den Høflichkeit af Kunstnerinden, at han galant vedbliver at sige det samme. Men det at være galant mod en Kunstnerinde er netop den højeste Grad af Ufølsomhed, en klæbrig Nærvished og den modbydeligste Art Baatrængenhed. Enhver, der er Noget og væsentligen er Noget, har eo ipso en Høflichkeit paa nøiagtigt at blive anerkjendt for dette Bestemte, for hverken mere eller mindre. — Er det saaledes, som der jo siges, at Theatret er en Helligdom: Profanationen er i det mindste ikke langt borte. Hvor byrdefuldt og pinligt, i det 16de Aar at maatte taale gamle skaldede eller halvsjantede Recensenters hykkelske Anæfsal og Kjærlighedserklæringer i Skikkelse af Konstkritik, hvor bittert i en senere Tid at maatte doie Galanteriets Kræfthed!

Men hvoraf nu dette Umenneskelige, som dog affædtkommer saa megen Uvillighed ja Grusomhed mod de til Konstens Tjeneste indviede Dvinder, hvoraf, uden deraf, at æstetisk Dannelse er saa sjelden blandt Menneskene. De fleste Menneskers Konstkritik i Forhold til det Drindelige har væsentligen Kategori og Tankegang tilfælles med enhver Slagtersvend, Garderofficier, Handels-Commis, der taler begejstret om en forbandet nydelig og satans raff Lov paa 18 Aar. Disse 18 Aar, denne forbandede Nydelighed og denne Satans Raffhed, det er Konstkritiken — og tillige dens Be-

stialetet. Derimod, der hvor, æsthetisk seet, Interessens ret egenlige begynder, der hvor det Indre bliver lykkelig og med intensiv Betvøning aabenbar i Metamorphosen: der falde Menneskenes Mængde fra. Vedbliver man at beundre, saa mener man, at være galant, eller at være staaensom; thi naar hun blot er 30 Aar gammel, saa er hun i Grunden perdue!

Det var virkelig at onske, især for Menneskenes egen Skyld, for at de ikke skulle være udelukkede eller udelukke sig selv fra de betydningsfuldeste Nydelser, om man kunde faae denne Jordens tilgavnens udryddet. Og en Jordem er det virkelig, ja en bestialsk Jordem; thi det er ikke saa, at en Kvinde bliver Skuespillerinde i sit 18de Aar, hun bliver det snarere i sit 30te, eller senere, hvis hun bliver det, thi denne Spillen Comedie i det 18de Aar er, æsthetisk seet, af tvivlsom Art. Det er saa langt fra at være Galanteri at begynde sin Beundring med Udviklingens anden Gang, at det Modsatte let er Lesleri: at beundre en lille Tomsfru paa 16 Aar.

troer ikke ret paa, at en væsentlig dannet Æsthetiker kunde overtale sig til at gjøre en Skuespillerinde paa 16 Aar til Gjenstand for en Kritik, især hvis hun var meget smuk osv.; han vilde uvaatvileligt perherrescere denne Tvetydighed. Det er sandt, det vil ofte hændes, at den, der har gjort Jurore som 18 Aars Pige, ikke trænger igjennem. Saaer saa at være; men saa har hun heller ikke væsentligen været Skuespillerinde, saa har hun gjort Jurore paa Scenen aldeles i samme Tilstand, som naar en ung Pige gjør Jurore een Vinter eller to i det Venstabelige. Derimod er det ogsaa sandt, at naar det lykkes med Metamorphosen, da kan der ikke være Tale om Galanteri; thi da først og da just er Beundringen, æsthetisk forstået, for Alvor i sin Art.

See, der gjøres jo naturligvis meget ved Theatret for at sikre Skuespillerindernes Fremtid: jeg troer, at det ogsaa vilde være meget gavnligt, om man fik denne aldeles væsthetiske Overtro paa de 18 Aar ret udryddet, og fik det gjort ret indlysende, at den betydningsfulde Afgjørelse indtræder langt senere — ogsaa dette vilde jo være til Betryggelse for Skuespillerindernes Fremtid. Og Eagen selv har ikke blot æsthetisk, men ogsaa i høj Grad psykologisk Interesse, saa det forundrer mig, den ikke oftere gjøres til Gjenstand for Overveelse. Det Interessante er,

ved Hjælp af det Pindbelegge rent ætbetiſt at kunne beregne Metamorphoſen, eller dog at kunne forklare den, naar den er indtraadt.

En lille Artikel i et Blad er imidlertid ikke det Sted, der egnest ſig ſer en udførligere Underſøgelse, ſom gjennemgaaer flere Tilfælde. Her vil jeg derfor blot forſøge rent pindbeleggiſt og ætbetiſt at ſildre een Metamorphoſe, viſnet en vanſkelig, men juſt derfor ogſaa en itjon og betydningsfuld. Jo mere der nemlig har været givet og jo mere der alſaa har været ind'at paa forſte Udtræk, deſte vanſkeligere er det at ſaae et nyt Udtræk, og jo mere et dog i Grunden nætbetiſt Publicum foragdene og ſtoiende har været ovmærkiomt paa det forſte, deſte lettere forvandles dette ſamme Publicum til en ængſtelig, miſtænkiem eller endog tvær Medſtand med Metamorphoſen. En Skuevillerinde, der aldrig har haft det Held at være i afgjort Beſiddelse af det, der i ſaa hei Grad ſængſler og forrvoller de nætbetiſke Tilſkuere, kan maaſkee, ſom Bederlag derfor, have Held til i al Stilbed at gjøre ſin Metamorphoſe. Dogſaa dette er itjent, og netov at det gaer ſaa ſtulle af, men det er ogſaa lettere, juſt fordi den Metamorphoſen forberedende itulle forvandling ikke eitertræbes af Nyſgjerrighed og ikke forrværes af Miſforſtand, men er unddraget Publicums Indſald og Nykker. Ibi Publicum er underligt: naar Tiden i Lobet af 10 Aar f. Gy. har taget ſig den forbed at gjøre dets erklærede Yndling — 10 Aar ældre: ſaa bliver Publicum vred — paa Yndlingen.

Fædrelandet.

9de Harg. Tirsdagen den 25. Juli 1848. Nr. 189.

Udgivere: S. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Scuilleten.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

II.

Jeg tænker mig altsaa en Skuespillerinde i hendes første Begyndelse, i hendes tidlige Ungdoms første Lykke, i det Dieblik, da hun første Gang viste sig og første Gang gjorde glimrende Lykke. Dette kan jeg æsthetisk rigtigst her tale om og have Glæde af at tale om, thi denne Undersøgelse er ideel, bestæftiger sig ikke med en virkelig Skuespillerinde paa 16 Aar, der lever samtidigt. Og saa af en anden Grund er det her æsthetisk i sin Orden at skildre en saadan første Ungdom; thi da Undersøgelsens egenlige Gjenstand er Metamorphosen, saa er jeg end ikke i Afhandlingens Tanke samtidig med hin Ungdommelighed. Skildringen af det Første er for at lægge til Rette, er poetisk og filosofisk en Grundring, aldeles uden Beemod; der døales ikke ved det Første, tværtimod, der hastes snarere bort derfra, som man altid haster til det Hviere, og Forfatteren er jo æsthetisk overbevist om, at Metamorphosen er det Hvieste.

Hun debuterer da i hendes 17de Aar. Hun er i Besiddelse af — ja, hvad det er hun er i Besiddelse af er meget vanskeligt at bestemme, just fordi det er et ubestemmeligt Noget, som dog almægtigt gjør sig gjældende, ubetinget lystres. Det vrantneste, det kedsemmeligste Mennekte, det hjælper ham ikke at han forhærder sig, han maa lystre; en Mathematiker, det hjælper ham ikke, at han sætter sig paa Bagbenene og siger, hvad beviser saa det: han maa lystre, han er i Grunden overbevist: ergo er hun i Besiddelse af — ja, hvad det er hun er i Besiddelse af er meget vanskeligt at bestemme, just fordi det er et ubestemmeligt

Noget. Forunderligt. Ellers pleier man dog at kunne noiagtigt angive hvad et Menneſte er i Beſiddelse af, og naar man ſaa kan det, ſaa kan man igjen noiagtigt ſee, hvor langt han kommer med det — han er i Beſiddelse af. Og dermed, en ung Skueſpillerinde, der er i Beſiddelse af denne ubestemmelige Beſiddelse, hun forarmer ligeſom i et Nu alle Giendomsbeſiddere!

Denne ubestemmelige Beſiddelse er, for dog lidt nærmere at beſtemme den: Lykke; hun er i Beſiddelse af Lykke. Lykke betyder ikke her, at hun er ſaa heldig at have gode Venner og anſelige Conneriener, eller ſaa heldig at være bleven antagen ved Theatret paa ſerdelaagtigt Vilkaar, eller ſaa heldig, at Directoren og Recenſenterne intereſſere ſig for hende; nei Lykke betyder her, hvad Cæſar talte med Skipperen om, da han ſagde til ham: Du fører Cæſar — og hans Lykke. Ja, derſom det ikke var at udfordre Lykken, da kunde hun dumdriftigt være hver Aften, hun spiller, at lade ſætte paa Placaten: *Ifr. R. R.* og hendes Lykke — i den Grad er hun i Beſiddelse af Lykken. Hun har ikke Lykken med ſig, og allerede dette er da ſaare meget, at denne almægtige Magt behager at give en ung Pige Geleide; nei Lykken ſelv ſtaaer paa Pinde for hende. Og forſaaavidt hun ikke ſkal ſiges at være i Beſiddelse af Lykken, maatte det da være fordi hun er ſom bejat af Lykken — i den Grad følger den hende, hvor hun gaaer og ſtaaer, i Alt hvad hun foretager ſig, i den mindſte Berøgelſe med Haanden, i ethvert Bink af Diet, i ethvert Raſt med Hovedet, i ethvert Sving af Skikkelsen, i Gangen, i Stemmen, i Mimiken, kort Lykken følger hende ſaaledes, at den ikke i et Secund tillader den konſtforſtandige Kritiker at ſee, hvad hun vilde formaae uden Lykken, om han end allerede er æſthetiſt opmærkſom paa, hvorvidt det Bedſte af alt Dette dog ikke i en ganſke anden Forſtand tilhører hende.

Hendes ubestemmelige Beſiddelse betyder videre, for dog at beſtemme den lidt nærmere: Ungdommelighed. Dette betyder ikke det Statiſtiſke, at hun accurat i Mandags otte Dage fyldte det 16de Aar, ei heller, at hun er en ung Pige, der paa Grund af Skjonbed og andet ſaadant paasjende præſenteres til Skue og forſaaavidt upaasjende kaldes en Skueſpillerinde; nei, hendes Ungdommelighed er igjen en ubestemmelig Nigdem. Forſt og

fremmest er den Livlighedens Epil af Kræfter, hvad man ogsaa kunde kalde Ungdommelighedens livsfriske, righoldige Uro, hvad man altid og uvilkaarligt taler med Jorfkjærlighed om, som naar det siges, at det lykkelige begavede Barn er Uroen i Familien. Uro, naar derved forstaaes 'Gudelighedens Spektakel, kan man snart faae nok af, men Uro i prægnant Forstand, Uendelighedens Uro, den glade, livsfriske Oprindelighed, der fornygende, forfriskende, helbredende rører Vandet, er en stor Sjældenhed, og i denne Forstand er hun Uroen. Dog denne Uro betyder igjen Noget, og noget meget Stort, den betyder en væsenlig Genialitets første Bælgelighed. Og denne Uro betyder intet Tilfældigt, den betyder ikke, at hun ikke kan staae stille, tværtimod, den betyder, at selv naar hun staaer stille aner man denne Uro derinde vel at mærke i No. Den betyder ikke, at hun kommer lobende ind paa Scenen, tværtimod den betyder, at blot hun bevæger sig, aner man Uendelighedens Jart. Den betyder ikke, at hun taler saa hurtigt, at man ikke kan følge hende, den betyder tværtimod, at, naar hun taler ganske langsomt, fernermer man Buxtet og Beaaandelsen. Denne Uro betyder En ikke, at hun snart maa blive træet, lige det Medsatte, den aabenbarer en elementarisk Utrættelighed, som Bindens, som Naturlvden; den aabenbarer, at Skjælmeriet er uudtømmelig rigt, at det bestandig kun ferraader, at hun eier meget mere; den aabenbarer, at hendes Coquetteri (og aldeles uden Coquetteri er en saadan Skikkelse utænkkelig) ikke er Andet end et lykkeligt, ustyldigt Sind's glade, seierrige Bevidsthed om sin ubestrikelige Lykke. Dette er derfor egentligen ikke Coquetteri, men er dog et Incitament mere for Tilskueren; det betrygger nemlig Tilferladeligheden af det Hele, og betrygger Overgivenheden med absolut Eiferbed.

Man skulde troe, at Tilferladelighed paa den ene Side, og paa den anden Side Skjælmeri, Livlighed, Lykke, Ungdommelighed vare aldeles uensartede Bestemmelser, som slet ikke hørte sammen. Dog er dette langt fra saa, de høre just absolut sammen. Derjom Skjælmeri og Livlighed ikke ubetinget er betrygget ved en absolut Tilferladelighed, at her er nok, nok for hende, nok for en halv Eues Andre: saa er det eo ipso uheldigt og Rydelsen væsenligen borte. Uadskilligheden kan man ogsaa kjende derpaa,

at der ganske consequent ligger et til Skjalmeri Svarende i at sætte Skjalmeri og Tilforladelighed sammen, som naar en ældre, men dog endnu livlig Mand med hele Hørfjærligheden ser en skjælmst ung Pige sige: det er min Sandten en tilforladelig lille Jemfru; han siger ikke, at hun er skjælmst, men at hun er tilforladelig, og dog siger han just derved at hun er skjælmst, og dette er ikke hans Opfindelse, men hun ligesom afsnoder ham dette Udsagn ved Skjalmeriet.

Man skulde troe, at Overgiveness paa den ene Side, og absolut sikker Betruggelse paa den anden Side vare uensartede Bestemmelser, som slet ikke hore sammen, eller som kun Skedderagtighed kunde falde paa at sætte sammen; og dog ere de just uadskillelige, og det Dialektiske Opfinder af denne Sammensætning. Det gjælder om Alt, hvad der er Naturbestemmelse og som saadant et Enkelt, et Usammenfat, at det maa være absolut sikkert. I hvad der er sammenfat kan der bedre sarnes Noget, men hvad der er Enkelt, er Umiddelbarhed maa være absolut, eller, hvilket er det Samme, naar det er, er det absolut. Lidt Overgiveness er eo ipso at forskafe som noget Ufsjont. Den rette Overgiveness virker derfor, netop ved den absolute sikre Betruggelse, først og fremmest beroligende paa Tilskueren, hvad dog maaskee undgaaer de Høstes Opmærksomhed, der mene, at Overgiveness virker pirrende, hvilket kun gjælder om den vægte Overgiveness eller om lidt Overgiveness. Lad os tage et Exempel af den umiddelbare Comik, af Lume. Naar man en Aften seer Rosenkilde komme ind paa Scenen, ligesom directe fra Uendeligheden og med dennes Hæft, besat af alle Lunets Mander, naar man strax ved dette første Syn uvilkaarligt siger til sig selv „naa, iasten har han en erdenlig Sterm“: saa føler man sig eo ipso ubeskrivelig beroliget. Man aander ud netop ser ret at staae sig til No; man sætter sig tilrette, som den der agter længe at blive siddende i samme Stilling; man næsten beklager, at man ikke har taget Mad med, thi Bederbæstigheden og Betruggelsen, der overtaler til Beroligelse, er saa ster, at man glemmer, at der kun er Tale om en Time i Theatret. Medens man leer og leer, og i al Stilhed jubler med i Lunets Overgiveness, føler man sig bestandig beroliget, ubeskrivelig overtalt og ligesom

dyset ved den absolute Betryggelse, fordi hans Lune gjør det Indtryk paa En: dette kan blive ved saa længe det skal være. Og derimod, dersom en umiddelbar Comiker ikke først og fremmest absolut beroliger, dersom der blot bliver en lille Smule Angst i Tilskueren, om hvorvidt hans Lune vil strække til: saa er Andelsen væsentligen tabt. Man taler ellers om, at en Comiker maa kunne faae Tilskuerne til at lee, rigtigere siger man maastee: han maa først og fremmest kunne absolut berolige, saa kommer det af sig selv med Latteren; thi den rette Latter, denne Latter ret af Hjertens Grund, den bryder ikke frem ved en Pirring, men netop af en Beroligelse. Saaledes ogsaa med Overgivenhed: den maa først og fremmest berolige ved absolut Betryggelse, det vil sige, er den i Sandhed tilstede i en Skuespillerinde, saa virker den først absolut beroligende. Det er i denne Beroligelse, overtalt ved den absolute Betryggelse og Bederhæftighed, at Tilskueren igjen overgiver sig — i Overgivenheden. See, her er det atter: Overgivenhed og Bederhæftighed synes en underlig Sammensætning, at sige om Overgivenhed at den er vederhæftig en underlig Tale; og dog er det correct, og kun et nyt Udtryk for Skjalmeri, thi den vederhæftige Overgivenhed er just Skjalmeri.

Hendes ubestemmelige Besiddelse betyder videre, for dog lidt nærmere at bestemme den: Sjælsfuldhed, at hun i umiddelbar Videnskabs Stemning er samstemmende med Idee og Tanke; at hendes endnu ureflecterede Inderlighed er væsentligen i Paagt med Idealiteten; at enhver en Tankes eller Idees Berøring slaaer an, og giver fuldtenig Gjenklang; at hun er en oprindelig, specifik Medtagelighed. Saaledes forholder hun sig i Sjælsfuldhed til Forfatterens Ord; men til sig selv forholder hun sig i det Mere, der ret egenligen maa kaldes Klang i Forhold til Replikken, og Samklangen i Forholdet til hele Skikkelsen. Hun tager ikke blot Forfatteren Ordet rigtigt af Munden, men hun giver ham det saaledes igjen, at det i Skjalmeriets Medlyden, i Enildets Medviden om sig selv er som sagde hun tillige: kan Du gjøre mig det efter.

Hendes ubestemmelige Besiddelse betyder endeligen: at hun er i den rette Rapport til den sceniske Spænding. Enhver Spænding kan, dette er det Dialektiskes egen Dialektif,

virke paa en dobbelt Maade; den kan gjøre Anstrængelsen aabenbar, men den kan ogsaa gjøre det Modsatte, den kan skjule Anstrængelsen, og ikke blot skjule den, men bestandigt omsætte den i, forvandle og forklare den til Letthed. Letheden grunder da usynligt i Spændingens Anstrængelse, men denne sees ikke, den aues end ikke, kun Letheden aabenbares. En Tynge kan tynge Noget ned, men den kan ogsaa omvendt skjule, at den tynger og udtrykke Tyngheden ved det Modsatte, ved at høre Noget i Beiret. I daglig Tale taler man om at gjøre sig let ved at afskaffe Byrder, og denne Betragtning ligger til Grund for alle trivielle Livsauskuelser. I høiere, i poetisk og filosofisk Gjerstand, gjælder det Modsatte: man bliver let ved Hjælp af — Tynge, man svinger sig høit og frit ved Hjælp af — et Tryk. Himmellegemerne svæve saaledes ved Hjælp af en stor Tynge; Flugten flyver ved Hjælp af en stor Tynge; Troens lette Eræven er ved Hjælp af en uhyre Tynge; Haabets høieste Sving er just ved Hjælp af Trængsel og Gjenvordighedens Tryk. Men den sceniske Illusion og Bægten af Alles Dine er en uhyre Tynge, der lægges paa et Menneste; hvor derfor den lykkelige Rapport mangler, der vil end ikke Routine i nek saa høi Grad ganske kunne skjule Byrdens Tynge, men hvor den lykkelige Rapport er, der forvandler Bægten af Byrden sig i etvæk til Letthed. Saaledes med den unge Skuespillerinde, i Scenens Spænding er hun i sit Element, just der er hun let som Flugten, netop Bægten giver hende Letthed, og Trykket giver det høie Sving. Der er ikke Spor af Angst; mellem Couliøserne er hun maaskee angst, men paa Scenen er hun lykkelig og let som Flugten, der har faaet sin Frihed, thi nu først, i Trykket, er hun fri og har faaet Friheden. Hvad der hjemme paa Studereværelset, hvad der mellem Couliøserne viser sig som Angst, er ikke Afmagt, men lige det Modsatte, er Elasticitet, som ængster hende, just fordi hun ingen Tynge har paa; i den theatricalke Spænding forklarer denne Angst sig absolut lykkeligt som Potensiation. Det er overhovedet en meget borneret Betragtning, at en Kunstner eller Kunstnerinde ikke maa være angst, og fremfor Alt et maadeligt Kjende paa den store Kunstner, at han ikke er angst. Netop jo flere Kræfter han har, desto større er hans Angst, saa længe han er

udenfor den Svænding, der usiagtigt svarer til hans Kræfter. Dersom man tænkte sig den Naturkraft, der bærer Himmellegemeerne, i en Personification udenfor sin Opgave, ventende paa at skulle overtage den: saa vilde den sidde i Dødens Angst, og først i det Dieblif, den fik Byrden paa, vilde den være sorgløs og let. Derfor er det een af de største Qvaler for et Menneske, at have en for stor Elasticitet i Forhold til den lille Verdens Svænding, i hvilken han lever, en saadan Ulykkelig kommer aldrig til at føle sig ganske fri, netop fordi han ikke kan faae Tyngde nok paa sig. Sagen er kun, at Angsten slaaer absolut rigtig til, at den i Forhold til den sceniske Kunstner bestandig er udenfor Scenen, aldrig paa Scenen, hvilket just pleier at hænde den, der ikke er angest udenfor.

Hendes bestemmelige Besiddelse er naturligvis let at angive. Hun har ikke blot naturlig Indse, men hun har tillige Skole, hun har som tjenende Moment det Meste af hvad en Dandsferinde sætter Alt ind paa. Hendes Diction er correct, usiagtig, hendes Stemme ikke misbrugt, men dannet, uden Skrig, uden Hiatus slutter den sig helt og bestemt om Ordet, som hun ikke beholder hos sig eller for sig selv, men heller ikke ufrit giver fra sig, hun articulerer voverligt, selv naar hun hvisker; hun veed at bruge Stemmen, og fremfor Alt, hvad der saa lykkeligt svarer til hendes Forudsætninger, at bruge den i den ubetydelige, den let henkastede, converserende Replik's Svinkleaerinder.

Saa debuterer hun da i sit 17de Aar. Hendes Optraeden er naturligvis en Triumph; og i samme Dieblif forvandler hendes Tilværelse sig til et National-Anliggende. Som Regimentets Datter ansees af hele Regimentet for Datter, saaledes bliver hun Nationens Datter. Det blotte første Syn af hende er tilstrækkeligt til at forviise Gubner om, at en saadan sjelden lykkelig quindelig Begavethed vanskeligt findes i meer end eet Exemplar i hver Generation. Det bliver altsaa en National-Pligt at beundre, et fælles Anliggende at omfredre denne sjeldne Plante, af, og om det just ikke kan kaldes en Pligt, saa bliver det dog en Selvfølge af den menneskelige Evagthed, at det bliver en Nysgjerrighedens Interesse at see, hvor længe hun nu kan holde sig. Ja, den menneskelige Glæde over det Sjeldne er besynderlig, næsten i

Glædens første og højeste Diebstul begynder Nødgjerrighedens Zniq-
 mord. Dette er nemlig ikke Misundelse, langtsira, det er en Slags
 Jersjyppethed hos Beundringen, der saa at sige brykker ved ud
 eller ind for Jubel, indtil den ganske rigtigt bitter paa, strax i
 det første Aar at udvikle denne dræbende Spænding, der af pure
 Beundring næsten mistroisk beundrer.

For end engang at minde om, hvad der oftere er bleven
 fremsat: hvis der levede en væsentlig Usthetiker samtidig og han
 opfordredes til at forsøge kritisk at vurdere denne Skuespillerinde
 eller en Præstation af hende, saa vilde han vistnok sige: nei, hen-
 des Tid er endnu ikke egentligen kommen.

Fædrelandet.

9de Aarg. Onsdagen den 26. Juli 1848. Nr. 190.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Bloug; ansvarlig: C. Bloug.

Reuilleten.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

III.

Der er gaaet 14 Aar, hun er i sit 31te. Igjennem disse ikke saa Aar har hun været en Gjenstand for hin stadigt beundrende Anerkjendelse. Lad mig antyde denne Tidens Forsvinden ved at benytte dette Mellemrum til nogle Betragtninger. Thi lad os ikke bedrage ved Tilsyneladelsens løse Overslag over Accidensernes Totalsum og derved ledes til ubilligen at misunde hende Beundringen, lad os hellere betænke, hvor megen Klodderagtighed der blander sig i denne trivielle Anerkjendelses stadige Overhalingen; og fremfor Alt lad os ikke glemme, hvad det vil sige og betyde, at det dog egenligen i disse 14 Aar er blevet de Samtidige en Bane at beundre hende, lad os, hvis vi ville regne rigtigt, ikke, ubilligt mod hende, glemme at subtrahere dette fra Beundringens formentlige Herlighed. O, hvor sjeldent er der vel fundet et Menneske, end sige en Samtid, der ikke gav efter i Vanens Svig, saa selv om Udtrykket ikke forandrede, dette uforandrede Udtryk dog ved Vanen blev noget Andet, saa dette ordrette Samme dog nu lod saa svagt, saa mekanisk, saa ubetonet, skjøndt der sagdes det samme. O, der tales i Verden meget om Forsørere og Forsørelser: men hvor Mange ere vel de, som ikke ved Vanen bedrages af dem selv, saa de synes uforandrede, men dog ere som udtærede i det indvortes Menneske; saa de vel elske de samme Mennesker, elske dem, men saa mat, saa fattigt; saa de vel bruge de samme omme Udtryk, men saa svagt, saa kraftløst, saa affjælet. Dersom en Konge vilde besøge en ringe Familie — ja, den vilde føle sig udmærket, stolt, næsten overvældet af sin Lykke;

men dersom Majestæten vilde vedblive hver Dag at besøge den samme Familie, hver længe skulde det vel vare, inden Kongen næsten maatte gjøre Anstrængelser for dog at skaffe det lidt Betydning, at han besøgte Familien, der dog uforandret, af Bane vedblev at sige: vi takke for den store Gæ. Af alle Sorbister er Tiden den farligste, af alle farlige Sorbister er Banen den underfundigste. At man lidt efter lidt forandres i Mærene er allerede vanskeligt nok at blive opmærksom paa; men Banens Evig er, at man er den uforandrede Samme, at man siger det uforandrede Samme, og dog er saa forandret, og dog siger det saa forandret.

Netop derfor have alle Sandhedens i Sandhed unyttige det er uegennyttige Tjenere, hvis Liv er idel Kamp med Tilværelsens Sorbister, hvis Betyrning ikke er, hvorledes man selv bedst kan komme deraf, men hvorledes man sandest kan tjene Sandheden og i Sandhed gærne Menneskene: de have vidst Bæst om at benytte Sandsebedragene — for at prøve Menneskene. Naar saaledes en udmærket Mand lever meget skjult, naar han kun sjeldent viser sig, da forvænes Menneskene ikke ved at see ham. Derimod udvikler der sig et pyperligt, et, si placet, hensigtsmæssigt Sandsebedrag: at denne Udmærkede maa være noget ganske Overordenligt, og hvorfor, er det fordi man veed at vurdere hans pyperlige Egenskaber; af nei, — fordi man seer ham saa sjeldent, at dette sjeldne Syn frembringer en phantastisk Virkning. At dette lader sig gjøre, er en gammel Erfaring; Metoden, mesterlig udtrykt af Shakesveare i Henrik den 4des Tiltale til Prinds Henrik, er med Held benyttet af en talrig Skare af Konger og Keisere og Geistlige og Jesuiter og Diplomater og klogtige Hvereder o. s. v., iblandt hvilke der vistnok vare mange færrinlige, adskillige som ogsaa vilde tjene Sandheden, men alle vare de dog enige i at ville virke ved Hjælp af et Sandsebedrag, hvad enten det nu var blot for selv at profitere deraf ved at fiske sig Mængdens stupor, eller de fremt maaskee ogsaa klogtigt mente, at skaffe Sandheden en almindeligere Udbredelse ved Hjælp af — et Sandsebedrag. De ubetinget uegennyttige Sandhedens Tjenere have derimod altid haft for Skik at færdes meget mellem Menneskene, de have aldrig leget Skjul med Mængden,

for saa igjen at lege Forundringslegen, naar de den sjeldne Gang viste sig som Forundringens studsende Gjenstand, de have tværtimod altid vist sig ret egenligen i daglige Klæder, levet med den menige Mand, talt paa Gader og Stræder, givende Afkald paa al Museelse — thi naar Mængden seer en Mand hver Dag, saa tænker Mængden som saa: ikke Andet. Ak ja, „mundus vult decipi“, men de uegennyttige Sandhedens Vidner have aldrig villet entrere paa dette Sandsebedrag, de have aldrig villet være halvt med Mængden om det Næste: „decipiatur ergo“, de have tværtimod bedraget ved det Modsatte, det er, de have dømt Berden ved at synes ubetydelige.

Derfom en Forfatter, som hverken har et betydeligt Fond af Ideer, ei heller er meget flittig, engang i Ny og Næ udgiver en pyntelig Gramens-Ekriverbog, der er særdeles nitid og med mange rene Blade elegant udstyret: saa seer Mængden med Forundring og Beundring dette pyntelige Phænomen; den tænker, har han været saa længe om at skrive den, og staaer der saa lidt paa Eiden, saa maa det være noget Overordenligt. Derfom derimod en rigboldig Forfatter, der har Andet at tænke paa end paa Pyntelighed, og paa at profitere af et Sandsebedrag, anstrængende sig med større og større Glid, seer sig istand til at kunne arbejde med en usædvanlig Hurtighed, saa bliver Mængden vant dertil, og tænker: det maa være Tadst. Thi om Noget er udarbejdet eller ikke, kan Mængden naturligvis ikke bedømme, den holder sig til — Sandsebedraget. Derfom en Præst, som f. Ex. den forovrigt saa høitbegavede afdøde Hofprædikant i Berlin, Theresim, kun prædiker hver ottende Søndag eller vel endog kun hver tolvte, men da ogsaa i Majestæternes og det hele kongelige Husets allerhøieste og høieste Nærværelse: saa udvikler der sig snart et Sandsebedrag i Forhold til en saadan Oberhofprædikant. Han bliver — ja, i Sandhed bliver han naturligvis hvad han i Sandhed er: den høitbegavede, men i Mængdens Vane bliver han, seruden at være Oberhofprædikant, tillige Stadsprædikant, eller en stadselig Oberhofprædikant, noget Stadseligt, Noget lig Kongens Guld-Karreet, som man med Forbauselse seer et Par Gange om Aaret. Mængden vil studsje: den vil i sin Visdom tænke saaledes: bruger en saadan Taler 3 Maaneder alene til at

udarbejde en Prædiken og lære den udenad, saa maa den ogsaa være overordentlig. See, Trængselen paa den uvæggjerrigt og længe forventede ottende eller tolvte Søndag var saa stor, at Oberhofprædikanten næsten ikke selv kunde slippe op paa Prædikestolen — havde han kun prædikeret een Gang om Aaret, havde vel Trængselen været saa stor, at han ikke havde kunnet slippe ned igjen, eller at berøbnede Gravere og Politibetjente vare bleve fornødne, for at skaffe den hoiereværdige Oberhofprædikant Indgang og Udgang. Saa stor var Trængselen, og var det hændt, at En havde sat Livet til i Trængselen, saa var Trængselen næste Gang bleven endnu større, thi ikke blot i Forhold til Sandheden, men ogsaa i Forhold til Uvæggjerrigheden, gjælder det: „*sanguis martyrum est semen ecclesiae*”.

· Og nu en Skuespillerinde, der gjennem 14 Aar har været en stadig Gjenstand for Beundring. Man har jo nu saa ofte seet hende og søret paa den Beundring; man veed jo, at hun bliver i Landet — thi er hun en af dem, der reise i Europa, saa kan hun dog have sit Haab til Sandsbedragets Assistance; man veed jo, hun maa blive her i Byen, thi i Danmark er der kun een By og eet Theater; man veed jo, hun maa spille, da hun er engageret; Mangen er, trods sin Beundring, dog maaskee uforstaaet nok til at være vidende om, at hun maa spille, fordi det er hendes Næringsvei; man veed jo, at man kan faae hende at see, som oftest to Gange om Ugen. Det forstaaer sig, man vedbliver stadigt at beundre; men hver Mange ere vel i en Samtid De, som vide at bevare den Underlighedens og Ekjonesomhedens Narvaagenhed, at de i Beundringens 14de Aar kan see hende med samme Oprindeligbed, med samme Oprindeligbed, som hun bevarer! Nei, Menneskenes Slægt ligner ogsaa i denne Henseende Bornene paa Torvet, at naar de mærke, at de have Noget, kunne faae Lov at beholde det, saa blive de utaknemmelige, om ikke ligesom utaknemmelige, saa dog draste i Beundringens Bane. Mod Ingen ere derfor Menneskene saa utaknemmelige, som mod Gud, netop fordi de have en dvasst Forestilling om, at han kan man da altid have, — af, han kan jo ikke engang ved at døe lade dem se, hvad de tabte. O, menneskelige Beundring,

hver er du idel Jersængelighed, ikke mindst, naar du mener at være stadig!

Der er da ingen Forandring foregaaet i Beundringens og Aerkjendelsens Udtryk, kun i Betoningen; hin det første Indtryks spiritus asper er sagtnet i en forkrænkelig, tilvant Beundrings spagfærdigere Beaaandelse. Skuespillerindens Actier staae usforandrede i den neterede Pris, dog ikke slet saa stive, en snigende, ængstelig, i Grunden velmenende, men dog ved sin Nysgjerrighed forræderisk Reflexion begynder at mumle om, at hun bliver ældre. Ingen vil vedgaae det, og dog siges det, og dog vil Ingen vedgaae at have sagt det. Netop fordi hendes Tilværelse har været et Rational-Anliggende er Forlegenhedens Spænding pinligere. Man mener hende det vel (thi hvad Del Enkeltes Misundelse kan have i en saadan Opinions Tilbliven, ville vi her ikke dvæle ved), man er egentlig vred paa Tiden, at den vil gjøre hende ældre, da man nu engang beqvemt har indrettet sig i den Beundringens Bane, at hun bestandig skulde blive 18 Aar, men dog, dog kan man ikke berolige sig i Forhold til denne Tanke om, at hun bliver ældre. Ingen tænker paa, hvorledes man utaknemmeligt gjør hende Metamorphosen vanskeligere og vanskeligere, hvorledes man utaknemmeligt lønner hende, ved at forvandle Grindringen til en Modstand i det afgjorende Dieblis; — og Ingen tænker paa, at dette Hele turde være Galimathias, som intetsteds har hjemme, mindst i Ushetiken, da just med Metamorphosen hendes Tideregning ret egenligen vil begynde.

Fædrelandet.

9de Aarg. Torøsdagen den 27. Juli 1818. Nr. 191.

Udgivere: J. F. Sjørdvad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

Seuilleten.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

IV.

(Sidste Artikel.)

Utsaa nu til Metamorphosen. Det, der constituerede denne Skuespillerinde, var ikke, hvad man ellers kalder quindelig Ungdommelighed. Saaledes forstaaet er denne Ungdommelighed Aarenes Borte; om Tiden tager nok saa kjærligt, nok saa omhyggeligt, den tager alligevel dette Timelige. Men der var i denne Skuespillerinde en væsentlig Genialitet, som forholdt sig til den Idee: quindelig Ungdommelighed. Dette er en Idee, og en Idee er noget ganske Andet end det Phænomenale selv at være 17 Aar gammel, hvilket jo ogsaa er den mest ideeløse Piges Tilfælde, der bliver 17 Aar gammel. Harde dette Genialitetens Forhold til Ideen ikke været, kunde der ikke være Tale om en Metamorphose; men netop fordi dette er Tilfældet, og Ideen er den, den er, kan Metamorphosen blive den sjældne. Som Naturen ved sin Fremsynethed og ved sin erindrende Tilbageseen, hvad Naturforskerne sjønt have kaldt det Promethiske og det Epimethiske, bevarer Continuerligheden: saaledes maa ogsaa i Mandens Forhold Det, som egenligen skal constituere Metamorphosen, være tilstede fra Begyndelsen, medens det ikke afgjørende tages i Brug eller afgjørende viser sig som dette, førend der er gaaet nogen Tid — dette er just Metamorphosen.

Den, der kun har quindelig Ungdommelighed ligesvem forstaaet, kan ingen Metamorphose faae, thi quindelig Ungdommelighed saaledes forstaaet er ikke dialektisk i sig selv, er kun eet Liv, der ikke ved det Dialektisks Tiltræden kan blive skilt og udfen-

dret, men blot fortæret. Tiden er det Dialektiske, som kommer udenfra, og den fortærer derfor, hurtigt eller langsomt, den udialektiske Ungdommelighed. Men hvor der er eet Liv mere, der vil Tiden, idet den tager Noget af den ligefremme Ungdommelighed, netop gjøre Genialiteten mere aabenbar, og aabenbar i Idealitetens rent æsthetiske Forhold til Ideen. Hun vil naturligvis ikke blive ung igjen i den latterlige Forstand, hvori Slagtersvende og Publicum taler om en satans rask Tos, men kun i Idealitetens Forstand vil hun blive ung og yngre. Hun er nu ret egenlig en Gjenstand for en væsentlig Kritik, nu da hun anden Gang og i anden Potens kommer til at forholde sig til den samme Idee eller nøiagtigere udtrykt, netop fordi det er anden Gang, kommer hun til rent ideelt at forholde sig til Ideen. Sagen er ganske simpel; man kan spørge saaledes: hvilken Indfatning er den væsentlige tilsvarende til en Genialitet, hvis Idee er qvindelig Ungdommelighed. De fleste Mennesker ville desto værre formodentligen svare: det er qvindelig Ungdommelighed eller at være 17 Aar gammel. Men dette er vistnok en Misforstaaelse, som strider mod det Dialektiskes egen Tankegang. Rent ideelt og dialektisk er Fordringen: at Indfatningen, eller det hvori Ideen er, forholder sig til Ideen paa en Afstand fra Ideen. I Forhold til alle Naturbestemmelser gjælder det, at den første Gang er det Høieste, er Culminationen; i Idealitetens Forstand gjælder det, at den anden Gang er det Høieste, thi hvad er Idealitet Andet end just: den anden Gang. Ungdommelighedens Idee som Dyd-gave og det selv at være aldeles ung svare i Idealitetens Forstand ingenslunde correct til hinanden. Forsaavidt æsthetiske Tilfælle ere af den modsatte Mening, da er det fordi de bedrages af et Sandsebedrag, der forvevler Glæden over Jfr. N. N.'s phænomenale Ungdommelighed med Skuespillerindens væsentlige Idealitet. Lad os tage et andet Exempel. Der er en Lyrik, som man maatte kalde Ungdommelighedens Lyrik; ethvert ungt Menneske, der er *erectioris ingenii*, har lidt af den. Men saa er der et ungt Menneske, der qva Yngling har denne Ungdommelighedens Lyrik, og tillige har en Genialitet, hvis Idee er Ungdommelighedens Lyrik: nu spørges, naar vil han præstere sin bedste Lyrik, mon i det 20de Aar? Ingenlunde. Hans bedste Ly-

vil netop komme i en meget ældre Alder, naar Tiden har taget hans Ungdommeligheds lykkelige Tilfældigheder, saa han nu rent ideelt, og derved tillige i dybere Forstand tjenende forholder sig til sin Idee. De, der kun have Sands for hin første Ungdommeligheds lykkelige Tilfældigheder, de mangle æsthetisk Dannelse, og opdage derfor ikke, at dette Lykkelige er det Tilfældige, det Forøgængelige, medens Genialiteten og Forholdet til Ideen er det Evige og Væsentlige.

Den betydeligste Drogave, der er sat en Skuespillerinde, som forholder sig til den Idee: quindelig Ungdommelighed i den mest kristne Potensation, er vistnok Julie i Romeo og Julie. Men virkeligen nogen Æsthetiker vilde falde paa, at en Skuespillerinde paa 17 Aar kunde spille Julie? Man taler rigtignok trompetende om dette hele Svil af Kræfter, dette Jvr, denne Ald og dette meget andet Deelige, men man taler egentligen derom i Galleri-Kategorier, og Eligt strækker ikke til for at bedømme en Opfattelse af Julie. Det, Galleriet vil see, er naturligvis ikke en ideal Præstation, en Idealitetens Gjengivelse: Galleriet vil see Jfr. Julie, en satans nydelig og forbandet rask Tos paa 18 Aar, der leger Julie eller udgiver sig for Julie, medens Galleriet forluster ved den Tanke, at det er Jfr. M. M. Derfor kan Galleriet naturligvis aldrig faae det i sit Hoved, et en Skuespillerinde netop for at gjengive Julie maa væsentligen have en Afstand i Alder fra Julie. Og dog er det saaledes, og hint beundrede Overmaal af Kræfter i det 18de Aar egentligen, æsthetisk, en Misforstaaelse, thi i Idealiteten gjælder det: den bedste Kraft er Bevidstheden og Gjennemsigtigbeden, der veed at disponere over de væsentlige Kræfter, vel at mærke i en Idees Tjeneste. Der gives vistnok Drogaver for en Skuespillerinde, i Forhold til hvilke de 18 Aar ere qvod desideratur: men disse Drogaver ere netop ikke de eminente Drogaver. Det er Drogaver, hvor dette Overmaal af den første Ungdommeligheds Kræfter, skal benyttes som en vudig Veg. Disse Drogaver kan da en saadan Skuespillerinde overtage, og det kan da betragtes som en Skøn, ogsaa betydningsfuld Tidsferd, indtil hun bliver saa meget ældre, at hun med de væsentlige Kræfter kan bære de eminente Drogaver. Alt fremstille en lille Jemfru paa 16 Aar i et fransk

Drama, det vil være den passende Opgave. Men denne flygtige, gækkende Skrøbelighed at løbe med er ogsaa som Intet at regne i Sammenligning med at skulle bære Vægten af Julies intensive Gjælde. Det følger af sig selv, at det vilde være Misforstaaelse, at enhver, der engang kunde fremstille en saadan næsten kun skizzeret Figur, derfor ogsaa med Tiden skulde blive istand til at overtage de eminentे Opgaver. Nei, langt fra. Men just derfor er det det Sjeldne, naar Den, der absolut lykkeligt, bestandigt friskt og forynget dannede sig i de flygtige Bolgepigens lette Skikkelser, naar hun i Tidens Gjælde forklarer sig i den eminentे Hystase.

Metamorphosen vil da blive: en, i eminent Forstand, Tilbagevendende til sit Første. Dette skal nu nærmere belyses ved at vise de dialektiske Bestemmelser i Metamorphosen. Tiden er, som sagt, det Dialektiske, der kommer udenfra, men hun var oprindelig dialektisk i sig selv, netop derfor kan hun gjøre Tiden Modstand, saa dens Dialektik kun gjør det Dialektiske i hende aabenbart — i Metamorphosen.

Tiden har gjort sin Ret gjældende; den har taget Noget af den umiddelbare, den første, den ligefremme, den tilfældige Ungdommelighed. Men derved vil Tiden igjen netop gjøre hendes Genialitet væsensligere aabenbar. Hun har tabt i Galleriets Dine, hun har rundet i Idealitetens Forstand. Galleri-Forvekslingernes Tid er forbi; skal hun spille Julie, kan der ikke mere være Tale om at gjøre furor som Jfr. Julie, skal hun spille den, maa det blive en eminent Præstation, eller endnu rigtigere en Præstation i eminent Forstand. Og dette er just Metamorphosen. Haardt mod Haardt hedder det, og saaledes ogsaa her: Dialektik mod Dialektik, saa har Tiden ingen Magt til egenligen at tage, den er kun en tjenende Magt, der tjener til at gjøre aabenbar.

Tiden har gjort sin Ret gjældende; den har taget noget af hin første Ungdommeligheds lykkelige Tilfældigheder eller tilfældige Lykke, men den har tillige dannende og forædlende udviklet hende, saa hun nu i fuld og beridst, i erhvervet og indviet Naadighed over sin væsentlige Kraft i Sandhed kan være sin Idees Tjenerinde, hvilket er det væsentlige æsthetiske Forhold og væsentligen forskjelligt fra det 17de Aars umiddelbare Forhold til den egne

Ungdommelighed. Det er dette tjenende Forhold til Ideen, der egenlig er Culminationen, netop denne bevidste Sig=Ndmygen under Ideen er netop Udtrykket for Præstationens eminente Dv=lostelse. Det 17de Mars Ungdommelighed er meget for knibst, meget for overmodig, meget for lykkelig til i dybeste, eller, hvilket er det Samme, i høieste Forstand at tjene. Men det, ganske at være tjenende, er Zunderligheden; det 17de Mars Zunderlighed er væsentlig en Higen ud efter, der i al sin Lykke dog aldrig kan være sikker for en eller anden Tilfældighed; eller hvis det undgaaes, at Tilfældigheden viser sig, maa man dog hver Gang sige: det var en Lykke, thi muligt er det bestandigt. Forst i det absolut tjenende Forhold til Ideen er Tilfældigheden absolut gjort umulig.

Tiden har gjort sin Ret gjældende; der er et Noget, som er blevet forbigaengt; men da vil igjen en Grindringens Idealitet kaste en høieste Belysning over hele Præstationen, et Incarnat, som end ikke var i hin den første Ungdommeligheds Dage. Kun i Grindringen er der absolut No, og derfor just det Eviges stille Brand, det uforkrænkkelige Gløden. Og berøliget er hun i sin væsentlige Genialitets Evighed; hun vil ikke barnagtigt eller vemo=digt længes efter det Svundnes Blusen, dertil er hun netop i Metamorphosen bleven baade for varm og for rig. Denne rene, berøligede og foryngende Grindren vil som et idealiserende Lys gennemlyse hele Præstationen, der i dette Lys vil være ganske gennemsigtig.

Disse ere Metamorphosens Momenter. Lad os nu blot til Slutning for endnu engang fra en anden Side at belyse dens Eiendommelighed, comparativt med den sammenstille en anden Metamorphose. Vi vælge en kvalitativ forskjellig; just dette vil give Sammenligningen væsentlig Interesse, medens det vil forhindre al nygjerig Dvantiteren betræffende hvilken der er den rareste osv. Denne anden Metamorphose er Continuerlighedens, hvilken igjen nærmere bestemt er en Proces, en Succession, en stadig Forvandling i Maren, saa Skuespillerinden, efterhaanden som hun bliver ældre, forandrer Jag, tager ældre Roller, igjen med samme Guldenndthed som hun i en yngre Alder udsjødte yngre. Denne Metamorphose kunde man kalde den ligestremme Per=

fectibilitet. Den har især ethist Interesse, og den vil derfor i hoi Grad glæde ja ligesom overbevise en Ethiker, der i Kamp for sin Livsanskuelse stolt peger paa et saadant Phænomen, som paa sin Seier, i stille, inderlig Taknemmelighed kalder en saadan Skuespillerinde sin almægtige Allierede, fordi hun, bedre end han, og netop paa eet af de allersjarligste Puncter beviser hans Theori. Den Metamorphose derimod, om hvilken vi have talt, er Potensationens, eller den er en intensivere og intensivere Tilbagevenden til sit Forste. Denne Metamorphose vil absolut beskæftige en Æsthetiker, thi Potensationens Dialektik er netop den æsthetisk-metaphysiske Dialektik. Lykkeligere end Archimedes vil han dithyrambisk raabe „heureka“, idet han peger paa Phænomenet; beruset i Beundring og dog ædru i dialektisk Besindighed vil han kun have Die for dette Gnefte: og forstaae det som sit Kald at skaffe Plads, for at det Vidunderlige kan blive seet og beundret just som saadant. — Continuerlighedens Metamorphose vil i Aarenes Lob ligeligt udbrede sig over det væsentlige Omfang af Opgaver indenfor Qvindelighedens Idee; Potensationens vil i Aarenes Lob forholde sig intensivere og intensivere til den samme Idee, hvilken vel at mærke, æsthetisk forstaaet, er sensu eminentissimo Qvindelighedens Idee. Vil man om den Skuespillerinde, der svarer til Continuerlighedens Metamorphose, sige, at hun, i Idealitetens Forstand, vel bliver ældre, men ikke ældre i Timelighedens Forstand; saa maa man om den anden sige, at hun bliver yngre. Men om dem begge maa der siges, at Tiden ingen Magt har over dem. Der er nemlig een Modstand med Aarenes Magt, det er Perfectibiliteten, den udfolder sig just i Aarene; og der er en anden Modstand med Aarenes Magt, det er Potensationen, den bliver netop aabenbar i Aarene. Begge Phænomener ere væsentligen Sjeldenheder, og begge have de det tilfælles, at de med hvert Aar blive sjældnere. Netop fordi de ere dialektisk sammensatte, vil ogsaa deres Eksistens Aar for Aar blive dialektisk; hvert Aar vil gjøre Forsøget paa at bevise sin Sætning om Aarenes Magt, men Perfectibiliteten og Potensationen vil scierrigt modbevise Aarenes Sætning. Dette giver atter absolut Ro i Tilskueren, thi det 17de Aars Ungdommelighed er dog skrøbelig, men Perfectibiliteten og Potensationen er den absolute Tilforladelighed.

Maatte det ved denne lille Artikel være loffedes mig, at bidrage Noget til at gjøre det indlysende, hvor betragget, trods Marene, den væsentlige Skuespillerindes Fremtid er, skulde det være mig en kjær Tilfredsstillelse, saa meget mere, som jeg er forvisset om, at der paa saa mange Maader er Misferstand nok i Jerhold til den rette Opfattelse af en Skuespillerindes Fremtid, idet den samme Misferstaaelse, der misferstaaet og næstbetiit overvurderer Begyndelsen, misferstaaet og næstbetiit seer feil af det Senere, eller rettere af det Hvieste.

Emmeren 1847.

Inter et Inter.

U n h a n g

til Artiklerne af „Inter et Inter.”

Kjøbenhavnsposten.

30. Harg. Onsdagen den 2den Januar 1856. Nr. 1.

Redacteur og Udgiver: J. P. M. Grüne.

D Kjøbenhavnsposten Nr. 201 henledes Opmærksomheden paa, at afdøde Dr. Soren Kierkegaards Ytringer nylig ere blevne vaaberaabte, ogsaa i dramaturgiske Materier. Jeg skal i den Anledning meddele et supplerende Bidrag til Kundskab om Kierkegaards dramaturgiske Anstuelser, ved at erindre om en Afhandling, som han skrev i 1847, og som han i Maret derefter lod indrykke i „Fædrelandets“ Feuilleton. Anledningen til denne Afhandling var Tragedien „Romeo og Julies“ Gjenoptagelse paa Reveteatret ved Nytaarstid 1847, da Julies Rolle udsortes af den Samme, som for 19 Aar siden var optraadt i den. Da Kierkegaard i 1851 under sit Navn udgav et lille Skrift med Titel: „Om min Forfatter-Virksomhed“, vedkjendte han sig heri (Pag. 9) sit Forfatterskab til Afhandlingen, som oprindeligt havde været anonym. Et Exemplar af dette Skrift ledsagede han med et egenhændigt Brev, som her meddeles i Copie. Nogle Udtryk i Overkriften referere sig til Bestemmelser, som han har udviklet i selve Afhandlingen, der vel fortjener at læses paany, om ikke for Andet, saa for den Foragt, hvormed den affærdiger den gængse incommeterente Theatercritik i al dens æsthetiske Lyndhed og moraliske Elethed.

Kjøbenhavn, d. 30te Decbr. 1855.

J. L. Heiberg.

Til

Den lykkelige Kunstnerinde,
 hvis Herstandighed og Willies-Kraft dog var
 — anden Gang hvor lykkelig! — netop lige
 saa stor som hendes Lykke,

Hru Heiberg,

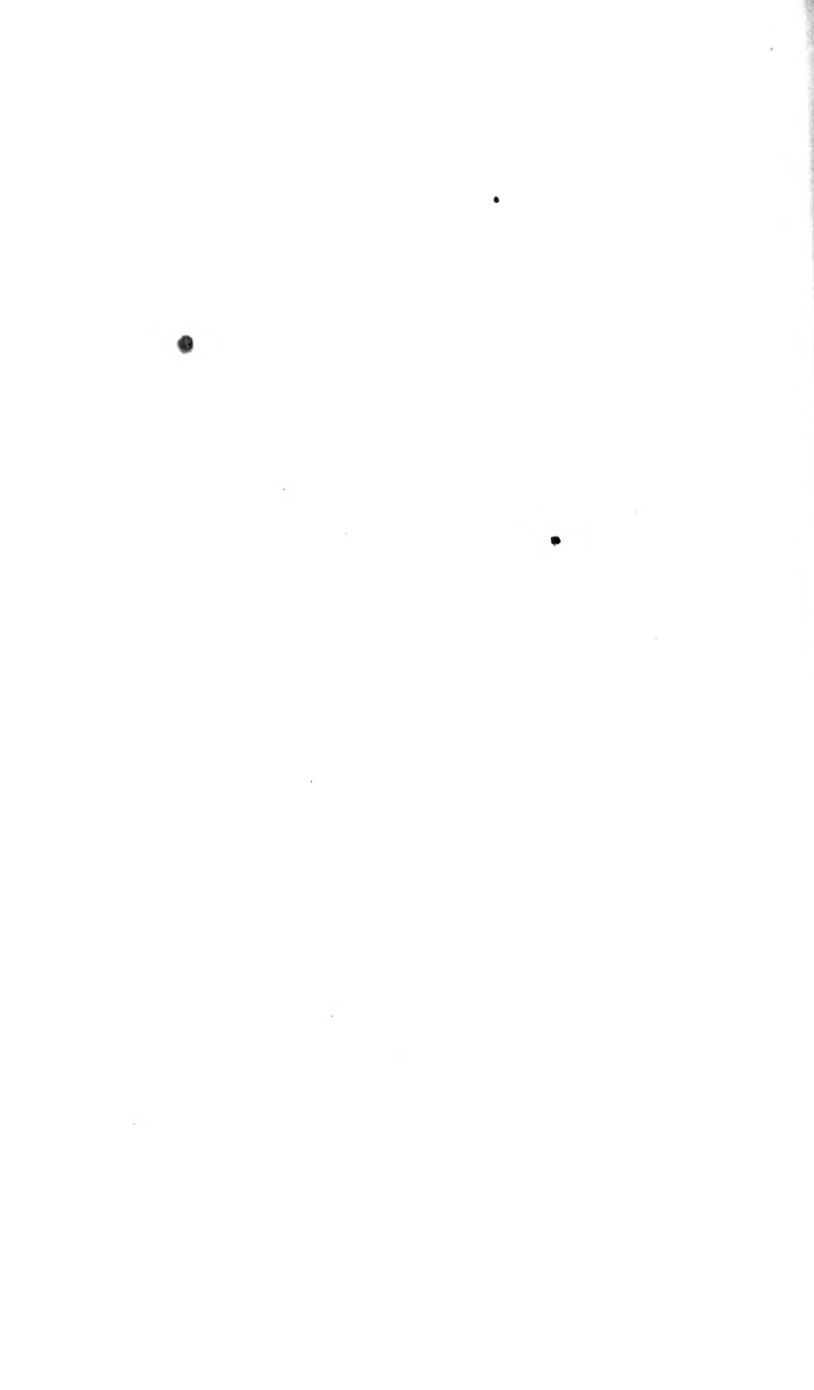
med Beundring

fra Forfatteren.

Ikke er det, end i fjerneste Maade, Meningen hermed at ville endog blot seranledige Dem til at læse en lille Bog, der til fryende og sidst, og maaskee længe før, vel vilde kjede og trætte.

Nei. Men i Bogen omtales esteds en lille æsthetisk Artikel af en Pseudonym Inter et Inter, „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv“, „Fædrelandet“ 1818, Nr. 188—91. Der som De i sin Tid er blevet tilfældigviis opmærksom paa denne Artikel: det vilde være mig kjær at turde vide, at De, Hru Heiberg, er vidende om, at denne lille Artikel hører til mit Forfatterskab; og det vil sees af denne Bog. Skulde De ikke i sin Tid være blevet opmærksom paa denne Artikel, da var det Forfatterens Dnske, at De vilde finde en ledig Time, der kunde udfyldes ved at læse den. Thi hvis De — hvad jeg udbeder mig blot for et Dieblif og for denne Sag — hvis De tillader mig at tale saaledes: oprigtigt sagt, den lille Artikel forholder sig særligt til Dem. Hvad enten den i sin Tid er blevet læst af Mange eller kun af Faa — naar den ikke er blevet læst af Dem, er den, efter Forfatterens Mening, ikke kommet til sin Bestemmelse. Der som den derimod er blevet læst af Dem — hvis den da fandtes at være om ikke i fuldkommen saa dog i lykkeligere Overeensstemmelse med Deres Tanker om denne Sag: da har den, efter Forfatterens Mening, ganske naaet sin Bestemmelse.

B i l a g .

Bilag I til Side 4 & 18.

Politikvennen, et ugentligt Almanesblad, fra 1817 kaldet: et ugentligt Al-
meenhedsblad. Fra 1798 udgivet af K. H. Seidelin, fra 1816
til 1845 af K. Kristensen. Nr. 1046. Løverdagen, den 16de
Januar 1836.

Ogsaa Kjøbenhavnsposten kan seise.

Saa meget end den offentlige Stemme har tilovers for Kjøbenhavnsposten, som, medens dens Collegaer slumrede, vidste, ved en heldig og frugtbar Deeltagelse af flere talentfulde Medarbejdere, at benytte Tiden og Tidsaanden til at forstærke sig overveieude Fortrin og Indvirkning, saa kan og bør man dog ikke paa den anden Side være blind for dens enkelte svage Sider, der svække meer eller mindre dens Inddømme hos det sindigere Publicum. Ikke sjældent har Kjøbenhavnsposten, i sin Iver efter at byde sine Læsere pikante Artikler, ladet sig den ene Dag binde noget paa Ormet, som den næste Dag har med Undskyldninger maattet tage tilbage. Oftere har den givet sit ellers vakkre Sprog et Ansigt af anmassende Fornemhed — som den hos Andre med og uden Føie forbømte — og indblandet deri tirrende Bitterhed, som absolut maatte misshage Venner og blive Vaaben for Uvenner. Ogsaa er det en Sandhed, at dens fremskikkende Ungdommelighed tit har forledet den til, af Bevæggrunde, som maaskee ikke altid torde være de ædlest, at kaste sig med uferjentlig Animositet over enkelte Personer og Bestyrelser, at opspore og meddele alt hvad ufordeelagtigt, der lod sig finde i deres Handlinger, men forbigaae taust de lysere Punkter i deres Færd, eller i al Hald sege at fordunkle disse. Dog havde vi mindst tiltroet Kjøbenhavnsposten saaliden Taet for det Sammelige, at den ikke stulde, i det mindste for en Stund, have afholdt sig fra at hevere over sin Seier og spotte sin erklærede Fjende i hans Uheld; — med andre Ord: vi havde ikke ventet, at man, i samme Diebslik den i Kjøbenhavnsposten saa ofte og saa isde medtagne Oberstlieutenant v. Abrahamson, tilligemed den lige saa ofte deri hæderligen omtalte Major v. Fribiger, hjerneedes fra den militaire Hærsfote, for atter at sige den sidste noget Smult, vilde have

nedsladt sig til at frakende hiin al Haandsdygtighed og Fortjeneste og ytre sin Glæde over at hans Virksomhedsdrift er henfat „i en Stilling, der kun har at bestaa med døde Tal og Listerøksen.“ Endnu mindre havde vi hos Kjøbenhavnsposten ventet saa stor Uvidenhed, at den, for at give den med Forheldene mindre bekendte Mængde et ufordeelagtigt Begreb om Generalkrigscommissair Abrahamsons fremtidige Virksomhed, som saadan, i Medsætning til Sø- og Landkrigscommissair Fibigers, vilde fremstille hiin Virksomhed som intet, denne som meget betydende og lovende, at den vilde oversee, at hiin forestaaer hele Recrutterings-Væsenet, denne kun endeel af samme. Vel er det sandt, at Sø- og Landkrigscommissairen har mere Leilighed end Generalkrigscommissairen til at gjøre speciellere Erfaringer, men aldeles er denne dog ikke ferdigt til „de døde Tal og Listerøksen“; Sø- og Landkrigscommissairen er og bliver dog altid Generalkrigscommissairens Inferieur, og ad den officielle Vej kan hiin dog kun igjennem denne gjøre sine Ideer og Anskuelser gjeldende. — Naar man om sin Modstander vil sige, at han „i en sjelden Grad er blottet for Sands for aadrig Virksomhed og sand Videnskabelighed,“ bør man vogte sig for at blotte sin egen Uvidenhed, og den mildeste Dom, man i nærværende Punkt kan sælde, er vel, efter den bekendte Sententis: interdum dormit etiam bonus Homerus — at sige: ogjaa den alvidende Kjøbenhavnspost kan feile!

Bilag II til Side 33.

Naturen, Mennesket og Borgeren. En Læsebog med nærmest Hensyn til Almuekolernes øverste Klasse, af Provst David Seidelin Birch, død 1854 som Sognepræst til Storehedinge og Høierup. 1ste Udgave. Kbhvn. 1821. 7de Udgave 1836. 13de Udgave 1854.

Bilag III til Side 33.

Dansk Folkeblad, udgivet af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. Begyndt 29 Mai 1835, sluttet 17 Mai 1848. Redigeret først af Selskabets Skriftoomite 1835—40, af J. C. Lisen 1840—41, af J. C. Lisen og C. F. Allen 1842—44, af D. G. Monrad 1845—47, og af J. Hage 1848.

Bilag IV til Side 3 flg.

Kjøbenhavnsposten. Redigeret og udgiven af A. P. Liunge. 10de Hæft. Fredag d. 12. Februar 1836. Nr. 43.

Trykkefrihedssagen. V.

Det var ved Bitterheden, vi sidst bleve staaende, og skjøndt det vel aldrig har havt stort at sige med denne Bestyrelsesning, og skjøndt det er forekommet os, at den næsten ganske er forstummet, siden Udkastet til Placaten er blevet bekendt, saa vil det dog vel være Umagen værd et Dieblif at dvæle ved det Spørgsmaal, hvad der kan være Grunden til denne Anse-

Det vil da være i Fjells Minde, hvorledes der allerede i Slutningen af det forrige Aarhundrede, især siden Jr. 1799, endog indtraadte en Stilstand i den fremstridende Aand, som i de to foregaaende Decennier havde viist sig iblandt os. Krig, Nederlag, Udmyggelse, Bankerot, Misvæxt stormede senere ind paa det uhykelige Fjell, og den endnu svage offentlige Aand bukkede under for alle disse haarde Slag. Medens saaledes hunselige Zerger nedbrøede Fjellets Mod, vare de udvortes Forhold af den Beslaffenhed, at de — langtsfra at kunne yde nogen Jerstribning eller Tpreisning for den Svage, selv maatte mistroste den kraftigste Sjæl — det napoleoniske Militairdespoti, som under de daværende krigsille Forhold næsten overalt fandt Esterliguing, Restaurationen, den hellige Alliance, den 2den Pariser Fred, Wiener Schlußacte, Carlsbad, Verona, osv. — Kort sagt, havde Alt, hvad der var hændet os selv, ikke kunnet fremkalde andet end Kræstesløvhed, Forsagthed, saa maatte Modet aldeles synke sammen, naar man saae hen til den Retning, Tingene i hele det øvrige Europa syntes at tage. I disse triste Tider under og efter Krigen, hvis Minde vi her kun tilbagefalde, ser ret at nyde Glæden over at de ere overstaaede, søgte nu det udmattede Fjell Trøst, hvor det troede at kunne finde den; Nuuden frembrød ikke andet end Fornedrelse og Gledighed; hvad Under da, om det vendte Blikket bort fra samme og flygtede hen blandt Oldtidens dunkle Skikkelser, for i Beskuelsen af en formeentlig fordums Storhed at glemme den nærværende Lidenshed. Det offentlige Liv var bukket i Sorgens Nat; hvad Under da, om al Deeltagelsen trak sig tilbage i Familielivet, og at man der for vel tillukkede Døre søgte at indrette sig saa hyggeligt og varmt, som man kunde, og more sig paa bedste Maade. Der indtraadte saaledes en Art af „Stilleben“, hvori man æsthetiserede, legede med „gamle Danmark“ og „Dannebrog“, eller naar man engang vilde holde sig til Virkeligheden, kofetterede med „Sjælunds Bøgelunde“ og „Kodans Bover“, men under alle disse Ranglerier glemte eller manglede Mod til rast at tage fat paa det, det dog egentligen var om at gjøre: med Kraft og Klogskab at gjenoprette, hvad alle de Storme, der vare overgaaede Danmark, havde nedrevet. Ved den ethvert Fjell iboende — om vi saa tør udtrykke os — vegetative Kraft sægedes imidlertid lidt efter lidt Landets Saar*), og alt, som man kom mere til Kræfter, vorede ogsaa Modet og Tilliden til en bedre Fremtid, og alt som hver Enkelt begyndte at saae det bedre, tiltog ogsaa Lysten til at tænke paa og arbejde for det Heles Vel. Dette vaaguende Statsborgerjund, dette saa ofte miskjendte Noget, som vi tænke os ved det saa ofte misbrugte Ord Almeenaand, er det, hvoraf Danmark skal vente sin Gjenfædselse, men, hvorvel den ved Julirevolutionen, ved Provindsialstændernes Indførelse og første Virksomhed og ved den vedvarende Trykfriheds-krisis har saaet et kraftigt og befrugtende Stød, saa vil dog ingen kunne

*) Naar Hr. Nathansen vil indremme os, at dette snarere stete *quoique* end *parceque*, saa kunne vi gjerne give ham Ret i Resten.

nægte, at den hos os endnu er i sin første Barndom, og hidtil desuden har maattet kæmpe med for mange Gjenvordigheder, til at den skulde have udviklet sig med nogen synderlig Kraft.

Det er denne Føllelivets og Føllefrihedens Morgendæmring, vi for Dieblirket befinde os i, og betragte vi nu denne Tilstand i sin naturlige Sammenhæng med den næstforegaaende Tid, da ville de Klager, vi søgte at forklare os, vise sig som en ganske naturlig, vi kunde næsten sige nødvendig Sag. Der havde nemlig i de sidste 20 Afskræftelsens Aar udbredt sig en vis sentimental-idyllisk Stemning over Følket, der vel var en naturlig Følge af den almindelige Forknyttelse, men kun lidet svarede til den alvorlige, reformatoriske Aand, man ellers betragter som vor Tids Særkjende, men tværtimod stod i forunderlig Modjætning til den i Sandhed lidet hyggelige og lystelige Tilstand, hvori det Hele som hver Enkelt befaant sig. Det gik os som Børn, der synge i Mørke, for at fordrive eller idetmindste overdøve deres Angst; det var, som om den hemmelige Bevidsthed, hvor løs den Grund var, hvorpaa man stod, bragte Følk til med ængstelig Lystighed at klatre sig fast til det sællebs Centrum, som om man hvert Dieblisk frygtede for, at det Hele skulde falde fra hinanden. Jo mindre tilfredsstillende Landets Tilstand var, desto ivrigere blev man for at paadigte samme den manglende Herlighed. Man har i den senere Tid hos os talt meget om en borneret Norstthed, hvormed man tænker paa enkelte Nordmænds fatale Selvgodhed og dumme Praleri. Dmtrent paa samme Maade dannede der sig hos os en i Sandhed ikke mindre ubehagelig Danstthed, hvis Breuten og Selvros netop hidrørte fra, men paa den anden Side, ogsaa forunderligt kontrasterede med vor virkelige Tilstand*). Denne fra sand Patriotisme himmelvidt forskjellige Danstthed, der sandt Alt guddommeligt og herligt, saaledes som det var hos os, har dog lidt efter lidt maattet vige for en større Sandhedskjærlighed i Følks Tæntning og Tale, men det er dog ikke ret længe siden, at den saa godt som ene førte Ordet, og at den ikke ganske er uddød, derom faae vi endnu hvert Dieblisk smaa Paamindelser**).

Men i det Hele begynder dog denne Livkassemusik at gaae af Mode, thi hele Føllelivet har taget en langt værdigere, alvorligere og mere positiv Retning; vi ere nu kommen saa vidt, at vi have Mod til at undersøge vor Tilstand, fordi vi føle Kraft til at forbedre den. Dpmærksom-

*) Slægtskabet imellem de norske Ultrademocrater og de danske Ultraroyalister og imellem de norske Royalister og de danske Liberale er især paaviist i en Anmeldelse af Welhavens „Norges Dæmring“ i Literaturtidenden for f. A.

***) Hvo tænker herved ikke f. Ex. paa Blichers „om Danmarks nærværende Tilstand“ eller paa Møllers „Danmarks Stoltbed“ og Garbrechts Nøjselsfabrik, paa det sal. Maanedsskrift „Skjold“ i Kjøbenhavn, eller den odenfiste „Hempeedom“ den aarhusiske „Søn af gamle Danmark“ eller den ripeusiske Patriot, der anbefattede os Tyrehuder og Vand og Brød.

beden er derfor forrindsviis benvendt paa de Gjenstande, der kunde være at rette, men det er da ogsaa naturligt, at man ikke kan lovprise, hvad man ønsker forandret. Det gaaer med et heelt Folk, som med det enkelte Menneske: vil det skride frem til en større Gulekommenhed, da maa det først erkjende sine Mangler, ja det maa føle Smerte over sin Ufuldkommenhed, forinden Lusten og Kraften til Forbedring kan vaagne. Men de, der søtte sig vel ved den Selvforsblindelse, hvori de smigrede sig selv og andre med den forængelige Fryd over en indbildt Herlighed og Lyfsalighed, de blive naturligviis ilde tilmede, naar Sandhedens Straaler forjage deres taagede Sjælebilleder: de, der havde fundet Glæde i — eller maaskee fundet deres Regning ved dette Daniskhedens Cirkularum, see naturligviis Mangel paa Patriotisme deri, naar en alvorligere og bedre Tid kaster disse Narrebjelder fra sig; og at de, hvis Dren vare vante til evige Hymner, finde det baade uæstbetiit og unuflalsk at tale om Hinantsernes Æffentlighed og om Hovoriets Afstjaffelse — Alt det er ganske i sin Orden, men at det ikke er disse Folk, som kunne være gyldige Vidner med eller endog lovlige Dommere over vor nærværende Presfes Bestræbelser, er dog vel ligesaa indlysende. Vi tale her kun om dem, hvis Klager virkeligen udspringe af en vel uklar og maaskee halv ubevidst, men dog ærlig og agtværdig Hælelse; thi at j. Ex. Staldetatens Hæste maae finde det meget usorffammet, naar man sammenligner den Sum, der gaaer til Staldetaten med den Sum, der anvendes til Videnskaberne, og at det smager dem, der leve af Misbrug, meget bittert, naar nogen vil tage disse Misbrug fra dem, det er vel ogsaa i sin Orden; men med saadanne Vidner og saadanne Dommere behøve vi vel neppe udtryffeligen at protestere.

Men vil nu Nogen spørge os, hvad Alt dette skal til, da mene vi, at det af det Anførte vil fremgaae, at det ganske ligger i Sagens Natur, om mange ikke endnu kunne finde sig i, eller ret vinde Behag i den Forandring, der er foregaaet med Presfen, uden at deri endnu ligger nogen sand og grundet Bekreidelse med denne. Vi kunne godt forklare os det, om der gives dem, som med en Slags Længsel tænke paa den gode Tid, da man levede lystig og slet — „in den Tag hinein“ — spiste og drak, lod Hem være lige, eller i det Hæiste ved et Khembrebord i en Klub slog en lille Vittighed af sig med „Adjutantregimentet“. Det var en fidel Tid, da Kaveriet gik, saa det stod efter, da man kunde faae en Hundred-dalersjeddél for en Specie, og en kongl. Obligation for en Snees Daler. — Vi kunne godt forklare os, om mangen En med Velbehag dvæler ved den fredelige, hyggelige Tid, da man var saa veltillfreds med Alt, da hver påsfede sit, og lod Regjeringen sørge for Resten, da man tog i Stoven, eller gik paa Remedien, glædede sig over hver Kjærminde, man fandt i Danavang, og lod sig begejstre af N. T. Brum. Vi kunne godt forklare os — sagde vi — Nei! det er umuligt, umuligt at nogen ærlig Sjæl for Alvor kan tænke paa sin Jernedreies Tid, eller denne misère

générale, uden Kuelse og Smerte, umuligt at nogen kan see paa den Alvor og Uerlighed, hvormed nu Alt stræber fremad, uden med Glæde og Velbehag at skue ind i den Fremtid, der engang skal høste, hvad Nutiden saar. Men vil man, at al den Epidemiborgerlighed og Egoisme, der ser sammenpressede Sjelen, og qualte enhver høiere Stræben, skal gaae under, for at gjenfødes til en renere og heiere Tilværen, for at gaae op i og forklares til en ædlere Virksomhed; vil man, at alle de slumrende Kræfter skulle vækkes til Liv og til Glæde over Livet, skulle sættes i Bevægelse og Nære for at arbejde sig frem til Frihed og Velvære; vil man, at den store Hæve, hvori vi alle boe og bygge, skal renses for alt det Ukrudt, der saa frodigen er voxet op i samme, for at den gode Sæd kan trives og bære en rig Hæst, da maa man ogsaa glæde sig over og prise den Retning som Folket har taget, da maa man glæde sig over det kraftigere Spring, vor Presse begynder at faae. Vil man Tingen, da maa man ville dens Midler; men til at rydde en Brakmark hører en Plov, og Ploven er skarp; og til at udrense de usunde Sæfter af det syge Legeme, hører Medicin, og den er som oftest meget bitter; og, vi gjentage det, vil man Tingen, saa maa man ogsaa ville dens Midler. Hvor ubillig er man derfor ikke mod Pressen? Hvor selvomdiggende ere ikke de fleste Demme, der for Dieblicket høres om samme? Man vil at den skal styrke Folket, men glemmer, at hvad der skal kunne give Andre Styrke, maa selv være stærkt. Man vil at den skal være ærlig og sanddriv, og vil dog tvinge den til at smigre og hykle. Man vil at den skal afløre Misbrug og paatale Mangler, og vil ikke høre andet, end søde, leslende Ord. Man vil, at den skal bortstjære alle fordærvelige Udværter, og huster ikke paa, at til at stjære hører en Kniv og ingen Viste af Paa-fuglesjær. Hver mandig, kraftig Tale kaldes anmasjende, hvert Udtryk af Uvillie eller blot af Misbilligelse udskrives som Bitterhed. Kort sagt, vi troe, at de Klager, som for Dieblicket ere i Mode, eller idetmindste for kort Tid siden vare det, og som vi her have tillagt langt større Vægt og Omfang, end de virkelig have, for ikke at synes, at tage os Tingen altfor let, hidrøre efter vor Overbeviisning for største Delen fra Reminiscenser fra en forsvunden Tid, der halv ubevidst endnu snige sig omkring i den nye Tid, eller fra blot Misforstaaelse.

Men er da Pressen uden al Brøde? Har den ikke gjort sig skyldig i noget Misgreb? — Men Herregud, hvo har da paastaet det, og vi tilføie, hvo troer sig berettiget til at fordre saadant? Herneben, hvor Alt er usuldkomment, hvorledes skulde den ene være suldkommen? Og hvorledes netop den, som endnu er ung og uerfaren? Hvorledes netop den, som har at kæmpe med saa mange Gjenvordigheder; — med en tvetydig og haard Presselov, som maa gjøre den ængstelig ved hvert Skridt, den gjer, og tvinger den til ofte ved Omfremvindinger, Antydninger, og Underforstaaelser at sige, hvad der dog her siges, men ikke tør siges med den Alenehed og Hensynsfrihed, hvormed vist alle Parter vare bedst tjente —

med et Hemmelighedsloves-system, som hvert Diebstil affjærer Undersøgelses Traad, og lader Skribenten i Billedrede, hvor han meest trænger til Oplysning, og gjer ham tvivtraadig og usikker, selv hvor han med mejsommelig Fliid og samvittighedsfuld Anstrængelse har samlet Alt, hvad der kunde opdrives — endelig med et Publicum, der vel elsker Pressens Frihed, men med en Uengselighed, som om det var en brødefuld Kjerlighed, med en Næiregner, som ofte udarter til Ufsensomhed og Ubillighed. Og hvad er det da, man som oftest klager over? Et eller andet lille Udtryk i en Artikel, hvormed man ellers er meget tilfreds, et Ord, som man finder ikke aldeles heldig valgt, eller som man vel selv intet finder at erindre imod, men som Een eller Anden muligen kunde misforstaae saaledes, at det kom til at indeholde noget, der muligen kunde være stødende for Een eller Anden. Saa Gud naade hver Tunge i alle Kongens Riger og Lande, skulde den saaledes staae til Ansvar for ethvert nok saa lille Ord! Betænker man da ikke, at dette selvsamme Ord finder maaskee en Anden meget rigtigt, en Trede endog altsor svagt? Betænker man ikke, at det er umuligt, at gjere Alle det tilpas, saa at Enhver maa være tilfreds, naar han kun i det væsentlige er fornøiet? — Og netop Journal-litteraturen er man allerstrængest imod, og dog er det den, der kan fordrø stærkt Overbærelse. Vilde man her anvende det Horatsiske *nonnum in annum*, vilde man kun lade hvert Arbeide, hver lille Nyhedsartikel ligge i 3 Dage, for ret at overveie hvert Ord, saa skulde man høre en Klagen. Arriverer noget af almindelig Interesse, uden at Journalistiken omtaler det, — saa er det galt. Omtales det vel, men ikke akkurat paa den Maade, hvorpaa Enhver havde tænkt sig, at det burde omtales, saa er det ogsaa galt. Ja stundom kan det hændes sig, at man hører Folk klage over at det siges, som de selv have sagt med de selvsamme, muligen endog langt stærkere Ord. Hvad er da derved at gjøre? — Hvad Hage anbefaler, ikke altsor ængstelig bryde sig om det ulysjelige *qu'en dira-t-on*, men trostig gaae den Vej, Væge og Samvittighed byder. Og om nu end Pressen seilede langt værre, end den gjer. Feiler da maaskee Regjeringen aldrig? Og fordømmer man den da strax derfor? Og hvad berettiger til en Strængighed med Pressen, som ingen vil tilstaae med Hensyn til Bedømmelsen af sig selv? Vi kunne ikke betragte dette som andet, end som en lille Upasselighed, der desuden allerede synes, at have overstaaet sin Aarss.

Paa Regn følger Solstis; — det er Naturens evige Orden. Regner der nu Bekreidelser ned over Pressen — saa faaer den at staae sin Pa-rapluie op, indtil det atter bliver Solstis, og kommer der et Ukast til et Tordenveir, saa gaaer den ind i en Port, indtil Uveiret er ovre. Maaskee den Tid ikke er fjern, da Bladet vil vende sig, og da man vil paa-sjønne den Stræben, som man nu troer sig berettiget til at vrage med en Fjernhed, der skader de Fleste kun meget daarligt. At Pressen da ikke blot vil vinde i Kraft og Virksomhed, men ogsaa i Værdighed og

Heldning, at den selv vil have meget Gavn af den om end for strenge, dog lærerige Dugt, hvori man nu vil holde den, er let at forudsæe.

Bilag V til Side 9 flg. & 17 flg.

Lædrelandet. Et Tidsskrift udgivet af C. N. David; forlagt af C. N. Reitzel, fra 4. Septbr. 1835 redigeret af J. D. Hage. 2den Aarg. Nr. 77. Den 4de Marts 1836. S. 633—647.

Om Flyvepostens Polemik.

Angaaende Flyvende Post Nr. 76 hedder det i denne Artikel:

Vi have gjort Bekjendtskab med Beskaffenheden af de faktiske Oplysninger, Flyveposten meddeler, og dens smaalige Fagen efter at finde Sætninger, der i Et og Andet burde været bestemtere fremsatte. Men ikke sjældent bruger den ogsaa andre Vaaben, idet den søger at more sine Læsere med Vittigheder, uden at bryde sig om, hvorvidt Sandheden lider derunder eller ikke. At gjøre sin Modstander latterlig, at vise sin egen Kløgt — det synes at være det Siemed, der fremtyser af flere Artikler f. Ex. Nr. 73 (see Glosserne) og 76. Det Sidste ville vi omtale lidt næriere. Det er stillet mod Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten: „Trykkesfrihedsfagen, V.“ I denne i det Hele velstrevne Artikel vijes der, hvorledes saavel Europas almindelige som Danmarks særegne Skjæbne for endeel Aar tilbage havde svækket Almeensandsen og drevet Borgerne tilbage i Familielivets snevrere Kredse, hvorledes Nationalsjælsens yttrede sig mere i en vemodig Dvælen ved Fortidens Minder eller i en utidig Danskhed, end i en kraftig Stræben efter at forbedre vor Tilstand. Forf. viser tillige, hvorledes de friere Pressetrykninger under saadanne Omstændigheder maatte blive optagne, hvorledes de maatte skurre Mangen i Dreene, der kun var vant til evindelige Lovpriesninger, og forklarer paa denne historiske Veie Grunden til den Uvillie, hvormed enkelte Pressendiskielser eensidigt ere blevne optagne. Paa denne Artikel har Flyveposten øvet sin Vittighed; hvorvidt det er skeet paa Sandhedens Bekostning, ville Læserne dømme af Følgende.

(Nu følger i nu Linie de 11 Linier, der ere citerede ovenfor Pag 12 nederst og 13 øverst, og derpaa vedbliver Førl. i samme Linie.)

— Dernæst vil Flyveposten i nogle Ytringer af K. finde en Dabel over denne Dvælen ved Fortidens Minder, hvori man søgte Erstatning for den flette Nutid, og tilføier: „Jeg veed vel at det gaaer med Staten som med enkelte Mennesker, og at et Individ, der aldrig har duet til Noget, altid har en (et) forstrækkeligt Hæsværk ind i Liden og aldrig tør see sig om.“ Men denne Dabel træffer ikke Forfatteren i Kjøbenhavnsposten. Han har ikke lastet den forbigangne Tid ialmindelighed, han har kun fremstilt dens Mangel paa Interesse for det Almene, og fremstilt den som Noget, der nødvendig maatte følge af Begivenhedernes Gang. Og hvad nu hiin Tilbagestuen paa den soundne Tid angaaer, da er det, naturligt nok, at man dvæler ved den; men dette maa dog ei svække den

Kraft, hvormed vi skulle møde Fremtiden; det er dog denne, vi nærmest have at gjøre med, og er det urigtigt at have, som Flyveposten betegnende udtrykker sig, Hastværk ind i Tiden, saa er det dog ligesaa urigtigt at gaae dorst og modløs ind i Tiden.

Vi vilde serbigaae hvad Flyveposten siger om „Smaa hund, der altid hjaæff og i Farens Dieblig krybe i Skjul“, og overlade Læserne selv at bedømme, hvorvidt Sammenligningen passer paa Kjøbenhavnspostens Medarbejdere. Derimod vilde vi sige et Ord om det skamløse Udsald paa Ljunge, „der“ som det hedder, „dog i en vis Henseende er for god til at være Redacteur af Kjøbenhavnsposten, da Arbejderne i den hellere maatte ønske dem (sig) et fuldkomment Nil dertil.“ Vi slutte ikke falde paa at emtale denne Passus, naar vi ikke ofte havde haft Leilighed til at undre os over de skjæve Domme, man sælder om Kjøbenhavnspostens Redacteur. Allerede den Omstændighed, at dette Blad har bestaaet i en Række af Aar, medens mangfoldige andre lignende Blade ere gaaede under efter en kort Tids Ferleb, og at det nu selv af dets vittreste Fjender erkjendes for det nuudvørligste indenlandske Blad, allerede denne Omstændighed kunde, sige vi, lade formode, at Ljunge besidder væsentlige for en Redacteur nødvendige Egenstaber. Og denne Formodning er heller ikke uden Grund. Hvo der kjender Kjøbenhavnspostens Redacteur vil ei kunne nægte ham Iver for at samle Materialier, Flid i at bearbejde dem, en høi Grad af Discretion og dyb Agtelse for Sandhed uden smaalige egoistiske Hensyn — Egenstaber, som vi for vort Vedkommende sætte langt over Vittighed og dialectisk Færtighed, naar de ei ere parrede med Sandhedskjærlighed, men kun tjene til at forherlige det eget lille Seg. Man bebrejder Ljunge Mangel paa Critik med Hensyn til de Bidrag, han optager. Vi vilde blot spørge hvorledes et Dagblad kunde bestaae, naar Redactoren med stor Strengthed vilde vrage de Bidrag, han faaer. Og dog ere Forholdene nu meget forskjellige fra hvad de vare for nogle Aar siden. Harde Ljunge ikke været lemsældig i denne Henseende, maatte han forlangst have standset med Bladet. Den Masse Materialier, der behøves til at udgive et Dagblad — og et saadant er nu eengang ligesaa nødvendigt som det daglige Brød — fattes neppe tilfulde af dem, der ivre med hiin Mangel paa Strengthed. Man bebrejder ham endvidere, at han ofte optager i et Nummer, hvad han i det næste maa berigtige. Men hvorledes skal han være sikker paa, at alle de Bidrag, han optager, ere fuldkomne uskiaglige? Hvis han kun optog saadanne, om hvis fuldstændige Uskiaglighed han var overbevist, saa maatte de allerførste Bidrag udelades, hvorved Bladet aldeles vilde forseile sit Siemed. Hovedsagen er jo ved Offentligheden at arbejde med Misbrug og Mangler; de Feil, der ved slige Beretninger let indsnige sig, rettes snart ved de Discussioner, der opstaae, og selv om de ikke altid rettes, saa er det dog bedre, at Sager af den Natur paa en mangelfuld Maade bringes paa Bane, end at de aldeles skulde henligge.

Bilag VI til Side 21 & 23.

Kjøbenhavnsposten, redigeret og udgivet af N. P. Linng. 10de Marg.
Nr. 90. Søndag d. 27. Marts 1836. 8de Spalte nederst.

For ikke at unddrage de Læsere, der hidtil gjenem dette Blad have gjort sig bekendte med Stændersforhandlingerne, en noget udsørligere Kundskab om de i den sidste Tid i Stændertidenden omhandlede Sager af almeen Vigtighed og derhos sjerne enhver Grund til Anke af dem, der tillige holde Stændertidenden, har Red., uden at slye de dermed forbundne større Omkostninger, valgt at lade Beretningen om disse Sager trykke i Extra-Nummere, som gratis leveres Abbonenterne. Idet vi bemærke, at ogsaa fremdeles Extrablade ville blive udgivne, naar enten større Meddelelser af lignende Art eller andre Artikler, som have særlig vœbløffelig Interesse, maatte gjere det ønskeligt, troe vi, at de ærede Abbonenter ikke mindre ville vide os Tak for, at vi ei fylde dette Blads Spalter med Besvarelser af Flyvepostens og Dagens, for ikke at tale om vore mange smaae Døgn-Pasquillanters nafladelige og usfortrødne Angreb paa Kjøbenhavnsposten og dens Redacteur. Naar det til Oplysning af en Sag eller et enkelt Factum maatte være nødvendigt at tale, skulle vi visse ikke tie; men til at indlade os paa en Polemik, der enten hænger sig ved enkelte Udtryk i en Artikel eller med fræk Pøbelagtighed bevæger sig paa Personlighedens Gebeet*), vilde være et Brud paa den Afgtelse, vi skyldte vore Læsere og os selv.

Bilag VII til Side 21 flg.

Kjøbenhavnsposten, redigeret og udgivet af N. P. Linng. 10de Marg.
Nr. 96. Torsdag d. 31. Marts 1836.

Svar til Flyvepostens Hr. B.

Man har i den senere Tid ofte yttret det Lusse, at der i Pressen selv maatte reise sig en Opposition imod den eensidige Retning, som vor Tids Reformlyst truede med at give vor Dagsliteratur, fordi man erkjendte, at ikke blot Regjeringen trænger til en dygtig Opposition, men at ogsaa denne Opposition, netop for at blive dygtig, maa finde en Modvægt, der ikke blot holder den i Aev, men ogsaa ved at contrabalancere dens nødvendige Eensidighed bidrager sit til, at Productet af alle de krydsende Factorer kommer Sandheden saa nær, som det er muligt. Det har derfor maaskee forundret Mange, at nu, da Flyveposten kunde synes

*) Hver vidt man paa dette kan gaae, derpaa har man i disse Dage et ganske mærkeligt Exempel, idet at en Forsægter af den „Sølligaand“ og af — Ma g. Lindbergs Liberalitet, i sin Vandbulle mod „Kjøbenhavnsposten“, yttter den „Overbeviisning“: „at hvem der fjender Kjøbenhavnsposten lidt noiere vil betakke sig for alt personligt Bekjendtskab med Redacturen!“

at have opfoldt dette Truse, Rejsermens Venner idetmindste hidindtil ikke synderligt have indladt sig i nogen Polemik med denne, vistnok ikke farlige, Medslander. Men det maa herved erindres, deels at hiint Niemed ingenlunde fordrer en egentlig directe Strid imellem de forskjellige Landsretningers Organer, da denne Debat meget mere bør foregaae hos de enkelte Læsere selv, deels at Flyvepostens Fremgangsmaade hidtil kun lidet har været skillet til at fremlaade en frugtbringende Discussion. Jeg sigter herved ikke til den virkelig utilberlige Uvidenhed, den f. Ex. i flere af sine Jimantsartikler har lagt for Dagen, ikke til de ofte slane og stundem ligesrem nansvændige Vittigheder, hvormed den har sagt at mere sine Læsere paa sine Modstanderes Beslutning, ikke til et kun lidet blændende Ordskveri, hvori dens Polemik ser en Deel bestaaer; men det jeg ved min ovenstaaende Paastand har for Sie, er det System, at tage enkelte Artikler, stundem endog enkelte Phraser af en Artikel, for deri at paavise enkelte virkelige eller formeentlige Medsigelser, uden nogenstunde at fremkomme med et eget System, nye Facta eller bedre Belæring. Det sees nemlig let, at en Strid, der ikke kunde føre til stort andet Resultat, end om en enkelt Artikel er velstrevet eller ikke, er uden egentlig Interesse for Publikum, og at, hvis et saadant Mundbuggeri, en saadan Strid for Stridens egen Skold, skulde perpetueres, Pressen vilde fortære sig selv, uden at fremme et eneste Skridt videre.

Noget mere Opfordring til Svar laae der i en af Hr. B. skreven Artikel*) „Kjæbenhavnspostens Morgenbetragtninger,“ der angriber en Artikel, som var indført i dette Blad, om „Trykkefrihedsagen“, og da jeg vedkjender mig de i denne ndialte Anskuelser, vilde jeg alt tidligere have gjort nogle Medbemærkninger, hvis jeg ikke havde vidst, at dette vilde skee paa et andet Sted. Men da Vedkommende ikke dermed har været fornøiet, turde det endnu være Tid dertil.

*) Jeg vilde gjerne have fastholdt den Fiction, at Flyveposten, som Organ for en vis Anskuelse, ser et vist Parti, selv var Lybø til sine Artikler, uden nogen forstyrrende Hensyn til Tilfældigheden i hvilken Person der i hvert enkelt Tilfælde ser et Ord for dette Parti. Jeg vilde i den Henseende heller ikke lade mig forstyrre ved det under Artiklen satte B.; thi hvorvel dette rimeligviis skal betegne, at denne hidrører fra en anden Haand, end alt det øvrige, hvad da ogsaa dens livoftriste og energiske Syn og nelsom viser, saa anser jeg dog et saadant Mærke for et aldeles uiladeligt Middel til at betegne en vis Abværging i den sælles Hovedretning, og kunde altsaa saa meget mindre tage Anstod deraf i et Blad, hvis Redacteur ved tidligere Leiligheder har drevet Friheden i denne Henseende — mildest sagt — til det Uiladeliges værste Grændse. Men efter at dette samme B. paa en Artikel i Fædrelandet „Om Flyvepostens Polemik“, hvori hans Artikel kun navntes som et af flere Exempler paa Heil, der jevntigen forekomme i dette Blad, hvis Hærd man vilde skilte, har svaret, at han intet havde med Fædrelandet at gøre, hvormed Flyveposten unægtelig har meget at gøre, saa bliver det nødvendigt, her specielt at holde sig til Hr. B.

Corpus delicti er som sagt en Artikel om Trykkefrihedssagen, som gaaer igjennem fem Nummere af Kjøbenhavnsposten. De første tre søgte med juridisk Stringens at udvilde det i Stændertidenden noget apokryphisk angivne Indhold af Placaten, og at paavise alle de betydelige Indskrænkninger i vor Trykkefrihed, som den vilde medføre, hvis den antoges; hvilket var saameget mere nødvendigt, da man i de første Par Dage paa mange Steder betragtede den som lidet betydelig. De to sidste Afsnit af Artiklen drøftede de Klager, som kunde have givet Anledning til den momentane Reaction imod Pressen, og deriblandt ogsaa Sigtelsen for Bitterhed. Som Grund for denne angav hiin Artikel dels en utidig Concession fra vere juste-milieu-Folk, og en rieblikkelig Medetone hos disses Efternaakere, dels simpel Egennytte hos dem, hvis Interesse er knyttet til de angrebne Misbrug; men idet man ikke vilde blive staaende ved disse mere vdre Grunde, søgte man den sidste Kilde til hine Klager i en vis Ferkjælelse hos den næstforegaaende Tid, der lod Mange betragte det atter vaagnende Folkets naturlige Ytringer som farlige Udfeielser; hvorhos man i Slutningen gjorde opmærksom paa, at det derved ingenlunde kunde være Meningen at tilstrive alle mod Pressen gjorte Anker ene denne Folkets Uvranthed i at see den med Livlighed og Uafhængighed behandle offentlige Anliggender, men at dog dens **virkelige** Forfeelser ikke kunde retfærdiggjøre nogen saadan Ferdømmelse som Udfastplacaten indeholder. Det der nu i denne Række af Betragtninger har givet Flyvepostens Hr. B. Anstød er, hvad der er sagt om den næstforegaaende Periode i Danmarks Historie. Laufegangen heri er omtrent denne: I de tre sidste Decennier af det forrige Aarhundrede besandt Danmark sig i en livlig og meget lovende Udvikling, der aabenbaredede sig i vigtige Reforme i vor Lovgivning, i en frugtbar industriel og commerciel Virksomhed og et kraftigt fremspirende Folkeli; omtrent med Begyndelsen af dette Aarhundrede indtraadte heri en fergelig Tilstand, og en Række af tange Ulykker bragte senere Staten i en meget fergelig Ferdætning; ovenpaa alle disse Lidelser fulgte en Afkræftelses Periode, der hos den almindelige Folkstemning maatte medføre en vis blodagtig Sentimentalitet; men efterhaanden er Folket igjen kommet noget til Kræfter, og den naturlige Folge deraf er, at der istedetfor den forrige Medløshed træder en kraftigere Fremadsstræben, at Folkets Aand atter vender sig til de essentielle Statsforhold, medens den før trak sig tilbage i Familielivet, atter retter sig mod sin Fremtid, som den tidligere ikke vovede at sne ind i. At denne Ferdædring maa misbage Mange, det sandt hiin Artikel i Kjøbenhavnsposten saare naturligt, og saae deri en væsentlig medvirkende Grund til en Misnøie, som den segte at forklare sig, ved at see Nutidens Phænomener i deres naturlige Ferdvindelse med de Ferheid, hvoraf de ere betingede, i deres nødvendige Sammenhang med Tidens hele Udvikling.

Spørge vi da nu, hvad det heri er, hvorover Flyvepostens Hr. B. anker, da haaber jeg, at have opfattet hans Mening rigtigheden, naar jeg sætter

denne deri, at Kjøbenhavnspostens Artikel var eenfaldig og uretsfærdig, baade ved at sætte den foregaaende Tid for lavt og ved at sætte vor nærværende Tid for høit. Det første skal da bestaae deri, at der blot var frembævet denne Epokes Svoggeside, medens dens Vægside, nemlig dens literaire, navnlig den æsthetiske Dygtighed og den Uheldenbed, hvormed Følket har alle sine Ulykker, vare forbigaaede: det sidste deri, at der uretteligen var tillagt vor Tids reformatoriske Stræben en Kraft, som den ikke besidder. Men naar man læser den paaankede Artikel i sit Sammenhæng, vil man finde, at den kun taler om det politiske Livs Bevægelser, og i denne Henseende vil neppe Noget nægte, at den beskrevne Tid var en sørgelig Tid, og at den tidligere begyndte friere og dygtigere Udvikling efter en lang Standsning først i den seneste Tid atter har begyndt at gaae fremad. Der var derfor ikke mindste Anledning til at tale om Grundtrags og Deblensslågers Digtninge, hvis Retning maaskee netop var betinget af de kraftigere Natursens Lede ved hin Tids Daarlighed, eller om den Baggesenste Følelses, hvis indgribende og vedvarende Virkning maaskee er det største Beviis for Tidens Fortættelse, eller om Træds juridiske Virksomhed, som med al sin Dygtighed dog staaer som et isoleret Phænomen; hvorledes hin Artikel skulde bære sig ad for at komme til at omtale de nyere kirkelige Stridigheder, hvis Forbigaaelse man fra en anden Side har bebrejdet samme, har jeg nu slet ikke kunnet begribe. Her var nemlig ikke Tale om at bevare en omfattende Characteristik af en vis Tid, men kun om at forfølge en vis Retning fra dens Udgang gennem dens Fortættelse og indtil dens Genopstandelse. Ferresten behøver man ikke at mislunde det Dygtige i hin literaire Productivitet, fordi man mener, at Perioden fra 1807 indtil 1827, der vel nærmest var tilfaldet, var ikke blot en sørgelig, men ligesom en daarlige Tid, og det saa meget mindre, som Historien lærer, at ofte en i Almindelighed fattig Tid kan føde enkelte store Talenter, ja endog i visse Iselede Retninger ved at concentrere sin Kraft — og aldeles tem er ingen Tid — kan udjelde en vis Virtuositet. At den Uheldenbed, hvormed Følket har sine Ulykker, vidner om, at det endnu besad Dygtighed til en bedre Fremtid, er vist nok, men er vist heller aldrig draget i Tvivl af Noget; jeg vil endog tilføie, at det er let i denne Følkesaandens Dvale at opdage Spirerne til den nye Udvikling, der nu synes at begynde; men alt dette laae udenfor den paaankede Artikels Opgave. Jeg ihjerner saaledes ikke rettere, end at det første Klagepunkt er ugrundet. Hr. B. synes ogsaa selv i Realiteten at have eegivet det, idet han paa en Maade vedkjender sig de Meninger, Hr. Hage fremstiller som den angrebne Artikels Tankegang, og kun anker over, at han ikke tillige har gjengivet den Fremstillingsmaade, som herskede i Kjøbenhavnsposten. Dette er nu rigtignok en underlig Forordning til et Referat paa et Par Linier, hvori man i Almindelighed ikke søger mere, end en tro Gjengivelse af Hovedsagen; men synter hele Anken sammen til en blot Uilfredshed med Form, maaskee

endog blot med enkelte noget stærke Ord, da er dette en Smagssag, hvorom hver maa have sin Mening. Forresten har Forfatteren til den incriminerede Artikel ved de tidligere Afnit af samme viist, at naar han har givet Slutningen en noget veltalst Celorit, dette ikke er fæet, fordi han jo nok kunde skrive med objectiv Kærlighed og dialectisk Kulde, og underligt bliver det dog altid at høre denne Anke fra en Forfatter, hvis eneste For tjeneste — forsaavidt denne ved hiin Artikel i Flyveposten er documenteret — bestaaer i et rigtignok umiskjendeligt Talent i Brugen af kraftige Ord og skjæffe Billeder.

Hvad den anden Anke angaaer, da er jeg enig med Forfatteren i at beklage, at Reformværket hos os endnu ikke kan opvise nogen D'Connel end sige nogen Luther eller Moses, derimod geraader han aldeles paa Afveie, naar han først ihjeldt vor Tids **reformatoriske Stræben sætter vore Reformatorer** og derpaa identificerer disse med **Kjøbenhavnspostens Udgiver og Medarbejdere**. Naar han nemlig fra kjender vore Reformatorer Kraft og Mandighed, saa kan man gjerne være enig med ham deri — naturligtviis med Undtagelser, som han rimeligviis ogsaa vil erkjende — fordi man mener, at en alvorligere og kraftigere Hand begynder at vaagne hos Folket, — og andet har Kjøbenhavnspostens Artikel ikke sagt. Naar han nu derved baner sig Vej til et Angreb mod Kjøbenhavnspostens „Offerlam“ og „hæffende Smaaahunde“, et Misfald, som viis flere end Hage have fundet „iskamle“, saa vil han vist ved retligere Citertanke finde, at selv om alt, hvad han siger derom, var sandt, deri dog ikke vilde ligge noget Argument mod den incriminerede Artikels Paastand. At det politiske Liv hos os endnu er i sin Barndom, deri er jeg fuldkommen enig baade med Kjøbenhavnspostens Artikel og med dennes Modstander, men at det vil være i Kraft og Dygtighed, det haaber jeg enhver retsindig Mand vil ønske, og har jeg ikke misforstaaet de tvende modstaaende Artikler, da er det ogsaa deres Hensigt hver paa sin Viis at bidrage dertil. At vor reformerende Stræben endnu ikke ligesom er bleven Kjed i enkelte flere Individuer, kan forresten ikke undre Nogen, der med Forstand har iagttaget hele vor Tids Mening: thi denne gaar ud paa at demokratisere alt, Formuen, Videnskaben, ja endog Characteren, og det er saaledes let forklarligt, at om end Summen af materiel Velværen, af Indsigt og Kraft nu er større, end nogeninde tilførn, alt dette dog ikke saaledes findes sammendrynet, som tidligere, hos enkelte fremragende Individualiteter; hvorhos dog ogsaa maa erindres, at Begrebet om en saadan Fremragen er aldeles relativt, og at meget derfor nu kan tabe sig i Massen, hvad der tidligere var hævet høit over Mængden. Saaledes turde ogsaa den anden Anke berøe paa en Misforstaaelse, idet Hr. B. vel har Ret i, at vort politiske Liv og dets reformatoriske Mening endnu ikke har udfældet nogen stor Kraft, men har Ret i at indvende dette mod en Artikel, der har paaflaaet det fælsamme.

Jeg har søgt efter bedste Etjæmme at udsjænde, hvori i *Realiteten* egentlig Hr. W's Opposition mod den angrebne Artikel bestaaer; men jeg er rigtignok ingenlunde sikker paa at have truffet det Rette, da vistnok Kærnen er skjult under en meget tyk Skaf.

(Her følger nu i samme Linie det Citat paa 21 Linier, det findes ovenfor S. 28 og 29, derpaa fortættedes med nu Linie:)

Hvad jeg her har svaret paa, er det eneste Punkt, jeg i Hr. W's Artikel har kunnet opdage, Sagen vedkommende; og kun om Sagen er det mig at gjere. Jeg behøver derfor ikke nogen Undskyldning for at jeg forbigaaer alle *Alloctria*. Derimod maa jeg bede min ærede Vederpart undskyldte, at mit Svar kommer noget vel siddigt, men jeg havde tidligere noget bedre at bestille. Naar jeg sætter mit Navn under disse Linier, da haaber jeg Hr. W. vil betragte det som en lille Høflighed mod ham, da jeg seer, at det er ham behageligt, at vide, med hvem han har at gjere; men maa tillige bede ham, ikke derved at lade sig genere i at bevare sin egen Anonymitet, da det er mig aldeles ligegyldigt, hvad Navn min Modstander har.

Orla Lehmann.

Bilag VIII til Side 8 nederst.

Kjøbenhavnsposten, redigeret og udgiven af N. P. Linngæ, omtaler i 9de Marg. Nr. 304 (sfr. 10de Marg. Nr. 2) og 10de Marg. Nr. 7 (sfr. Nr. 32, 39, 73, 87.) et Par Artikler med Overskrift: „God save the King“, „den gamle, fortjente med sin Willie og uden Brøde afskedigede Skolelærer Broder Jensen i Nordrup“ (pr. Ringsted), hvem Kong Frederik den Sjette lod tilflyde „en fer ham betydelig Understøttelse af sin Chatelkasse“; en Begivenhed, som dengang uildrog sig en ikke ringe Opmærksomhed.

Bilag IX til Side 127. Q. 15 f. o.

De autonomia conscientia: sui humana: in theologiam nostri temporis introducta, Licentiatdisputats af Hans Lassen Martensen. (Respondens J. A. Bornemann.) Kbhvn. 1837. Under Titel: „Den menneskelige Selvevidstheds Autonomie i vor Tids dogmatiske Theologie,“ paa Dansk udgivet 1841 af stud. theol. L. B. Petersen, der i Fortalen siger om ovennævnte Disputats: „Det var det første Skrift, der hos os udkom i den nyere speculative Retning og bekendte den Æra i Theologien, hvorfra man nu allerede har begyndt at regne.“

Bilag X til Side 37 øverst.

Figaro, Journal for Literatur, Kunst og Musik. Udgiven af G. Carstensen, begyndt fra Juli 1841. Imperial-Octav med Lithographier.

Bilag XI til Side 35 overst.

Den speculativ Logik i dens Grundtræk, af Lic. Rasmus Nielsen, Prof. extr. i Philosophien ved Kjøbenhavn's Universitet, I—IV Hefte. Guldendals Forlag. Kbhvn. 1841—44, ufuldendt. Fjerde og andet Hefte indeholde fra § 11 til ind i § 21.

Bilag XII til Side 39 nederst.

Begrebet Anthus eller den religiøse Aands Form, fremstillet af Dr. Frederik Beck. Philipsens Forlag. Kbhvn. 1842. 72 S.

Bilag XIII til Side 38. 3lg.

Lædrelandet. 3die Aarg. Udg. J. F. Gjedvad, ansb. C. Kloug. Søndagen d. 29. Mai 1842. Nr. 890 og næste Søndag Nr. 897. Om Begrebet Ironi, med stadigt Hensyn til Socrates. Af S. A. Kierkegaard. Kbhvn. Philipsen 1841. (Anmeldt af Dr. Beck.

I.

Hr. Magister Kierkegaard har i dette Skrift sat sig en dobbelt Opgave, dels den historiske, at erkjende Socrates i hans phænomenale Virkelighed, dels den filosofiske, at begribe det socratiske Princip — Ironien — i dens almindelige, verdenshistoriske Betydning. Denne Dobbeltbed i Opgaven er imidlertid ikke et vilkaarligt Valg af Forfatteren, men givent i Sagen selv; naar det nemlig er den almindelige Aands, Ideens Natur, at nedlægge sine enkelte Momenter i bestemte Individider, at gjøre dem til Centrum for disses Liv og Virksomhed, saa kunne disse Ideens Bestemmelser kun begribes gjennem Erkjendelsen af disse substantielle Individualiteter. Men som Ideen først gjennem disse aabenbarer os sine Momenter, saa er det paa den anden Side ogsaa kun dette Indre, ved hvilket vi komme til Erkjendelse af saadanne Personligheder, og det bliver som en Følge heraf ikke mindre Forudsætning end Resultat. Denne Modsigelse, som er eiendommelig for enhver videnskabelig Undersøgelse, træder i nærværende Tilfælde saa meget stærkere frem, som den phænomenale Virkelighed, der her bydes os, i de forskjellige Fremstillinger staaer i en fuldkommen Modspid med sig selv, der kun kan begribes ved Erkjendelsen af det Princip, hvis Ubestemtbed gav Anledning til hin phænomenale Fler-sidedighed. Som Forfatteren imidlertid bemærker (Pag. 164) er det forudsatte Resultat kun en Mulighed, der først i Slutningen gjenløbes til sin Virkelighed og Sandhed, eiterat det har forsonet de Modsigelser, hvorigjennem det bevægede sig. Dette Skrift har saaledes en speculativ-kritisk Charakter, og afgiver en interessant Parallel til den Kritik af den evangeliske Historie, som i den nyeste Tid har sat den theologiske Verden i Bestyrtelse. Vi træffe her ikke de vage og diffuse Raisonnements, som hos Professor Nielsen*) om Væsen og Phænomen, Phænomen og Væsen, i fuld-

*) I hans Skrift om den speculative Methodes Aandendelse paa den hellige Historie.

kommen Abstraction fra det Historiske, som om vi kun havde at gjøre med disse Begreber i deres rene Idealitet, men Forfatteren stiller sig Spørgsmaalet i en concretere, bestemtere Form. Han bemærker Pag 163: „Overalt hvor der er Tale om, gjennem en saadan hvad man maatte kalde Opfattelse i strengere Forstand, at reconstruere et Phænomen, er der et dobbelt Arbeide: man maa nemlig forklare Phænomenet og derunder forklare Misforstaaelsen, man maa gjennem Misforstaaelsen erbyrde Phænomenet, og gjennem Phænomenet løse Misforstaaelsens Tredthed.“ Her er det tydeligt nok udtalt, hvorledes det virkelige historiske Phænomen er skjult under et andet, som er dets Reflex i en vis Bevidsthed, der ikke har kunnet tilegne sig det i dets rene Objectivitet. Da virkelig ueder den Gjensand, som Forfatteren behandler, til at stride frem over slige ubestemte Abstractioner, som dem, hvori Hr. Nielsen bevæger sig: thi hvis man vilde anvende den Nielsenske i og for sig ikke usandt Theori om Væsenet og Phænomenet i denne Ubestemthed paa de Fremstillinger af Socrates's phænomenale Virkelighed, som ere gjorte af Plato, Xenophon, Aristophanes, da vilde vi faae de 3 samme Socratesphænomener ud, kun med den Forskiel, at de nu alle 3 vare beviste som i Ordets strengeste Betødning historiske Virkeligheder. Merede ved Anvendelsen paa den evangeliske Histories forskjellige Fremstilling af Synoviterne og Johannes vilde denne Modsigelse i Hr. Nielsens Theori komme tilhøve, skjønt ikke i den grelle, affiikende Extremitet, som ved Anvendelse paa de forskjellige Opfattelser af Socrates. Grunden til, at den af en verdenshistorisk Personlighed som Socrates paavirkede Bevidsthed ikke gjengiver os Phænomenet i dets umiddelbare, factiske Virkelighed, uleder Forfatteren af den intensive Magt, hvormed Slægten grebes af den, af den Livs- og Aandsfulde, som blev den til Deel i en saadan Personlighed. Forholdet til en saadan Personlighed er for den secundaire Bevidsthed, bemærker Forfatteren, ikke blot et impulsierende, men daterende, et Individet selv uforklarligt Aildefspring til et evigt Liv. Bestemtere vilde man udvillig dette Forhold ved den Bemærkning, at naar en Personlighed staaer i Epidisen for en til den sig knyttende verdenshistorisk Udvikling, da er den for den nærmest modtagende Bevidsthed Princip, og dette personlige Princip, som har aabenbaret en ny Verden for Aanden, vil bevare sig en saadan Magt i den, at den ikke adskiller den Rigdom, som den udviller af sig selv, fra hint Princip, men umiddelbart sammenblander den dermed. Nu indeholder vistnok Princippet paa udviklet Maade eller in abstracto den hele selgende Udvikling i sig, og deri ligger hin Personligheds verdenshistoriske Betødning, men den concrete Bestemmelse, Udfoldelsen af hin substantielle Rigdom kommer først i Stand ved Historiens videre Arbeide ud over hint personlige Princip. Dette træder selv ev med en vis Tomhed og Ubestemthed, det er kun denne Persons almindelige vækkende Indflydelse paa Bevidstheden, som umiddelbart virker, en ny aandelig Atmosphære, som udbreder sig, og en deraf selgende Opposition

med den allerede udviklede Livets og Bevidsthedens Positivitet; den egentlige Gehalt aabenbarer sig først i den derpaa grundede nye Magt, i den efterfølgende Udvikling. Men idet nu saadaune Personers umiddelbare historiske Virksomhed ikke staaer for os i en bestemt særdig Positivitet, ved hvis Betragtning vi strax kunde adstille deres Værk fra Esterslægten, eller den Kredses, som nærmest sluttede sig til dem, saa bliver det en Op-gave af ikke mindre historisk end filosofisk Interesse at fatte hin personlige, umiddelbare Virksomhed i dens oprindelige Bestemthed, i Forskjel fra den følgende Udvikling at udfinde deres phaenomenale Existent. Her er imidlertid ikke Tale om Facta, som kunne bringes paa det Nene ved blot empirisk Betragtning og Sammenligning af hidhørende Documenter, men om Tanker, om Phaenomener af Bevidstheden; den historiske Kritik maa derfor være filosofisk. Det bliver nu vistnok Følgen, at saadan hensynløs Kritik, som synes at berøve Verdenshistoriens største Mænd den Herlighed, i hvilken man hidtil betragtede dem, virker oprørende paa Pieteten, men fra det fornuftige Standpunkt erkendes det, at det først er ved at bringes tilbage paa det, de i Virkeligheden ere, at hine Personligheder komme til deres sande historiske Ret og stilles sikke mod de Angreb, som have været rettede mod dem, saalænge man kun stuede dem i den skjæve Stilling, hvori de umiddelbart vise sig for os i Samtidens og den nærmeste Esterslægts Fremstillinger. Herved ere vi nu i Umin-delighed orienterede i det Standpunct, som Kritiken indtager, forviisede om den Ret, hvormed den indtager det; vi ville nu see, hvorledes Forfatteren gjør dette gjeldende for at udfinde Socrates's phaenomenale Existent.

Vi have allerede omtalt, at, hvad der først kunde være Undersøgel-sens Resultat, allerede maatte forudsætte sig selv i Betragtningen af den Personlighed, som er det afhandlede Princip's verdenshistoriske Repræsen-tant, at altsaa Socrates kun kan begribes gennem Ironiens Begreb, hans virkelige phaenomenale Existent kun reconstrueres i dette Begreb, lige-som de falske, halvsande Opfattelser kun finde deres Forklaring i de ser- skjellige Sider, som dette Standpunct frembyd. Ironien er nu den imod alt Positivt saavel i Livets Virkelighed som i Bevidstheden fjendlige Magt, en absolut, Alt i det Abstracte nivellerende Negativitet. Den har nu kun sin Betydning ved denne Opløsning, den Destruction, som den foretager, som denne negativ frigjørende Magt, ikke ved sit Resultat, thi dette er Intet: den kommer ikke til noget Resultat, men er kun den stædige Indledning dertil, medens det af Destructionen resulterende Positive stedse bliver dens Skranke. Det er den saaledes ikke Uvør med Noget, den hele Virkelighed har kun Betydning for den, som det Materiale, paa hvilken den anvender sin fortærende, opløsende Virksomhed, som det der i sig selv er Intet; det Absolute er i Ironien Intet (sef. Pag. 162, 152, 51 o. a.). Ironiens verdenshistoriske Betydning ligger da deri, at den hjælper Bevidstheden ud af det Relatives Besværelse og saaledes forberede

der den til Speculationen, den gier, som Forfatteren bemærker, Speculationens Skib slot. Ironien eschillerer mellem det empiriske Jeg og det ideelle Jeg (Pag. 133), for saavidt som den nemlig er Løsningen af den Umiddelbarhed, hvori Bevidstheden var nedsynken, uden at det kommer til nogen Reconstruction af det Ideelle gennem denne Negation. Den ironiske Negativitet er saaledes forskjellig fra den immanente, speculative, der som Sagens egen Bevægelse ikke mindre er positiv, den er kun den formelle, abstracte Negativitet; og heri ligger dens subjective, eller, for at sige det rent ud, dens egoistiske Charakter, idet den med al Løsning af det Positive og Umiddelbare, ikke bringer det til Opfrelsen af sig, men midt i og efter denne Løsningsproces selv forbliver uforbedertig, hvilende i abstract Identitet med sig selv (sfr. Pag. 160). Formedelst dette ensidige Standpunct kan man som Forfatteren kalde Ironikeren en Abbreviatur af en fuldstændig Personlighed, i denne Negation er han nemlig kun kommen til Forudsætningen for en saadan.

Men et saadant Standpunct, som ikke kunde bringe det til Udviklingen af et bestemt, positivt Indhold, som stedse forblev resultatløst, som derhos af den sædvanligste Hverdagsvirkelighed tog Anledning til at udvikle sin negative Virtuositet, kunde opfattes fra saa forskjellige Sider, gjengives i saa ulige Skikkelser, at Foreningepunctet, hvori de gaae sammen, næsten aldeles unddrager sig Blikket. Denne Forskjel i Opfattelsen og i Gjengivelsen er en ganske anden end Forskjellen mellem de evangeliske Fremstillinger af Jesu Liv; gennem Herrens Personlighed var Religionens absolute Resultat medieret Menigheden, og det er derfor væsentlig den samme Typus, som udpræger sig gennem Evangelierne, Forskjellen er kun formel. Gjennem Socrates var ingen saadan positiv Rigdom indgydt i Slægten, saa at hans Død umiddelbart kunde slaae om til en Opstandelse i dens Bevidsthed; men Resultatet af hans Virksomhed var kun negativt, Bevidsthedens Frigjørelse fra Bundenheden i de positive Bestemmelser, og Kjærligheden til hans Person, ved hvem denne Befrielse var erhvervet. Da nu Socrates's Princip var et saadant latent, ikke til umiddelbar Fremtræden lemmende, men kun at spore i dets Virksomhed paa Bevidstheden, saa blev det muligt dels, at det aldeles miskjendtes, og at den seeratiske Undervisnings Bevægelse fattedes i allehaande endelige Belæringer, Fermaninger e. s. v. (Xenophon), dels at den speculative Gehalt, til hvis Udvikling dette Princip havde givet Anstødet, uden selv at kunne bringe det dertil, umiddelbart overserretes derpaa (saaledes i Platos Fremstilling), dels, at Principets Negativitet fattedes i dets Ensidighed som optrædende med det substantielle Livs Magter, ikke som forjættende Moment, hvorigjennem det Ideelle i dets sande Positivitet kunde udvikle sig (saaledes hos Aristophanes).

Med Henvisn til Vedkommelsen af Xenophon har Forfatteren efter Referentens Mening erhvervet sig en Fortjeneste, som ikke noksom kan paastjænnes. Forfatterens uslaansomme, haanlige Behandling af denne

Mand staaer i en sælsom Contrast til den særdeles Dymærksenhed, som man ellers har viist ham, som om han ene eller dog fortrinnsvis havde gjengivet Socrates efter den historiske Virkelighed. Hr. Kierregaards Kritik over Xenophon viser, hvor utilstrækkelig en blot empirisk Sagtagelses-evne er for Historikeren, især naar den Gjenstand, som han vil jildre, er en saa lidet haandgribelig, en saa ætherisk svævende, med den umiddelbare Tilsvindeladelse sig saa negativ forbeldende som Socrates. Der vises nu, hvorledes Xenophon manglede Sands for Situation 3: at han ikke formaaede at gjennembryde den Udvortesked og Trivialitet, hvori han fører os Socrates for Die, med Ideen, at benytte den som et Vehikel for Ideens Udvikling, fremdeles bemærkes det, at Xenophon manglede Behør for Repliken 3: at det Væsenlige i den heratiske Samtalen er undgaaet ham, denne Ideens (den ironiske Negativitets) sagte Klang gjennem den tilspyneladende Hverdagsinat. Disse eller lignende Bemærkninger ere ligeledes gjorte gjeldende af Bruno Bauer med Hensyn til Johannes Evangelium. Her staae nemlig Spørgsmaal og Svar slet ikke i noget nødvendigt Forhold til hinanden, de jerstjellige Sider, Jesus og de Tilhørende, kunne slet ikke komme saa nær til hinanden, men hver af Parterne expectorerer sig fra sit Standpunct, som er jattet ganske i Abstraction fra det modsatte. Ligeledes mangler i dette Evangelium al Situation, den hele Bevægelse er nagtet al detailleret, chronologisk Bestemthed mekanisk, ikke hidført ved Forholdenes, Stillingens Natur, men reen vilkaarlig, kun ser at Forfatterens almindelige Anskuelse af Jesu Person kunde saae Leilighed til at udtrykke sig. Hr. Kierregaard gjør fremdeles den Anke mod Xenophon, at han opfatter Socrates under Kategorier, som ere hans virkelige Existents aldeles incommensurable, 3: gjennem den endelige Teleologies Kategorier, hvorved Ironikeren ret fra Grunden af forvandles til det Modsatte af sig og drages ned i den latterligste Epidæborgerligheds Sphære. Dette er maafke, som Hr. Kierregaard bemærker, en Nemesis, som Skjæbuen har ladet Socrates vederfares, fordi han saa ofte latterliggjorde Andre. Lgsaa med Hensyn til Anvendelsen af slige Virkeligheden incommensurable Kategorier afgiver Johannes en interessant Parallel til Xenophon (hvorefter der naturligvis ikke er opkommet nogen Tanke hos Herj., som oftere tydelig nok lægger sin Fortjærlighed for den traditionelle Theologi for Dagen) kun med den Forskjel, at det ikke er de xenophontiske Nødtigheds ic. Kategorier, hvori Evangelisten opfatter Jesus, men en abstract Ueberichwenglichkeit, hvori Herrens bestemte, stærkt markerede Personlighed taber sig; deraf det Bløde, Sentimentale, som karakteriserer dette Evangelium, og som i saa høi Grad har erhvervet det Theologernes Kjærlighed. Det skal imidlertid ikke hermed være Meningen uden Vitere at sammensille Xenophon med Johannes, som tværtimod ellers stedsse er bleven sammensillet med Plato; det Element hos Johannes, hvorved han kommer i Forhold til Plato, nemlig et nd over den

historiske Personlighed udviklet Standpunct er det aldeles ikke vor Hensigt at frastjende ham.

I de platoniske Skrifter indtager nu Socrates et Standpunct, som ikke blot hæver ham høit over den Ideeløshed, som hvis Repræsentant han viser sig hos Xenophon, men endog gaar ud over Ironiens negative Dialectik til den speculative Udvikling af Ideen. Dette kunde skee, om end Socrates selv ikke var kommen dertil: naar nemlig Socrates's blot negative Standpunct ikke kunde lade det komme til en bestemt Læretypus, hvori som i et Tredie hans Disciple kunde finde sig i Eenhed med ham, men han kun virkede ved sin Personligheds umiddelbare Indsludelse, saa maatte Discipleens Hærbeld til Læreren blive et reent personligt Hærbeldsforhold, saa at de ønskede at slude ham Alt, hvad de vidste, saa at deres egne Tanker først fik den rette Betydning for dem derved, at de hørte dem udtalte af Socrates (cir. Pag. 27). Platos Videnskab, bemærker Forfatteren, var en Samvidenskab med Socrates, han var i Andens Enhed uoplyselig sammenfaldet med ham, og navnlig maatte Hvervelingen mellem hvad der tilhørte Læreren og Discipleen blive større end hins Deel, og det poetiske Billedet saaledes ganske sammenblandes med den historiske Virkelighed. Men naget der saaledes mangler en bestemt Adskillelse mellem den historiske og poetiske Socrates i de platoniske Dialoger, saa ere disse dog ikke i den Grad ans Gufte, at Dialectiken i dem alle skulde være den samme, at den positive platoniske Anskuelser aldeles skulde have fortrængt den ironiske Negativitet. Forfatteren gjør saaledes opmærksom paa, at vi i de platoniske Dialoger finde en dobbelt Art af Ironien, en saadan som blot er Stimulus for Tanken, som fremstunder den, naar den bliver besjig, og en saadan, der selv er opererende, selv den Terminus, hvortil der stræbes. Den første er den ægte platoniske Ironi, i sidste Henseende derimod var Plato kun reproducerende, den tilhørte primært Socrates. Forfatteren viser, hvorledes denne socraticke Ironi findes i de første platoniske Dialoger, Symposiumet, Phædon, Protagoras og første Bog af Staten, i hvilke alt Concret og Bestemt (saaledes i Protagoras Dyden, i Phædon Livet efter Dyden) uivelleres i tomme Abstractioner, altsaa ende med negative Resultater. Men naar vi ser denne Ironiens Negativitet sig i Apologien, som for enhver anden Uvirkelse frembyder uoverstigelige Vanlideligheder, hvorfra ogsaa berømte Philosopher som Aristotiles have anset den som et med Urette Socrates tilskrevet Platoskær. Naar i andre Dialoger Dialectiken er kommen ud af hinc negative Standpunct, da er det vel historisk rigtig, at den tilskrives Socrates, men forsaavidt hin negative ironiske Standpunct var det nødvendige Intet, hvormed der maatte begyndes, forsaavidt det gjorde „Speculationens Skib stor“, kunde det siges an sich at være den følgende Positivitet. Derved nu, at Plato overfører den senere udviklede Erkendelse paa den Personlighed, som kun havde det abstracte Princip, kan han bringes i Forbindelse med Johannes. Christi Bevidsthed var den

absolut religiøse, i hvilken alle endelige Bestemmelser ere ophævede, den er, som religiøs, Bevidstheden om disses Forsængelighed, Nullitet. **Negativ** forsaavidt som Christi empiriske Selv var ophævet i det Absolute, var hans Selvbevidsthed identisk med Bevidstheden om Gud, men den johanneiske Reflexion gjør denne Negation til positiv Selvaffirmation, iljønt denne har til sin Forudsætning, at den umiddelbare Begrænselses-videns endelige Forsigværen er ophævet. Affirmationen af Kristus som Gud tilfalder saaledes ikke ham selv, men hans Menighed.

Den tredje Opfattelse af Socrates, som Forfatteren gaaer over til at behandle, er Aristophanes's d. v. s. den comiske. Det havde imidlertid været nødvendigt, for at man kunde indse, med hvad Ret den comiske Betragtning af Ironien gjorde sig gjeldende, at estervise disse tvende saa nær beslægtede Begrebers indre Forhold. Dette har Forfatteren undtadt, og derved har dette Parti af Undersøgelsen saaret en noget svankende Karakter. Forj. lader nu Aristophanes's Latterliggjørelse af Socrates være motiveret ved Interessesen for det substantielle Liv, Staten og Religionen, som Socrates undergrave; rigtigt, men her burde just Forskjellen mellem det comiske og ironiske Standpunct være fremhævet, for at man ikke skal tree, at Aristophanes var ledet af egoistiske, Konsten uvekkende Motiver, som religiøse og politiske. Det Comiske er ikke mindre end det Ironiske Rivelleringen af Phænomenet, det Positive, men ikke blot den subjective, men metaphysiske, saaledes at det Substantielle, Ideelle bevares i denne Negation, uden at Resultatet bliver et abstract Intet. Derfor den uendelige No og Tilfredshed i det Comiske, som ikke kunde gives i Ironiens endeløse, negative Dialektik*) (smkn. Vischer über das Erhabene und Comische). Formedelsi denne sin indre substantielle Uendelighed kan det comiske Standpunct gjøre sig gjeldende mod Ironien, som ligeoverfor det selv er endeligt, kun er som Negationen af den positive Virkelighed og derfor nødsjelig er bundet til denne, uden at den nogeninde kommer til Ideen. Med al sin Anstrængelse kommer den ikke til noget Resultat og den viser sig derved som comisk.

Denne første Deel af sin kritiske Undersøgelse har Forj. kaldet Opfattelsens Muliggjørelse. De to emtakte Skribenter gjengive nemlig ikke et umiddelbart tro Billede af Socrates, men en eiendommelig, ensidig Fremstilling, som kun gjør den ægte historiske Opfattelse mulig. Denne Mulighed har nu Forfatteren tilveiebragt ved Sammentligningen mellem dem og ved at forklare deres Eensidighed af den Forudsætning, at det socratiske Standpunct var Ironi. I det følgende Capitel har Forfatteren at gjøre med historiske Data, som foreligge rene og uforfalskede og ikke behøve at erhverves gennem en misforstaaende Opfattelse. Denne

*) Undertagen forsaavidt denne var „en verdenshistorisk Videnskab.“ Socrates fandt sin Tilfredsstillelse deri, men ikke hans Disciple.

Deel af Undersøgelsen kalder han Opfattelsens Virkeliggjørelse. Her behandles to Spørgsmaal, nemlig om Socrates's Dæmon og om hans Domsældelse. Hvad det Dæmoniiske angaaer, hvorom man har talt saa meget, saa kunde dette synes at indeholde en Positivitet, som stod i Strid med Ironien som Socrates's formentlige Standpunct. Dette er imidlertid ikke Tilfældet. Forfatteren frembærer, hvorledes det Dæmoniiske Virksomhed alene indskrænkede sig til Advarsel, altsaa til det blot Negative, hvorledes herved de concrete Gudekæddelser nivelleredes i det Abstracte, Ubestemte, og endelig, at det aldrig besatte sig med Statens substantielle Interesser, men kun med Socrates's og hans Venners partienlaire Anliggender. Dette kan saaledes meget vel forenes med Opfattelsen af Socrates's Standpunct som Ironi. Denne som den alt nivellerende abstracte Dialectik er imidlertid den ironiske Personligheds Egoisme, det ironiske Subjects Particularitet bevarer sig, denne bliver paa en Maade affirmeret i det Dæmoniiske. Socrates's Domsældelse har, som bekjendt, gjennem mange Arbeudreder givet Anledning til sentimentale Betragtninger. I Modsetning hertil frembærer Forfatteren Statens Ret. Han gjør opmærksom paa, at Socrates ved at udbrede sin negative Retning blandt Ungdommen undergrave det substantielle Liv i Staten, som i Grækenland ganske anderledes tog Individets Kræfter i Beslag for sig, end i den moderne, af Subjectivitets Princip gjenemtrængte, Verden. Socrates's Forsvar holder sig nu ogsaa ganske paa det ironiske Standpunct og kunde derfor ikke motivere hans Frisindelse, indtagen serjaavidt det maatte blive indlysende, at han var en Staten incommensurabel Størrelse, hvad man vel kan erkjende fra det universelle, historiske Standpunct, men hvad Staten umulig kunde fra sit. I Verdenshistorien har han sin Ret ligesaa vel som Kristus, der ogsaa blev dømsældt af Staten. Deres Stilling er nemlig i en vis Henseende den samme, og dog atter uendelig forskjellig. I Socrates optraadte det occidentalste Princip, Subjectiviteten, i Verdenshistorien i dens første, abstracteste Bestemmelse som Ironi, som den blotte Negativitet af det Substantielle, i Kristus, den orientalske Aands højeste Udvillingsspidse, fremtraadte ogsaa en alle Livets Magter opløsende Negativitet, der imidlertid som religiøs var uendelig positiv. Det er derfor rigtigt, naar Forfatteren siger, at Ligheden mellem Kristus og Socrates bestaaer i deres Ulighed, thi han neppe vil være enig med os i den Maade, hverpaa vi have angivet Forskjellen.

II.

I det tredie Capitel, „Opfattelsens Nedvendiggjørelse“, udvikler Forfatteren, hvorledes det seeratiske Standpunct — Ironien — resulterede af den græske Verdens aandige Tilstand. Zephysternes forjængelige Videnskab maatte bringes til Længsel ved Ironien, den overfladiske Positivitet i denne Videnskab kunde kun overvindes ved et reent negativt Standpunct, som selv stot ikke havde noget Positivt at gjøre gjeldende. Denne

Negativitet var den Skjærtsild, hvori den forføngelige Alverdensvisdom maatte udbrænde, før at Bevidstheden kunde beredes til Sandhedens virkelige Erkjendelse. Saaledes har Socrates's Standpunct en verdenshistorisk Gyldighed og Nødvendighed, og hans guddemæltige Mission erkjendes, om man end slet ikke tilskriver ham noget Positivt. I et Tillæg gaaer Forfatteren over til at betragte Hegels Opfattelse af Socrates's Standpunct. Det skal i Almindelighed være Subjectivitetens Princip, som Socrates har gjort gjeldende. Forfatteren giver Hegel Ret heri, forsaavidt som Ironien er Subjectivitetens abstracteste Bestemmelse, α : den rene formelle endnu ikke med Objectiviteten forjenede. Det er isørrigt her som med Hegels Opfattelse af Christus Tilfældet, at han vel i Almindelighed har fundet det Rigtige, men endnu ikke bragt sin Anskuelse til fuldkommen Bestemthed, hverved de modsigende Elementer af sig selv vilde falde bort (noget som isørrigt ikke kan bebreides Hegel, som ved de omfattende Opgaver, han havde at løse, umulig kunde henvende saamegen Opmærksomhed paa mere detaillerede Puncter). Naar Hegel nu vindicerer Socrates det Godes Idee, saa synes dette vistnok at være et Positivt; men naar han neiere vil bestemme dette, kommer han dog i Fortlegenhed, da han ikke kan vise, hvorledes Socrates tænkte sig det Gode; det var ham nemlig kun et uendelig Abstract, hvori al positiv Bestemthed var nivelleret, det var ham ikke Alver med nogetsemhelst Bestemt; man kan derfor, som Forfatteren bemærker, kun tillægge Socrates det Godes Idee, forsaavidt som hans Standpunct var en idelig kommen dertil, som til en Grændse, ud over hvilken først Efterlægten blev ført ved ham. Man kan kalde ham Moralens Stifter, forsaavidt som han befriede Bevidstheden fra al positiv Autoritet, og Subjectiviteten blev fattet som det Afgjørende, Bestemmende, naar man kun fatter Subjectiviteten i dens rene Abstraction, ikke i dens concrete Form som Samvittighed. Realiteten blev ved det Absolute (Subjectiviteten) til Intet, siger Hr. Kierkegaard, men dette var selv Intet. Naar man af Pietet slutte jøle sig fristet til at tillægge Socrates noget Positivt, saa giver Hr. Kierkegaard det træffende Svar, at verdenshistoriske Individualiteter netop derved ere flere, at hele deres Liv tilhører Verden og at de ligesom Intet have for sig selv (Pag. 250).

I Underfølgelsens anden Hovedafdeling (Pag. 250 til 350) afhandler Forfatteren særskilt Begrebet Ironi og bringer det Spørgsmaal paa Bane, om Ironien er berettiget til mere end een Gang at optræde i Verdenshistorien. Der gøres her opmærksom paa den dobbelte Fremtrædelse af dette Begreb, nemlig da Subjectiviteten for første Gang gjorde sin Ret gjeldende i Verden, og da den, efter allerede at være kommen til sin Ret i Verdenslivets objective Magter, nu atter vilde gjøre sig gjeldende herimod, som Subjectiviteten i anden Potens, det potenserede subjective Standpunct. Da Spørgsmaalet om Ironiens Begreb allerede i det foregaaende Afsnit i alle væsentlige Henseender er behandlet, saa vil det In-

teressante i nærværende Deel af Undersøgelsen hovedsageligen ligge i Behandlingen af Ironiens moderne Form. Hertil knytter sig desuden en Polemik mod Hegels Opfattelse af Ironiens Begreb, som formodetst det umiddelbar nære og afgjort fjendtlige Forhold, hvori han stod til dens moderne Skikkelse i den romantiske Skole, ikke er jui for Ensidighed. Hegel polemiserer altid paa det bitterste mod hin Skole, saaledes i *Esthetiken*, og han betragter Ironien (i *Metaphysikophien*) som den qualificerteste *Ugju*, og sætter den i Klasse med de værste Skikkelser af den moralske Bevidsthed, Jesuitismen og den rationalistiske Ueberzeugungstreue. Han protesterer derfor mod Opfattelsen af *Socrates's* Standpunct som Ironi. Forfatteren esterveriser nu, hvorledes *Socrates's* Ironi maa stilles fra den moderne, saa at man gjerne kan billige Hegels Polemik med denne, uden at hylde hans Opfattelse af Begrebet i Almindelighed. Denne moderne Form staaer i Forbindelse med det sichte System, som hvilede paa det formelle, blot negative Uendelighedsprincip, det absolute og dog indholdslose Subjectivitetsprincip, men hvad der hos *Sichte* var et metaphysisk Standpunct blev hos de *Herrer von Schlegel* og andre „fornemme“ *Jelk* umiddelbart practisk*). Det var saaledes et uberettiget Standpunct, en capriceret Forstøffelse af Subjectet med Virkeligheden, thi i denne var allerede Subjectivitetens Princip kommet til sin Ret, og Subjectet kunde saaledes gjenfinde sig efter sine almindelige, sande Bestemmelser heri. Til denne moderne, uberettigede Form af Ironien afgiver den moderne specifikke Religiositet, Pietismen, en interessant Parallel. Religionen har sin Ret som det Princip, i hvis guddommelige Positivitet denne Verdens profane, usande Væsen skal forklares og forherliges; sin abstracte, specifikke Form kan den kun bevare, saalænge Verden befinder sig i Modsetning til dens Princip's Idealitet. Men naar hin Idealitet har gennemtrængt Verdensvirkeligheden, da har den religiøse Bevidsthed ikke længer hin absolute Ret mod Verden som forhen, og naar den desmagtet vil paa-staae den, da staaer den en abstrus, karek Charakter udadtil, og inderlig er den ikke længere det guddommelige Princip's Bevægelse, men Caprice, subjectiv Forstemthed; dette er Pietismens Charakter. Mågtet nu Ironiens moderne Form i Almindelighed erkjendes uberettiget af Forfatteren, saa er det dog ikke dermed Mening at frakjende den dens Ret med den Trivialitet og Aandsløshed, hvori saavel Intelligensens som Livets Herlighed kan leve ud, men da saadan Trivialitet kun har en isoleret og indskrænket Stilling og ikke kan siges at gennemtrænge Verdenslivet i Almindelighed, har Ironien kun sin Plads som behersket Moment. Hel-ler ikke Religionen kan man frakjende Ret til at optræde med det Profane, Naar i Tilværelsen, som endnu tør tredje Idealitetens Mågt, men

*) I Forbigaaende sagt forekommer det os underligt, at Hr. Kierkegaard ikke har taget Hensyn til Afhandlingen „Protestantismus und Romantik“ i *Hall. Jahrb.*, som bestemtere og udførligere udvikler Romantikernes Ironi end Hegel.

da denne Modsætning er en forsvindende, en i Principet overvundet, altsaa „an sich“ magtløs, saa kan Bevidsthedens religiøse Bestemthed kun blive et Moment i dens universelle Liv.

Hr. Forfatterens Sprog er flydende, let, frit for al Indsnærvpen i Elefetermini; Fremstillingen er gennemtrængt af en vis Humør, som ogsaa vil gjøre Skriftens Læsning tiltrækkende for den blot Dannede. Dermed maa det dadles, at der findes en Deel Allusioner og Hentydninger i Bogen, som vistnok de Færreste forstaae, og i hvilke navnlig Referenten ikke kan have den Gode at følge Hr. Forfatteren; ligeledes synes Forfatteren ofte at være mindre heldig, hvor han paa en meer positiv Maade har villet glimre med sin Vid; thi hvad der kan behage og passere i en Gade- eller Slaabrokspassiar, det gjør et ganske andet Indtryk ved den Præntension, hvormed det optræder i det trykte Skrift; vistnok kan det mere, det ville vi ikke negte, det har virkelig mere Referenten, men — ikke til Forfatterens Fordeel.

Bilag XIV til Side 135 flg.

Intelligensblad, udgivne af J. L. Heiberg, Nr. 24 (1 Marts 1843).

Litterær Vintersæd, hvoraf meddeles Slutningen S 288 L. 7:

Fremdeles er i disse Dage, ligesom et Lyn ved klar Himmel, et Monstrum af en Bog slaaet pludseligt ned i vor Læseverden; jeg mener den af to store og tykke Bind eller af 54 store og tæltrukte Ark bestaaende „Enten—Eller“ af „Victor Eremita.“ Det er derfor nærmest med Hensyn paa Volumen, at Bogen maa kaldes et Monstrum, thi den imponerer allerede ved sin Masse, inden man endnu veed, hvad Mand der boer i den, og jeg tvivler ikke paa, at dersom Forfatteren vilde lade den see for Penge, vilde han faae ligesaa Meget ind som ved at lade den læses for Penge. Denne store Masse er en foreløbig Ubehagelighed, som man har at sætte sig ud over. Man tænker: „Har jeg Tid til at læse saadan en Bog, og hvad Garantie har jeg for, at Dreffresjen vil blive lønnet?“ Man føler sig underligt greben af selve Titelen, idet man applicerer den paa sit eget Forhold til Bogen, og spørger sig selv: „Skal jeg enten læse den, eller lade det være?“ Vi leve ikke mere i Guldalderen, men, som bekendt, i Jernalderen, og, mere bestemt udtrykt, i Jernbane-Alderen; hvad er det da for en besynderlig Anachronisme, at komme med en saadan sarrago i en Tidsalder, hvis Opgave det er at beherske de længste Afstande med den korteste Tid? — Endelig, efter alle disse Reflexioner og foreløbige Forhandelser, siger man: „Ligesaa godt springe i det, som krybe i det!“ Og nu springer man virkelig i Bogen, læser lidt hjst og lidt her, for at faae en Mundsmag, der enten kan lokke til næiere Bekjendtskab eller bevæge til at afbryde det allerede snittede. Som en godmodig Læser springer man dog i første Bind, inden

man springer i andet, det vil sige, man farer omkring i Enten, inden man farer omkring i Eller.

Man besinder sig altsaa for det Første i Enten, og her besinder man sig for det Første ikke godt, thi man mærker, at man har ikke nær saa god Tid som Forfatteren. Det er en ubehagelig, tactløs Spadseregang, naar man idelig har Følelsen af at ville være forud for Den, som holder En under Armen. Man støder paa mange piquante Reflexioner; nogle af dem ere maaskee endog dybsindige, man veed det ikke vist, thi hvor man troer at vinde en Pointe (som Forf. constant kalder et Point), bliver man igjen desorienteret. Man bliver utaalmodig over, at Forfatterens naturlige Mandrigbed, Værdom og jilististe Hærdighed ikke er forenet med en organiserende Gøne, der kunde lade Ideerne springe plastsigt frem. Alt synes drømmeagtigt, ubestemt og forsejndende. For dog at have et positivt Udgangspunkt i al denne Negativitet, kaster man sig over en Bedømmelse af Scribes Lysstipil „Den første Skjærlighed,“ men finder her, at Forf. har forvandlet det positive Givne til sit eget Lustcastel. Af en smuk lille Bagatel har han villet gjøre et Mesterværk, og underlægger det en Tendens, der er lige den modsatte af den, som Scribe aabenbart vedkjender sig. Man haster nu til „Forsjæretens Dagbog,“ thi allerede Titelen antyder, at denne Production maa være mere staberisk end kritisk. Og paa en Maade finder man sig heller ikke stuffet i denne Forventning, men man væmmes, man ækles, man oprøres, og man spørger sig selv, ikke om det er muligt, at et Menneske kan være som denne Forsjerer, men om det er muligt, at en Forfatter-Individualitet kan være saaledes beskaffen, at den finder Behag i at sætte sig ind i en saadan Character, og udarbejde den i sine stille Tanker. Diet falder paa Bogen, og Muligheden er godtgjort. Man luffer Bogen, og siger: „Basta! Jeg har Nok af Enten, jeg skal ikke have Noget af Eller.“ Men efter at den første ubyggeelige Følelse er overstaet, gæfter man sig anticipando over det Rama-Strig og den Forsjættings-Formular, som snart vil lyde fra alle Kanter, thi saadan en Dosis, som denne, er nok hidtil ikke bleven bndt vore Snerper, Spidslærter og seige Moralister. De ville Alle gjøre en Mine og opløste en Snadren, som om de bleve overraskede in puris naturalibus. Hvor ofte have de ikke i deres philistrøse Zver lyst Forbandelse over Poesien, selv naar den dog blot benyttede sig af sin lovlige Frihed! Lad dem da nu faae denne gewaltige Salve, de kunne have magtig godt af den, det er ikke Meer end fortjent Straf.

Den, hvis Fremgangsmaade med Bogen jeg her har beskrevet, er „Man;“ Andet har jeg ikke sagt. Enkelte ville imidlertid være nysgjerrige efter at erfare, hvad det er for et Eller, som Forf. sætter imod et saadant Enten, og de begynde idetmindste at blade i det andet Bind. Og idet de nu her paa ethvert Punkt, hvor Tilfældet fører dem hen, støde paa saadanne Tankelyn, der pludselig opklare hele Sphæren af Tilværelsen, ane de, at her maa være en organiserende Magt, som gjør det

Sele til et virkeligt Heelt, og nu begynde de, som ordenlige og samvittig-
hedsfulde Læsere, for paa dette Eller, og læse det hele Bind ud fra
først til sidst, Ord til andet. Under hele denne Læsning fængsles de saa-
ledes af Bogen, at de neppe kunne lægge den bort, de føle sig nafladeligt
paavirkede af en sjelden og høitbegavet Mand, som af et dybt speculativt
Bald fører den skjønneste ethiske Anskuelse frem for deres Blik, og gjen-
nemfrøysjer sit Foredrag med en Strøm af den piquanteste Vittighed og
Humor. Men hvad betyder da Bogens Titel? Det andet Bind er ab-
solut, her kan ikke være Spørgmaal om et Enten — Eller, og Bogen,
langt fra at gjendrive den Sætning, at Modsigelsens Grundfætning er
ophævet (S. 176), er tværtimod et Beviis mere paa dens Rigtighed.

Men de sidst omtalte „enkelt“ Læsere, som ikke indbefattes under
„Man,“ ville af Respect for den Forfatter, som har skrevet et saadant
Eller, atter tage hans Enten for sig, og læse det usiagtigt igjennem.
Derester ville de danne sig en bestemt Anskuelse af den Betydning, som
tillommer hele Bogen, og endelig vil maaskee en Enkelt af de Enkelt
forelægge Publicum denne Anskuelse.

Bilag XV til Side 135. Q. 6 flg. f. n.

Lædreløndt. Ade Harg. Udg. J. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansv.
Red. J. M. Hansen. Mandagen den 27. Febr. 1843. Nr. 1162.
Spalte 9330 flg.

Hvo er Forfatteren af Enten—eller.

Dette Spørgsmaal har allerede nogle Dage beskæftiget en Deel af
det læsende Publicum. Til trods for det meget Skarpsindige, der i denne
Henseende er blevet opdrevet, er man dog ingenlunde endnu sikker eller
enig betræffende Spøret. Sagen er da adhuc sub judice, og maaskee
kommer den aldrig videre, med mindre de, der i Anledning af dette For-
fatteriskab beklage, at Stokhusretten er bleven afskaffet, skulde være i
Stand til at faae den indført igjen. I saa Fald vilde jeg ikke være den
Synder, mod hvem man skal have tilstræffeligt moralsk Bevis, endnu
mindre vilde jeg være hans Ryg. Dog Stokhusrettens Gjenindsjærelse
bliver vel et pium desiderium, hvilket da ogsaa enhver Ven af Litera-
turen maa ønske; thi det var jo en meget streng Maade at opdage For-
fattere paa.

Langtfra at fordrifte mig til ved denne Artikel at ville bringe Spørgs-
maalet sin Besvarelse nærmere, vil jeg blot levere en historisk Oversigt
over de forskjellige Eftersørgninger, man i denne Henseende har anstillet.
Forfærerne lade sig passende dele i tvende Classer. Nogle søge ved ud-
vortes Indicier at komme paa Spøret; Andre ved indvortes In-
dicier.

1) De udvortes Indicier.

De udvortes Indicier ere egenlig kun eet, at Bogen ikke har nogen

Forlægger, men efter al Sandsynlighed er udkommen paa Forfatterens Forlag. Denne Cuhed skjuler naturligvis en stor Mangfoldighed af Spor i sig i Forhold til Hverfuldningen om Befolningens Størrelse. En strøbsom Borgermand her af Staden holder for, at Udgivelsen af et saadant Værk maa koste en 30 til 40,000 Rbd. Han raisonnairer saaledes. Det er meget kostbart at lade Noget trokke. Det Eneste, han har ladet trokke er et Avertissement i Adresseavisen, der kun var 4 Linier og dog kostede 3 Mk. Han mener vel, at det maa bringes i Anslag, at Befolningen bliver mindre i Forhold til Liniernes Antal, men desuagtet antager han, at en Bog med 36 Linier paa Siden og over 800 Pag., rigelig maa koste 30 til 40,000 Rbd. Det er derfor hans Mening, at ingen Mand herfra Bven er i Stand til at skrive en saadan Bog. Han gjætter paa Donner i Altona. Saavidt jeg veed, er denne Borgermand den eneste, der udelukkende holder sig til udvortes Indicier; de indvortes bekyrrer han sig slet ikke om, saa længe det er vist, at Udgifterne ere saa store.

Andre, der havde lidt mere Kjendskab til de med Trykning forbundne Omkostninger, ansatte Udgifterne lavere, og staae derved allerede paa Overgangen til at følge indvortes Indicier. Jo lavere Summen anslaaes, desto flere Spor. Man seer sig om i sit Bekjendtskab, hvo der eier en kjen lille Formue, eller hvo der har saa sikkre Udgifter, at han med Lethed paa disse kunde aabne et Laan. Naar man da finder Formues-Tilstanden at være som den søges, da er der Intet til Hinder for at antage, at den eller den kunde skrive en saadan stor Bog. I denne Henseende var det at ønske, at det snart maatte lykkes, at opdage Forfatteren; thi en saadan Tingenes Orden som den nærværende er høist generende for alle Fængemænd. Det er bekjendt nok, at Enhver, der eier Noget, i Umindelighed gjør en Hemmelighed af, hver meget han eier; men i disse Dage er den One den Anden paa Halsen, Broder staaer op mod Broder, hvilket endog i pecuniair Henseende kan have ubehagelige Følger. Communalbestyrelsen vil saaledes ved denne Leilighed faae et ganske andet Indblik i Folks Formue end den hidtil har haft, hvilket kan give Anledning til, at Mange, der før kun betalte 3 Portioner Næringskat, nu blive ansat til 5, Præstepengene ville blive forbrøede o. s. v.

For at danne en passende philosophisk Overgang til at tale om de Forskere, der af indvortes Indicier søge at opspore Forfatteren, vil jeg anføre en Mening, der i Paradoxi danner Modsetningen til den første. En Embedsmand i et af Collegierne antager, at man slet ikke tør respekttere paa det udvortes Indicium, da det i Danmark aldeles Intet koster, at faae Noget trykt. Han beraaber sig i denne Henseende paa en mangeaarig Erfaring som Embedsmand. Dog denne Mening anfører jeg blot for at danne den philosophiske Overgang. Den har hverken hjemme under Afsnittet om de udvortes eller under Afsnittet om de indvortes Indicier, eller i Virkeligheden, den er den rene Overgang.

2) De indvortes Indieier.

At give en Oversigt over de mange Forfatters Bestræbelser i denne Retning, er vanskeligt, dog ville vi forsøge det.

Bogen bestaaer af 2 Dele. Nogle læse kun den første, Andre kun den anden Deel. Da der nu er en betydelig Forskjel mellem disse, saa faae de Enkelte en meget modsat Mistanke, eftersom de slutte fra 1ste Deel til hele Værket, eller fra anden Deel til hele Værket.

Nogle læse hverken første eller anden Deel, men offere sig ganske for den interessante Overveielse: hvo Forfatteren dog kan være. Man skulde troe, at disse i Betragtning af den rebelige Iver, med hvilken de gribe Sagen an, snarest maatte opdage Hemmeligheden. Dog skal det ikke være Tilfældet. I Stedet for at trække sig tilbage i Stilhed og, uden at læse Bogen eller at tale med noget Menneske derom, rent objectivt at tilspeculere sig Forfatteren, have de begaaet den Uforsigtighed at indlade sig med Andre. Ved denne Berøring ere de blevne Mediationen for de tidligere Differenser. Trods deres Redelighed faae de imidlertid de latterligste Resultater, alt eftersom de tale med En, der slutter fra første Deel til hele Bogen, eller med En, der slutter fra anden Deel til hele Bogen. For dog at have en Mening antage de, at der er to Forfattere, og det saa meget mere som Cancelliraad Friberg har ladet denne Sag staae naagjort.

Da Fortalen efter Fleres Forsikkring, der alene har læst den, skal være forskjellig fra hele Bogen, antage Nogle, at der er 3 Forfattere. Denne Omstændighed har givet en lille Flok Anledning til at overbyde hinanden indbyrdes i dristige Hypotheser, der bevæge sig i Tallets Sphære. Denne Skare seer sig ogsaa i Stand til at fjerne Vanskeligheden med Trykke-Umfostringerne, da den antager, at der er saa mange Forfattere, at det Hele maaskee vil blive 5 Rdb. til Mandts.

De, der trænge dybere ind i Værket, søge fornemmelig at opfatte Forfatterens Individualitet, som den afpræger sig i Stilen, og ad den Vej at opspore ham. Et hic diversi abeunt interpretes. Nogle antage, at det er et ung Menneske, Andre, at det er en gammel Mand; Nogle, at det er et ryggesløst Menneske, Andre, at det er en retsindig Mand; Nogle, at det er et læst og ledigt Menneske, Andre, at det er en Embedsmand; Nogle, at det er en Fæbersvend, Andre, at det er en Egtemand.

Nogle see mere paa det Ydre i Stilen, og som finere Sagttagere fæste de især Blikket paa smaa Tilfældigheder, da det ikke undgaaer deres Skarpsindighed, at Forfatteren vel har søgt at skjule sig. En Theolog troer saaledes at have bemærket, at Værket forraader for megen philologisk Dannelselse, til at det kan være af en Theolog. En Philolog troer at have bemærket, at Forfatterens philologiske Dannelselse netop er saaledes, som man kan vente det af en Theolog; thi en Philolog vilde accentuere det Græske nægtigere.

Nogle, disse ere de snildeste af Alle, ere opmærksomme paa et ganske

enkelt Ord. Paa mangen underfundig Maade vide de at faae det anbragt, naar de tale med mistænkelige Personer, og paae da neie paa, hvad Virkning det gjer. Paa den Maade vil det nok lukkes dem, og saavidt jeg veed har deres Forsøg allerede baet et ualmindeligt Held; thi Een af dem har paa et eneste Ord fanget 50 Forfattere af Bogen.

De fleste, blandt disse ogsaa Forfatteren af denne Artikel, mene, at det ikke er Umagen værd at besvære sig om, hvo Forfatteren er; de glæde sig ved, at Forfatteren er skjult, for at de alene kunne have med Bærket at gjøre, uden at generes eller distraheres af hans Personlighed.

II. §

Bilag XVIII til Side 148. L. 14 f. n.

Corfaren. Nr. 129. Fredagen den 10de Marts 1843. Ansvarhavende Redacteur, Udgiver og Forlagger: D. Kragh, Kobbertrykker. Træsnittene af Kittendorff.

„Enten—Eller“ af Victor Cremita.

Det første, vi hørte om denne Bog, og som vi da høre daglig endnu, var, at den var saa tvl. Hele Journalistiken, fra „Dagen“ til „Aftenbladet“, fra „Berlingske“ til „Intelligensbladene“, hævdede et Forundringeraab, sagde vel nogle saa Ord om den, men begyndte og endte med: Hvor den er tvl. Nogle af dem anmeldte den dog tillige, som om den var den tyndeste Bog af Verden o: som om de paa een Dag havde kunnet læse den igjennem (den er 54 Ark i to Bind). De holdt næsten umiddelbart efter dens Udgivelse Lovtaler over den, de anpriste den som et Vidunder, „Dagen“ havde allerede af Indbildet sluttet sig til Forfatterens Navn, hvilket den syntes at ville anvende ved at sige, at Bogen var et Bærk af en af vore ægte filosofiske Genier o. s. v.

Vi bleve ivæggjerrige efter at faae at vide, hvad der havde forarsaget samme Larm i „Dagens“ og dens Collegers Bureau som et tvl Hoved, der stikkes ind gjennem Yngen til en Kostald og formørker Horizonten for Beboerne. Vi toge Bogen for os og læste den, og strax ved Begyndelsen gif der et Lvs op for os.

Denne Forfatter er en mægtig Mand, han er en Landsaristocrat, han spotter over den hele Menneskeslægt, viser dens Sammerlighed; men han har en Berettigelse dertil, han er en usædvanlig Mand. De Andre faae, at han stod der og pegede ud over Mængden, hvoriblandt de befandt dem, og sagde: „Hvilke jammerlige Mennesker!“ og strax løb de ved Hjælp af deres frie Entrée til Pressen op til ham, lænede sig fortrolig paa hans Skuldre og sagde: „Ja, det er sgu ogsaa nogle jammerlige Mennesker.“ Nu stod de jo ved Siden af ham og hørte ikke til Mængden!

Det er nu i Grunden ingen Heltegjerning, saaledes at haane Mængden. Sine stotte Føll (iblandt hvilke Prof. Heiberg, der saa skjelt drog tilfjeldts mod hele „Publicum“, er en af Heroerne) sige vel med Foragt

om de Anonyme, at de ere seige i deres Angreb; men vi ere ikke istand til at see sunderligt større Mod hos dem, der med stor Varm angribe en Masse, af hvilken hver Enkelt roer sig undtaget, og altsaa Ingen værger sig. Da Don Quixote i Rustning og Plade angreb Faaresloffen, viste han mere Mod; thi han troede dog, at det var Hjender; men disse Folk vide sig ved deres Angreb saa trygge og lade sig dog beundre for det Mod, de vise ved ene som en Samson at binde an med saa mange Philistre. Som sagt, ingen af Mængden troer om sig, at han er en Philister. Prof. Heiberg sætte sikkert noget Lignende; thi han erklærede tilsidst, at nu vilde han navngive hver Enkelt i Publikum, der gjorde sig skyldig i en Overtrædelse af hans Lov; men, da han strax første Gang fik at se, at han denne Gang havde slaæet paa Hjøv og Blod og ikke paa et Instibillede, holdt han strax første Gang op. (At Prof. Heiberg iøvrigt har Mod, tvivle vi ikke om, uden at vi dog ere istand til at udelede det heraf.)

Men, skjøndt nu Menneskeslægten, som Hr. Victor Cremita tager for sig, er en langt videre Kreds, er det dog hermed noget ganske Andet Thi deels er „Menneskeslægten“ et langt mere bestemt Begreb end „Publikum“, idet Alle kjende denne, medens Ingen veed, af hvem „Publikum“ egentlig bestaaer, deels kan Enhver overbevise sig, om det, der siges om Menneskeslægten, er sandt, medens man absolut skal have befundet sig blandt det „Publikum“, der tales om, for at kunne det Samme.

Denne Forfatter er altsaa en usædvanlig Mand; men, hvad der er det Usædvanligste, han er tillige et usædvanligt Væsen, forsaavidt Forfattereskrabet angaaer: Han har paa egen Bekostning udgivet sit volumineuse Værk. Nogle have af denne Omstændighed taget Anledning til at bejamre vor Literaturs pecuniære Vilkaar og opfordret Publikum til at holde Forfatteren skadesløs ved at købe Bogen. Efter det Begreb, vi have dannet os om Forfatteren, troe vi at gjøre ham en større Tjeneste ved at bede Publikum om det Modsatte. Han er, som to Gange sagt, et ganske usædvanligt Phænomen, og vi troe, at han sætter en Priis paa denne Usædvanlighed, at den er hans Forsængelighed. Det at skrive en udmærket Bog og faae den assat, er saa almindeligt, det kunne næsten Alle; men det at skrive en saadan Bog og selv maatte betale den, det at kunne med Friie beklage sig over en saadan Uretfærdighed, at have Noget, hvorpaa man med Villighed kan lade sit onde Humour gaae ud, det er en ganske usædvanlig Behagelighed — for den, der har Raad til at forkaffe sig den.

Hvad vi nu foreøvrigt mere os over eller glæde os til, er den Kritik, der vil komme over Bogen. En Kritik over denne 54 Ark store Bog kan neppe blive mindre end 55 Ark, og hvad vi derved allermeest glæde os til, er, at Kritikens Forfatter ogsaa vil komme til selv at bære Omkostningerne ved den.

Bilag XVII til Side 47 overst.

Intelligensblade, udgione af N. V. Heiberg. C. A. Reitzels Forlag.
Nr. 41—42 (1. Jan. 1844). S. 97—114.

Kirkelig Polemik.

I det Svenske Hjerdingaarskrivet for Literatur og Kritik Ate Hefte lafes S. 381 f. følgende Ord*): „Dette Vittighedespil har en dybere Betydning, end der viser sig for et overfladist Blik. Det berorer en om Side af Livet, i det det minder om, at Kirken endnu ei har vidst at bemægtige sig de mere Dannede, fordi den har været for fornem eller for ligegyldig til at tage deres aandelige Ledelse i Betragtning, eller dens Tienere for uersfænkede i eller for bundne til det Jordtyle og Materielle til at lægge den heiere Ald og Kraft i deres Virksomhed, der giver Herredømmet ogsaa over de gjenstridige Aander. Salsald kan man ikke vente, at nogen Esthetiker, eller de Mange, der have vandret sig trætte i Reflexionens og Ironiens Regioner, skulle finde sig opbyggede og omvendtes i Kirken, eller hente en Trøstens Trøste for et senderrevet Gemyt, saalænge der fra Prædikestolene endnu høres den gamle Skotsliffer-Moral og Hverdagstrivialiteter, man ligesaa godt kan sige sig selv hjemme i sin Sopha, eller de saa ofte gientagne Forsikringer, som den trætte Siel under Haab, Frygt, Bøven og Fortvivlelse har maattet opgive Tilliden til. De saakaldte Dyvakte eller Hellige maae derfor sige, hvad de ville, saa neies dog den uvære Tids Dannede ikke længer med den gammeldags Christendom eller den gamle Tro, men kræve den fremsat i en ny og frist Form, som ene et filosofihist Bad formaaer at isiente den; hvormed det gamle Skrivsprog ingenlunde taber sin Guldighed, at: Jesus Christus er igaar og idag den Samme, ja til evig Tiid.“

Quot verba, tot pondera — dersom man ellers kan sige, at Det har Bægt, som nu ganske henhører til „Hverdagstrivialiteter.“ — Hverdagstrivialiteter? Det synes, som om Forfatteren kiender en Klasse Trivialiteter, som ikke ere hverdags, som altsaa vel maae være Søndagstrivialiteter; disse maae da vel tilhøre Præsterne, og have dog den Ferdeel, at de kun heres een gang om Ugen, hvorimod saadanne Trivialiteter som Forfatterens nuomstunder kunne heres hver Dag. Saalænge de imidlertid kun heres fra Saadanne, for hvilke Kirken Intet er, og under alle Skikkelser Intet vil blive, uden i alt Fald en Gienstand for Bespottelse, er der ikke Anledning til at tage til Gienmæle. Men naar disse Talemaader blive saa gangse, at selv de Bedre, fordi de have hørt dem saa ofte, begynde at holde dem for asjorte Sandheder, da er der vel Opfordring til at spørge, om virkelig denne Vej, der begynder at blive alfare,

*) Af Kofod-Hansen i Anledning af „Guten—Eller.“

fører til Maalet, eller — for at bruge et andet Billede — om det ikke gaaer med disse Trivialiteter, som med alle andre, at de, der hengive sig dertil, vel en Tiidlang kunne svømme paa Overfladen, men, dersom de ikke itide reddes derfra, snart ville synke ned i det meningsløse Dyb.

Altsaa: „Kirken har endnu ikke vidst at bemægtige sig de mere Dannede.“ Endnu ikke — ikke i alle disse attehundredede Aar, i hvilke den har bestaaet, i hvilke den har bemægtiget sig den hele Deel af Verden, som vi her dog vel ere enige i at kalde den dannede? — Forfatteren vil maaskee svare, at han ikke har tænkt paa de gamle Tider, i hvilke han mueligen ikke erkjender nogen egentlig Dannelse, men kun paa de nyere. Vi tør altsaa ikke nævne Chrysostomus eller Augustinus eller Luther; men tør vi da heller ikke sige, at Jenson eller Saurin, at Blunt eller Barbieri, at Herder eller Schleiermacher, Nitsch eller Marheineke have vidst at bemægtige sig de mere Dannede? Forfatteren vil maaskee sige, at det just er saadanne Prædikanter, han fordrer, og at hans Klage just gaaer ud paa, at der ikke findes flere af disse, thi een Svale gjør ingen Sommer. Men i det vi nævne de enkelte Navne fra forskjellige Tider og Steder, ville Læserne selv have erindret, at der i ethvert Land, til enhver Tiid have været Prædikanter, til hvilke Mængden af de Dannede strømmede, hvilke de beundrede — med Rette eller med Urette, men var det endog med Urette, da kunne vi desto mere bruge Forfatterens Udtryk, at Læseren havde „bemægtiget“ sig dem. At de vandt „Herredømmet ogsaa over de gienstridige Mander,“ tør vel ikke i nogen Almindelighed paastaas; jeg finder ikke heller, at Pantus har formaaet det, da han, naar han jorgiebes havde forsøgt derpaa, vendte sig fra de Gienstridige; og dog har Kirken i hans Tale bemægtiget sig saa stor en Deel af Verden. De mere Begavede ere sjeldne, imidlertid har den „høiere Fld og Kraft“ aldrig været forsvunden af Kirken, og mangen stille Flamme har brændt til Lys, Varme og Velsignelse, skjøndt de Gienstridige ikke bemærkede den, eller spottede den ved Siden af de Blus, de selv antændte. Det er let at henkaste saadanne almindelige Betydninger, som at „Kirken's Tjenere ere nedsinkede i eller bundne til det Jordiske og Materielle,“ men det er svært dermed for Sandhedens Demstol at møde den hele Skare fra alle Slægter og Folkslag og Tungemaal af dem, som troeligen have vogtet Helligdommen med fromme Hænder.

Men for at komme tilbage til den egentlige Anklage, at „Kirken har været for fornem eller for ligegyldig til at tage de mere Dannedes aandelige Ledelse i Betragtning,“ ville vi vende os ganske til den nærværende Tiid og til vort eget Fædreland, og saaledes vel bedst forebygge alle Exceptioner. I Hovedstaden findes naturligviis den største Forjamling af de mere Dannede; gaae vi da en Søndag omkring i Hovedstadens Kirker, da finde vi flere af dem meget talrig besøgte, endog stundom, ikke blot paa Høitiderne, men paa de sædvanlige Søndage, naar Veierligt nogenledes begynder, næsten oversyldte; og see vi os da omkring blandt Til-

hørerne, bliver det i det mindste tvivlsomt, om ikke Fleertallet henhører til de mere dannede Classer. Og naar disse Tilhørere komme Nar efter Nar, og nye stedse komme i de Fratrædendes Sted, da maa dog vel „Kirken have vidst at bemægtige sig dem,“ eller dens Dienerer forstaaet at tiltale dem. Gaae vi da omkring i de dannede Familiers Huse, ikke blot i Staden, men ogsaa paa Landet, da finde vi næsten i ethvert af dem en eller flere af de Prædikenamtinger eller andre Læbbyggeskrivter, hvilke jo dog ere udgangne fra Kirken, og af hvilke stedse nye Samlinger, nye Uplag finde villig Modtagelse; vi finde, at de læses, og i disse Tider stedse flittigere, i Familierne og af de Enkelte, naar der ere Hindringer for at komme i Kirken, og ofte ved Siden af Kirkegangen. Saaledes begriber jeg i Sandhed ikke, hvorledes man kan bestrøbe Kirken for ikke at tage de mere Dannedes aandelige Ledelse i Betragtning. Tværtimod har det ofte været Gienstand for min alvorligste Overveelse, om Kirken ikke nuomstunder tog altfor meget Hensyn paa de mere Dannede, om den ikke er bleven „for fornem eller for ligegyldig“ til at tage de mindre Dannedes aandelige Ledelse i Betragtning; og jeg har alene kunnet trøste mig, dels derved, at der i Hovedstaden, hvor denne Klage meest kunde have Grund, aabnes flere Kirker, saa at Enhver dog vel kan finde Tilfredsstillelse efter sin særdeles Trang, dels ved den Erfaring, at de Prædikener, der meest tiltale de mere Dannede, ogsaa giere meest Indtryk paa Tilhørere af de lavere Classer, og at der ere andre Aarsager, hvis Udvikling ikke vedkommer nærværende Forhandling, hvorefter vi i disse Kirker forholdsviis see saa faa af Almuen.

Men det er vel mueligt, at Forfatteren ved de „mere Dannede,“ som han klager over at vi forsømme, tænker sig ganske Andre end dem, man pleier at kalde saa; han taler om „den nyere Tids Dannede,“ og han synes dertil fortrinligen at regne, hvad han kalder „Æsthetikere, eller de Mange, der have vandret sig træt i Reflexionens og Ironiens Regioner.“ Men see vi næiere til, skulde disse da ikke være de Halvdannede, de eensidig Dannede, de Misdannede? Forfatteren yttre selv, at de trænge til, „at omvendes i Kirken.“ Nu bør der vistnok i Kirken være Foranstaltninger til at omvende Hedninger og Vantroer, men det er dog ikke Saa danne, der udgiere Forsamlingerne i vore Kirker, og det kan dog i Kirkerne ikke være Prædikantens Pligt eller Ret, at vende sig fra dem, som komme der, og med hvilke han i det Væsentlige er enig, for at vende sig til dem, som kun ved et besynderligt Træk findes der, og med hvilke der skal begyndes forfra. Skal der udrettes Noget med disse aandelig og legemlig Belystige, som, mætte og fede af deres Nydelse, sidde „biemme i deres Cepha“ og vente paa, at uden nogen Anstrengelse fra deres Side et splinternyt himmelsk Jerusalem, som kunde pirre deres slæve Sands, skulde synke ned til dem, og imidlertid, for deres elendige Tilstand, anklage den hele Verden, og kun glemme at anklage een Gienstand, der rigtignok i sig selv er ubetydelig, men dog her er den

vigtigste, sig selv — skal der, siger jeg, udrettes Noget med disse, da maa det uden Tvivl være under Former, der ere saa langt fra Prædikensens, som umuligt.

Men skændt Forfatteren ogsaa forlanger „en ny og frijsk Form,“ saa seer man dog, at han i den nye Form ogsaa vil have et nyt Indhold. „Endnu høres fra Prædikestolene den gamle Skotskiker-Moral!“ Jeg tilføjer, at ikke let har nogen Fornemhed traadt mig saa oprørende imøde. Utsaa: een Moral for Skotskikere, og en anden for dem, der neppe vide, at der er en Skotskiker til, fordi de kaste deres Skoe hen, saasnart de trænge til at stikkes! Der er Intet fordærveligere, end Tugen efter Genialitet. Gvilke Ulfker denne Syge har afstedkommet i Videnskaben, er vitterligt nok; men inden de videnskabelige Gnemærker pleier dog, lidet snarere eller lidet senere, den gavnlige Tugt at komme til og udøve sit Embede; trænger derimod denne Genialitet ogsaa ud i Livet, hvor Skoletugten vanskeligt kan finde Sted, trænger den endog op paa Prædikestolene, hvor dog „Tugtens hellige Aand“ skulde have sit sidste Sted, om den ingenandensheds led sig fornemme, da vil Livet snart løses af sine Sammensætninger. Jeg har ogsaa læst det mærkelige Skrift „Frygt og Bæven,“ og hvad jeg endog kan have savnet deri, da visstelig ikke en dyb religiøs Grund, ikke et Sind, der er mægtigt til at træde Livets høieste Problemer under Tine; det har levende mindet mig om det berømte Sted hos Jacobi: „Ja, ich bin der Atheist und Gottlose, der, dem Willen der Nichts will zuwider, lügen will, wie Dæmmona sterbend log, lügen und betrügen will, wie der süß Drost sich darstellende Pylades u. s. w.“ (Jacobi an Fichte S. 32), hvoraf det dog ingenlunde er en Efterklang eller Efterklang. Men hvorfor hedder hiint Skrift „Frygt og Bæven?“ Fordi dets Forfatter levende har erkendt, dybt har følt, med Sprogets hele Kraft har udtalt den Forsærdelse, der maatte gribe et Menneskes Siel, naar en Opgave var ham stillet, hvis Fordring han ikke turde undvige, og hvor dog hans Forstand endnu ikke kunde adsprede det Skin, hvorefter Fordringen syntes at kalde ham ud fra den evige Orden, som ethvert Væsen skal underkaste sig. Saaledes har denne Kamp under Frygt og Bæven ikke det Mindste tilfælles med den velbehagelige Lefsen, hvormed de moralske Genier hige efter at komme i saadanne Forhold, hvor de kunne vise, at de ikke forgieves have læst Schelling, at de ogsaa ere istand til „einzig, göttlich zu handeln.“ Ja „einzig“ vel, intet stikkeligt Menneske vil gjøre dem det efter, og maaskee vil den Mængde, som for alle Ting ikke vil have Moral tilfælles med simple Borgerfolk, tilraabe dem et „Göttlich!“ men desto længere ville de være fra at have handlet „gudelig.“ Der var en gammel Viis, man har kaldet ham Prædikeren; han var ogsaa en „Æsthetiker“ og havde søgt mangeslags Nydelser, og selv i den Bog, han skrev, havde han „vandt sig træet i Reflexionens og Ironiens Regioner;“ men efter alt dette vidste han ingen anden Slut-

ning for sin Beg, end den, der nu har holdt saa længe ud: „Enden paa Sagen, naar Alting er borte, er denne: frygt Gud, og hold hans Bud, thi det bør hvert Menneske at giere; thi Gud skal føre hver Sierning for Dem med alt det, som stükt er, enten det er godt eller ondt.“ — Du gamle Jerusalem, „Stoflister!“ følg du kun op med mig paa min Prædikstol; jeg veed ingen anden Ende paa Sagen, end den, du vidste.

Det er ikke alene vor Meral, hvorefter Forfatteren klager; han er ligesaa lidet tilfreds med vor Troeskære, thi „den nyere Tids Dannede neies ikke længer med den gammeldags Christendom eller den gamle Tro.“ De gammeldags Forme for Prædikener og Bønnebøger kan den nyere Tids Dannelselse handle med, som den finder for godt, hvorefter ogsaa her et Meccoco finder Sted, som synes at vise, at det Gammeldags ikke saa ganske er at foragte. Men vi see, at det ogsaa er den gamle Tro, der skal aflæses af en ny. Vel er det kun et Par Aar siden Studenterne i Berlin sang:

Den alten deutschen Glauben,

Den soll uns Niemand rauben;

men i et Par Aar kan den nye Tid komme forskrækkelig vidt. Vel synes Samvittigheden at slaae Forfatteren, i det han mindes „det gamle Skriftsprog, at Jesus Christus er igaar og idag den Samme, ja til evig Tid.“ Men dersom Forfatteren ikke sluttede have vandret sig altfor trætt i Reflexionens Regiener, indbyde vi ham til dog saa megen Reflexion, at han siger sig selv, om virkelig dette Skriftsprog kan beholde sin Guldighed, naar vi bortkaste „den gamle Tro,“ naar vi, hvad enten i Letsindighed, eller „under Haab, Frygt, Bæven og Fortvivelse opgive Tilliden til de saa ofte gientagne Forsikringer.“ Jeg veed ikke ret, om det er Indholdets Forsikring eller Forsikringens Indhold, Forfatteren mener, at vi have maattet opgive Tilliden til; men i begge Tilfælde er Kristus bleven adskilt fra Sandheden, og da er han ikke mere, eller er os ikke mere, i Dag, hvad han var iisern, og vi maae søge en anden Grundvold.

„Det kommer, det nye Evangelium,“ siger man os allerede i mere end et halvt Aarhundrede; og nu høre vi endog af nogle Stemmer den Jubel: det er kommet. — Hvor? J. F. Feuerbach's Religion der Zukunft? Eller, dersom man skammer sig ved at nævne dette usle Skript, og viser os hen til de andre, til hvilke det med al Riethed har sluttet sig, og i hvis Kredts det synes brederligen optaget: er da her et Evangelium? Ja, for dem, der have „udsørgt“ (*ἀπηλεγότες*, Eph. 4, 19), udsørgt den dybe Sorg, hvori det Vædere forsvinder for det tvivlende Sind, for dem, der tyktes sig frie, naar de kunne blive „frie for Nødsørdighed.“ Og er her noget Nyt? Ja, for dem, der have glemt, eller der aldrig have kiendt det Gamle, for dem, der mene at høre ny Vidsdom, hvor de høre nye Phraser. Disse fraregnede, er den hele Afgrøde saare vel

bekjendt; det er kun, at man vil sfrue Tiden tilbage til det Punkt, da *Système de la nature* og dets jævnligge fremkom. Fordommen er den samme, kan sarnes der det Vid og den Mand, hvormed den dengang blev foredraget; vistnok var det Verdens Mand, men dog Mand, ligesom Mesphistopheles dog er en Mand, der uegter, hvormed en dum Dievel neppe endnu kan henregnes blandt Manderne.

Vi bede den Forfatter, hvis Angreb vi her have maattet møde, være forvisset om, at vi ingenlunde tælle ham blandt dem, der vente paa, eller der mene allerede at have annammet et saadant nyt Evangelium. Vi have med Glæde regnet ham blandt de Bedre, og beklage kun, at han ikke er kommen videre i ægte Dialektik, end at han har kunnet lade sig blinde af de „saa oste gientagne“ Talemaader, som „den trætte Siel“ længe siden har maattet opgive Tilliden til. Vi tvivle ikke om, at det kun er et uheldigt Udtryk, naar han synes at ville have den gamle Tro antiqueret; det viser sig tydelig nok, at han i Grunden vil have den holdt fast, men at han mener, at dette i disse Tider ikkun kan skee, naar den fremsættes „i en ny og frisk Form, som ene et filosofisk Bød formaaer at skienke den.“

Lgaa her maae vi tildeels modsigge, eller snarere forebygge Misforstaaelse, men herved er det vanskeligt at undgaae Misforstaaelse til den anden Side. Hvo vilde ikke anbefale et alvorligt, grundigt, filosofisk Studium? Hvo vilde ikke deri erkiende et af de kraftigste Midler mod den løse Snak, der nu saa oste bydes os som christelig Underviisning? Men derfor skal Philosophien selv ikke bringes paa Prædikestolen. Jeg for min Deel er aldeles enig med Schleiermacher deri, at Jugen kommer til Christendom ved Demonstration, ligesaa lidet som Nogen ved Demonstration kommer til Samvittighed eller til Etienhedsands; men hvad heri er oprindeligt i Mennesket, hvad der hører til Menneskets Natur og Væsen, det skal vækkes, næres, uddannes. Saaledes ogsaa den dybe Trang i Menneskehieret, som alene Christi Evangelium stiller. Lad os stræbe at tale til denne Trang, stræbe at lede Mennesket til „under Haab, Frygt, Bæven“ at erkiende, at han ikke kan opgive dets Forsikringer, dersom han ikke enten vil overgive sig til den Fortvivlelse, der endes med Færhærdelse, eller evig gaae med „et sanderrevet Gemt;“ lad os søge at lægge Evangeliets Balsam paa de blødende Saar, og lade den Sønderknuste fornemme dets Kraft; og da lede ham til at spørge sig selv, hvad der hindrer ham i at blive Troende. Ved at borttrydde de Hindringer, der endnu maatte være tilbage, kunne vi paa mange Maader være ham behjælpelige; men hører han til dem, som ikke kunne hvile, før de faae tilveiebragt en filosofisk Theorie af Christendommen, da maa han tillige have Hielp andenstedsfra, end fra Kirken, ligesom det ikke er i Værstedet, at Kunstneren kan docere en fuldstændig Kunst-Theorie. Ikkun dette tør vi forsikre, at, dersom Christendommen ikke først opgik for ham

i dens Hørlighed, da vil hans Christendoms Philosophie steds blive mager og usyldestgjørende. Philosophie er en fortræffelig Sag, men derfor er Prædiken ikke Philosophie, ligesom Prædiken er en fortræffelig Sag, men Philosophie er ikke Prædiken.

Det har ser mig noget Nærende, at Mag. S. Kierlegaard steds heliger sine Dybbegelige Taler til sin afdøde Faders Munde. Thi ogsaa jeg har kiendt denne agtværdige Mand; han var en stet og ret Borger, gif fordringsfri sin stille Gang giennem Livet, havde aldrig giennemgaaet noget som helst filosofisk Bad. Hverledes fleer det da, at Sønnen i sin rige Dannelse, saa ofte han vil nedskrive opbyggelige Taler, steds vender Tanken hen til hiin Mand, der længesiden er indgaaet til Hvilen? Hvo der har læst den deilige Tale — eller lad os kun kalde den Prædiken — „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet,“ vil forstaae det. Sønnen har, ligesom jeg, seet sin gamle Fader ved bitter Tab; han har seet ham folde sine Hænder, bære sit ærværdige Hoved, han har hørt hans Læbe udsige hiint Ord, men tillige seet hans hele Væsen udsige det paa en saadan Maade, at han sætte, hvad han saa skient udviller om Jøb, at „oglaa Den er en Menneskenes Lærer, der ingen Lære havde at overgive Andre, men efterlod Slægten sig selv som et Forbillede, sit Liv som Veiledning for ethvert Menneske,“ der saae det; han har følt, at den Gamle „harde i sit fromme Ord overvundet Verden, var i sit fromme Ord større og stærkere og inættigere end den ganske Verden.“ Og hvad Sønnen der i Særghuset lærte hos sin gamle Fader, det nedskrev han i en Prædiken, som vil tiltale, vedergrøe ethvert selende Hierte, uagtet den ikke fører Læseren i noget filosofisk Bad, uagtet den Intet indeholder, som jo Enhver kunde „sige sig selv hiemme i sin Sophæ“ — men sandelig ikke „ligesaa godt.“ — Det er ikke for at indskrænke min Tak for denne Prædiken, men fordi det berer til Sagen, at jeg spørger: gjere de tre paafølgende Taler samme Virkning? Men hvis ikke, skulde det da ikke tildeels være, fordi det „philosophiske Bad“ kommer for meget tilspøse?

Jeg vilde have sluttet med Luthers Ord, som allerede paa et andet Sted ere anførte i lignende Anledning, men som man ikke mærker at være tagne til Hierte: „Wenn ich in meiner Predigt sollte Philippum Melanthonem oder andere Doctores ansehen, so machte ich nichts gnt's, sondern ich predige auß einfüttigste den Ungelehrten, mid es gefällt Allen;“ men hvo veed, hvad Luther er for „den nyere Tids Dannede?“ Har man ikke læst i den Jemaiske Literatur Tidende kort før end dens første — endnu ikke sidste — Hensøven: „Luther war ein beschränkter Kopf!“ — Her det! det var vel en Katholik, der sagde det, men det var en tydsk, protestantisk, sachsisk Redaction, der lod det sige om en Mand, der var mægtig i Ord og Gierning som ingen Anden i dette Land, ved hvornær Tydsklands egenlige Daad er indbragt, ved hvornær Tydskland er, hvad det er: „han var et indskrænket Hoved!“ Hvad kunne vi da ikke vente

endnu at faae at høre om ham? Men da dog Goethe endnu indtil Videre gjælder Noget — indtil Videre, thi hvo kan vide, hvad Wellingerne, efter Fr. Baader's bekendte Signelse, i deres Gadelær endnu kunne faae ifinde at suadde om den Høne, der udklækkede dem? — men da Goethe vel endnu har nogen Autoritet, ville vi slutte med hans Ord, som i sin Tid Enhver kunde udenad, men som nu synes forglemte:

Wenn ihr's nicht fühlt, ihr werder's nicht erjagen,
Wenn es nicht aus der Seele dringt,
Und mit unkräftigem Behagen
Die Herzen aller Hörer zwingt.
Sicht ihr nur immer! Leimt zusammen,
Brant ein Nagel von anderer Schmaus,
Und bläst die kümmerlichen Flammen
Aus eurem Nischenbüschen raus!
Bewund'ung von Kindern und Affen,
Wenn euch darnach der Gaumen steht!
Doch werdet ihr nie Herz zu Herzen schaffen,
Wenn es euch nicht von Herzen geht.

Dog, det er Tid at afbryde, thi jeg frygter, at Læseren ikke vil sige som Faust's Famulus:

Ich hätte gern nur immer fortgewacht,
Um so gelebt mit euch mich zu besprechen.

fitb. (3. F. Myfter).

Bilag XVIII til Side 149. L. 18 f. n.

En Jøde, Nouvelle af Adolph Meyer (Goldschmidt). Kbhvn. 1845. Ifte Udgave i Commission hos Eibe. 2den Udgave 1852. Hæfts Forlag. Priis 2 Rdr.

Bilag XIX til Side 44 flg.

Berlingske politiske og Avertissementstidende. Udgivet og forlagt af Brødrene Berling, redigeret af M. L. Mathanson. 1845. Nr. 108. Tirsdagen den 6. Mai. Tre Spalte.

Literatur. Mag. Njerfegaard: tre Valer; Livets Stadier. Som bekendt er Helten i de gamle æstherlandske Eventyr i Almindelighed i Besiddelse af et eller andet Tryllemiddel, hvorved det bliver ham et Lieblik's Sag at bringe sine Duster til Virkelighed i Realitetens Verden. Man skulde troe, at Mag. Njerfegaard var i Besiddelse af en saadan Duster, hvorved han i et Nu fremtryllede sine Skrifter, en saadan næsten til det Utrolige grændsende Productivitet har han i de senere Aar udfol-

det ved sin Skribentvirksomhed, dersom man tør tree Røgtet, der vel ikke tager Feil i at erklære ham som Forfatter til „Guten-Öller“ og den Række Skrifter, der aabenbart derivere sig fra samme Haand. En saa dan Productivitet er ikke altid just en absolut Anbefaling, da den meget ofte er et Tegns paa Hofværksarbeide, men det er saa langt fra, at dette er Tilfældet her, at tværtimod hvert enkelt af disse Skrifter udmærke sig ved en Dybsindighed i Tankningen, der serfølger sin Gjenstand til de mindste Traade, og derhos udfolder en sjelden Skønhed og Elegance i Sproget, men især en Volubilitet i det, saa at ingen nutlevende dansk Skrivem deri kan maale sig med Forfatteren. Naar vi dertil lægge, at der paa flere Steder aabenbarer sig en virkelig digterisk Mand, da kunne vi ikke tilbagebette det Lulke, at Forfatteren ogsaa vil forsøge sig i flere Retninger end i den blot filosofisk experimenterende, som hidtil har været den fremberstende hos ham. De tre Taler ved tænkte Leiligheder er, som han nylig har sjenket os, ere aldeles aandelige Sædsende til Forfatterens tidligere udgivne Taler og udmærke sig ved samme Skønhed fra Formens Side og samme Righoldighed i Indholdet. Det er en Skriftetale, en Brudevielse og en Tale ved en Grav; i den første viser han, hvad det vil sige at søge Gud, i den anden udvikler han den smukke Sætning, at Kjærligheden i Ægteskabet skal overvinde Alt, endelig stifter han i den tredje Tale med gripende Kraft Dødens Afgjørelse som Slutpunktet for vor jordiske Tilværelse. „Livets Stadier“, en Samling af tre større Afssnit, som en Hr. Hilarius Bogbinder har havt den Gæde at besørge udgivet i Trykken, minder ikke lidet om „Guten-Öller“. I det første Afssnit, der serer Titelen: „in vino veritas“, træffe vi vore tidligere Bekjendte, Victor Eremita og Constantinus Constantinus, i Selskab med Johannes Forfereren, en Modehandler og en ung Mand, som Forfatteren endnu ikke har givet noget Navn. Ved de fylde Bøgere afhandle de det gamle Spørgsmaal om Livindens Betydning, men komme ikke til samme Resultat som Digteren, der erklærede hende for Skabers mest fuldeble Mesterværk: den ene af dem erklærer endog Moden for en Livinde, fordi den er en Ubestandighed i Konjens, der ikke kjender til anden Consequens end den, steds at blive mere og mere pinegal. Det følgende Afssnit indeholder en Afhandling af Afsefor Wilhelm (ogsaa en Bekjendt fra „Guten Öller“), hvori han leverer de nye Bidrag til Ægteskabets rette Lyfatselse. Det tredje Afssnit indeholder en Lidelseshistorie eller rettere Fortøvelseshistorie i Forfatterens bekjendte Maner. Skulde vi have noget med disse Arbeider at indvende, da er det, at Forfatteren næsten synes os at have altfor god Tid til at anstille sine Reflexioner, hvilket gjer, at de undertiden falde noget i det Brede; imidlertid takke vi ham for den Nydelse, han har serstjaffet os ved sine Bøger, og vi glæde os til, at han snart igjen vil lade høre fra sig.

Bilag XX til Side 148. L. 16 f. n.

Corsaren. Nr. 251. Fredagen den 4de Juli 1845. Ansvarhavende Redacteur N. L. S. Gram, forhenværende Contorist. Udgiver og Forlægger M. Goldschmidt. Xylograph Aagaard.

Ved i Anledning af det nordiske Studentermøde at karakterisere de idelige Toaletter som et ideligt Tractement med Beussfæg, hedder det bl. N. S. 3. L. 26 flg. f. n.

— — aandelig Tidelse er værre end legemlig (hvilket man kan overbevise sig om ved det Tanke-Experiment, om det f. Ex. ikke var mere Nydelse at spise tørt Brød og drikke Vand med Hilarius Bogbinder end at drikke Champagne med Hr. Boetius). (Formodentlig Boetius, udgiver af Aftenbladet 1843—44.)

Bilag XXI til Side 148. L. 13 f. n.

Corsaren. Nr. 269. Fredagen den 14de November 1845. Ansvarhavende Redacteur: N. Hoffmann-Lind, Informator. Udgiver og Forlægger M. Goldschmidt. Xylograph: Aagaard.

Literatur. Her hedder det bl. N. S. 14. L. 1—23 f. o.

Vore store Politici troe, at Alt dette*) er ligegyldigt. Naar blot Publicum vil læse deres Artikler om Almeenvæbning, Consumption, Association, Schleswighelsteinisme o. f. v., saa maa gjerne det store kongelige Bibliothek brænde, og Universitetsbibliotheket med samt Madvig blive kastet i Skallebodstrand. Naar et Menneske troer, at Folkets politiske Dannelse nødvendigviis maa gaae Haand i Haand med den æsthetiske, naar man anseer et Digterværk som „Kong René's Datter“ for ligesaa vigtigt som en Talefrihedsaction og en Digter som Tehlenschläger for vigtigere end en Toastbringer som Hr. Pleug, saa flyve de i Flint og kalde En en indifferent Person, en principløs Karl, der ikke har Sands for Tidens store Opgaver, og man maa naturligviis med Ydmyghed finde sig deri. Gaaer man endnu et Skridt videre og sætter en Forfatter som Victor Cremita over Advocat Lehmann (hvilket vist er rigtigt, da Lehmann vil døe og blive glemt, men Victor Cremita aldrig døer) saa er Hundrede og Et ude, man bliver sat i Vand, og i hele Kongens Kjøbenhavn har man ikke en Ven, hos hvem man tør spise til Middag uden Fare for at blive forgiftet.

Bilag XXII til Side 140 flg.

Gea, æsthetisk Narbog 1846, udg. af P. L. Møller. Udgiverens Forlag.
Et Besøg i Sorø,

Corpusseuilleton af P. L. Møller, S. 144—187. Heraf meddeles:

S. 158. „Mit første Besøg var hos Hauch.“ S. 159. „Om Aftenen var jeg i et lille Selskab, hvor der blev talt ganske fornuftige Ting

*) Litteraturens Forsald.

Ann. af Udg. af S. Kiersegands Bladartikler.

om forskjellige Gjenstande, hvoraf jeg vil sige at gjengive Et og Andet. Efter nogle gemvnlige Replikker om Veiret og dets Indflydelse paa Aarets Frugtbarhed, kom Taleren paa Bøger.“ S. 170—71. „Efter Vordet voredes nogle Spørgsmaal og Svar angaaende Seres og Vesterernes Partikularinteresser, og da der ikke vilde frembyde sig andet og bedre Stof, gled Samtalen atter over til Litteraturen. Man spurgte mig, hvad man i Kjøbenhavn sagde om Tschlenischlagers nye Stulke „Gjenfærdet paa Hermsjöholm.“ S. 172—185. „Alt dette er vistnok ganske rigtigt,“ bemærkede vor Vært. Men for at gaae over til noget ganske Modsat, har Nogen af de Herrer læst det sidste Volumen af Filosofien med de mange Navne, „Hilarins Bogbinder“ troer jeg, han denne Gang kalder sig, eller Peregrinus Pretens, som jeg kalder ham? han kan da umulig forlange, at den, der har Andet at bestille, skal kunne huske alle de barbariske Navne, han sætter paa sine mange Bøger?“

Den fornuftige Mand fra Landet og jeg besaaede Spørgsmaalet.

„Det er dog en Naarl, som siger Sparto til alle vore danske og de fleste indiske Philosopher, ikke sandt?“

„Han har vist ikke haft nogen varmere Beundrer, end mig“, tog jeg Ordet, „men saa har jeg ogsaa desto større Ergrelse af den gælde og fordærvelige Brug, han undertiden gjør af sine udmærkede Evner, og som især culminerer i den sidste Artikel af „Statier paa Livets Bei.“ Hvad der allerede i „Euten- eller“ sængslede Interessesen, var denne Debetterpersonlighed, som med genial Videnskab havde gjennebrængt Metaphysikens og Estetikens Mytterier, og i samme Dieblit opgav disse Herligheder for at søge Hvile i et ethisk, ikke ganske nspidsborgerligt Liv. Herved betingedes første og anden Deels forskjellige litterære Værd. I den første mærker man Meisteren, som behersker sit Stof, og man træffer derfor næsten altid en rigtig, ofte en fortrinlig Form, som kun af og til forstyrres ved en skeptisk Dissonants af de Dæmoner, han i senere Skrifter har søgt at betvinge. I anden Deel seer man derimod Begynderen, den segende og vordende Personlighed, hvis Foredrag stadig „stripper nd i Mangelkanten“, fordi han ikke meddeler et beiseiret og organiseret Stof, men kun udvikler sit ethiske Beg — skrivende. Som æsthetisk Praktiker og Experimentør kan han siges at have fuldendt sin Udvikling, som moralisk Personlighed er han endnu en Mulighed; derfor er anden Deel, trods det Interessante i Dialektikens Anvendelse paa det sociale Liv, trods alle Glimt af Skjønhed og Mand i det Ufulgte, mindre et Litteraturværk, end en Materialsamling.“

„Ja det er just det“, sagde en Anden, „jeg har med alle disse Skrifter (der ved Form og Indhold tilstrækkelig rebe et fælles Udspring), at hver Gang man troer at kunne hengive sig til en reen litterær Nydelse kommer Fors. En i Veien med sin egen ethiske og religiøse Udvikling, som Ingen egentlig spørger om, som kan privat være meget respektabel, men ikke har læst Tegnet til den objective Litteraturs Langelinie; han be-

gaaer den samme Feil, som man har bebreidet Digteren Andersen, at han lader hele sin indre Livsudvikling foregaae for Alles Øine. Eligt kan da kun interessere, naar Foredraget hæver sig til virkelig Lyrik eller gripende Pathos, og derfor sætter jeg som litterært Produkt „Frygt og Bæven,“ brieft blandt alle disse Skrifter. Her er en vis Enhed i Grundtæne og Udtryk helt igjennem bevaret, og skjøndt en baade fysisk og moralsk sygelig Natur udtaler sig i denne convulsiviske Kamp for at vinde Troen „i Kraft af det Absurde,“ saa tillader dog Formen her at betragte Sønderknnelsen og Lidensjæben som lyrisk Stemaing. Som lyrisk Digt indtager denne Bog i mine Tanker en høj Plads i den nyere Litteratur, og kan stilles i Række med Byron, Fuschlin og „die ungtöttliche Comedie.“*) — Hvad jeg i det Sufelte mest beundrer hos denne Forf., er hans aandfulde Vid og den ægte Humor, hvormed han benytter Hverdagslivets Trivialiteter til at kapitelskaste de mest opheiede Tanker. Herhen hører ogsaa Polemikken imod Heiberg i „Forordene“, som ikke blot er Noget af det Wittigste, men ubetinget det Eleganteste, der er skrevet med Heiberg, ja med Undtagelse af Lehmanns (?) Artikel om Avlsgaarden Hongue-mont, og en Corsarartikel om Lehmann, erindrer jeg ikke nogen saa fortrinlig Polemik paa Dansk. Denne Forf. skulde Hr. S. Kierkegaard have valgt til Forbillede, da han sidst i „Fædrelandet“ polemiserede mod en Anmelder i „Berlingske.“ — —

„Jeg troer“, tog jeg atter Ordet, „at man lettest sammensætter de ferstjellige Retninger hos denne Ff. ved at distingnere mellem en negativ og en positiv Side hos ham. Til den sidste regner jeg især hans individuelle religiøse Drang, hans lidensjæbelige Higen efter at fersone Philosophien og Virkeligheden (som han ogsaa har gjennemexperimenteret i dets gehaltfuldeste Forgreninger) med Troen. Denne Retning udtaler sig rhapsodisk paa mangfoldige Steder i hans Skrifter, og det med en ferbausende Følge i Tanken og Følelsen, en oste digterisk Varme, en Rigdom og Veltalenhed i Sproget, hvortil man neppe før har seet Mage. Foredraget minder stundom om Rousseau og Chateaubriand, men det giver i Gehalt meget mere, i Formen meget mindre. Skulde det lykkes ham nogensinde af denne rhapsodiske Gjæring at udklare en organisk Livsfylde, da vil han blive en Skribent af første Kvalitet, et virkelig literært Geni, dog troer jeg neppe det vil stee. Hvad derimod den negative Side angaaer, den dialektisk kritisk-analytiske Retning, da er han her fuldkommen ferdig (i begge Ordets Betydninger), og enhver yderligere Bevægelse af ham, synes at maatte føre enten til maniereret Selvgjentagelse eller til Desperation. I denne Retning har han imidlertid præsteret Overordentligt, og udviklet en sand Genialitet. Ingen dansk Philosoph, med Undtagelse af Sibbern, har med saa omfattende og udtømmende Grundighed fordybet sig i de ferstjelligste Materier, og i sin Analyse af æsthe-

*) Af en pøst Dichter.

tisse Problemer fremtræder han ofte som producerende Digter. Som hans bedste Fortjeneste, hvor han virkelig har bragt Videnskaben et nyt usfatterligt Udbytte, anseer jeg dog de Grundlinier, han i „Forskerens Dagbog“ har draget til en Philosopheri af kvindeligheden, et Stof der, saa rigt og tiltrækkende det end er, neppe tidligere har været bearbejdet. Men da jeg tog hans sidste store Bog „Stadier paa Livets Vej“ i Hænderne, var det næsten med en ubagøelig Følelse. En saa overdreven, ja saa unaturlig Produktivitet kan maaskee være sund for Førf., men for Litteraturen og Læsere — aldrig. Produktionen synes at være bleven ham en fysisk Trang, eller han benytter den som et Medicament, ligesom man i visse Sygdomme bruger Aaretning, Røpætning, Dampbad, Vomitiv eller deslige. Naar et sundt Menneske udhviler ved Sønnen, synes han at udhvile ved at lade Pennen løbe, istedenfor at spise og drikke mætter han sig ved at skrive, istedetfor at den ordinære Menneskenatur reproduceres ved et Fester om Aaret, synes han at have en Fiskeratur og at lægge Rogn. Tilfældet vilde, at jeg skulde begynde med det „psykologiske Experiment“: „Stolbig? — Ikke-stolbig?“ som udfolder de sidste 242 tættrokte Sider. Her er han, som jeg havde befrøget det, paa Nive. Her er Gjentagelser, Selvrudhuling, glimrende Geniglimt og Lilleb til Banvid, endelig er den tidligere Færdigværen bleven til bare Færdighed og Metheden til en staaende Maneer, saa at Enhver kan aflure ham Kunsten. Han belymmer sig ikke om Læsere; thi han skriver for sin Magelighed, ikke om et klassisk Førfaternavn, thi han skriver fermlest; han bevæger sig i Sproget som en engelsk Clown, han gaaer paa Hænderne og slaaer Saltomertaler i det, men han har ingen Stil; thi han bruger overskødige Ord og siger Alt, hvad der falder ham ind. Indholdet i dette Reflexionens Danaidekar er en Førelsfelses-, Førelvelses- og Dystagshistorie, behandlet i Dagbogform. Hvert Afsnit har den maniererte Begyndelse „I dag ser et Aar siden“. Man træffer her et mandligt Individ, der har tabt Alt, hvad der konstituerer Personligheden. Følelse, Førfand, Villie, Beslutning Handling, Mars, Nerve- og Muskelkraft — Alt er gaaet op i Dialektik, i en steril Dialektik, der hvirvler sig om et uvis Centrum, uvis om det skeer ifølge Centrifugal- eller Centripetalraften, indtil den tilsidst langsomt forduuster. Han er bleven sig selv gjennemsigtig, ligesom Vicentians (i Cervantes's Novelle), som troede, han var af Glas, og lod sig indpasse som en Flaske i Halm, for ei at gaae itu. Ja Sammenligningen kan fortsættes endnu videre, thi Gjennemsigtigbeden synes ogsaa hos vor Førf. at være Følge af en Førgiftelse. Og det kvindelige Væsen, som lægges paa den experimentale Pinebænk, bliver naturligvis i Bogen ogsaa til Dialektik og forduuster; men i Livet maatte hun nødvendigvis blive gal eller gaae i Fæblingeften. Dantegangen kan i Kortbed fremstilles omtrent saaledes:

I dag ser et Aar siden. Saa! nu er jeg da bleven forlovet. Nydelig er hun sandelig, men Pokker staaer i saadan en lille Jom-

fru: hun kan ikke begribe, at jeg baade vil være forlovet, og tillige slaae op, at jeg baade vil slaae op, og tillige ikke slaae op, baade gifte mig og ikke gifte mig. Hun begriber ikke, at min Forlovelse er dialektisk, nemlig at den baade betegner Kjærlighed og Mangel paa Kjærlighed, at jeg baade agter at blive den kvit, og tillige stedse at holde mig paa Dufets Spidse. — I dag for et Aar siden. Methoden duer ikke, den maa forandres. Hun mangler religiøse Forudsætninger, vi passe altsaa ikke for hinanden, og nærmer hun sig til det Religiøse, er hun ogsaa tabt for mig; hun maa gjøres fri, thi først da vil hun tilhøre mig, og hun kan da forlove og gifte sig med hvem hun vil, men hun er alligevel gift med mig, og saa fort i det Uendelige.

Hvis det maatte være den sunde Menneskeforstand tilladt her at træde til, vilde den maaskee i sin raa Umiddelbarhed sige: Vil Du betragte Livet som en Dissectionsstue og Dig selv som Cadaver, saa lad gaae, sonderstæng Dig selv saameget Du vil; saalænge Du ikke gjør Andre Fortræd, vil Politiet ikke forstyrre Din Virksomhed. Men at indspinde et andet Væsen i sit Edderkopvæv, dissekere det i levende Live, eller pine Sjælen draabevis ud af det, i Kraft af Experimentet, det har man dog ikke endnu Lov til, uden ved Insecter, og har ikke allerede Tanken herom noget Rødselsfuldt, noget Dyrrende for den sunde Menneskenatur? — Og dog har jeg udholdt at følge denne aandelige Epidemiløben, dette Inquisitionstribunal, som ikke slipper sit Djer, ser alle mulige Grader af Tanketortur ere gjennemgaaede, jeg har endog sundom følt mig fængslet af dette Sjælevæleri; thi — den dialektiske Bøddel drager af og til Mande, der er Laster i denne Orken, skønne, blomstrende, forfriskende Daser, som Grundringen fra Latinsekelen og Skildringen af Bogholderen paa Christianshavn. Disse og mange andre Enkeltheder ere ikke blot en sand Digter værdige, men forudsætte en saadan. Dog jeg er maaskee gaaet for vidt. Hvad mener De, Hr. N. De har jo ogsaa læst Bogen?"

„Der maa være noget Sandt i Deres Ord,“ sagde den fornuftige Mand fra Landet, „thi jeg har følt og tænkt mig omtrent det samme; det har virkelig kostet mig nogen Anstrængelse at komme helt igjennem, og det er let at see, at den, der skriver slige Bøger, ikke gjør Regning paa mange Læsere. Det er langt fra, at man kan nægte denne Forfatter en usædvanlig Dybde, en stor Skarpfindighed og en omfattende Reflexion. Hans dialektiske Talent, saaledes som han nu vel især ved at studere Plato, har udviklet det, synes mig saa stort, at jeg Ingen kjenner, der heri kan maale sig med ham; men — thi jeg har virkelig et betydeligt Men at lægge til. Dog maa jeg endnu først bemærke, at Selskabet i Begyndelsen (*in vino veritas*) og den dialektiske Modfætning dertil (thi Alt er hos denne Forfatter Dialektik, uden at den tilfredsstillende opløses i en højere Enhed), en Høylemands Dagbog, ere skrevne med usæd-

vanlig Finhed og røbe et overordentlig udviklet Talent. Men den abstracte Eftbetil, der aldeles ikke maa støtte sig til Ethiken og saaledes svæver i Luften som en Sky, er egentlig ikke Andet end en med poetiske Blomster smykket Epikuræisme, ligesom dens Modsætning, den fra Poesien bortvendte Ethik, den ægtefabelige Lykke, paa denne Wei grændser nær til Philisteri; — disse to Modsætninger, som Forfatteren med saa stor Uengsteligbed troer at burde holde ud fra hinanden, maa jeg rigtignof erklære for at være Udvævelser paa begge Sider. Jeg troer det ikke muligt at virke poetisk for Alvor, uden at respektere Ethikens Fordringer, og heller ikke troer jeg, man kan leve et virkeligt og sandt Ægtestab, naar det ethiske Forhold staaer blot og bart, saa at Poesien aldeles er afstrefket derfra. — Den egentlige Kjerne af det Hele (Forlovelsen og Opstaaelseshistorien) synes mig alene at være skreven, for at Forfatteren kunde faae Leilighed til at udspinde de dialektiske Vansteligheder, en i Reflexionen færtabt Siel er istand til at opstille, i saa fine og lange Traade som muligt. En sliq Dialektik har jeg hert høist hypetendre Menneiser, der stod nærvæd at beberskes af en fix Idee, at gjøre Brug af. Jeg maa tilstaae, at jeg aldrig troede det muligt at ædelægge sin umiddelbare Natur saaledes, som han (i denne Brevsamling i det mindste) lægger for Dagen at have gjort; Intet er friskt og ligefrem, Alt maa han reflektere sig til. Det undrer mig kun, at han er istand til at føve og svise o. s. v.; thi egentlig burde han saalænge veie Grundene for og imed, til han døde af Sult eller Svulshed. Hans Reflexioner forekomme mig ligesom Daguerrotypen, hvor ikke blot, som i et ordentligt Maleri, de vigtigste og karakteristiske Træk ere optagne, men alle mulige, saa at det Hele bliver et forvirret Net og en vildsom Labyrinth. Med al hans Ferstand, saa er dog Reflexionen hos ham bleven til en uhyre Svagdom; hans Religiositet, der giver Afstald paa den hele Verden, for ene at søse med sig selv, og der bestandig troer at ligge paa „70,000 Favnes Dybde“, forekommer mig at være en Pusillanimitet, som Berherre og hans Engle maatte lee ad. En sliq religiøs Person, der Intet gider tage sig for, og der intet Stridt vover at gjøre, uden først at have beregnet alle de mulige Synder, han underveis kunde falde i, og bestandig staaer skjælvende og bævende paa eet Sted, er en Uting, der hverken kan finde Plads i Himlen eller i Helvede, men kun i Reflexionens forvundede Lust, hvori intet Væsen kan leve. Han ligner Pastor Schmelze hos Jean Paul, der ikke vovede at røre sig af Pletten, fordi han hvert Diebtik frygtede for Selvstud. Kan en sliq uhyre Feighed være en sand Religiositet? Jeg erkjender ham imidlertid gjerne for at være en i aandelig Henseende meget begavet Forfatter; men han forekommer mig som en udlevet Elding eller vettere som en usædvanlig Intelligents med en søgelig Phantasi; blaieret synes han mig i hei Grad. Havde han levet under Forhelde, der havde nedt ham til ogsaa at betvære sig om Andet end sine egne Griller, saa havde han vistnok udviklet en høiere Kraft;

men nu staaer han som en Ireni over Irenien. Saaledes forekommer det i det mindste mig."

*

*

*

Næste Formiddag drog jeg atter ud paa min Valfart til Berømtbeden. Den findes, som sagt, næsten udelukkende og gjennem alle Gradatiener i Byens Gade. „Her," sagde min Cicerone, „boer Steenstrup, som danner Epoche i de danske Terts Historie, og desuden er berømt fordi han skjændes i Bladene med sin Gjenbo, Hr. Peder Hjort, som paa sin Side er berømt ved sine 12 Paragrapher, en tydsk Grammatik og en Berneven. Denne var netop fraværende, som man sagde, paa et Kørstog for at omvende Slesvighelstenerne. Det gjorde mig ondt, thi det er en Mand, jeg ret holder af, alene for hans Stils Styk. Jeg betragter nemlig Stilen ikke nærmest som Produkt af et kunstnerisk Talent, men som en moralsk Egenstaf. Den, som i Sandhed har en eiendommelig Charakter — og kun han — har en Stil. Men P. Hjort har virkelig en Stil, en Stil, hvorpaa man kan kjende ham fra andre Forfattere, frisk, livlig og klar, — fordi han har overvundet de conventionelle Hensyn, og har Mod til at tale, som man siger, reent ud af Possen. Dette er en Sjældenhed hos vore Forfattere, hvorfor kun saa faa af dem have en Stil.

Længst nede i Gaden concentrerer Berømtbeden sig ligesom i en stor Bunte. Her boer Lektor Wegener, berømt ved sin Bondekrønike, Lektor Lütken, berømt (blandt dem, der kjende ham) som udmærket Philosoph af den skeptiske Skole, Adjunkt Blicher, berømt ved adskillige Oversættelser af Franck (der dog kunde være bedre), Tegnelærer Harder, berømt som forhenværende Landskabsmaler, og Adjunkt Paludan-Müller, berømt fordi han har en Broder, som er Digter. Høiere oppe igjen boer Adjunkt Borup, berømt derved at han kan undervise baade i Musik og Engelsk, hvilket slet ikke er noget musikalsk Sprog; og i en Udkant af Byen boer endelig Rektor Bojesen, berømt ved nogle Feil i en romersk Litteraturhistorie, som han ikke vilde rette i anden Udgave, bare fordi det var Prof. L. Baden, der gjorde ham opmærksom derpaa.

Efter at have besøgt Philosophgangen, hvorfra Badstjær anstillede sine „Reflexioner", og den vidtloftige Akademihave, kom jeg ud til Sken paa den anden Side af Akademiet.

Her vijer sig en frodig Have, og paa en terrassformig Skrænt et venligt Huns, bebygget af Træer, med Væggene omslængede af Ranker. Det er Ingemanns Bolig. Han modtog os i sit lille Studieværelse med stoppede Piber. Her fælte jeg mig næsten trykket af Berømmelsen; thi Væggen var øverst til nederst beklædt med Kobber og Lithographier af berømte Mestere, og Portrætter af alle mulige Digtere og andre berømte Mænd. Man tager aldeles feil, hvis man tænker sig Ingemann som den slanke, sværmeriske Gestalt, Mange rimeligvis have forestillet sig

ved Læsningen især af hans Ungdomsdigte. Han er lav af Væxt og har langt mindre Udseende af en Digter end af en Færdretningsmand. Dette er han da ogsaa i de senere Aar bleven, idet hans Tid for største Delen maa have været optaget af hans Functioner som Director ved Akademiet og Udgiver af sine samlede Værker. Man kan sige, at han er en rigtig Poet for Danste. De Danste have nemlig en aigjort Lust til at søge det komiske overalt, navnlig i hvad der er dem for beit, og som de ikke forstaae. Naar nu en romantisk, poetisk Mandretning a'præger sig stærkt og umiddelbart i en Persons Ydre, vil den dansk-nygterne Forstand let op- helde sig derover. Men Antet af dette findes hos Ingemann. Han frembringer meget mere Indtrykket af en godmodig, jovial Embedsmand, med et Anstrøg af Satire. Og dog tilhører han som Digter fast adel- lende Romantiken. Han har gjort alle dens Hovedbevægelser med. Først fulgte han den nytdyftige Romantiks Gane, der egentlig var en Romantik paa anden Haand. Siden gik han directe til den gedigne, oprindelige Ro- mantik, som indeholdes dels i Middelalderens Historie og Poesi, dels i den christelige Religion. Af de Forelæsninger, han holder ved Akademiet, roser man især dem over Eddapoesien. Maaskee er det de herhen hørende Embier, navnlig af J. Magnusens „Eddatære“, der have gjort ham til endnu en tredje Romantik i en gennemført symbolist Opfattelse af visse Naturphænomener. Mærkeligt er det, at man hos ham, fremfor de fleste nyere Digtere, ikke sporer Paavirkning af de rigeste og mægtigste Mander i den poetiske Verden. Hverken Homer og Grækerne eller Shakspeare synes at have talt ham, og man finder i hans Værker kun svag Sympathi for Gøthe og den hele komiske Litteratur. Dette maa unægtelig medføre en og anden Ensidighed; hans idyllisk affondrede Ophold i Sors og mangeaarige Gjernelse fra det bevægede Liv har vel ikke været uden Ind- flydelse i saa Henseende.

Før ligesom at udtømme den foranste Berømmelse til sidste Draabe, besluttede jeg at udstrække min Pilgrimsvandring til den nærmeste Om- egn. Det var især med Hensyn til Bredahl, som besidder en lille Landeiendom en halv Mil fra Byen. Paa Veien derud, som slynger sig smukt omkring Søen og gennem Skov og kornrige Marker, seer man tilhøre Pedersberg Kirke paa en høi Bante, der skal indeholde store Skatte, ja i sit Skjød gjemme „et helt Kongerige.“ Der har i gamle Dage staaet en Høver- eller Nidderberg, hvad det omtrent kommer ud paa. Præsten der, Dr. Njerlegaard, er ogsaa en berømt Mand, idet- mindste fortjente han at være det; thi han har engang holdt den inter- essanteste Forelæsning, man i Mands Minde har hørt ved Universitetet i Kjøbenhavn. Efter at have besøgt de sjønne Partier, som det kallede og skovrige Terrain frembyder, og besøgt Suserup Skov, hvor den foranste beau monde har sit Charlottenlund, begav jeg mig til Bredahl.

Ligesom Encinnatus modtog Dictatorværdigheden, og Kong Pjast den polske Kongekrone, begge bag Ploven, saaledes traf min Ringheds Pilsen

fra danske Muser de „dramatiske Sceners“ Digter beskæftiget med at fedre sine Heste. Man havde skildret mig ham som en mærk Misanthrop, der uddrog sig det Nærværende og fornægtede sin Ungdoms Sympathier. Jeg havde ikke troet det, og hver det glædede mig at erfare, at jeg havde Ret! Han mødte mig med Landboerens Gæstfrihed og med Digterens Næbenhed og Varme. Den filosofiske Livsbetragtning kan vel blive staaende paa et tilbagelagt eller „forældet“ Standpunkt — og tværtimod at være Misanthrop, hylder B. netop philanthropisk-rationalistiske Anskuelser — men Digterhertet ældes ikke, det staaer aabent for stjerne Indtryk, som enhver Tid frembringer dem. Den, Misen engang for Alvor har taget i Favn, kan aldrig blive slev og kold for det Edleste og Høieste, som bevæger et Menneskebryst. Hans kraftige Skikkelse er vel bjet af Tiden og af et gammelt rheumatisk Lede, men Panden er høi og ædel, og seer nok ud til at have undfanget hine mægtige Phantasibilleder, hine grandiose og glødende Skildringer, hin mandig djerne Veltalenhed, hvori et stort Menneskehjerte synes at omfatte Universets Glæde og Smerte. En saadan Natur kan maaskee bries men ikke omflåses af verdslige Betynminger; og om han end ikke just har faaet Lndt i Linnens af Lyffens Solsku*), saa kan dog et Liv, der hengled under landlige Sysler i en Natur af saa formildende og rolig Skjønhed, med en Rosenhave udenfor Vinduet, og venlige Familiemgivelser, ikke have været ganske fattigt paa Glæder. Og hvad der i Begyndelsen kan være forstyrrende for aandig System, det vænner man sig efterhaanden til. Saaledes har han i sin Vinterstue, medens Børnene og Dyndet sladdrede og støiede ved den modsatte Bordende, digtet og nedskrevet adskillige af de stjerneeste Scener i sine Dramer. Heller ikke maa man troe, at han nu har affædiget sin Muse eller hun ham, han nedskriver endnu, hvad der i Marken eller Væden former sig for hans Tanke, og han har en betydelig Mængde Manuskripter liggende, deriblandt en Række nye Dramer. Savner man i dem for en Deel den tidligere Phantasirigdom og Ald i Foredraget, saa er igjen Livsanskuelsen mere mild human, og Anordningen besindigere. De ere imidlertid endnu noget episodisk anlagte og beregnede mere paa Charakterfremstilling, end paa theatralisk Effect; og hvor findes vel en Boghandler, der besidder det frugtelige Heltemed at forelægge dramatiske Arbejder, der ikke have passeret Theatret, ja ikke engang ere bestemte for det? — Nei, vore Boghandlere ere meget fornuftigere end som saa, de sige til dem selv: „vi leve nu engang paa en Tid, da det er vedtaget at tale overmaade meget om Ideer, men ikke at handle for dem; hvorfor skulde vi sætte os op med Tidsaanden og risikere at blive Martyrer?“ — Bredahls Samtale røbede en klar Aand, livlig Tankebevægelse, og levende

*) Han erholdt saaledes netop paa sin Bryllupsdag Efterretning om at den betydelige Formue, han besad eller kunde vente, var gaaet tabt.

Interesse for Litteratur, Poesi og Kunst. Den bragte ogsaa jævnlige Glimt af det søregne Vid og Humor, der kendes fra hans Værker. Der gives nemlig to Arter af Vittighed, den lette zirlige og glatpølerede franke, og den burlesk lumsfulde, men tunge og hjærve, som er af engelsk og nordisk Oprindelse, og især bekendt fra Shakespeares og Sagaerne. Det er i Principet den samme som gjenfindes hos Lehleuschläger, Grundtvig og Bredahl, men den forstaaes og yndes i Almindelighed ikke af vor Tids sippede og raffinerede Slægt.

Fæst ud paa Matten tog jeg Afsted, for næste Morgen at tiltræde Tilbagereisen med en Fragtvojn. — — —

Bilag XXIII til Side 149 flg.

Lædrelandet, Udgivere: J. N. Giærdvad og C. Floung; ansvarlig Redacteur: E. v. G. M. Strøhm. 6te Marg. 1845, Nr. 2079, Mandagen den 29. December. Spalte 16665.

Til Hr. Frater Taciturnus,

Høvidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Vej.“

Idet jeg ret meget takker Dem for den Opmærksomhed, saa hurtigt at have anmeldt en Artikel af mig i „Gæa“ for 1846, maa jeg dog tillade mig at tilføie en lille ærbødig Bemærkning. Da den „Samtale“ i „Gæa“, som De har anmeldt, indeholder en almindelig Betragtning over visse literaire Productioner, finder jeg ingen Anledning til at discutere det enkelte Punct af samme, hvortil De har knyttet deres Bemærkninger; Artiklen maa i sin Helhed staae eller falde ved sig selv. At en Fers. ikke ender at kritiseres, kan Kritiken naturligvis ikke indlade sig paa, og den kan ikke engang gjøre nogen Undtagelse med Hr. Frater Taciturnus. Til med Sikkerhed at afvæbne Kritiken vil De neppe finde andet Middel, end — ikke at lade Deres Skrifter trykke, hvorved De tillige vil epnaae, hvad De synes at sætte saa høi Pris paa, kun at have „een Læser“.

Hvad jeg har at bemærke, er en lille factisk Urigtighed, som — jernmedentlig ifølge en meget ifsem Læsning — har indfneget sig i Deres Referat, hvor De i Anledning af hin Samtale siger, „at Scenen er i Hr. Prof. Hanss Hus og han selv deltagende i Samtalen“, osv. Dette, som De endog oftere varierer, er, besunderlig nok, en fuldkommen Feiltagelse, og noget Saadant findes ikke med et Ord omtalt i „Gæa“, hvilket Endvær kan overbevise sig om ved at slaae op paa det paagjældende Sted. Ja, end ikke en eneste af de talende Personer er nævnt ved Navn, hvilket vilde have været saa meget vanskeliggere, som Samtalen (hvad en rolig Læser let vil kunne slutte sig til) ikke i Virkeligheden har fundet Sted, men kun er en opdigtet Indklædning for nogle kritiske Bemærkninger, der ikke alle synes at have behaget Dem.

Jeg tilstaaer, en Oplysning som denne hører ikke til de behageligste

for en Forfatter at skulle meddele, imidlertid forekom den mig i nærværende Tilfælde nødvendig, da mulig ikke Enhver vilde sige paa, at Deres hele Artikel var Ironi, hvilket først faldt mig ind, da jeg kom til Slutningen og saae, at De kalder Dem „Frater Taciturnus“ i samme Dieblis, som De har holdt en Tale paa meer end 5 tætttrykte Spalter (sernden Meter) om Dem selv og

Deres ærbødige

B. V. Møller.

Bilag XXIV til Side 149 flg.

Corfaren, Nr. 276. Fredagen den 2den Januar 1846. Ansvarhavende Redacteur: N. Hoffmann-Lind. Udgiver og Forlægger M. Goldschmidt. Kystograph Nagaard. 2den, 3die, 4de, 5te og 6te Spalte.

Hvorledes den omvandrende Philosoph fandt den omvandrende virkelige Redacteur af „Corfaren.“

Det er en mærkvaerdig Geschichte, som Hestehandler Nathanson pleier at sige.

Den hemmelige, virkelige, veritable Redacteur af „Corfaren“, han, om hvem der har været saa stærkt Spørgsmaal som efter Casino=Actier, han, for hvis Skyld Udgiveren af „Corfaren“ uskyldig blev sat paa Bånd og Brød og dog ikke bekjendte alligevel, han, efter hvem Gudenrath, Leerbeck, Normann, Paulsen og Falkenthal have søgt saa ivrig som efter den Mand, der slog Agenten paa Hovedet med en Stok, og som dog, sig Coronato, den store venevianske Bandit, hver Uge har ladet høre fra sig, undtagen naar han blev lagt under Beslag — han er nu fundet. Han er fundet ved et reent Tilfælde, da man allerede havde ophørt at søge efter ham (som det altid gaaer ved slige Leiligheder), han er fundet som en Sypose eller en Tegnebog, og den retsindige Jinder har fremlyst ham i „Fædrelandet“, uden at forlange nogen Douceur derfor.

Det mærkvaerdige Tilfælde, hvorved Alt kom for Dagen, er dette: Der lever her i Byen en stor og berømt Eremit og Philosoph, kaldet: Frater taciturnus eller den tause Broder. Dette er dog kun hans Eremitnavn, han har et andet, hvormunder han hver Dag spadserer paa Gaden; men det vilde være en Indiscretion at nævne det. Ham havde Coronato den Frugtelige betroet sig til. En Aften vare de gangne hjem sammen fra et Bold; Punschen havde været stærk, Himlen var blaa, Maanen seilede i stille Majestæt paa den — det var et af de Diebliske i Livet, da Hjerterne aabne sig. Coronato tog den tause Broders Arm

(Her følger et Træsnit, forestillende to besjenede Personer, der gaae Arm i Arm.) og sagde: Brøder! Jeg vil betro dig Noget. Min Belsærd, mit Liv afhænger deraf; men Du skal see, hvor megen Tillid jeg har til Dig: Jeg er Coronato, den veritable Redacteur af „Corfaren“. — Jeg skal,

Gud straffe mig, ikke sige det til Nogen, svarede Frater taciturnus, den tause Broder. — Lad os saa gaae ind og drikke nok et Glas Punsch, sagde Ceronato. — Ja, lad os det, sagde den tause Broder.

Nu udkom et Par Dage før Juhl „Gæa, æsthetisk Arbejd for 1846“, og deri stod en Kritik over Frater taciturnus's Skrifter, af Hr. P. L. Møller. Artiklen var bvas og kunde godt kaldes en Corsjar Artikel, en lumpen, nederdrægtig Artikel. Da Frater taciturnus, den tause Broder, saae dette, sagde han: Saa skal Føtler tie længer med Hemmeligheden!

Han op til „Fædrelandet“. Ligesom han kom ind af Døren, streg han: Nu vil jeg navngive den hemmelige, egenlige Redacteur af „Corsjaren“. — Det er fortræffeligt! sagde Fædrelandet; det er netop vort Princip; i vort Nr. 2052 have vi selv erklæret, at under visse Omstændigheder er det ikke alene forsvaart, men kan ogsaa gjøre god Virkning at navngive anonyme Forfattere . . . hvem er det ellers? — Det er Ud-giveren af „Gæa“, P. L. Møller. — Det er jo vpperligt; men er De ganske vis derpaa? — Um jeg er? En Aften, da vore Sjæle aabnede sig i sympatetisk Harmoni, kastede han sig til min Barin og betrede mig det, og jeg bandte endda Gud straffe mig paa, at jeg ikke vilde sige det; men nu har han jo været saa lumpen at sætte mig i „Gæa“, nu fortæller jeg det. — Det er meget rigtigt, Hr. Frater taciturnus; Taus-hed er rigtignok en Dyd, men Alles mit Maasøn, som Tydskten siger. Til-lader De blot, at jeg giver Dem et Raad? — Jo, om De vil! thi jeg er meget echanjeret i dette Tieblik. — Ja seer De: Um De nu ogsaa navngiver ham, saa er han jo dog ikke aldeles ruineret; thi der gives endnu Folk, som ansee „Corsjaren“ for et taalelig godt redigeret Blad. Men det er et lumpent, et utaknemligt Blad, som ikke engang skaaner mig, Fædrelandet; og jeg kan ikke rigtig komme det tillivs. Naar nu De erklærer, at „Corsjaren“ er et væmmeligt Blad, saa slaae vi to Fjæner med eet Smæk; thi Folk ville naturligtviis troe Alt, hvad der bliver sagt af Dem (Fædrelandet bukker ærbødig) Danmarks største Philosoph, Danmarks genialeste Mand, Forfatter af Danmarks tvæfeste Bøger.

O, De er altfor god! svarede Hr. Frater taciturnus og sleg beife-den Dinene ned: De seer med Beustabets Dine! Skulle mine Ord have Bægt, saa maa det være, fordi de blive udtalte i Danmarks bedste Blad, redigeret af Danmarks største Toastaler.

O, jeg be'er!

(Her følger et Trænit, som foreskilles to Personer, der complimentere hinanden.)

Da den gjenfædige Nærelse havde sat sig, bragte „Fædrelandet“ Pen og Blæk, og Frater taciturnus satte sig til at skrive.

Det er dog gevaltig, saa Pennen kan løbe, sagde han, da han pns-fæde et Tieblik; men jeg er ogsaa skrættelig hidsig. Nu har jeg erklæret P. L. Møller for Redacteur af „Corsjaren“, og jeg har gjort det med saad-an en Bestemthed, at imorgen maa Cancelliet tage ham ved Vingebenet.

Fædrelandet. Ja, det er godt nok, store, geniale Philosoph; men

Corfaren selv! Glem ikke Corfaren! Væg for Guds Styld ikke Jingrene imellem.

Den tause Broder (dytter Pennen paany.) Vær kun rolig; nu slaaer jeg den ihjel; De kan gjerne bestille Begravelsen See, saa! Nu er det gjort! Nu skal De desuden see et lille Beviis paa min Fjæfighed. Det fordømte Blad kunde faae ifinde at sætte mig deri og gjøre mig udbødelig, udbødelig i Corfaren — min Ven! det holder jeg ikke af. Veed De, hvad jeg har sagt for at undgaae det?

Jædrelaudet. Nei, ubestriuelig store Mand!

Den tause Broder. Det maa De nok sige; det var De aldrig falden paa. Jeg tilføier: „Sid jeg nu maa komme i Corfaren.“ Tanke-Experimentet er dette: Enten kommer jeg nu i Corfaren*), eller jeg kommer der ikke. Kommer jeg der, saa har jeg selv bedet derom, og saa beviser Corfaren mig altsaa en Tjeneste. Kommer jeg der ikke — naa, Hurra! saa kommer jeg der ikke! det er jo netop det, jeg vil.

Jædrelaudet (med taarefyldte Dine) Store, store Mand!

Den tause Broder. Forstandige, smagfulde Blad!

Jædrelaudet (gjør et Sæt) Men det falder mig ind: De behøver jo ikke Tankeexperimentet! Nu nysjens slog De jo „Corfaren“ ihjel.

Den tause Broder. Det er s'gu ogsaa sandt! I min Hastighed havde jeg nær glemt det.

Jædrelaudet. Jeg er saa glad over denne Affaire, som om hele Verden vilde spise Hestekød iaar den 13de Januar.

Den tause Broder. Og jeg er saa glad, som om Heiberg havde faaet en af mine Bøger i Brangfiruben.

Jædrelaudet. Jeg troer, jeg i den Anledning vil gjøre mig en Rideteur paa en Herredsfoged.

Den tause Broder. Jeg vil gjøre Noget for de Fattige. Jeg vil tænke mig det Tankeexperiment, at jeg har givet en fattig Kone med fem smaa Børn en Rigsbankdaler. Tænk Dem hendes Glæde! Tænk Dem de uslyldige Smaa see en Rigsbankdaler!

Jædrelaudet. De er en ædel Mand!

Den tause Broder. Jeg er i godt Humour, derfor er jeg velgjørende. Jeg er glad, De er glad, vi ere glade.

Begge. Hurra!

Efterpil.

Corfaren. „Gratulerer hver især!

Gratulerer hver især!

Til Deres Sommerleilighed.“

Begge. „Vi sige mange Tak.“

*) Fra 1846 blev S. Kierkegaard med Karikaturtegning en staaende Artikel i „Corfaren“.

Num. af Udg. af S. Kierkegaards Bladartikler.

Bilag XXV til Side 127. Q. 14 f. n.

Mag. S. Kierkegaard's „Johannes Climacus“ og Dr. H. Martensens „Christelige Dogmatik“. En underjogende Anmeldelse, af N. Nielsen, Professor i Philosophien. Reitzels Forlag. Kbhvn. 1849. 72 St.

Bilag XXVI til Side 127. Q. 12 f. n.

Om den indbildte Forsoning af Tro og — Viden, med særligt Hensyn til Prof. Martensens „Christelige Dogmatik.“ Kritik polemisk Afhandling af Mag. P. M. Stilling. Hos Reitzel. Kbhvn. 1850. 48 St.

Bilag XXVII til Side 121. Q. 17 f. o.

Om Hmngthed. En Afhandling af Magister Zenthen, Sognepræst i Sorre. Hos Gyldendal. Kbhvn. 1851. 72. St.

Bilag XXVIII til Side 48. flg.

Om det borgerlige Ugtekab. Bidrag til en alsidig, upartijf Bedømmelse af denne Institution, nærmest fra Kirkens Standpunkt. Af Dr. A. G. Rudelbach. Forlagt af Otto Schwarz. Kbhvn. 1851. 48 St.

Bilag XIX til Side 73. Q. 16 f. o. og S. 88. Q. 18 f. o.

Nyt Chronologisk Tidsskrift, udgivet af Dr. C. C. Scharling og Dr. C. L. Engelstoft. Femte Bind, 1854. Reitzels Forlag. Den apologetiske Bestanddeel i Biskop Mynsters Prædiken, i Anledning af „Prædikener holdte i Aarene 1851—52“, fremstillet af J. Paludan-Müller, ref. Apf. ved Budolphi Kirke i Aalborg. S. 110—180.

Heri hedder det bl. a. S. 113—114:

Der er ingen, som er bekendt med Biskop M.'s Prædiken, der vil opfatte denne i sin Helhed som en Bødsprædiken. Og dog ere alle Bødsprædikenss Elementer i rigt Maal tilstede i den; den vender sig mod Verdens Vildfarelse og Synd i dens hele Udstrækning, og der er neppe nogen Ytring af denne, indvortes eller udvortes, som den ikke blotter og dommer. Bevist herfor kan Enhver finde næsten overalt, hvor han vil see efter, navnlig i Samlingen af „Prædikener paa alle Sen- og Helligdage i Aaret“. Det vil ogsaa kunne sees, at det ikke er i milde eller lempelige Ord denne Prædiken blotter og dommer Vildfarelsen og Synden i Verden; den siver ikke de kraftigste Udtryk, de stærkeste Farver, frugter ikke for at lade Christiendommen træde frem i hele sin Strengthed ligeoverfor det verdslige Sind. Som et enkelt Exempel blandt mange andre ville vi nævne Prædikenen „om Reenhed i Hjerte og Levnet“ af den nys-

emtalte Samling. Og dog er Biskop M.'s Prædiken i sin Helhed ingen Bedesprædiken. Hvorfor da ikke? Saavidt nærværende Jersf. har opfattet den, fordi den i sin Helhed mere vil forsvare Christendommen end angribe og domme Verden.

Bisnok kunne Mandens Vaaben til Jersfvar fer Christendommen ikke bruges, uden at de tillige maa blive Angrebsvaaben med Alt, hvad der fraaer den christelige Sandhed og det christelige Liv imod. Men enhver Virksomhed faaer dog sit Præg af den Lygave, den stiller sig, og som den søger at løse. Den egentlige Bedesprædiken sætter indenfor Kirkens Gnemærker Jersfjellen fast imellem det Christelige og Ikke-Christelige. Dette gjælder vistnok ogsaa om Biskop M.'s Prædiken; men den egentlige Bedesprædiken sætter denne Jersfjel fast fer at demme alt, hvad der betegnes som stridende med christelig Sandhed og Tre. Demmen er dens Lygave, dens Hensigt, vel ikke fer at jerdemne, men, naar den ikke overstrider sin Bemyndigelse, fer at vække og frelse. Den indlader sig ikke paa at forsvare Christendommen, men svinger Mandens Vaaben til Angreb, vis paa, at Christendommen vil forsvare sig selv, naar først Frygtten fer at fernægte dens Jerdringer er trængt ind i Hjertet. — Men saaledes stiller Biskop M.'s Prædiken sig ikke ligeoverfor Verden. — — —

Bilag XXX til Side 57 flg. og 77. Lin. 5 f. u,

Prædiken, holdt i Christiansberg Slotskirke paa 5te Søndag efter Hellig Tre Konger, af H. Martensen. Keitzels Forlag. Kbhvn. 1854. 16 St.

Bilag XXXI til Side 58. L. 7 f. u.

Berlingske politiske og Avertissementstidende, udgivet og forlagt af Brødrene Berling, redigeret af M. L. Nathanson. 1854. Nr. 37. Mandagen d. 13. Februar. 2den Spalte.

Literatur. Dr. H. Martensen har i Trokken udgivet den Prædiken, han har holdt i Christiansberg Slotskirke paa 5te Søndag efter Hellig tre Konger, Søndagen fer Biskop Mynsters Jerdsejerd, og hvori han, stettende sig til Togen: Hebr. 13, 7. 8, fra Prædikestolen har reist et smukt og værdigt Minde fer den hedengangne Biskop.

Bilag XXXII til Side 68. L. 14 f. o.

Kjøbenhavnsposten, Redactent og Udgiver J. P. M. Grüne. 28de Aarg. Søndagen den 24. December 1854. Nr. 300. Sp. 4 og 5.

Man har i denne Tid det interessante Phænomen, at see Folk offentlig i Bladene undre sig over, at det er gaaet S. Kierfegaard saaledes som „Færel.“ imandags viser, at det er gaaet ham. Det undrer Underteg- nede, at man kan undre sig derever. Det er jo nemlig den ene af de

tvende eneste mulige Change, som er indtrenten med *E. K.* Da han var kommen til det før Tænkere særdeles pikante Resultat: *credo quia absurdum est*, laae det jo klart for Dagen, at Consequentsen kunde tænkes paa to Maader: han maatte enten 1) komme til at opsætte Resultatet „*credo quia absurdum est*” i dets negative Form: „*nego, quia absurdum est*”, eller 2) bænke fast i det positive Resultat og saa notabene selv blive omsat fra en positiv til en negativ Stærrelse, fra original og til — noget, som desværre paa Grund af vor Stræbelighed og Herjængelighed ikke er sjældent — til original, berøvet alle dets Bogstaver med Undtagelse af tre.

Da man nu veed af to Grunde, at den første Change ikke er falden i *E. K.*'s Lod, nemlig 1) af ydre Criterioner, idet han ikke officielt har averteret derom, hvilket jo var en selvfølge; 2) af indre Criterioner, idet man kan være overbevist om, at saadanne Undtagelser som *E. K.* aldrig changere over i Regelen (og Regelen er jo nu at være Atheist og benegte, *quia absurdum est*). Da *E. K.* altsaa kun har den anden Change tilbage, ifølge hvilken man vælger det Absurde som sin Deel, — saa er han jo foretebig i slutkomsten Consequents med sig selv (naturligvis overtage vi ikke den Forpligtelse at cavere for ham for den kommende Tid, thi ogsaa han er jo kun et Menneske).

Vi behøve vel ikke at tilføie, at man ikke maa misforstaae os, som om vi ikke skulde beklage Biskop Wynster, at han har været saa uheldig at blive det tilfældige Medium, hvorigjennem *E. K.* skulde aabenbare sin Consequents, eller som om vi ikke skulde beklage „Fædrel.”, der ved en tilgivelig Feiltagelse er kommet til at bringe for Dagen, hvad der er hendet *E. K.* Vi tillade os blot at holde paa Sætningen: *pereat mundus, fiat Consequens* o: lad den rasende Achilles kun se den Døde, og lad Bladet kun begaae et Duf — naar det blot viser sig, at Consequentsen er reddet.

Hvad *E. K.*'s Tankegang ved denne Leilighed angaaer, saa er den ikke saa vanskelig at gjætte, som disse Menneskers Ialmindelighed er. Han har sikkert staaet for sig selv som den der underkastede sig en Spørgelse ved at angribe Wynsters Minde. „Jeg kunde jo sagtens strive en grundig Bog derom,” har han tænkt ved sig selv, „men det vilde ikke være mig Spørgelse nok; nei, jeg vil strive en Artikel, saa hensynsløs, at Jæll ikke kunne andet end rase imod mig, det vil være en passende Spørgelse for mig.” Man bemærker, hverledes han glemmer den Nydelse, der ligger i en saadan opsigtsvækkende Spørgelse, men det maa tilgives paa Grund af Omstændighederne; Herregud, vi ere jo alle forjængelige. Vi længes efter at see, hvori *E. K.*'s næste Spørgelse skal bestaae. Mulig vil han næste Gang ikke indskrænke sig til at hindstutte en Død, men selv staae et Menneske ihjel. Dette synes consequent at maatte blive hans næste Spørgelse.

æsculap.

Bilag XXXIII til Side 68. L. 16 f. o.

Lyneposten, redigeret og udgivet af G. Siesky og J. Davidsen.
10de Aarg. Nr. 301. Onsdagen den 27. December 1854.

Ryheder.

Kjøbenhavn den 27. December 1854.

Medens i Mandag Aftes den storartede politiske Demonstration *) fandt Sted, foregik en anden Demonstration, langt anderledes storartet og velstiftet til at gjøre Opsigt — Hr. Dr. E. Kierkegaards Angreb i „Fædrelandet“ paa Biskop Martensen og paa hans afdøde Forgjænger, den høitbegavede, hæderværdige Christendommens Forkynder, Jakob Peter Mynster.

Angrebet mod Biskop Martensen begynder med den Insinuation, at Martensens „Erindringstale“ over Mynster kun kan kaldes saa, „for- saavidt den bringer Prof. Martensen i Erindring til den ledige Bispestol“, og ender med den Paastand, at Martensen i den nævnte Tale „leger Christendom, aldeles, aldeles i samme Ferstand som Barnet leger Soldat.“

Angrebet paa afdøde Biskop Mynster concentrerer sig i den ene Sætning, vi her forkortet ville citere: „at han, foruden at onden Fordeel, som han, efter første Maalestok, drog af at forkynde Christendom, ogsaa medtog den Nydelse, ved at declamere i stille Timer om Søndagen, og ved verdslig slog at dække sig om Mandagen, at foranledige det Skin, at han var et Charakteermenneske, en Mand af Grundfætninger — — —, medens Sandheden var, at han var i høi Grad verdslig slog, men svag, udbellesskyg og kun stor som Declamator“.

Det er nok at anføre disse Beskyldninger imod Martensen og imod Mynster, uden al Modsigelse; og ikke et Ord skal her spildes for overflødig at begrunde Dommen over Hr. Kierkegaards Ord, Dommen om denne Tale virkelig er, hvad Hr. Kierkegaard vil udgive den for, en christelig Tale, og en christelig Tale endog i eminent Betydning, eller om det er en uchristelig Tale som den sjelden eller aldrig har hørt i den danske Kirke.

Men er det ikke lystedes Hr. Kierkegaard, hvad han har havt til Formaal, at fremstille Hr. Martensen og afdøde Mynster i deres sande Skikkelse, saa er hvad han mindst har tænkt paa lystedes ham desto fuldstændigere, og hiin forargelige Artikel i „Fædrelandet“ skildrer Hr. Kierkegaard selv i hans inderste Grundcharakter.

Thi hvad er Hr. Dr. E. Kierkegaard? I Sandhed, en lang Række af Skrifter har viist det, om end ei saa slaaende, saa sammentrængt og saa levende som Artiklen „Fædrelandet“, han er en høi Begavelse, en riig Dannelse, men Gæt fattes ham: Alvoren. Derfor er ogsaa Alt hos ham gaaet op i Autor-Virtuositet, Hr. Kierkegaard er en mageløs pikant, aandrig Forfatter, med en glimrende, konsisfuld Stil, der præsterer hidtil

*) Taffeltoget i Anledning af det saakaldte Ørstedste Ministeriums Afgang.

Ann. af Udg. af S. K. S. Bladartikler.

uljendte æsthetiske, philosophiske, theologiske Productioner, s. Ex. en Forfatterers Dagbog — Skyldig eller ikke Skyldig — christelige Taler ved tænkte Leiligheder.

Hr. Kierkegaard er Manden uden Alvor. Han har havt en Indsigelse at gjøre imod Mynster, men som først stulde fremsættes efter Bispeppens Død. Med hei Pathos forkynder Hr. Kierkegaard sin Smerte, sin Fortvivlelse ved at bære paa denne Indsigelse — endelig drer Bispeppen! „Han er nu død — Gud være lovet, at det kunde heldes hen saa længe han levede!“ Nu kommer da Indsigelsen, — men see, Indsigelsen, den med saa stor Smerte baarne, den med saa stort Heltemed tilbageholdte Indsigelse, Indsigelsen imod den hele Verden, der i Mynster hædrede den nammindelige Trøds Forkynder, denne Indsigelse bliver til — en pitant lille Avisartikel, dateret „Februar 1854“, og nok en lille ditto fra „December 1854“. Er dette christelig Alvor, eller er det en forargelig Spøg?

Hr. Kierkegaard protesterer imod Martensens Tale, at den gjer Mynster til „et Sandhedsvidne“. Nu vel, Martensen kan have uret heri, men tilviøse ikke saa stor Uret som Hr. Kierkegaard har i sin Forklaring af hvad der skal forstaaes ved et Sandhedsvidne. Trødet er bekendt, og Begrebet klart: et Sandhedsvidne (Wahrheitszeuge) kaldes jo dog vel nærmest og egentligst den der forkynder Trødet uden alt jordist Hensyn, altsaa den der vover Alt ved at forkynde Trødet. Men Hr. Kierkegaard definerer bagvendt saaledes: den der lider Alt (o: et Blodvidne, Martyr)! Og nu kommer den kierkegaardske Comedie-Pathos: „Et Sandhedsvidne, det er en Mand, der i Armod vidner for Sandhed, i Armod, Ringhed og Fjernedrelse, saa miskjendt, forhadet, afflyet, saa bespottet, forhaanet, udgriint, saa tilsidst korsfæstet eller hals hugget eller brændt eller stegt paa en Rist, hans affjælede Legeme af Ralkeren henstængt paa et affides Sted ubegravet“ osv. osv. osv. — Nu vel da, saa var Luther heller ikke noget Sandhedsvidne, thi han levede jo ikke i Fjernedrelse, blev ikke udgriint, ikke stegt, og ikke henkastet af Ralkeren ubegravet.

3 Sandhed, Artiklen i „Fædrelandet“ viser Hr. Kierkegaard i hans sande Skikkelse, viser at Hr. Kierkegaard mangler al Alvor. Men Hr. Kierkegaard mangler endvidere al Selverkjendelse. Og hver besynderlig tager han sig dog her ud, naar han fortæller os dette slyenne Træk: at han ikke strax vilde komme frem med sin lille Artikel for ikke at — forhindre Martensen i at blive Bispep! Og at han „for mange Aar siden“ (dengang forgnævede han forevrigt Mynster i sine Skrifter) sagde til „gamle Grundtvig“, at Bispep Mynster „først stulde leve ud, begraves med fuld Musik“ for Hr. Kierkegaard vilde komme med sin lille Bladartikel! — Bispep Mynster har forkyndt Trødet i meer end et halvt Aarhundrede. Da den unge Mand fremstod, da lyttede en Slægt af medne Mænd, af utmærkede Geistlige beundrende til hans Tale. Hans egen Samtid annammede Trødet med Begeistring af hans Læber; og en ny Slægt

fredede sig arefrugtsjuld om Tdingen, der endnu til det Sidste var den af Gud velsignede ungdomsstribe, manddomsstarke Tdets Jerkunder. Og da han begreves, da viste Sjellands Ziis Geistlighed ham den sidste Vere som den Sjelden er viist en Tdets Jerkunder i Danmark — — — see, alt dette er Hr. Kierkegaards Vark; havde han ikke tilbageholdt sin lille Artikel, var Al kommet ganske anderledes!

„Det blev naaet,“ siger Hr. Kierkegaard, „han er jo begravet med fuld Musik. Til Monumentet ser han er der vel ogsaa nu omtrent indkommet hvad der vil indkomme“ — Tak, Tak, du ædle Hr. Kierkegaard, at du saa længe holdt din lille Artikel tilbage!

København, d. 22. Decbr.

J. L.

Bilag XXXIV til S. 63. Noter, S. 72. Noter, S. 79 & 125.

Berlingske politiske og Avertissementstidende, udgivet og forlagt af Broderne Berling, redigeret af M. L. Nathanson. 1854. Nr. 302. Torsdagen d. 28. December.

3 Anledning af Dr. S. Kierkegaards Artikel i „Fædrelandet“ Nr. 295.

(Af Biskop Martensen.)

I den nævnte Artikel, der med Rette har tiltraget sig stor Opmærksomhed, har Hr. Dr. S. Kierkegaard gjort en beirøstet Indsigelse imod, at jeg i en Prædiken, jeg holdt saa Dage efter Biskop Wynsters Død, har kaldt Biskop Wynster et christeligt Sandhedsvidne, en Mand, hvis Tro ikke blot var i Ord og Bekjendelse, men i Gjerning og i Sandhed. Et Sandhedsvidne er efter S. A.s Forklaring en Mand, der i Armod vidner for Sandhed, i Ringhed og Fornedrelse, en Mand, der tilsidst bliver korsfæstet og balsbugget, hans affjælede Legeme af Raskeren henlagt paa et affides Sted, ubegravet o. s. v. altsaa, saavidt jeg forstaaer Hr. Doctorens Mening, en af de Mænd, der i historisk Betydning kaldes Martyrer. Jeg skal derfor ved at henvise Biskop Wynster til de christelige Sandhedsvidner have gjort mig skyldig i, for Guds og Menighedens Naavn at have sagt en himmelraabende Mandhed paa det hellige Sted, ja jeg skal paa det Færderligste have „leget“ med Christendommen. — I denne Anledning undlader jeg ikke at afgive et Vidnesbyrd.

Derjom det maatte indrømmes Dr. S. Kierkegaard, at Venærvælsen Sandhedsvidne kun var indskrænket til Martyrer, da vilde jeg vistnok have gjort mig skyldig, om end ikke i en himmelraabende Mandhed og andre Krænkelse af det Hellige, hvilket Dr. S. A. ogsaa ved denne Leilighed tager forfængeligt, saa dog i en seilagtig Sprogbrug. Men hvad i al Verden herover ham dog til at indskrænke Begrebet paa en saa vilkaarlig, med al firkelig Sprogbrug stricende Maade, en Indskrænkning, efter hvilken, hvad allerede er bleven bemærket imod ham, Apostelen Johannes, der hverken blev halsbugget eller korsfæstet, heller ikke efter Døden henlagt af Raskeren, men begravet af sin Menighed, maa udelukkes

af Sandhedsvidnernes Tal. Og hvad berettiger ham dernæst til at kaste et falsk Vys over den af mig udtalte Sætning, at der fra Arostlenes Dage indtil vore Dage strækker sig en Rjæde af Sandhedsvidner, som om jeg dermed havde sagt, at de christelige Sandhedsvidner i vore Dage uden videre skulde sammenslides med dem i den apostoliske Tid, medens jeg utvetykligt har tilføiet, hvad han hvigagtigt udelader, at der er Forskjel paa Tider og Gaver og Medstaber, medens Herren og Manden er den samme, aabenbart nok for Enhver, der ikke vil misforstaae, har skjælet mellem det Overordentlige og det Ordentlige i Kirkens Udvikling, en Distinction, der er mine Tilhørere velbeskjendt. Men det gaaer vissest ikke an over den store Ulighed, der findes i Kirkens forskjellige Udviklingsstrin at glemme hvad der til alle Tider maa være lige, naar vi ikke ville opgive den Artikel i vor Børnelærdom: Jeg troer een, hellig, almindelig Kirke. Thi de som tree denne Artikel, vide ogsaa, at der i Kirken er et sig fra Slægt til Slægt forplantende Sandhedsvidnesbyrd, og at der ogsaa til enhver Tid og i enhver Slægt, baade i Menigheden og iblandt Lærerne ere de, som bære dette Vidnesbyrd, levende og personligt betræfte Christendommens den store Kjendsgjerning. I modsat Tilfælde vilde Kirkens Enhed igjennem Tiderne være brudt. Visnok nytter det ikke at anfille saadanne Betragtninger for Dr. S. Kierlegaard, hvis Christendom er uden Kirke og uden Historie, og som kun leder efter Kristus i „Orkenen“ og i „Kamrene“. Dog strider det med al Menighedsbevidsthed at paastaae, at der kun skulde vidnes om Sandheden i de overordentlige Tider og under de overordentlige Prøvelser og med de overordentlige Kræfter og Naadegaver, da dog „Ordens Tjeneste“ i Menigheden just er indstiftet dertil, at der til enhver Tid og for enhver Slægt skal vidnes om Sandheden, medens Kirken til ingen Tid ophører at være stivende. — Hvad nu dernæst angaaer den Paastand af Dr. S. Kierlegaard, at det eneste rette Kjendemerke paa et Sandhedsvidne er Videlser, da maa herred dog bemærkes, at ogsaa mange Sværmere og Fanatikere have underkastet sig store Videlser uden derfor at være Sandhedsvidner. Og dernæst: hvad berettiger ham til at oversee, at der ogsaa gives andre Videlser end den haandgribelige Forsjælgelse? Kan ikke saaledes en Tidsalders aandelige Dod, kan ikke Menneskenes Vigeuldighed for det evige Liv være en Hilde til dybe Videlser for dem, som arbejde i Løren? Eller er ikke Ordet, det angribende, det forfølgende Ord ligesaa vel et Vaaben som Sværdet, og kan et Sandhedsvidne ikke blivde stenet paa anden Maade, end med virkelige Steenkast? Og er der nogen Tid, i hvilken ikke Røgen og Bagtalsisen udsender sine forgiftede Pile? Dr. S. Kierlegaard maa enten saaledes være besat af en fix Idee, at han nu omsider har tabt det simpleste Omklæb i Hovedet, eller han maa med bedre Vidende have bestemt Begrebet om et Sandhedsvidne paa denne opstrebende Maade, fordi der nu atter engang skulde gøres Opsigt ved at „lege Christendom“. Men i saa Fald burde denne dristige Keeg være sagt noget finere an. Thi uden videre Tilfætning at byde os

hinn Forudsætning, hvis Grundløshed og Vilkaarlighed er saa grov og haandgribelig, at det næsten bliver trivielt at gjendrive den, dette er dog noget fattigt for en saa evet Sophist som Dr. S. Kierkegaard, og der maa betryktes, at hans Tænkning fra det alt for Flydende nu er begyndt at gaae over i det alt for Faste, eller at hans Ideer nu virkelig begynde at blive fixe.

Det næste Spørgsmaal bliver da, om under Forudsætning af at den sande Kirke ogsaa findes hos os, Biskop Mynster har en Plads iblandt de christelige Sandhedsvidner i vort Fædreland. Sandelig jeg troede det, da jeg udtalte det i den sørgende Menighedsserfammlung ganske saa Dage efter hans Død, og jeg troer det endnu, og antager ikke, at jeg nogenstunde i mit Liv vil komme til en anden Overbeviisning. Biskop here vi af Dr. S. Kierkegaard, at Biskop Mynsters Christendomsforkyndelse skal have fortiet noget af det meest afgjørende Christelige, nemlig Læren om at afdele og at bade sig selv. Det er let at henkaste saadanne Paasjande. Men hvad der først og fremmest er at sige ved Biskop Mynsters Grav, er dette, at han ikke taug, men oplob sin Mund til at tale paa en Tid, da de Fleste taug, og da de saa Røster, som hævede sig for Evangeliet, bleve overdevede af Bantroens og Fernægelsens Røster. Eller hører ikke just dette til Biskop Mynsters usergængelige Roes, at han i dette Aarhundredes Begyndelse stod op imod Bantroen, værgede om vor lutheriske Gudstjeneste, da den stod fare for at forvandles, beredte Herren Veie i mange Sjæle? Og er han ikke gennem den lange Martrakte, i hvilken han har tjent i vor Kirke, vedbleven at prædike Jesum Christum og hans korsfæstet, hvad dog vel hører til noget af det meest afgjørende Christelige, og indestutter hinn Lære om at adde, om end ikke paa Dr. S. Kierkegaards Maade. Og kan det modbevises hvad jeg har sagt om ham, at hans Vidnesbyrd gennem Maren blev spildigere og mere fuldttonende, og hvad jeg her vil tilføie, at der ere saa Prædikanter, hos hvilke der lader sig paavise en saa fremskridende Udvikling? Zerrigt har der i den af Dr. S. Kierkegaard angrebne Prædiken ikke, hvad han vil insinnere, været Tale om at „canonisere“ eller forgude, men kun om i Kjærlighed og Taknemmelighed at ihukomme. Men naar Dr. S. Kierkegaard henkaster Beskyldningen for at have fortiet Sandheden, da burde han tillige have betænkt, at en Herrens Djener ikke blot skal vogte sig for at fortie Noget af det, han er sendt til at sige Menneffene, men ligesaavel skal vogte sig for at sige Mere end han er sendt til at sige, hvad ogsaa indeholder, at han skal vogte sig for at sige Mere, end just han er sendt til at sige efter den foretagne Landens Gave, som er lagt ham i Sjælen. Denne gyldne Regel har Biskop Mynster altid iagttaget, og dersom den var almindeligere fulgt, da vilde megen usand og opskruet Tale om det christelige Livs Heider og Dybder, s. Ex. om det at afdele, hvorefter den Talende dog kun vidste Besked igjennem Phantasiien, være undgaaet, ja mange opbyggelige Taler og Bøger vilde være

ufkrevne. Iøvrigt behøver det vel ingen udsærligere Udsvilling, at der hos de christelige Sandhedsvidner baade kan og maa være Tale om forskjellige Udsvillingstrin baade i Henseende til Vidnesbyrdets Kraft og Jult-standighed, og at Charakteren af deres Vidnesbyrd ikke kan andet end være betinget, deels ved den Tid, i hvilken de fremtræde, deels ved deres medgivne Individualitet. Men ser at holde Dommedag over en Mand, om hvem det er vitterligt, at han har bygget paa Troens Grund; ser at afsige den Dom, at hvad Biskop Mynster, der har været en Lærer ikke blot for en mindre Kreds, men for sin Nation, gjennem en meer end halvhundredaarig Virksomhed har opbygget, at dette, om det end i andre Henseender maa respekteres, dog i christelig Henseende er falsk og vægte: dertil udfordres ikke blot Andet og Mere, end Dr. S. Kierkegaards fjuufte Artikel i „Fædrelandet“, men Andet og Mere end hele den vidtløftige Kierkegaards-Literatur; tillige af den Grund, at der til disse Ting's Undersegelse og Bedømmelse udfordres en heelt anden Maalestok end den, af hvilken Dr. S. K. er i Besiddelse, han, hvis Christendom ikke er nogetsemhelst Samfunds Tro, men en blot og bar Privatreligion, en Christendom, i hvilken den christelige Kirke og den Helligaands Gjerning i Kirken er ubeladt, og dermed meget andet af „det meest afgjørende Christelige“.

Men det er ikke blot Biskop Mynsters Christendomsforkyndelse, Dr. S. Kierkegaard angriber, men ogsaa Mandens Liv og Charakter. Biskop Mynster skal nemlig ved at declamere om Søndagen og verdslighedsfleg at dække sig om Mandagen have foranlediget det Skin, at han var et Charaktermenneske, en Mand af Grundsætninger, en Mand som staaer fast, naar Alt valler o. s. v., medens „Sandheden var, at han var i hei Grad verdslighedsfleg, men svag, nydelsesfyg og kun stor som Declamator“. Af denne forbausende Meddelelse, hvoraf blandt Andet erfares, at En af de arbeidsomste Mænd i Danmark nu skal opfattes under Bestemmelsen af en „Nydelsesfyg“, af denne Meddelelse sees da, at Dr. S. Kierkegaard efter Evne vil drage Omsej for, at Biskop Mynster i det mindste efter sin Død kan komme ikke blot i godt men ogsaa i ondt Rygte. Men idet jeg seer ham at udstønge Smædeord mod En af vort Fædrelands Bedste, imod en Mand, hvem han selv tilførn har anerkjendt som sin Lærer, sin aandelige Velgjører; idet jeg seer ham som en Therzites ved Heltens Grav: da indrømmer jeg vistnok, at han ved denne sin Gravhandling ganske sikkert vil opnaae hvad han har tilfjttet, nemlig: at forarge Mange. Men mærk det vel: ikke blot den himmelste Sandhed og Kjærlighed kan forarge Menneskene, men ogsaa den samvittighedsløse Ufandhed og Uretfærdighed, ogsaa den urene og tugtløse Mand, ogsaa Raadheden, der spiller med det Erværdige, spiller med et Menneskes egen bedre Følelse. — Biskop Mynster var altsaa kun stor som Declamator, men forøvrigt uden Grundsætninger og Character; altsaa dog kun et Menneske, der havde Gudtryktigheds Skin, men fornagtede dens Kraft.

Dette er Betragtningen, til hvilken Dr. S. Kierkegaard er kommen, efterat have frigjort sig fra Pietetsforholdet til sin Fader, der „til hans Livs Ulykke“ har opdraget ham ved Mynsters Prædikener. Dette er den Betragtning, han i mange Aar har holdt tilbage, medens han udbortes vedblev at bevise Biskop Mynster den vante Vresfrygt. Denne Vresfrygt var kun en Maske, hvilken han nu, efterat Biskop Mynster er begravet „med fuld Musik“, lader falde, for at bringe „Sklarhed ind i vore forvirrede religiøse Forhold!“ — Sandelig, denne i „Fædrelandet“ afstøede Maske vil sikkert længe blive opbevaret i vor offentlige Morals Historie og forsøge S. Kierkegaards Navnkundighed. Men den Betragtning ligger nær: maatte det kun ikke komme derhen, at Dr. S. Kierkegaard omfjædet selv bliver en omvandrende Maske iblandt os, der vil klare vore forvirrede religiøse Forhold ved det, som er langt værre end religionsforvirring! Eller troer Dr. S. Kierkegaard virkelig, at vi endnu skulle antage, at det er hans Alvor med hvad han ideligt docerer, at Sandheden skal udtrykkes i „Eksistens“? Eller kan han finde det paradok, naar vi ledes til den Mening, at Sandheden, at det Christelige og Gødelige, at ogsaa de Naadsgaver, hvormed han er udrustet, (skjøndt langtfra udrustet i den Grad, som han selv „til sit Livs Ulykke“ indbilder sig) at alt dette dog kun maa tjene ham til et Forsængelighedens og andre finere Nydelsers „Raffinement“. Jeg veed ikke, hvorledes han for sig selv vil retfærdiggjøre dette Maskespil, thi en Troens Ridder — og Dr. S. Kierkegaard har ofte foranlediget det Skin at være en saadan — bør dog vel ogsaa i sit Forhold til Mennekene, det være sig Levende eller Døde, beslitte sig paa ridderlig Færd. Jeg tvivler imidlertid ingenlunde om, at han for sin Samvittighed vil vide at retfærdiggjøre sin Handlemaade ved en eller anden høiere Genialitetens Moral, maaskee endogsaa ved en eller anden høiere Religionsitetens Forbring, der byder ethvert andet Hensyn at vige, og giver ham en Maalestok for hans Handlemaade, langt ophøiet over den almene. Men jeg har ikke kunnet undlade at tænke paa Jacobis Ord: „Mir fallen gleich Mantshelken ein, wenn ich Leute mit erhabenen Gesinnungen herankommen sehe, die nicht einmal nur rechtschaffene Gesinnungen beweisen,“ — Ord, der dog ingenlunde ere slaaende nok til at betegne S. K. S. Færd, da Jacobi hos hine moralske Eksistentier kun paaanker den indvortes Mangel af Rettskaffenhed, men ikke Falskhed og mafferet Væsen, der helliger det usædelige Middel ved en indbildt religions Hensigt, hvad Altsammen hører til det Væsen, vi som Christne ere forpligtede til at forsvare. Saa meget er vist, at Dr. S. Kierkegaard, der engang har skrevet en Tale om „den Kjærlighedens Gjerning at erindre en Afdød“ (jfr. S. Kierkegaards Kjærlighedens Gjerninger), idetmindste ved denne sin sidste Tale over en Afdød har bragt sig selv i Erindring paa en Maade, der i længere Tid vil sikke ham mod den Fare, til hvis Afværgelse han ikke synes at styre noget som helst Løff, den Fare: at blive glemt.

Bilag XXXV til Side 71 flg.

Dr. Søren Kierkegaards Angreb paa Biskop Mynsters Eftermæle, be-
lyst af J. Faludan-Müller, residerende Capellan ved Budol-
phi Kirke i Halberg. Forlagt af den Guldendalske Boghandling
(F. Heget). Kbhvn. 1855. 16 St. (Dateret: Halberg den 28de
December 1854.)

Bilag XXXVI til Side 71 L. 22 f. n.

Berlingske politiske og Avertissementstidende, udgivet og forlagt af
Brødrene Berling, redigeret af M. V. Mathanson. 1855.
Nr. 7. Tirsdagen den 9de Januar. 4de Spalte.

Literatur. **Dr. Søren Kierkegaards Angreb paa Biskop
Mynsters Eftermæle**, betykt af J. Faludan-Müller, residerende
Capellan ved Budolphi Kirke i Halberg. (Gyldendalske Boghandling.)

Vi henvende Opmærksomheden paa dette fortrinlige Skrift, der er
fremkaldt ved **Dr. S. Kierkegaards Anfald paa Biskop Mynster**. Det be-
lyser langt fuldstændigere end det kunde stee i en Bladartikel, Doctorens
Fremfærd. Med Klarhed og Grundighed viser Forfatteren, at „baade
Maalestøtten, **Dr. Kierkegaard** anlægger, og Dommen, han sætter, ere lige
vigtige, og at hans Indsigelse imod, at afdøde Biskop Mynster kaldes et
Sandhedsvidne, bliver faaledes som den er gjort, en ganske ligesom, utak-
nemmelig Beskjæftelse af en ærverdige Personligheds Eftermæle“. Hver
usand og uretfærdig **S. Kierkegaards** Beskyldning mod Biskop Mynster
er, at han i sin Prædiken udelader noget af det meest afgjørende Chris-
telige, sølles i sit fulde Lys ved den fortræffelige Charakteristik af Myn-
sters Prædiken, som Forfatteren giver, og det bliver nu Hr. Doctorens
Sag at efterkomme den Opfordring, som henvendes til ham: „jeg opfor-
drer da **Dr. S. Kierkegaard** til med det Ny Testamente ved Siden at paa-
vise sin ovenfor anførte Beskyldning paa nogen Maade, der er Tugt-
værd; jeg skal da paatage mig at godtgjøre, at Beskyldningen er uden
Hjemmel.“ Imod Angrebet paa Biskop Mynsters Personlighed fremstil-
les den Afdødes ædle Villende, og Sandheden lyser af hvert Træk deri.
„Ja! hver **Dr. Søren Kierkegaard** dog er skarpsynet! Hjerternes Ven-
dem ligger aaben for hans Vil, og han har da ogsaa seet den Afdøde
ind i Hjertet, formodentlig i Kraft af den experimentale Psychologie; for
ham har den Afdøde i det Mindste ikke formaaet at dække sig. Vi andre
Dedelige ere nu ikke saa skarpsynede. Vi antage, at naar en Mand fra
Ungdom til Alderdom er bleven sig selv tro, nagtet hans Indre har været
stærkt bevæget, saa har han Charakter; at naar han i et langt Liv ikke
har sluppet Bøsen og Meninger, nagtet han har været fremdraget paa
Stuepladsen, hver Striden og Fristelserne ere stærkest, saa har han Grund-
sætninger; at naar han indenfor Kredsen af sin Livsvirksomhed ikke har
frygtet for at gjøre sig Modstandere, ja end ikke, hvad enten nu hans
Opfattelse i det enkelte Tilfælde har været rigtig eller ei, har styet den

Medvillie, som det altid vækker, naar man slet ikke vil inklade sig paa det Syn for Sagen, Andre har, saa har man en Overbeviisning. Vi antage, at naar en Mand fra Ungdom til en hoi Alderdom har sørt et uafbrudt strengt Arbejdsliv, saa er han ikke nydelseshyg; at naar det eneste Embede, han har søgt, er at blive Capellan, end ikke Sognepræst ved en Menighed, medens Andre af sig selv have kaldet ham til de høiere Stillingen i Samsundet, saa er det ikke ham, der har søgt at drage Fordeel af Verdens udvortes Gode; at naar en Mand aldrig har taget uden sin bestiftede Løn, og hvad Andre i Taknemlighed frivillig have skjænk-
ket ham, saa er det ikke ham, der har søgt at drage Fordeel af Verdens Pengelen; at naar en Mand i sin essentielle Fremtræden har baade som Landebypræst og Biskop straffet Synd og Daarlighed skarper end nogen Anden og sillet sig imod Tidens vrelende Jndlingsmeninger, saa har han ikke smigret Verden.

Alt dette har været Tilføjet med afdøde Biskop Mynster, alt dette er Kjendsgjerninger, som ligge til Enhvers Esterhyn, og som man ikke behøver at trænge ind i hans Lønkammer for at finde. Derfra vidste han bedre end nogen Anden at holde Uvedkommende borte, jeg antager, ogsaa Dr. Søren Kierkegaard.“ Vi antage ogsaa, at Biskop Mynster har holdt Søren Kierkegaard borte fra sit Lønkammer. Enhver, som nogenlunde har kjendt Biskop Mynster, veed, at han var ikke den Mand, der tillod, at man eksperimenterede med ham. Hvad der i hoi Grad gjør dette lille Skrift interessant, er dets træffende Bedømmelse af Dr. S. Kierkegaards Standpunkt. „Saaledes prædiker hverken Herren eller hans Apostle Christendommen; men stundom vil Hr. Doctoren være christeligere end vor Herre Christus selv og hans Apostle, som f. Ex. nogle Steder i hans „Indevæle i Christendom“. Han kan indbilde Børn eller dem, som have Interesse af, at Christendommen holdes saa langt borte fra den sande Menneskenatur som muligt, at Herren og hans Apostle ikke i deres Prædiken have andet at gjøre, end gjere Vanstueligheder, stæde fra, standse; han vil ikke faae Nogen, der formaaer at samle den evangeliske Forkyndelse i een Anskuelse og i eet Indtryk til at faae dette i sit Hoved og i sit Hjerte, neppes engang sig selv.“ — „Lægges Vægtten, saaledes som Dr. S. Kierkegaard vil have det, paa Inderlighedens Moment som det afgjørende, da bliver Troen selv en Gjærning, og Christendommen bliver, hvad maaskee ogsaa den hele Anskuelse løber ud paa, en raffineret Pelagianisme. Mennesket bliver rejsærdiggjort ikke af Guds Raade, der stilles i Stygge, men i Kraft af og i Forhold til den indre Anstrengelse for at tilegne sig Raaden, hvilken Anstrengelse skal være Maalestokken for Troens Sandhed.“ Det Misvisende og Forvirrende i Dr. S. Kierkegaards Skrifter er i den senere Tid blevet mere og mere erkjendt. I Pastor Paludan-Müllers Skrift og Biskop Martensens Artitel i dette Blad have vi nu erholdt alle væsentlige Momenter til en Kritik derover. De have med Sikkerhed og Klarhed vist, at hvad Dr.

S. Kierkegaard fremhæver som noget af det meest afgjørende Christelige, er i hans Skrifter blandaet med Menneskelære og Menneskepaasind, og at den selvgjorte Christendom, han anbefaler, consequent fører bort fra Kirken og dens Raadmidler og maa ende enten med Selvretfærdighed eller Fortvivlelse. Det Falske, med Christendommen Uforenelige i Dr. S. Kierkegaards Standpunkt har Pastor Paludan-Müller rigtig betegnet, naar han siger om ham, at han „i sin extreme Itterhed for Indvortesked og overspændt Idealitet i christelig Retning arbejder en plump og uchristelig Udvertesked i Hænderne.“ De Naaben, hvormed Hr. Doctoren har villet tilintetgjøre Biskop Mynster, har han i sin Hestighed vendt imod sig selv. Hans to Artikler i „Fædrelandet“ have tilintetgjort ham som opbyggelig Forfatter.

Bilag XXXVII til Side 128. L. 16 f. o.

Fædrelandet. Udgivere: J. J. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug. 16de Aarg. 1855. Nr. 8. Onsdagen den 10. Januar.

En god Gjerning.

Ved at gjere sin Indsigelse imod, at Biskop Mynster i Kirkens Navn bliver kaldet „et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, et Led af den hellige Kjede osv.“, har Dr. Søren Kierkegaard i mine Tanker gjort en god Gjerning.

Hjær Læseren, der muligvis kunde stødes ved denne Begyndelse, bryder Staven over mig, ubbeder jeg mig hans velvillige Opmærksomhed for følgende Linier, hveri jeg, uden at ville dømme Nogen eller disputere med Nogen, i al Kerthed aabent og uden Forbeholdenhed fremsætter min Opfatning af en Sag, der desværre har vaft saamegen Forargelse.

I sin rige Forfattervirksomhed har Kierkegaard fra Først til Sidst, som han selv siger, „kun villet Gøt“; jeg skylder ham den Tilstaaelse, at jeg blandt Nutidens Forfattere ikke kjender nogen, om hvem det i en saadan Forstand kan siges, at han igjennem saamange æsthetiske, filosofiske, religiøse Meddelelsesformer kun har sigtet paa Gøt, kun villet Gøt.

Hvad er nu det Gøe, S. Kierkegaard med sin Forfattervirksomhed har villet? Jeg forstaaer det saaledes, at det er Besvarelsen af det Spørgsmaal: Hvad er et Sandhedsvidne?

For at tydeliggjere dette Begreb og satte det i Kraft, har R. ikke blot arbeidet med stor Begavelse, men, hvad her er det Afgjørende, med en høi Grad af ethisk Anstrængelse. Er hans Begreb af Sandhedsvidnet falsk, saa har han ikke blot taget feil i et enkelt Punkt, men saa er hele hans Forfatteriskab og hans Tilværelse falsk og forfeilet. Imod en saadan Opfatning af denne Mand maa da jeg for mit Vedkommende herved protestere.

Man har sagt om Kierkegaard, at han var usikkelig og hans Stræben en ensidig Privatsag. Og saa imod denne Opfatning kan jeg som

lutherisk Protestant ikke Andet end protestere. Den kierkegaardste Stræben er, som jeg forstaaer den, en i høi Grad kirkelig Stræben.

Kirkens Sag fremmes jo dog ikke derved, at man idelig og idelig nævner Kirken, beraaber sig paa Kirken, „den hellige almindelige Kirke“ osv.; men Kirkens Sag fremmes derved, at Christi Ord sættes i Kraft, men det sættes kun i Kraft af de rette Sandhedsvidner, dem, om hvilke Tertullian siger, at Vidneres Blod er Kirkens Sæd.

At Kirken, een Gang grundlagt, vel kan bestaae, uden at der til enhver Tid kræves eller gives Blodvidner, vide vi, og denne mildere Side er ingenlunde overseet i de kierkegaardste Skrifter; men Kirken kan ikke bestaae, naar Indtrykket af, hvad et Sandhedsvidne er, svækkes, naar Billedet afbleges, saa at Menigheden ikke mere kan gjenfjende dets Træk, men mener at see en Vanskabning, „en Carrikaturtegning“, naar de blege Farver engang opstrikes.

Det er denne svindsottige Svækkelse, paa hvilken Søren Kierkegaard, en Reflexionens Mester i en reflecterende Tid, under alsidig, ufortræden Iddepotemik mod al Slags aandelig Underfundighed har stræbt at raade Bod ved saa tilsidst at „tage det Ensidige ud af Reflexionen“ og opstriske Billedet af et Sandhedsvidne.

Man har sagt, at den kierkegaardste Mand var uden Kjærlighed. Tager jeg Begrebet christeligt, saa kan jeg ikke tilbageholde den Tilstaaelse, at den kierkegaardste Stræben i mine Tanker er en Stræben i Kjærlighed; jeg seer det juist deraf, at han, arbejdende paa sin egen religiøse Udvikling som „den Enkelte for Gud“, hidtil, naar undtages det sidste Skridt, mild imod Andre og kun streng imod sig selv, tillige har arbejdet for, at hans Bestræbelse, naar den kun ikke blev overseet eller afvist som en ensidig Privatoverdrivelse, kunde om muligt fremme Kirken og Menigheden tilgode.

Er denne min Opfatning ikke en tom Indbildning, da vil man af de heri angivne Grundsaetninger paa den simpleste og naturligste Maade kunne forklare saavel Kierkegaards store Pietet for Biskop Mynster, som ogsaa den Collision, hvori hans Livs Opgave kunde komme med denne Pietet, en Collision, der tilsidst blev saa pinlig, at han saa — uden Skaanfæl hug Kanden over.

Der var jo i Biskop Mynsters Personlighed og Væsen Noget, som ret egnede sig til at vække Oresrygt for Manden, Ærbødighed for Tingene. Begge Følelser maatte især smelte sammen hos dem, der saae den Hedengangne i de senere Aar; thi Biskop Mynster var, som vi alle vide, sjænt Liding, dog endnu Mand til det Sidste. For Mange har vel det æsthetiske Indtryk været nok til en Benndring; men for Kierkegaard var hermed, som han selv siger, endnu en anden Følelse forbunden, Pieteten for „hans Faders Præst.“

Vil Regen i denne Pietet see noget Fingret, jeg kan det ikke. Jeg har nemlig det Indtryk, at Kierkegaard med al hans Reflexion er et Fø-

læsesmænneste. Naar jeg læste ham, naar han talte med mig (selv naar han drillede mig) havde jeg en Fernemmelse af, at der i den spinkle Mand med de braadte Ord dog nok alligevel var et blødt og barnligt Sind.

Der var i Biskop Wynsters Kirkesyrelse en Side, som især maatte begunstige den kiertegaardste Stræben; Biskop Wynster holdt paa Orden og No i det Udortes, men Orden og No i det Udortes maatte jo netop være Den velkommen, der kun arbejdede for Uro i Retning af Underliggjørelse.

Kiertegaards Benndring af Biskop Wynsters Taktik og kirkelige Holdning er da forklarlig nok, naar man betænker, at den, saaledes forstaaet, var i ligefrem Conseqvens af hans hele Stræben.

Men nu Collisionen. Her at undgaae Vidtløstighed vil jeg forsøge at giengive, hvad jeg anseer for Kiertegaards Tankegang, paa følgende Maade: „Biskop Wynsters Prædiken fremstiller Christendommen saaledes, som den kan tilegnes af Menneskene, uden just at foranledige dem til et afgjærende, energisk Brud med Verden. Dette er saa Christendommens mildere, menneskelige Side. Jeg (Kiertegaard) vil bestræbe mig for at sætte den Sandhed i Kraft, at Christendommen væsentlig er Brud med denne Verden; dette er saa dens ideale, guddommelige Side. Vil saa Biskop Wynster indrømme denne min Bestrævelse christelig Gyldighed, og udtrotte sin Indrømmelse saaledes, at Menigheden fatter den: da ere vi i kirkelig Forstaaelse: da er min strengere Christendomsforkyndelse kun en Kjærlighedens Commentar til hans mildere; vi gaae da begge ind under det Ordinaire, vi forkynde begge den samme christelige Sandhed, og jeg skal vel sørge for, at Forkyndelsens Kraft ikke svækkes derved, at Prædikanten saaer Sin af at være Sandhedsvidne. Vil Biskop Wynster derimod ved at undvige en saadan Indrømmelse give det Udseende af, at hans Prædiken og den Bøgt, han ved sin Stilling og sin Personlighed formaar at give den, skal betegne den egentlige Heide, og de ideale Fordringer, for hvis Anerkjendelse jeg strider, betragtes som Privatoverdriivelser: da er hans Prædiken en factiil Fjernagtelse af det christelige Sandhedsvidne, og jeg maa brode med ham, det koste, hvad det vil.“

Tiden gik, og Kiertegaard arbejdede, men Indrømmelsen kom ikke. Med „Erbedighed“, med „Oresvøgt“, overrækker han Biskop Wynster det ene Skrift efter det andet: „opbyggetige Taler“, „Kjærlighedens Gjærninger“, „christelige Taler“, „Andevelse i Christendommen“, endelig „til Selvsprøvelse“, men Indrømmelsen kom ikke. Biskop kaldt der fra Biskop Wynsters Side nu og da en lille Compliment, især naar Kiertegaard ved Polemik mod de Reformerende havde afsødet et og andet Ord; men den i Alvor, ikke for Individet men for Sagen, forventede Indrømmelse kom ikke. Biskop Wynster døde, Meddelelserne om hans Levnet udkom; men ingen sidste Forklaring, intet Ord, det, som paa Kirkens Begne kunde have Misforstaaelsen, den Misforstaaelse, at det endnu skulde ansees for

en Privatoverdrivelse at indskærpe de christelige Idealer og sætte det Spørgsmaal i Kraft: „Hvad er et Sandhedsvidne?“

Saa var da Maalet fyldt. Gribende et Ord, som uværende Biskop Martensen, visselig uden i Sorgens Stemning at tænke paa sin ulmende Spænding, havde brugt til Menigheden om den hensovende Hæer-ærværdige, Ordet: Sandhedsvidne, bred Kiertegaard frem som fra et Baghold, trodsede alle Hensyn og gik til det Yderste.

Skal dette Skridt bedømmes blot fra Synspunktet af det Sømmelige, da er Kiertegaards Dom jo allerede falden, og jeg skal i denne Henseende ikke sige, at Dommen er for haard, Men efter mine Forudsætninger maa jeg forkaste Dommen, fordi jeg maa forkaste Synspunktet. Det blotte Sømmelighedshensyn er dog vel nærmest Hensyn til det Menneskelige; men her i denne Sag maa tages Hensyn til et Ubetinget, der staaer over det Menneskelige; thi jeg troer, at Kiertegaard, der vel vidste, hvad han gjorde, og hvordan det vilde blive bedømt, har gjort dette sidste Skridt med usigelig Smerte, har lagt sin Sag i Guds Haand og vovet det Anstødelige, at Tvetydigheden dog maatte hæves, at det hvasse Ord om Sandhedsvidnet dog engang maatte bide igjennem, komme saa hvad der vilde. Jeg troer det, thi jeg kan ikke Andet; her maa jeg sætte denne Mand saa høit, for ikke at sætte ham — meget lavt.

Er min Opfatning sand — jeg veed i det mindste, at den er bygget paa Tro — saa siger jeg endnu engang: ved at gjøre hin Indsigelse imod, at Biskop Wynster i Kirkens Navn bliver kaldt et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner osv., har Dr. Søren Kiertegaard gjort en god Gjerning.

Men vil jeg da maaskee ikke ved denne gjentagne Erklæring ret lægge an paa at saare Biskop Martensen? Nei, jeg vil just lige det Modsatte; thi jeg er i mit Inderste nu saaret saaledes, at jeg umulig kunde saare Noget, og da allermindst den Mand, som, naar vi see paa det Menneskelige i denne Sag, er kommen til (og vistnok ikke uden Skyld fra min Side) at maatte deie den allerbittreste Krænkelse*).

Det er da denne Gang ikke med saarende Ord, det er med en Bøn, jeg vilde henvende mig til Biskop Martensen. Jeg vilde nu for det Første bede Hs. Hv. see bort fra et theoretisk Mellemværende, der ikke vedkommer denne Sag, og modtage mit Andragende med personlig Velvillie. Jeg troer, at Biskop Martensen vil det; jeg troer det, ikke blot fordi jeg

*) Jeg troer at sydde Kiertegaard den Erklæring, at han i sin Tid ofte yttrede, at min Polemik imod min daværende Kollega var ham imod, ikke fordi jeg, som man fra den anden Side nu og da vilde foregive, havde misforstaaet Punktet om Tro og Biden, men fordi Polemiken var Biskop Wynster en Forargelse og trang Martensen (om hvem Kiertegaard altid udtaalte sig med Agtelse og Velvillie) ind i en Stilling, der maatte gjøre ham det vanskeligere og vanskeligere at see det Religiøse i Sagen.

veed med mig selv, at jeg, som Sagerne nu staae, er villig til at gjenkalde hvert bittert Ord, jeg i Stridens Hede kan have henkastet med hans theologiske Retning, være sig i Oververdenen eller i „Underverdenen“, men tillige, fordi jeg er overbevist om, at Biskop Martensen er gjennemtrængt af kristeligt Alver og Nædebonhed til at gjøre Alt hvad der staaer i hans Magt for Freden i den Kirke, til hvis geistlige Overhoved han nu, og i mine Tanker med juld Adkomst*), er kaldet.

Det vilde vistnok være den største Urimelighed, om jeg, efter hvad uylig er foregaaet, vilde mene, at Biskop Martensen nu med Et skulde have samme Opfatning af Dr. S. Kierkegaard, som jeg. Tværtimod! Det er endogsaa naturligt og i Conseqvens af den hele Sag, at Biskoppen maa have en aldeles modsat Anskuelse, thi her gjælder det: enten min Opfatning eller Jeg finder det i denne Sammenhæng ikke interessant, nei, ængstende alverligt, at den Forfatter, der begyndte med at skrive: Enten — Eller, just i dette Diebit skal staae for Biskop Martensen og mig som paa en eihiif Spids af: Enten — Eller.

Mit Andragende er dette:

Under den Forudsætning, at min Opfatning er sand, at altsaa S. Kierkegaard, ikke af Selvhjærlighed, men af redelig Over for Christendom og Kirke, har gjort sin Indsigelse; at han, hvad jeg troer, ikke af selvselgelig Hertsjestyge eller aandeligt Hermod, men kun for at klare det Uklare, har vaakt dette Anstød; under denne Forudsætning beder jeg Biskop Martensen tillade, at jeg, endog som paa hans Vegne, gjør Dr. Kierkegaard den forlangte Indrømmelse, og gjør den i den bedste Mening saa udtyffeligg, saa aabenlyst, saa ubetinget, som muligt. Jeg forlanger ikke, at Biskop Martensen skal forandre sin individuelle Anskuelse; jeg beder kun, at Biskoppen — ikke for Kierkegaards, ikke for min, men for Kirkens Styld — vil lade Indrømmelsen, opfattet i min Mening, staae og gjælde ogsaa for sit Vedkommende. Som Indsigelsen fra den Enkeltes Side er gaaet til det Yderste for Idealets Styld, saa her jo ogsaa Indrømmelsen fra Kirkens Side gaae til det Yderste for Idealets Styld.

Er først det klaret, der i denne Sag vedkommer Idealet, da ville vel de Conflicter, der angaae det Mennefselige, efterhaanden svinde som af sig selv. Har Kierkegaard ikke Ret i Ideen, da har han ved dette sidste Strid jo kastet Masket, og derved oplyst at være en farlig Mand; men har han Ret i Ideen, tro mig, han sætter sin Ret igjennem, og vi kunne ikke modsaae ham, være vi end uel saa mange.

Derfor Striden kun dreiede sig om et Ord og en Ordbetydning, da kunde man gjerne indrømme, at der ogsaa, hvad Sandhedsvidnet angaaer, kan gives en mildere Sprengning; men her, hvor det er et Liv,

*) Jeg tænker herved alene paa det Ideelle, og finder mig ikke besejlet til at drøfte Sværgemaal, der bære ind under Sager af en anden Art.

en Mandſretning, der kun vil Gøt, og derfor har kunnet ſammentrænge ſig i eet Ord, her er Biſkop Martenſen i mine Tanker ikke ſaa vel tjent med, at der paa hans Vegne fremføres med ſvage Forſvar for en ſvægere Ord betydning, men derimod, hvordan ſaa end det endelige Udfald bliver, altid væſentlig tjent med, at de chriſtelige Idealer komme til deres Ret. Derfor troer jeg egsaa, at Biſkoppen, endog hvad denne Sag angaar, allerede har ſtillet ſig paa den chriſtelige Selvernegtelſes Standpunkt.

Uden at ſkjule eller fornegte min Hengivenhed for Biſkop Martenſen, en perſonlig Hengivenhed, om hvilken Hs. Høierværdighed viſt ikke vil tvivle, da den viſſelig ikke er fra igaar, kan jeg da nu vel uden Krænkeſe for Nogen, idet jeg kun ſeer paa det Ubetingede, ende ſom jeg begyndte: Ved at gjøre ſin Indſigelse imod, at Biſkop Mynſter i Kirken Navn bliver kaldet „et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, et Led i den hellige Kæde oſv.“ har Dr. Søren Kierkegaard gjort en god Gjerning.

Den 8de Januar 1855.

R. Nielsen.

Bilag XXXVIII til Side 128. L. 16 f. o.

Lædrelandet. Udgivere: K. F. Gjørdvad og C. Ploug; aſvartlig: C. Ploug. 16de Marg. 1855. Nr. 13. Tirsdagen den 16. Januar.

Til Høivelbaarne Høierværdige Biſkop Martenſen.

Et Spørgsmaal.

Under Overtſkrift: „En god Gjerning“ har Undertegnede til dette Blads Nr. 8 indſendt en Artikel, hvori den Anſkuelse fremsættes, at Dr. S. Kierkegaards Indſigelse imod, at Biſkop Mynſter i Kirken Navn bliver kaldet „et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, et Led i den hellige Kæde“, ikke, hvad Deres Høierværdigheds moraliferende Artikel i „Den Berlingſke Tidende“s Nr. 302 uden videre ſynes at forſætte, nødvendigtviſ maatte ſtemples ſom en ſlet Handling, men kunde, naar man dog blot et Løb vilde glemme det Meeneſelige, tænke lidt paa det Guddommelige og betænke, hvad et Sandhedsvidne i Alvor har at betyde, med ligeſaa megen Ret betragtes ſom en god Gjerning.

Uf den Stemning, hvori Artiklen er affattet, vil Deres Høierværdighed let overbeviiſe Dem om, at det ingenlunde har været min Henſigt enten at nebfætte den Høder, der med Rette tilkommer Biſkop Mynſter, eller at optræde med fjendelig Dpposition imod Deres i „Den Berlingſke Tidende“ ſaa aabent og uforbeholdent affagte Dem.

Det var jo for Fretens og Fremtidens Skyld, at jeg henvendte mig til Deres Høierværdighed med den Bøn, at begge, hinanden ſaa mod-

fatte Anskuelse, Deres og min, maatte — i det mindste indtil videre — blive staaende som tvende Muligheder, at vi dog kunde være lidt forbedrede paa, hvad der maaskee vil komme.

I Henhold hertil tager jeg mig da den ærbødige Frihed at spørge Dem, Biskop Martensen, som Kirkens Ordfører, paa Ja eller Nei: Ginder De det i Kirkens Navn hensigtsvarende, at min Opfatning indtil videre bliver staaende uantastet som Modstykke til Deres, eller kjender De for Ret, at min Opfatning strax afvises som ubesjæet, for at Deres Dom, til Kirkens Beroligelse, kan blive stadfæstet som useilbar og uigjenkaldelig?

Forventende Deres Høiærværdigheds behagelige Svar forbliver jeg
„med personlig Hengivenhed“ Deres ærbødige

N. Nielsen,
Professør.

Den 16de Januar 1855.

Høiærværdig
Biskop Martensen.

Bilag XXXIX til Side 126. Q. 3 f. o.

Berlingske politiske og Avertissementstidende, udgivet og forlagt af
Brødrene Berling, redigeret af M. L. Nathanson. 1855.
Nr. 15. Torsdagen den 18de Januar. 4de Spalte.

I „Fædrelandet“ for den 16de d. M. har Prof. N. Nielsen stillet følgende Forespørgsel til „Biskop Martensen, som Kirkens Ordfører (?), paa Ja eller Nei:“ „Ginder De det i Kirkens Navn hensigtsvarende, at min Opfatning indtil Videre bliver staaende uantastet som Modstykke til Deres, eller kjender De for Ret, at min Opfatning strax afvises som ubesjæet, forat Deres Dom, til Kirkens Beroligelse, kan blive stadfæstet som useilbar og uigjenkaldelig?“ Da hvilket som helst Svar paa et saa utidigt og uberettiget Spørgsmaal, under de nærværende Omstændigheder kun synes at maatte gyde Lide i Jlden, tør man vist forudsætte, at der, „for Fredens og Fremtidens Skyld“, ikke gives noget Svar. Den „Uro i Retning af Jnderliggjørelse“, som alle burde kuste, vilde sikkert derved lide meest.

X.

Bilag XL til Side 80. Q. 1 f. o. og Noten.

Disprovielse i Frue Kirke paa anden Søndag, 26de Decbr. 1854 (Taler af Tryde, Martensen og Lantrup). C. N. Keigels Bo og Arvinger. Kbhvn. Den 21de Januar 1855. 40 Bl. (Se en Artikel af Stiftsprovst G. Tryde: „Har Dr. Søren Kierkegaard gjort en god Gjerning ved sin Indsigelse mod, at Biskop Mynster var et Sandhedsvidne?“ „Fædrelandet“ Nr. 12, 1855. 15. Januar.)

Bilag XLI til Side 104 & 105.

Lædrelandet. Udgivere: J. F. Gjørdvad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug. 16de Aarg. 1855. Nr. 79. Tirsdagen den 3. April.

Forslag til Hr. Dr. S. Kierkegaard.

Det er en dristig Tanke, at skulle kunne træffe et Dieblif, hvor det vil blive muligt at faae nogle Linier skudte ind imellem de næsten daglige Udførelser af den overflydende Pen. Indsenderen vil dog gjøre Forsøget.

Det er nu vel snart et halvt Aar, siden Hr. Dr. Kierkegaard først traadte frem som den strenge Prædiker i Orken. — Det kan vel gjøres behov, at faae bragt Noget af det, man kalder den stille Uro, ind i den dånste Christenhed, at faae en strengere Maalestok anlagt for Bedømmelsen af christelig Liv og geistlig Embedsgjerning. For saavidt troer Inds. med mange Andre, at det stærke Dpraak har sin Fortjeneste og vil have sin Virkning. Det fejler ikke, at det er blevet Bættelse til Alvor, Eftertanke, Selvprøvelse for mange Sjæle, hvor der er rigelig Plads tilovers for alvorlige Tanker. Men Inds. troer ogsaa — og vistnok atter Mange med ham — at der vilde være urettet langt Mere, dersom der var lagt an paa noget Mindre, dersom Sandheden, der træffer og saarer, havde kunnet holdes noget mere fri for paradokse Overdrivelser og krampagtig Overspænding; — og i Særdeleshed staaer det klart for Inds., at, skal der komme nogen virkelig Frugt ud af det som er begyndt, saa gaaer det ikke an at blive staaende ved denne Begyndelse, idelig og idelig at begynde Elegien forfra.

Thi Alting har sin Tid, og maa derfor have sin Ende. Er der Tid til at klemte og raabe Brand, saa maa Tiden ogsaa komme til at tage fat paa Slutningsarbejdet; er der Tid til at rive ned, saa maa der komme en Tid til atter at bygge op. Og saa Dr. Kierkegaards Dpraak maatte man troe, skulde være Indledning til noget Mere. Men til Dato er det ikke blevet til Mere: fra Tid til Tid den samme Klemning, det samme Ansfrig!

Det er vel sandt, at der nu bliver hamret ganske anderledes paa end i Begyndelsen; Raabet lyder altid mere truende og ulykkespaende. Fra først af syntes den prophetiske Bodstak at bevæge sig i en temmelig indskrænket Kreds; det var den afdøde Biskop og hans Parentater, imod hvem den egenlig var vendt. Men hverledes har ikke Anlægget udvidet sig! Det er „den officielle Christendom“, der nu er blevet Stikordet. Alt hvad der læres og prædikes af Christendommens beskikkede Tjenere, bliver slaaet i Hartkorn og stemplet som Antichristelighed. Og dog er Grænsen heller ikke her. Christenheden i dens Helhed, Christendommen i dens hele Tilværelse bliver taget med — kun at det ikke er muligt at komme paa det Nene med, om der skal tæn-

tes paa den christelige Verden i Almindelighed, eller i den protestantiske Kirke, eller alene i Danmark. „Rugen af vore Bisper, Provster eller Præster, bedder det, er i Charakter af at stræbe i Retning af det Nye Testaments Christendom“ — „der findes eller sødes ikke mere et eneste Individ, der dner til at være Christen i det Nye Testaments Forstand“ — „det Nye Testaments Christendom er slet ikke tit“ — „Christenheden er Christendommens Forraadelse“; den er styldig i „den uhyre christelige Criminalforbrydelse at franarre Gud Christendommen.“

For saavidt altsaa lader det sig ikke negte, at der kan paaffes en stærk Fremadstriden; det er en sand Stormmarch med Svemiløstøveler. Men i Sagen selv — i Indsigten om Det, hverpaa det brister, og Det, der er at gjøre — kommer man ikke noget Skridt videre. Med alle disse svævende, ubestemte Størrelser: „Sandsjebedrag, Ferbigaaelse, Fortoning, Tilsløring af noget Væsenligt i Christendommen“ — med alle disse Navensord: „snedige Røgnere og frække Slungler; Legen med Christendommen; gjøre Nar ad Gud; det Gavyveagtige i at man har afskaffet Christendommen“; — med alle disse convulsiviste Udbrud om „det Rædselfulde, Uilskvelige, Gruelige, Forfærdelige“ bliver man bestandig suurret omkring i den samme Kred. De, som late sig stramme, blive siddende midt i Strækken, uden nogen Haandsrækning til at komme ud af den. De mere Drøstelige begynde at fatte Mistro; efterhaanden ville selv de mest ndsøgte og i sig selv beundringsværdige Kraftudtryk blive ndslyngede sersjæves. Med al den ualmindelige Virtuositet, der maa indrømmes Dr. K. i denne Retning, vil han, dersom han bliver saaledes ved, ikke kunne undgaae Anvendelsen af Baggesens Ord om en drøvtbyggende Poet:

„Hvis om det Samme ei du altid skrev det Samme, —
Du gjorde alle vore Diglere til Skamme.“

Man tillader sig derfor at henstille til Hr. Dr. Kierkegaard: om han ikke skulde finde, at Tiden er kommen for ham til at rykke et Skridt videre.

Det danske Føls bevarer, som Efterladenskab efter Bislop Munster, hans „Betrægtninger over de christelige Troeslærdomme“. Man overseer her i klare Træl den Værebvngning, som denne Mand i sin Prædiken har ndført videre, i den nærmere, mangfeldige Anvendelse paa Livet. Tusinder have fundet christelig Lplysning og Lpbyggelse i dette Værk. Heri vil Dr. K. nu finde et sorgeligt „Sandsjebedrag“, et Bidrag til den „uhyre christelige Criminalforbrydelse“. Men dermed, at en saadan Paastand bliver gjort, bliver behandlet declamatorisk og derefter gjentaget den ene Gang efter den anden, er endnu Intet bevist. Vil Dr. K. virkelig gjøre det indvsende, at „Det, Bislop Munster har repræsenteret, ikke er det Nye Testaments Christendom“, — og istedet alene, men vil Dr. K. gjøre Afstanden fiendelig og klar imellem Det, han kalder den til

størede, fortonede, forvanskede Christendom, og Det, han vil lade gjælde for ren og ægte Christendom; vil Dr. K. mere end røre op og rive ned, forstørre og forvirre, angst og stramme, vil han i Sandhed og Virkelighed arbejde for Gjenfædtelse af christelig Tro og christelig Liv: saa lægge han Haand paa Værket! Han give sine Landsmænd en Veiledning i Hænderne: en Fremstilling i rene, bestemte Omrids af det Nye Testaments Lære, saaledes som den efter ham skal være berettiget til at bære Navn af ny-testamentlig. Der maatte da kunne være Haab om, at Læserne kunne komme ud af den taagede Sphære, hvori de nu helbes hen, uden andet Lys end Sværmere og Raketter, der kun blænde og forvirre. Atværlige og forstandige Christne vilde da formodentlig blive tilstrækkeligt i Stand til at kjende Dr. K.s christelige Standpunkt, og i Stand til at bedømme, paa hvilken Side den paalideligste Ferer er at finde til ny-testamentlig Christendom.

Visnok — der som der var Sandhed i Dr. K.s Ord: at „der ikke mere findes eller fødes et eneste Individ, der dner til at være Christen i det Nye Testaments Forstand“, at „vi Mennesker næsten kun ere Dyr=Skabninger“, at „Alt maa briste, at der i denne Nædsel atter maatte blive Individer til, som kunne være det Nye Testaments Christendom“: — da vilde det være ubetimeligt at stille nogen Fordring til Dr. K., — ligesaa ubetimeligt, som om han vilde tænke paa at stille christelige Fordringer til de samtidige „Dyr=Skabninger“, Tilstanden vilde da være rent forvildet. Der blev da intet videre at gjøre, end at oppebie Tiden, da Menneskeheden skal blive støbt om, og dermed blive sat i Stand til at „bære det N. Test. Christendom“. For at faae en Christentro og en Christenhed tilveie, vilde intet mindre behøves end en ny Himmel og en ny Jord. Men det er netop „det Nye Testaments Christendom“, der ikke lader en saa trøstløs Betragtning komme op. Man skulde troe, Dr. K. maatte være den Sidste til at underkjende Herrens Forjættelser om „hans Kirke, over hvilken Helvedes Porte ikke skulle faae Magt“. Men har Dr. K. ikke Die for det Vaaben, hans Paradoksi spiller Christendommens Modstandere i Hænderne? Evangeliet er jo dog ikke beregnet paa seraphiske Væsener, men paa menneskelige Skabninger af Kjød og Blod. Men, naar den Menneskeverden, der er født og opfostret i Evangeliets Lys, er sunket ned til at blive en Bande af christelige Criminalforbrydere, som kun tænke paa „at franarve Gud Christendommen“, hvad Rolle har Christendommen da til syvende og sidst spillet i Menneskeaaendens Historie?

Er der derimod noget at gjøre — og der maa være noget at gjøre, — saa bør dette ikke lades ugjort. Og hvo maa agtes nærmere kaldet til saadan Gjerning end Den, der er optraadt med det haarde Fordømmelses=Ord over Andres Gjerning? Men med Aemten og Raaben, Skjelden og Smelden, Lynen og Tordenen er endnu Intet gjort. Det er ikke i Propheternes Land, langt mindre i Jesu og Apostlenes.

Maaskee vil **Dr. N.** vise et Forslag som det foranstjerte tilbage dermed, at han jo udtrøffelig har erklæret sig selv alene for „et afsjort Positiv Talent“. Men forholdet det sig virkelig saa, da vilde **Dr. N.s** Betsjemsomhed strække sig langt ud over Talentet, -- jaafremt han ikke tager Positiv Magten i aldeles utilberlig Udstrækning. Thi er det ikke paa det bedste Demmerfæde, **Dr. N.** har taget sin Plads? Demmer han ikke som Den, for hvis Die alle Ting ere blotte og aabenbarede? ferielger hans Dem ikke Christendoms Livet ind i Familielivets, i Hystens sjerneste Braa, ind i Sjælens inderste Lødem? Men hvo som demmer i saadan Ufeilbarheds Tone, hvo som demmer med saadan Ubarmhertighed, bør i det mindste kunne vise de Bidsjarende Veien, og bør vise den. Skulde **Dr. N.** kunne beslutte sig til at vise den aandelige Criminaldommers Sæde, give Afkald paa det religiøse Nættergangs Sprog, som dog bedst overlades til den rette Demmer, for at samle sig til et Arbeide som det, vi have tilladt os at bringe i Forslag, da vilde han sandtjvnlig vis snart erkjende, at han havde ombottet det Lettere med det Bankeligere. Det fejler ikke, at den evangeliske Menigheds Aand under et saadant Arbeide vilde gjøre sin Magt gjældende, og denne Indflydelse vilde hverken blive Arbeidet eller dets Forsjatter til Skade.

R—n.

Bilag XLII til Side 110 flg.

Fædrelandet. Udgivere: J. F. Gjedwad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug. 16de Aarg. 1855. Nr. 94. Tirsdagen den 21. April.

3 Autedning af „Forslaget“ til **Dr. S. Kierkegaard.**

Jeg har med megen Tilfredsstillelse i „Fædrelandet“ Nr. 79 d. N. læst et „Forslag til Hr. **Dr. S. Kierkegaard**“, uden at jeg dog, hvad jeg nedenfor nærmere skal udtale, kan tiltræde selve Forslaget. Dette Indlæg er skrevet med megen Besjndighed, Omjsigt og Dvgtlighed og forsjener Navn af „en ledende Artikel“, dog kun indtil man kommer til Forslaget, hvor det synes at blive misvisende. Det anerkjender med den tilkørlige Begrændsning det Berettigede og Fortjensfulde i **Dr. Kierkegaards** Sptreden i det sidste halve Aar, navnlig som den fra Begyndelsen af viste sig, da han talte alversfulde, vækkende Ord med en Alliance mellem Guds Rige og Verden, en Tilslæring, Fortøning og Fortielse af det Væsentlige i Christendommen; men det paaviser ogsaa klart og bestemt, hvorledes han mere og mere har ferløbet sig, uden at fere Sagen selv et Skridt videre. Men naar der saa gjøres den Hensjilling til **Dr. N.**: „om han ikke skulde finde, at Tiden er kommen for ham til at rykke et Skridt videre“, og denne Hensjilling senere fremtræder som det bestemte Forslag: „han give sine Landsmænd en Vejledning i Hænderne: en Fremjilling i rene, bestemte Omrids, af det Nye Testaments Være, saaledes

sem den efter ham skal være berettiget til at bære Navn af ny-testamentlig"; da kan jeg ikke længere følge den ærede Forslagsstiller, dels fordi Dr. K. ved sin seneste Optræden har gjort enhver Forhandling med ham om Christendommen umulig, dels fordi Sagen nu kræver, ikke en theologisk Forhandling i Henhold til en saadan Fremstilling, men en kirkelig Afgjørelse.

Dr. K., der i Begyndelsen syntes at optræde som et Sandhedsvidne indenfor den christne Kirke, har nemlig senere i den Grad sværmet om og forløbet sig, at han er kommen helt udenfor, saa at han ligesom bekjender, at han selv ikke alene ikke er et Sandhedsvidne, ikke en Reformatør, men ikke engang en Christen i det Nye Testaments Forstand; han er kun en „Digter“ eller, som han senere har udtrykt sig, „et afgjort Politi-Talent“; men saa overraskende end denne Erklæring lyder efter, ja endnu under, „den prophetiske Bodstale“, saa taber den dog al Betydning og synker ned til den mest overflødige Trivialitet, naar man i samme Mandedragt hører ham udraabe, at Christendommen ikke mere er til, at Christenheden er uddød, at der ingen Christne, ingen Sandhedsvidner findes mere osv.*). Men skal nu hvad han i denne Sag har skrevet ikke betragtes som en uhyre „licentia poetica“, eller som en grov Spøg med Politistoffen, da indvilliger han sig her paa dette sit uidentifikable Stadi i den aabenbare Selvmødsigelse, at han, som ingen Christen er, vil afgjøre, hvad der er Christendom, og hvad ikke, at han, som siger, at Christendommen ikke mere er til, prædiker med en Tilhøring og Forvanskning af Christendommen. Den ærede Forslagsstiller har ikke overset denne Selvmødsigelse, men forudsat — hvad han maatte forudsætte for at kunne stille sit Forslag — at den led sig høre derved, at Dr. K. tilbagefaldte eller dog væsentlig indskrænkede sine stærke Ord om, at Christendommen ikke mere er til, og at han selv forholder sig til den saakaldte Christenhed kun som et afgjort Politi-Talent; og visstelig, vilde han gjøre en saadan Indrømmelse, aflægge en saadan Bekjendelse, da vilde ved denne hans Tilbagegang Sagen kunne rykke et godt Skridt fremad; men ligesom jeg ikke troer, at et fornyet Studium af det Nye Testamente vil føre Dr. K. til en saadan enstelig Tilbagegang, saaledes troer jeg heller ikke, at han, dersom han paa anden Maade vandt den dertil fornødne christelige Erkjendelse og kirkelige Orientering, vilde søge den reiste Sag afgjort ved at efterkomme den til ham rettede Opfordring. Sagen kræver nemlig, som alt bemærket, en kirkelig Afgjørelse. Dr. K. har ikke alene modsagt sig selv, men han har modsagt Herren, der har lovet sin Menighed et evigt Liv med Seir over Mørkets Magter; han har ikke blot som en Bodsprædiker revset den lunkne Christenhed, men han har forkastet det af Herren salvede evige Sandhedsvidne, fornegtet

*) Hvad Dr. K. her nærmest har sagt om den danske Beslutning, vil han vistnok have udsagt til hele Christenheden.

hans „hellige almindelige Kirke“. Men da maa han finde sig i, at Herrens Menighed lader hans heie Naab udenfor uændset og kun suffer Kirkelederen ser ham, naar han bliver attjor uergaaende og beirsket, medens den forøvrigt tresig bliver ved at synge sine Psalmer, at bede sit Fadervor, at læse sin Bibel, at høre Guds Ords Prædiken og at leve af sin Herres Sacramenter, uden at indlade sig paa at føre Bevis for sin Tilværelse, et Bevis, som kun den Helligaand kan føre med Sandhedens og Livets Klarhed og Kraft, som han — Gud være lovet! — hidtil har ført det og fører det paa ny hvert Kirkeaar.

Dr. K. staaer udenfor Christi Kirke ved Klippens Fod og læser i det Nye Testamente, indtil Sønnet forgaaer ham. Da begunder han at præle om, at Kirken er forsvunden, thi han seer den ikke mere. Og Følt derude og dernede, som gjerne vnslede, at det var sandt, strømme til og lytte med Begjærtighed, men nære dog en hemmelig Frygt for, at den føre Mand med de underlige Fagter og de mørke Taler, der, sljent han holder Sigprædiken over Christenbeden, dog ingenlunde vil gjere sølles Sag med Verden, skal give sig til at læse over den nedslagne Kirke og faae den til at reise sig igjen. Hvad disse frygte for, haabe Andre, som hidtil have haft et godt Nie til Kirken, og, sljent de ikke have villet gaae derind, dog nedig see den synke i Grus. Men medens der saaledes læses og præles, frygtes og haabes udenfor, staaer Herrens Kirke grundsaft paa Klippen — en Kjendsgjerning, som atter og atter skal paavises ved Kirkens levende Vidnesbyrd (hvoved, i Herbigaaende sagt, ogsaa den hellige Skrift faaer sin Besegling), men aldrig bevises ved en theologisk Undersøgelse — og hans Menighed lever derinde af hans Naademidler under hans Mands Tugt og Pleie og oplives hvert Aar med Jule-, Paaske- og Pimseglæden, ja lever evindeligt, naar det hele store Kirkeaar ndløber i Evigheden, i og med ham, som har sagt: „jeg lever, og I skulle leve“; men — at „Mange ere kaldede, men Faa udvalgte“, at „Herren kjender Sine“, at Navnet alene ikke gjør Noget til en Christen, Præsteskjelen ikke Noget til et Sandhedsvidne, det behøver vel atter og atter at indskræpes, men er jo da ingen Nyhed, vi nu først skulle lære af Dr. K.

Saaledes er Kirkens Tilværelse, som Dr. K. har formastet sig til at sætte under Spørgsmaal, ja tilsidst ligesom at fornegte, for evig afgjort, og hermed er det saa vel ogsaa afgjort, hvad der skal troes og gjøres til Sædighed, hvad der er den rette — „nytestamentlige“ og kirkelige — Christendom, den Christendom, som Herrens Menighed betjender ved sin Daab og Nadver, sin Bøn og Prædiken; og idet jeg, som sagt, holder mig til denne kirkelige Afgjærelse, har jeg i denne Sag intet Forslag til Dr. Kirkegaard og Intet at gjere med ham, saalænge han staaer, hvor han staaer, og sægter, som han sægter. Kunde og vilde han derimod bruge det Nye Testamente med den apostoliske Kirkes Speilbillede til at revse og straffe baade Præster og menige Christne, da gjorde han

en god Gjerning; men dette kan han kun med den Tro, at Herrens Kirke staaer, hvor han har bygget den, at hans Menighed lever, hvordan saa end Dr. N. og Andre haandtere det Nye Testamente, og ved selv at gaae ind af Kielederen for at staae Menigheden i Tale. Jeg frugter imidlertid for, at det vil falde ham altfor svært at opgive sin Ærhet, sin enlige Stand, og underskrive den almentirkelige Egtteskabscontract; men da frugter jeg ogsaa for, at han meer og meer vil blive glemt i Bryllupsbuket, og det af dem, som just han tidligere har hjulpet paa Veidertil, og som dengang ikke kunde tvivle om, at han jo selv vilde med. Det er godt nok med den „menneftelige Redelighed“, men den duer vistelig ikke, naar den kommer i Strid med den guddommelige Redelighed, saa at den gjer Herrens Ja til Nei: og det er godt nok med den redelige Ndmagthed eller vdmagte Redelighed, der gjer, at et Mennefte til en Tid ikke tør kalde sig selv en Christen, men den duer sandelig ikke, dersom den bliver ved at hindre en berneftet Christen i at vore et Guds Barn ved sin Daab og Tro, og med Tak og Tilbedelse at give Herren Ret, naar han altid „elsker først“ og giver, hvad han fordrer.

Lenberg Præsiegaaard d. 10de April 1855.

J. Victor Bloch.

Bilag XLIII til Side 129. Q. 7. j. n.

Dagbladet, redigeret af C. Et. N. Billie. 1855. Nr. 95. Onsdagen den 25. April. 1ste Spalte nederst.

Den Kirkegaaardsse Strid. (Af et Brev.) Du spørger mig, kjære Ven! hvad jeg tænker om Søren Kirkegaaards Færd. Du forundrer Dig over den Vildfarelse hos en saa begavet Mand at prædike Christendom i det for Hæll i Almindelighed usforstaaelige, knudrede, filosofiske Sprog: medens Bræsterne i ham see en næsten personlig Fjende, kalde jævne, fermittige Hæll hans Tale „Værel“. Paa Haa eller Ungen gjer den Indtryk, og siere Gøner anvendes her til liden Nytte. — Jeg troer, at Du har Ret: men jeg troer ogsaa, at det ikke blot er Talsen, Sproget, hvori Mængelen stikker. „Dannervirke“ har sammenlignet Kirkegaaards Artikler med Luthers Tbeies, medens jeg og vistnok Mange mene, at Kirkegaaard ikke er nogen ret Christen, end siige nogen Luther. Luthers Christendom gif ikke vaa Skruer.

Kirkegaaard aabnede Striden vaa en hadeful, personlig Maade; han satte med Forsæt Lidenskab i Bevægelse. Nu har Kristus vel sagt, at han var kommen at bringe Strid og ikke Fred bernefte, men det var en Spaadom, at saaledes vilde det gaae: forsættelig at vække Strid, det finde vi intet Sted opstrevet som tilladeligt, endfiige paabudt. Prædiker Kirkegaaard for døve Øren, saa er det derfor hans egen Skyld. Mulig, at hans Tale skal blive erindret i Evigheden, som han sagde, thi hans Mening har sikkert været god: men det tildeels hjerteløse, der laae i hans

første Artikel med Musters Vinde, den Mangel paa christelig Mildhed, hvoraf den led, — det vil ogsaa blive erindret. Nu — det er det Indtryk, Sagen og Personen gjennem den har gjort paa mig. Kierlegaard har jeg seet engang paa Gaden, men personlig er han mig aldeles ubekjendt.

Hvad Kierlegaard har sagt om vor Tid, at christelig Aand er sprængt iblandt os, er sandt og vilde være sandt, sagt til enhver Tid. Vor Tid har sin store Præst; men dog findes der sand Christendom blandt os; vi have Meget at græde over, men ogsaa Noget at glæde os over. Guds Rige er vejet og vil vore — det veed Intet af Kierlegaards „ene“ Christen, men det omfatter den ganse Menneklehed med sin Omfæng. Det sender os den hellige Aand til at veilede os, og det kierlegaardske upersonlige Væsen — „Støvessen“ — sender det Intet til. Den hellige Aand taler ikke i filosofiske Aesther, men i varme, opbædende, simple Ord. Skade, at Kierlegaard er bleven Filosof! Det har han vist havt mere Skade af end af den munterste Christendom; thi det er unægtelig min Mening, at Filosofien i Reglen er til Fordærvelse for den Enkelte.

Jeg er ikke Theolog, og min Ret til at tale med begrunder sig blot paa min daglige Væsen i Skriften og paa mine Fordringer til at kaldes en Christen, foraaavdelt den fuldstændigste Tro, en Underordning af min Forstand under Guds Ord, en Stræben efter at gaae fremad og blive bedre — Alt i menneskelig itrebelig Maalestok — tør berettigge mig dertil. Jeg erkjender derfor Sandheden af Kierlegaards Ord, at der er megen Lunkenhed i Sjælene i vore Dage. Hver ofte, naar jeg, bevæget af hvad jeg havde læst i Skriften, vilde ndtale mig for Noget, medte jeg, vel ikke Spet, men Forundring og Tilbageholdenhed. Religionen og Højskoleaffærer, de staae hos Mange paa samme Trin; de ere begge Privateiendomme, ubehagelige Themaer, som man i det daglige selskabelige Liv skal holde korte. At nævne Christi Navn til daglig Brug, det er en Takløshed — det kaldes en Vanhelligelse at drage det Hellige ned i den daglige Sære, som om ikke hvert Minut var et Skridt med Evigheden! Den, der ikke gjerne hører Kristus nævne, elsker ham ikke; den, hvem hans Navn generer, troer ikke paa ham. Takløsheden og Vanhelligelsen ere altsaa et Skalkstjul, mere eller mindre bevidst. Præsterne have vel deres store Deel i denne Lunkenhed, men vi, Menigheden, kunne ikke sige os frie for vor Deel i Ansvaret. Hovedmangelen bør ikke søges i Kirken, men i Huse ne, i Opdragelsen. Mange, som søge Kristus i Kirken, kjennde ham ikke i deres eget Hjem og tænke sidst af Alt paa at vække og nære et christeligt, troende Sind hos deres Børn, — det overlades til Præsten, ligesom Opdragelsen, der er saa besværlig, overlades til en Lærer. Mange bekymre sig om en Vens jordiske Vee og Vel; de vilde græde, om en Ven gif fallit, men ikke fordi han forførte en Hige, ikke fordi han i Sind og Vandel savnede Christendom. At arbejde paa sin Vens evige Salighed, det vilde jo være ubehovlet, paatrængende, forjvurre den gode

Forsmaaelse. Der gives en magelig Tro, der kaldes christelig, den for-
dærveligste af alle, som opløser Christendommens Salt, tilintetgjør Mo-
ralen — den Tro nemlig, at vi dog nok alle tilsidst blive salige! Slaa
op i Skriften og viis u ig, hvor det staaer, og vil Du ikke staae op i Skrif-
ten, saa kunne vi to ikke tale sammen om den Sag.

Skade, at med den gamle Tids aandløse og pedantiske Gudsdyrkelse,
med tankeløs Læremening af Den saa megen Tro flygtede fra Jorden!
Hvans andagten, ja det er det, vi mangle! Væf den blot i dit eget
Hjem til Liv, og Du har gjort saare Meget; og var den vakt i ethvert
Hjem, saa var Kirken aldrig tom, saafremt Guds Ord blev talt sandt og
ærlig derinde, og led det der ikke, saa vilde Du i dit eget Hjerte med-
bringe Andagten, og den behøvede ikke at vættes ved Betsalenhedens Kun-
ster, Du vilde ikke lade den blive tilbage i Kirken, ligesom Præsten hæn-
ger sin Messesjærf hen. Læs i Skriften og slaa Dig over, at Du ikke
kender den, slaa Dig over, at Du maaskee ikke engang eier en Bibel,
medmindre din Bedstemoder har efterladt Dig den i Arv, og den da
staaer bedækket med tykt Støv paa din Hylde.

Liderne værte, op og ned vil det gaae til Dagenes Ende. Vor Tids
Brøst er den, at Kristus er fremmed i vore Huse. At drage ham der-
ind, vilde det maaskee være farligt? Det blander at see ind i Solen, at
have den saa nær? Ja, Mange have forsøgt det, men de vendte sig strax
om; hvad saae de da? Deres egen Skygge! Men Gud siger ikke: vend
Dig om og see din egen stemme Skygge! Han siger: see paa mig og
glem den! Saalænge vi ere hernede, have vi en Skygge; men jo høiere
Troens og Tillidens Sol staaer paa vor Himmel, desto mindre bliver
Skyggen. ***

Bilag XLIV til Side 121. L. 8 flg. f. o.

Afgeskrift for den evangeliske Kirke i Danmark, udgivet af S. M. L.
Hjort, Candidat i Theologien. Forlagt af den Gyldendalske
Boghandling. (F. Høgel.) 3die Aarg. 5te Bind (1ste Halvaar). 1855.

Aand og Bogstav.

En Afhandling af Mag. Zentzen.

- I. Indledning. (Nr. 1. 5. Januar. S. 7—14). II. Om Bogstavtroen
og den levende Tro. (Nr. 6—7. 26. Januar. S. 89—108). III. Om
Bogstavet som Betingelse for Indsigt i Christendommens Aand.
(Nr. 11—12. 16. Februar. S. 169—183.) NB. Rettelser S. 208.
IV. Forholdet mellem Loven (*το νόμον*) og Evangelium (Aanden, som
levendegjør). (Nr. 21. 20. April. S. 329—334.) V. Færdiggørelse og
Slutning paa foregaaende Artikel (Nr. 22. 27. April. S. 337—352).

Heraf meddeles:

S. 90 Anm. Medens den klynger sig til Belysningens Bogstav for
alene deraf at lære, hvad en Christen har at troe til Salighed, klynger

en Anden (Søren Kierkegaard) sig til Kristens enkelte Bogstav for deraf at lære, hvad en Christen har at gjøre. Begge gaae paa deres extreme Standpunkter meer eller mindre glip af Anden, og derved bliver deres Verdom usund, hvor mange aandelige Kræfter der end kunne være virksomme. S. K. siger i sit Skrift „Til Selvprøvelse“: Det er kun altfor let at forstaae Fordringen, som er indeholdt i Guds Ord („giv alt dit Gode til de fattige“, „naar En slaar Dig paa din høire Kind, vend den venstre til“ osv.) — Alt ligesaa let at forstaae som den Bemærkning: det er godt Veir idag. — Han har fremfor Alt i sin sidste Fremtræden forvansket Christendommen ved at gjøre det, som i ethvert Tilfælde kun kan være det Secundaire, Consecutive, til det Primaire, Constitutive, ved at give Videlser den Plads, som kun kan tilkomme Troen. En Videlses Retfærdighed er som Gjerningernes.

S. 104. Anm. 1. Biskop Nyuster's Afhandling om Begrebet Tro er den af hans ellers fortræffelige Afhandlinger, som mindst har tilfredsstillt mig, fordi han deri ikke nok tager Hensyn til Villien hos den Troende saaledes som til det Personlige ved Gjenstanden. Spørgsmaalet om Forholdet mellem det at troe Een og troe paa Een kan saaledes slet ikke komme i Betragtning. Troen betragtes som en Erkjendelsesmaade (fra den blot intellectuelle Side), men ikke som et Liv. Senere, naar han taler om den Pligt at troe, er han naaet paa et høiere Standpunkt.

S. 108. Anm. Til Oplysning om Forholdet mellem fides, qua creditur og qua creditur, tjener, at hiin uden denne er Intet (1. Cor. 13), denne uden hiin gives vel ikke i Form af Tro, men dog som et Suk efter det Evige, et saadant Suk, der, som man har sagt, beviser Mere end alle Beviser for Guds Tilværelse, et Suk, som Gud hører og ikke vil lade være fergjæves. Forbansende er det, naar man har forklaret Art. VII. i Confessionen saaledes, som om den satte i Kirken det Subjective over det Objective. Naar Kirken kaldes først congregatio sanctorum, da er dermed det Subjective nævnet som den væsentlige Grundfæmning, uden hvilken det Objective, Evangeliets Forfyndelse og Sacramenterne, ingen Kirke vilde danne.

S. 177, fra L. 6 f. n. til 183. Et hvad her er sagt end ikke nyt, saa finder jeg dog, at det er i høj Grad anvendeligt, og at det derfor behøvede at bringes i Erindring, navnlig med Hensyn til Dr. Søren Kierkegaard's Angreb, der har sat Saamange i Betragtning og unægtelig har den Fortjeneste, at det har bragt en Gjenstand, der ikke vedkommer denne Verden, til Tale blandt Mennesker og paa Steder, hvor ellers kun verdslige Ting forhandles. Jeg vil maaskee i den sidste Deel af denne Afhandling faae Leilighed til at udtale noget Mere om denne Sag, som ligger mig paa Hjerte at sige. Men til den Gjenstand, som her haves for, hører det ogsaa at sige Noget desangaaende, thi det er jo

just det N. L. S. Ord, hvorpaa K. beraaber sig med Hensyn til hvad han vil gjere gjældende.

Jeg nægter ikke, at i den bestaaende Christenhed, i en udvortes organiseret Kirke, hvor Kirkens Embeder kræve Mænd til Besættelse, isædet for som i Begyndelsen Mænd kun isølge et indre Kald krævede Embeder eller Stillinger i Kirken som Midler for deres Virksomhed, at der en estertrykkelig Reaction imod Verdsligheden i Kirken atter og atter kan behøves. Hvad K. i denne Henseende ofte tilførn har skrevet om, vilde han nu efter Biskep Mynsters Død (saalænge han levede, sølte han sig holdt tilbage af mange Hensyn) udtale saaledes, at hans Ord ikke skulde være Ord alene, men Handling. Sagen saaledes i Almindelighed betragtet mangler ikke Berettigelse. Hvad det at være Sandhedsvidne angaaer, da er det kun en Indbildning, at man selv er et Sandhedsvidne, fordi man beklæder et Embede, til hvis Pligter eller Byrder det hører, at prædike den christelige Sandhed, om end dette skeer med nok saameget Talent. Nei — for et Sandhedsvidne maa selv Sandheden, som forkyndes, veie op imod alt det Udvertes, Embede, Indtægter, Titler, Værdigheder osv. Hiin maa være det Første for hans Hjerte. Men er dette Tilfældet, da har han ogsaa Sandhedens Mærke for Gud, og da vil hans Fortyndelse ikke mangle et Præg, en Beaandelse, som vil gjøre, at de modtagelige Sjæle, der gribes af Sandheden, som den udgaaer fra hans Mund, ikke kunne Andet end kalde ham et Sandhedsvidne. De fæle, kunne vi siige, en Mandens Berettigelse dertil, selv om alle Bogstaver, eller tidligere Sprogbrug var derimod (hvilket her ikke er Tilfældet). Det nægtes dog hermed ikke, at man med en vis Ret kan siige, at for at være et ret levende Sandhedsvidne udad for Menneskene i en verdslig sindet Tid, da maa man ikke blot i sit Hjerte, men paa en isinefaldende Maade lægge for Dagen, at man tilsidesætter Verden for Sandheden. Naar Menneskene see en Mand leve i Hæthed og Ære, nydende Livets Gøder og Glæder, da see de derfor ikke, hvorledes han gjør det, om han i sit Hjerte har, som den der ikke har, om han er i Verden og nyder Verden som den, der ikke er af Verden, eller elsker Verden med en Hjærtighed, der træder jvæien for den høiere Kjærlighed. For Mængdens Time var forsaavidt Johannes den Døber i Orkenen et større Sandhedsvidne end Jesus, da han var ved Brylluppet i Kana og der endog, til Bedste for den sandjelige Nydelse, forvandlede Vand til Vijn*). For Mængdens Time maatte saaledes den, der heri lignede Jesus, anses for mere eensartet med Verden end den, der var som Johannes, om det og maatte vise sig anderledes for dem, som stode nærmere og saae dybere. Gimmeriges Rige falder meer i Timene, naar det kun træder frem som den Perle, for hvilken Alt bortgives, end som Smurdeien, af hvilken Alt gjeennemfyres. K. stiller sig aldeles paa Mængdens Stand-

*) Man maa vel siige, at Nydelsen derved paa en Maade er christelig helliget.

punkt og vil Intet anerkjende som ueensartet med Verden, uden hvad der i Virkeligheden aabenbar styder Verden fra sig eller lader sig bortstøde af Verden. I en Tid, hvor man altformezet beroliger sig med det Sjæle, Gjennemførende i Christendommen og derfor let glemmer, at man i denne Tid som i enhver anden skal som Paulus være rede til (*ἐτοιμὸς ἵχω*) ikke alene at bindes, men og at see for Jesu Navns Skyld, Ap. Gj. 21, 13., i en saadan Tid kan det have sin Nytte, at Mængdens Hærefillingsmaade oplives, forsaavidt derved den Sandhed indskræpes, at Himmeriges Rige ikkun er en Zuurdei, naar det tillige for Hjertet er, og, naar det kræves, ogsaa for Verden viser sig som hiin Perle.

Men det forferdelig Urimelige i K.s Angreb er, at han tillader sig at gjøre, hvad kun Vor Herre kan gjøre, idet han kræver af et Sandhedsvidne, at det virkelig skal bortgive sine jordiske Gæder. Vilde jeg gjøre mig til et Sandhedsvidne efter K.s Fordring, da kunde jeg det ikke med god Samvittighed, thi Guds Skabning er ikke at foragte. Det maa kræves af Gud selv, naar det tør see. — Blandt de Ting, der kan skaffe Ære blandt Menneskene herer ikke blot Hædersposter, men ueget mere det at aflaae en Hæderspost, s. Ex. en Bispestol, som tilbydes, saaledes taler Livins om gloria sprete honoris, eller det, at en Hæderspost, hvortil man af mange ansees som den Værdigste, bliver nægtet, saaledes siger Tacitus (om Delabella) negatus honor gloriam intendit (den nægtede Hæder forstærkede Æren), men hvad der er høit eller en Ære for Menneskene er det derfor ikke for Gud, og hvis s. Ex. Noget, for at skaffe sig Anseelse (om det endog kun var for sine egne Tanker) af at være et ægte Sandhedsvidne, vilde aflaae et anseeligt Embede, som tilbødes, uagtet han dertil maatte finde sig skicket, da syndede han. Jo høiere Embedet er, desto ansvarsfuldere er det, desto Mere giver det forsaavidt at bære, og den, som tager imod et anseeligt Embede, vælger derfor ikke det Lettere for det Sværere. Værdigheder og Kærs medjære ofte nye Byrder og Kærs. Men ogsaa i denne Henseende synes K. at betænke Alt med Mængdens Forstand, der kun holder sig til det Trinesfaldende.

Hvor elendigt er det ikke ogsaa, at han kan indbilde sig i en saadan Sag at udrette noget ved Ord alene. Vel indsaac han, at det at kuytte Sagen til bekjendte Personligheder vilde skaffe den en ganske særegen Interesse (saaledes som den ogsaa har vunden) og til den Ende undsaac han, som vil vise os til Sandhedens og Hellighedens Ideal, sig ikke for fra de første Ord, han i denne Sag skrev, at fremkomme med personlige Bagvaskelser. — Men hvis det virkelig nu skulde være Tid til en udvortes Verdensforagelse, saa vil dog Enhver let see, at ikke derved, at man vil lade Ord handle, men derved, at man lader Gjæringer tale, vilde der i vor Tid kunde udrettes noget. Saavidt jeg veed, lyser K.s Exempel ikke for os paa hiin Veie. Man har derfor endt ved at finde

nogen Alvor i det bele Foretagende. Jeg vilde imidlertid nødigt troe, at Nogen uden Alvor stulde skrive som K. i hiint Stykke i Fædrelandet Nr. 24, at han vidste, at han var bemærket i Evigheden, fordi han ikke havde tiet til Biskop Martensens Ytringer i hans Tale. Han kan ikke længer, som han vil, søre Stridsspørgsmaalet tilbage dertil, om de meget omtalte Ord med Ret eller Uret ere fremsførte om Biskop Wynster i hiin Tale. Nei, ved den Maade, hvorpaa han har talt derimod, har han gjort Spørgsmaalet til et ganske Andet. Og selv om en Modsigelse var berettiget, var „en god Gjærning“, saa er Alt det, han har lagt i denne Modsigelse, (selv om det er skeet efter jesuitisk Grundfætning, at Hensigten adler Midlet) en daarlig og slet Gjærning, der som saadan heller ikke er glemt i Himmelen.

Men jeg kommer nu til de paaberaabte Bibelsteder. „Hvad som er høit blandt Menneskene er en Vederstyggelighed for Gud“ Luc. 16, 15. Dette skal (see Fædrelandet Nr. 24) vidne imod Høihed, Anseelse, Hædersbeviisning for et Sandhedsvidne. Men det er yderst uheldigt valgt, thi det vidner snarere i modsat Retning. Vil man ved „høit blandt Mennesker“ forstaae hrie Stillinger (som en Biskops), hvor man er Gjensstand for mange Menneskers Opmærksomhed, da kunde man møde hiint Bibelsted med: Der staaer atter skreven, at Dørligheden er af Gud, at den udvortes Stilling kommer i Betragtning, naar Spørgsmaalet er om, hvad der gjælder i Christo (Rom. 13, 1. Gal. 3, 28. 5, 6.) „Der er ikke Træl eller Fri“, siger Apostelen, og man kan vel snarere regne mangen „Wirdenträger“ som saadan blandt hine end blandt disse. Gjør man sig disse Ord „høit blandt Mennesker“ til et Bogstav, for derefter at bedømme „hvad der maa kaldes en Vederstyggelighed for Gud“, da gjør man Gud selv, hos hvem der ikke er Skygge af Dmffistelse, ligesaa omstiftelig som Menneskene. Hvad Menneskene til een Tid see op til, er ikke saaledes for dem til en anden Tid. Gjælder vel f. Ex. en høi Embedsmand i vor Tid blandt Menneskene det samme som tidligere? I revolutionaire Tider skeer der i denne Henseende især en stor Omkalfatring: De Første blive de Sidste, og de Sidste de Første. Men skulle vi sige, at der i Guds Tanker da ogsaa foregaaer en Omvæltning, hvilket vi maatte, naar vi vilde forstaae hine Bibelord isoleert og bogstavelig efter K.s Anvendelse? Ved en saadan Anvendelse stiller K. sig blandt dem, der staae atbeles udenfor den christelige Kirke og nu sælde en Dom om Christendommens Aand efter saadanne isoleerte udrevne Ord. Der er saaledes dem, der fiinde et inderligt Slægtsskab mellem de jødiske Zeloter („Galilæeren Judas Sect“) og Jesus, som sige, at de Ord: „De Sidste skulle blive de Første og de Første de Sidste“ ikke vare af Jesus gjorte gjældende i Verden, uden efter at have været lang Tid i Juddæa Symbolet for en brændende Sect, der vilde gjøre en umiddelbar revolutionair Anvendelse deraf paa Ordenen i det menneskelige Sam-

fund*). Jeg kan ikke nægte, at jeg ogsaa bliver et inderligt Slægtskab vaer, nemlig mellem det Vil, som denne iøvrigt heit aandsfulde Forfatter og S. A. har for Christendommens Aand. — Men for at komme tilbage til vort Bibelsted: „Hvad som er heit blandt Menneiser er en Vederstyggelighed for Gud“, da maa man vel, naar man vil auvente det som S. A., kunne bebreidende spørge: Hvad staaer der dog istoven? Hverledes læser Du? Hvad der staaer umiddelbart foran i samme Vers maa dog here med til Ordene og deres rette Forstaaelse. Der staaer: Og han sagde til dem: I ere de, som retfærdiggjere Eder selv for Menneistene; men Gud kjender Eders Hjertes; thi hvad esv. Det er om Selvfærdighed, Selvophøielse, eller den blot iuinesaldende Retfærdighed, at Taler er. Nu maa man vel siige, at til det, der i denne Betydning kan skaffe Anseelse iblandt Menneistene, here iuinesaldende Videlser langt mere end Lykke og udvortes Herlighed (denne pleier meget mere at foranledige det Modsatte). Og især kunne selvvalgte Videlser, selvpaaatagne Kors være det, hvorpaa et Menneiste kunde stole og grunde en Hæiher i sine egne Dine. Dette er, hvad der er Gud en Vederstyggelighed. Det hører og til det, som kun har Skin af Wiisdom i selvgjort Dyrkelse (Col. 2, 23. *ἑλωδογονεῖα*) og Nidmygelse. Ved en blot udvortes Selvfornedrelse, der foranlediger en indvortes Selvophøielse, vidner man Vøgn og ikke Sandhed. Og om end A. skulde paa eclatant Maade virkelig gaae forud ved hiint (ved J. Cr. at give alt sit Geds til de Fattige) kunde hans Jærd (hvor velgjorende iøvrigt) derfor gjerne i sig selv være en Vederstyggelighed for Gud.

Jeg kommer her til andre Bibelsteder, nemlig dem, hvor Jesus opfordrer den, der vil være hans Discipel, til at følge ham efter, at tage Korset esv. Disse Steder synes især at være A. det heilige Bogstav, gjennem hvilket han vil erkjende Christendommens Fordring til et Sandhedsvidne. Men der er et lille Ord, som han overseer, og som er af høieste Vigtighed. Matth. 16, 24. hedder det: Derjom Nogen vil følge efter mig, han fernægte sig selv og tage sit Kors esv. Her er Ordet sit (*ἀυτοῦ*) af en gjennemgribende Betydning. Ikke Kors i Almindelighed skal man tage paa (hvis man selv her vil gribe ind paa egen Haand, da er det som hiint selvvalgte Dyrkelse, der er Gud en Vederstyggelighed), men sit Kors, det Enhver maa kalde sit Kors, som han efter sit udvortes og indvortes Kald maa erkjende at være ham paalagt. Hvad Gud lægger paa Een, lægger han ikke paa en Anden, og hvad Gud lægger paa een Tid, lægger han ikke paa en anden. Det Kors, der til een Tid under visse Omstændigheder ikke tør sænkes hos et Sandhedsvidne, fordes ikke til en anden Tid, ja kunde paa en saadan Tid være Tegnet paa det Modsatte. Naar A. urgerer det „Tillige“, som om det var umuligt for et Sandhedsvidne tillige at være dette eller hiint, da mistkjender

*) Salvador. histoire de la domination Romaine en Judee II. 146.

han just Fordringens Eiendommelighed. Allerede det, at Sandhedsvidnet skal være et Menneske, medfører et nødvendigt „Tillige“. Han, som sagde: „Jeg er dertil født og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden“, maatte dog baade spise, drikke, sove osv. og forsaavidt han derved kun opfyldte Naturens Fordringer, vidnede han ikke. For- saavidt han var et Menneske, var der saaledes ogsaa for ham et „Til- lige“. Apostlen Paulus var tillige Teltmager osv. Men dette er det, hvad man ved de mange øvrige „Tillige“, som kunne komme til ved for- skjelligartede Ting og Bestillinger, især har at betænke — at, kunne de end for Mange blive hemmende for Vidnesbyrdet, ja tage de end meer eller mindre saaledes de Jæstes Hjerter i Bestag, at de ikke kunne være Sand- hedsvidner og tillige dette eller hiint, saa kunne og skulle de dog snarere tilkjendegive det guddommelige Kalbs Eiendommelighed; thi Himme- riges Rige skal være som en Smørdei, af hvilket det Forskjelligartede skal gjennemfyres. Naar man gjør det efter Apostelens Formaning til Guds Ære i Jesu Navn, 1 Cor. 10, 31. Col. 3, 17., da er det saaledes gjen- nemfyret, og man kan paa denne Maade vidne, som der staaer om Dvin- derne, 1 Pet. 3, 1, 2., at de skulle vinde Sjæle uden Ord formedelst deres rene Umgængelse (*τὴν ἐν λόβῳ ἀγνῆν ἀναστοργήν*)*). Det er just denne ædle rene Umgængelse i Livets mangfoldige Forhold, hvad enten man gaaer til Gæstebuds Hums eller til Særgens Bolig, hvad enten man har med Statens og Kirkens store eller med Humslivets og Familielivets smaae Anliggender at gjøre, — der er Vidnesbyrdets bedste, meest vindende Smykke (Tit. 1, 10), hvilket deres Vidnesbyrd mangler, som kun vidne som Martyrer.

Om Biskop Mynster tænker jeg at faae Leilighed til at tale noget i næste Afdeling. Hvad K. har dømt om ham, troer jeg ikke er saaledes meent, som det er sagt, men hvortil skal dog den forvendte Tale især i et Dagblad for Alle! Den sande Visdom siger hos Salomon, Ordsp. 8, 8.: „Lige frem ere alle min Minnds Ord; der er intet Fordreiet eller For- vendt i dem“, men K. er mig nu en saadan Ironiker, at jeg maa tænke paa hine „ufjendelige Grave, som Menneskene gaae over, og vide det ikke“ og hvori de derfor kunne falde**).

*) Dette er ogsaa at anføre med den Bemærkning, at Biskop Mynster kun afslagde Vidnesbyrd ved særegne høitidelige Leiligheder, men ikke i sine sædvanlige For- hold i Verden, som Luther, Kalvin, Kney osv. og at han af den Grund ikke med samme Ret kunde kaldes et Sandhedsvidne som disse. En ædel Umgæn- gelse er (som end uden directe Ord) ogsaa et Vidnesbyrd, og i denne Hen- seende havde Biskop Mynster den færeste Fact, at han ikke skulde kaste Perler for Svin.

***) Jeg hører til dem, der har været begejstret over Adskilligt af hvad K. tidligere har freedt, men nu har jeg ikke havt Anledning til at tænke derpaa. Det er en vigtigere Sag, en ganske anden Sag, hvorefter Talen nu er. Han er mig tværtimod et ualmindeligt Veriis derpaa, hvorendes det ikke er den Mand, som

§. 312. Num. 2. I Ydmyghed (*humilitas*) erkjendte Middealderen det heieste Menneskelige. Fransjens gjaldt i denne Henseende for den høieste Skabning. Dærvlen faldt ved Hermod, Fransjens har ved Ydmyghed indtaget den faldne Engels Plads. Men man tog ofte Ydmyghedens Stin, Ydmygelse (*κατανοήσασθαι*) og legemlig Spøgelse (*ἀφαισάσθαι σαυατος*) hvori Hermod kan skule sig, for den christelige Ydmyghed, Col. 2, 18, 23. Paa denne Vej er det, Dr. Søren Mierkegaard hos os bevæger sig med mange af sine Paastande.

§. 313. Num. Ved det ovenfor Sagte sjunder Anvendelse, hvad Hamann skriver i et Brev til Kant af 27. Juli 1759: "Wie mancher Orthodox zum Teufel fahren kann trotz der Wahrheit, und mancher Ketzer in den Himmel kommt trotz den Pann der herrschenden Kirche und des Publici". Herhen here ogsaa disse Ord af Steffens (i et privat Brev): "Das Heiligste ist die innere Wahrheit."

§. 350. 2. 2 f. n.—nd. Vi søres her uvilkaarligt til at tænke paa afdøde Biskop Wynsters Fortælling om „Gjennembruddet“ i hans Meddelelser^{*)}. For ette Aar siden skrev jeg i en Afhandling i theologisk Tidsskrift: „Det Nye (i det religiøse Liv) indtræder, idet Førehillingen om det Ubetingede bliver Bevæggrund for Sjælen!“ Var det ikke ogsaa derved, at det Nye bød igjennem hos Wynster? Var Gjennembruddet ikke netop et saadant derved, at der frembrød et Lys over det Ubetingede i Førhødet til Gud? Først, da med Hensyn saavel til Lydigheden, som til Tilliden Vagten faldt for ham paa det Ubetingede i begge Dele („ganste, uden Førbøholdenhed“), saae han Alt (hele Christendommen) i et nyt, et christeligt Lys. Da blev han (i Førbøhold til sit Land og sin Tid) kaldet til at here med til Jordens Salt, Matth. 5, 13., eller at indtage Plads blandt de christelige Sandhedsvidner. Derved bliver det, trods alle Dr. Søren Mierkegaards Anstrængelser i „Fædrelandet“. Han dommer kun om Sagen som den, der er begavet med et afgjort „Politi-Talent“, men ikke som den, der er skarpsynet nok til at erkjende, at det, hverpaa det efter det N. T.s Førdning lemmer an, er noget ganske Andet end udvortes Armod^{**)} eller udvortes Lidelser eller des-

gjer aandrig, men kun den, som gjør ydmyg og errigtig og sandtru, der forsaarer at bruge Christens Beglav for derigjennem at finde eller at vise Christendommens Aand og dens Førdninger.

*) S. 151 ff.

**) Han siger, at Christendommen kræver Armod. Han overseer Situationen ved de reiben høende Utro i N. T. Var Armod den ubetingede Førdning, saa behøves det kun lidt Overtanke til at see, at da var al friere aandelig Udveiling og Tannelse afvun. Culturen kunde da ikke saae sammen med Christendommen, men det kunde bedde: Guden Christendommen eller Gulten. Dog har de i Historien saaet sammen, og det har hent til Christendommens Anberaling, at den har fremmet Gulten. De have endog saaet i et saadant ligefremt Førbøhold til hinanden, at netop i Christendommen, ved Tiltagevenden til det N. T.s

lige. Disse Ting maae efter det N. T.s Lære ansees som Tilfældigheder med Henzyn til Tilstedeværelsen af et sandt christeligt Sindelag. Men Sindelag, Hjertelag (forfaavidt det giver sig tilkjende i Mudet end i Legeimets Spørgelse og deeltige) synes overhovedet at være den Kirkegaardiske Christendom ligesaa uvekkommende, som det er „Politiet“ overhovedet uvekkommende. Jeg nægter imidlertid ikke, at jeg ikke sjelden læser N. T. Artikler i „Fædrelandet“ til Opbyggelse, forfaavidt som, hvad han tillægger en absolut ubetinget Sandhed, det har dog, em jeg saa maae sige, en ModsetningsSandhed, nemlig som en Modgift mod Verdsligheden, og hvad jeg ikke skal gjøre, fordi N. kræver det eller lader det N. T. kræve det, det skal jeg dog gjøre, naar Herren kræver det, og jeg veed ikke, naar dette kan skee. Det er godt at tænke sig ind i saadanne mulige Tilfælde. „Harde Du krævet det, Herre og Forkæjer! da vilde jeg have forladt alle Ting for at følge Dig“, sagde Biskop Wynster i Prædikenen, hvormed han tiltraadte Sjællands Bispestol. Dette ubetingede Sindelag med Herren, maae Alle have, i hvis Christendom der virkelig skal være Religion. Mange ansee sig for og ville ansees for at have og forkynde hiin, uden endog at have denne, ja, hvor forførdeligt det end er, saa kan det dog skee, at just den bestandige officielle Forkyndelse af Christendommen kan berøve et Menneske den levende inderlige Substans. Man mindes Steffens's Ord til sin Kone em Wynster: „Da sollst Du sehn, daß man Prediger seyn kann, und doch religiös*“.

Bilag XLV til Side 122. R. 6 f. o.

Kjøbenhavnsposten, Redacteur og Udgiver: J. P. M. Grüne. 29de Aarg. Løverdagen den 12, Mai 1855. Nr. 109.

Et saa utaaeligt Hovmod, som Hr. Søren Kirkegaard nu i en Række apheristiske Artikler i „Fædrelandet“ har udtalt, har man neppe nogensinde før seet Mage til i den danske Journalpresse. Det er den officielle Christendom, han har paataget sig at edelægge ved at bevise, at den staaer i Modstrid med det nye Testamente, at dens Forkyndere, Prædikerne, ikke kunne staae Prøve for denne Maalestok. — Hvem har vel nogensinde tvivlet derom? Men hvem har vel ogsaa turdet fortre det? Hr. Kirkegaard — der som Phariseeren kaster sig paa Knæ for Mængdens Dine i det „Fædre.“ske Tempel og takker Gud for, at han ikke er

Lære, har været ledsaget af nyt Liv i Culturen (som ved Reformationen). I det N. T. findes, at både Fæder og Moder og Instruc osv., men dog har Familienforholdet just ved Christendommen vunden Reenbed og Indertlighed. Paa lignende Maade forholder det sig med det, som angaar Culturen og hvad deruif berer. N. isolerer de negative Udtryk i det N. T., abstraherer dem fra de positive og danner sig deraf en ubistorisk Christendom.

*) Om Dr. Søren Kirkegaard's Angreb veder jeg isvrigt at læse, hvad jeg har tilladt mig at udtale i Sv. Ugeskr. Nr. 11—12 S. 177 ff.

som en af disse Toldere! Han vil ikke have den officielle Christendom forbedret, nei, han vil have den omkurtet, og triumpherende over at de Geistlige ikke have svaret paa hans Opfordringer, er han stolt af det Resultat, han mener at have opnaaet. — Han har dog vistnok kun Ansag til at være stolt af at have arbejdet for Catoliker, Mormoner og andre Secterer, og af at være bleven tiljublest af dem, der sætte Religionsfriheden i at være fri for al Religion. Men hvad Præsternes Tanskeb angaaer, saa burde han dog ikke hovere derover, isærend han havde besvaret, hvad Andre, der ikke betragte Sagen fra Omvæltningens eller fra Nihilismens Standpunkt, maae ansæe for væsentlige Indvendinger. Og dertil hører bl. a. Pastor Zeuthens Bemærkninger i Cv. Ugit. Det er ikke nogen Paastand om at opfylde Idealets Fordringer; men det er det Spørgsmaal til Hr. Nierregaard, hvorledes det vilde være gaaet med det menneskelige Samfunds Orden, med Civilisationen, dersom ikke Christendommen var bleven optaget af Staten, dersom der ikke var opstaaet en officiel Christendom og Christenbed? Denne Civilisation kan være daarlign uel og langtfra at fortjene den Roes, der navnlig ofte tillægges den i Søren Nierregaards Organ; men enten man forkaster den eller ei, maa man tænke sig, hvad der slutte være traadt i Stedet for den, hvis den ikke var bleven baaret af den christelige Statsreligion. Med Forestillingen herom have ogsaa alle andre christelige Idealister beskæftiget sig, og ere derved blevene Socialister eller Utopister. Men Hr. Nierregaard befatter sig ikke hermed; han tager intet Hensyn til Betingelserne for Staten eller det menneskelige Samfund; det er kun Udvillingens nuværende Standpunkt han holder sig til, og det er kun den Enkelte, sig selv, eller sin „eneste Læser“, han tager Hensyn til. Hvorledes han selv er kommen til dette Standpunkt — nemlig det at kunne tale saaledes, i et saadant Samfund — det er ham ligegyldigt, ligesom han ikke bryder sig om, hvad der vilde blive af det Samfund, der, som saadant, opgav Christendommen, selv om dette kun er en aecomoderet Christendom. For den, der ikke tænker paa den Enkelte alene; for den, der ikke søger sin egen Nærkærdiggjorelse i den almindelige Syndesuldhed, og vel endog mener, at denne bør vedblive, for at de enkelte Udovalgte kunne glimre saameget desto bedre — for ham, sige vi, vil det altid gælde om, at den officielle Christendom forbedres, at det christelige Princip i Staten og i Samfundets orden kommer til højere Auerkendelse og Anvendelse end hidtil — men han vil ikke som Søren Nierregaard fordemme og forkaste denne Christendom og Christenbed.

H. Kierkegaards Bladartikler,

indordnede i Rækkefølgen af hans øvrige Skrifter*).

1. 1836. ¹⁵/₂. **Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43.** Understrevet „B.“ „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 76. 5½ Sp. 6 S.
2. 1836. ¹²/₃. **Om Fædrelandets Polemik. I.** „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 82. 7½ Sp. 8 S.
3. 1836. ¹⁵/₃. **Om Fædrelandets Polemik. II.** Understrevet „B.“ „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 83. 3½ Sp. 4 S.
4. 1836. ¹⁰/₄ **Til Hr. Dr. La Lehmann.** S. K. „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 87. 8 Sp. 11 S.
5. 1838. averteret ⁷/₉. **Af en endnu Levendes Papirer.** Udgivet med hans Billie af E. Kierkegaard. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 5¼ Ark. 48 St.
Forord og Efterkrift af Udgiveren. — Om Andersen som Roman-digter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: „kun en Spillemand“.
6. 1841. ¹⁶/₉. ²⁹/₉. **Om Begrebet Ironi** med stadigt Hensyn til Socrates. Af E. Kierkegaard. P. G. Philipsens Forlag. 22 Ark. 9 Bl.
Diotto af Platon. Første Deel: Socrates' Standpunkt, opfattet som Ironi: Indledning. Cap. I. Dpfattelsens Muliggjørelse:

*) Hvor ikke anderledes er angivet, ere Skrifterne udkomne paa Universitetsboghandler C. A. Reitzels Forlag, og efter dennes Død hos hans „So og Arvinger“. Samtlige Skrifter ere trykte hos Bianco Luno, med Undtagelse af „Tvende ethist-religiøse Smaa-Afhandlinger“, som ere trykte hos V. Klein. Hvor ikke andetledes er angivet, staaer paa Skriftets Titel eller under Artiklen Forfatterens Navn „E. Kierkegaard“. Ved Artiklerne i „Fædrelandet“ fra 18. Decbr. 1854 til Hovedartiklen 22. April 1855 „Et Resultat“ staaer Navnet ovenover Artiklen.

Med Hensyn til Format og Omfang mærkes, at med Undtagelse af „Stadier paa Livets Vej“, „Afsluttende Efterkrift“, samt 2den Udgave af „Enten—Eller“, hvis Format er større end det almindelige, og „Af en endnu Levendes Papirer“, „Gjentagelsen“, „Philosophiske Smuler“, „Forord“, samt „Tvende ethist-religiøse Smaa-Afhandlinger“, hvis Format er mindre end det almindelige, ere alle de øvrige Skrifter udkomne i almindeligt Octavformat. Der er ved Bøgerne tilføjet det fulde Arkeal, og ved Artiklerne Spalternes Antal, samt Sideantallet i nærværende Udgave.

Bøgerne ere ordnede efter Dagen, da de vare færdige fra Trykkeriet, samt første Dag, de averteredes i Kjøbenhavns Adresseravis. Ved Magister-Dissertationer anføres Dissertationens Datum. Bladartiklerne ere ordnede efter Bladets Datum.

Hvor Forfatteren ikke selv har givet en særlig Indholdsfortegnelse, er en saadan, med Tilidsangivelser og Uttringer om Hfs personlige Stilling, meddeelt ved hvert Skrift.

Xenophon, Plato, Aristophanes. Cap. II. Opfattelsens Virkeliggjærelse: Socrates' Døden, Socrates' Dømsfaldelse. Cap. III. Opfattelsens Udvendigjærelse. Tillæg: Hegels Opfattelse af Socrates. Anden Deel: Om Begrebet Ironi: Indledning. — Ernterende Betragtninger — Ironiens verdenshistoriske Gyldighed. Socrates' Ironi. — Ironien efter Hichte. — Ironi som behersket Moment. Ironiens Sandhed.

Hertil var i Magisterdisputationen fæst følgende 15 latinske Theses: Theses dissertationi danicæ de notione ironiæ annexæ quas ad juræ magistri artium in universitate Hafniensi rite obtinenda die XXIX Septemb. publico colloquio defendere conabitur Severinus Aabye Kierkegaard, theol. cand. MDCCCLXI*): I. Similitudo Christum inter et Socratem in dissimilitudine præcipue est posita. II. Xenophonticus Socrates in utilitate inculcanda subsistit, nunquam empiriam egreditur nunquam ad ideam pervenit. III. Si quis comparisonem inter Xenophontem et Platonem instituerit, inveniæ, alterum nimium de Socrate detraxisse, alterum nimium eum evexisse, neutrum verum invenisse. IV. Forma interrogationis, quam adhibuit Plato, refert negativum illud, quod est apud Hegelium. V. Apologia Socratis, quam exhibuit Plato, aut spuria est, aut tota ironice explicanda. VI. Socrates non solum ironia usus est, sed adeo fuit ironiæ deditus, ut ipse illi succumberet. VII. Aristophanes in Socrate depingendo proxime ad verum accessit. VIII. Ironia, ut infinita et absoluta negativitas, est levissima et maxime exigua subjectivitatis significatio. IX. Socrates omnes aequales ex substantialitate tanquam ex naufragio nudos expulit, realitatem subvertit, idealitatem eminens prospexit, attingit non occupavit. X. Socrates primus ironiam introduxit. XI. Recentior ironia inprimis ad ethiceam revocanda est. XII. Hegelii in ironia describenda modo ad recentiore non ita ad veterem attendit. XIII. Ironia non tam ipsa est sensus exers, tenerioribus animi motibus destituta, quam ægritudo habenda ex eo, quod alter quoque potatur eo, quod ipsa concupierit. XIV. Solgerus non animi pietate commotus, sed mentis invidia seductus, quum negativum cogitare et cogitando subigere nequiret, acosmismum effecit. XV. Ut a dubitatione philosophia sic ab ironia vita digna, quæ humana vocetur, incipit.

Paa de Exemplarer, der uddeltes ved Disputationen, er der den Forstjæl fra dem, der udkom i Bogladen, at der paa hines Titel stod: „Udgivet for Magistergraden“ og under Navnet „S. A. Kierkegaard“ tilføiedes „theologijl Candidat“. Begge Dele udelodes paa den nye Titel, hvorimod under Navnet tilføiedes Retten af Platonens de republica. Sluttelig udelodes paa Titelsens Baggjæde Ordene: „Dissertationem hanc inauguralem Philosophorum in Universitate Hauniensi Ordo dignam censuit, quæ una cum thesibus adjectis rite defensa auctori gradum Magisterii artium acquirat.

Dabam d. XVI Julii MDCCCLXI*).

F. C. Sibbern,
h. a. Decanus fac. philos.

*) Ironieil.

**) Ironieil.

7. 1842. ¹²/₆. **Abenbart Skriftemaal.** S. K. „Fædrelandet“ Nr. 904. 6 Ep. 9 S.
Om den begelile Philosopheri's (Systemets) Indflydelse paa Literaturen. Eftertrist em Dr. Beck's Anmeldelse af: „Om Begrebet Freni“.
8. 1843. ¹⁵/₂. ²⁰/₂. **Guten—Eller.** Et Livs=Fragment, udgivet af Victor Gremita. 2 Dele. Paa Forfatterens Forlag, hos C. A. Reitzel. 54 Ark. 4 Rd. 72 Sk. Første Udgave udsolgt s. ⁸/₅ 1849.
Første Deel (Motto af Young), indeholdende A.'s (Æsthetikerens) Papirer. Forord af Udgiveren. 1. *Αυθαλαματα*, ad se ipsum. Motto. 2. De umiddelbare erotiske Stadier eller det Musikalske=Erotiske. (Antetsigende Indledning. Første Stadium: Pagen i Figaro. Andet Stadium: Papagene i Trulleskiten. Tredie Stadium: Don Juan: 1. Sandelig Genialitet, bestemt som Forførelse. 2. Andre Bearbejdelser af Don Juan, betragtede i Forhold til den musikalske Opfattelse. 3. Operaen Don Juans indre musikalske Bygning. (Antetsigende Citerispil.) 3. Det antike Tragiske Reflek i det moderne Tragiske. Et Forsøg i den fragmentariske Stræben. Forrelæst for *Συμπαρανεκρωμενοι*. 4. Etgygerids. Pyschologisk Tidssfordriv. Forrelæst for *Συμπαρανεκρωμενοι*. Motto. (Improviseret Diktale. 1. Marie Beaumarchais i Goethes Clavige. 2. Donna Elvira i Don Juan. 3. Margrete i Goethes Faust.) 5. Den Uvklægtigste. En begejstret Diktale til *Συμπαρανεκρωμενοι*. Peroration i Fredagsmederne. 6. Den første Hjerelighed, Vistspil i een Act af Scriver, oversat af J. L. Heiberg. 7. Verel=Driften. Forsøg til en social Klogskabslære. Motto. 8. Forsøjerens Dagbog. Motto. (A.'s Fortale. Derefter selve Johannes Forføererens Breve.) Anden Deel (Motto af Chateaubriand) indeholdende B.'s (Ethikerens) Papirer. Breve til A. 1. Ægteskabets æsthetiske Gplidighed. 2. Figerægten mellem det Æsthetiske og Etbiske i Personlighedens Uarbejdelse. 3. Ultimatum (indeholdende en Prædiken af en Landsbypræst i Holland om „Det Uopbyggelige, der ligger i den Tanke, at med Gud have vi altid Uret“).
9. 1843. ⁵/₃. **Taksigelse til Hr. Professor Heiberg.** Victor Gremita. „Fædrelandet“ Nr. 1168. 3 ¹/₂ Ep. 4 S.
10. 1843. ⁶/₅. ¹⁶/₅. **To opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag; først averteret tilkjøbt hos C. A. Reitzel, senere hos Philippsen. 3 ¹/₄ Ark. 2 Ark. Udsolgt, see ²⁶/₃ 1852.
Dedication til hans ⁹/₈ 1838 afdøde Fader. Forord, „dateret 5. Mai“.
I. Dreens Herventning. Noiaaredag. Gal. 3, 23—nd. II. Al god og al fuldkommen Gave er evenjra. Jac. 1, 17—22.
11. 1843. ¹⁶/₅. **En lille Forklaring.** „Fædrelandet“ Nr. 1236. 1 Ep. 2 S.
12. 1843. ⁷/₁₀. ¹⁶/₁₀. **Frygt og Bæven.** Dialektisk Lyrik af Johannes de silentio. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 9 Ark. 1 Rd. Første Udg. udsolgt s. ⁹/₉ 1857.
Motto af Hamann. Forord. Stemning. Lovtale over Abraham. Problemata: Forelevig Expectoration. I. Gives der en te-

teologisk Suspension af det Etville? II. Gives der en absolut Pligt mod Gud? III. Var det etbist forførbeligt af Abraham, at han fortiede sit Horehavende (Isaaks Tjring) for Sara, for Elieser, for Isaa? Epilog.

13. 1843. ⁷/₁₀. ¹⁶/₁₀ **Gjentagelsen.** Et Forsøg i den eksperimenterende Psykologi af Constantin Constantinus. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 10 Ark. 5 Mk.

Mette af Flavins Philostratus den Ældre. Forf. fortæller først om et ungt Menneskes ulykkelige Fortævelse, og forsøger selv ved en Reise, hvorvidt Gjentagelse er mulig. Dervaa meddeles en Række Breve, hvilke det unge Menneske har tilskrevet ham som sin „lauje Medvider“. Disse Breve handle titdeels om Job. Slutelig meddeles i Brevform en Skrivelse fra Forf. til „Velbyrdige Hr. N. N., denne Bogs virkelige Læser“.

14. 1843. ¹³/₁₀. ¹⁶/₁₀ **Tre opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen, 4 Ark. 3 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I og II. Kjerlighed skal skule Syndernes Mangfoldighed. I Pet. 4, 7—12. III. Bekæmpelsen i det indvortes Menneske. Eph. 3, 13—ud.

15. 1843. ²⁷/₁₁. ⁶/₁₂ **Fire opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen. 5½ Ark. 4 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I. Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet. Job 1, 20—21. II og III. Al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra. Jac. 1, 17—22. IV. At erhverve sin Sjæl i Daalmedighed. Luc. 21, 19.

16. 1844. ²⁹/₂. ⁵/₃ **MDCCCLIV. To opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen. 3¾ Ark. 2 Mk.

Forord. I. At bevare sin Sjæl i Daalmedighed. Luc. 21, 19. II. Daalmod i Forventning. Luc. 2, 23—40. (Søndag efter Sønd.)

17. 1844. ⁴/₆. ⁸/₆ **MDCCCLIV. Tre opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen. 4½ Ark. 3 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I. Tænk paa din Skaber i din Ungdom. Prædikeren 12, 1. II. Forventningen af en evig Salighed. 2 Cor. 4, 17. 18. III. Ham ber det at være, mig at ferringes. Joh. 3, 30.

18. 1844. ⁷/₆. ¹³/₆ **Philosophiske Smuler** eller En Smule Philosophi. Af Johannes Climacus. Udgiwet af S. K. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel, 10¼ Ark. 5 Mk.

Paa Tuelbladet: „Kan der gives et historisk Udgangspunkt for en evig Bevidsthed; hvorledes kan et saadant interessere mere end historisk; kan man bygge en evig Salighed paa en historisk Viden?“. Motte af Shakspeare. Forord. Proposition. Cap. I. Tante-Project: A. Hvorvidt kan Sandheden læres? B. a) Den forud gaaende Tilstand. b) Læreren. c) Discipelen. Cap. II. Gudn

som Lærer og Frelser. (Et digterisk Forsøg.) Cap. III. Det absolute Paradox. (En metaphysisk Grille.) Tillæg: Forargelsen paa Paradoxet. (Et afuistisk Bedrag.) Cap. IV. Den samtidige Discipels Forhold. Mellemspil: Er det Forbigangne mere nødvendigt end det Tilkommande? eller: Er det Mulige ved at være blevet virkeligt derved blevet mere nødvendigt end det var? § 1. Tilblivelse. § 2. Det Historiske. § 3. Det Forbigangne. § 4. Udfattelsen af det Forbigangne. Tillæg: Anvendelse. Cap. V. Discipelen paa anden Haand: § 1. Discipelen paa anden Haand i sin Forstjellighed fra sig selv. a) Den første Generation af secundaire Disciple. b) Den sidste Generation. c) Sammenligning. § 2. Spørgsmaalet om Discipelen paa anden Haand. Moralen: (Forstjellen mellem det Socraticke og det Christelige.)

19. 1844. ^{11/6.} ^{17/6.} **Begrebet Angest.** En simpel psykologisk-paavegende Overveelse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden, af Vigilius Haufniensis. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 11 $\frac{1}{2}$ Ark. 1 Rd. Første Udgave udsolgt s. ^{16/s} 1855.

Bag paa Titelbladet: „Distinctionens Tid er forbi, Systemet haver overvundet den. Hvo der i vore Dage elsker den, er en Sørling, hvis Sjæl hænger ved noget længst forsvundet. Det maa saa være, dog bliver Socrates hvad han var, den eenfoldige Vise, ved sin besynderlige Distinction, hvilken han selv udtalte og fuldkomne, hvilken først den søre Hamann to Martusinder senere beundrende gjentog: „thi Socrates var stor derved, „„at han distinguerede mellem hvad han forstod og hvad han ikke forstod.““ Dedication til Poul Martin Møller. Forord. Indledning. Cap. I. Angest som Arvesyndens Forudsætning og som forklarende Arvesynden retrogradt i Retning af dens Oprindelse: § 1. Historiske Antydninger med Henjyn til Begrebet Arvesynd. § 2. Begrebet den første Synd. § 3. Begrebet Ufuldighed. § 4. Begrebet Syndesald. § 5. Begrebet Angest. § 6. Angest som Arvesyndens Forudsætning og som forklarende Arvesynden retrogradt i Retning af dens Oprindelse. Cap. II. Angest som Arvesynden progressivt: § 1. Subjektiv Angest. § 2. Subjektiv Angest. Cap. III. Angest som den Synds Følge, hvilken er Syndens (Syndsbevidsthedens) Udeblivelse: § 1. Mandløshedens Angest. § 2. Angest dialektisk bestemt i Retning af Stjebne. § 3. Angest dialektisk i Retning af Skuld. Cap. IV. Syndens Angest eller Angest som Syndens Følge i den Enkelte: § 1. Angest for det Onde. § 2. Angest for det Gode (det Dæmoniske). Cap. V. Angest som frelsende ved Troen.

20. 1844. ^{14/6.} ^{17/6.} **Forord.** Morfskabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Leilighed af Nicolaus Notabene. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 7 Ark. 56 Sk.

Forord. I. Om „hvad det er Tiden fordrer“: et logisk, et æsthetisk, et ethisk og et dogmatisk System, og endelig „Systemet“. II. Om Kritikens Usjelhed. III. Om Nytaarsliteraturen. IV. Om Heibergs Urania. V. Om Total-Afholdenheds-Selskaber. VI. Om et „Opbyggelseskrift for Dannede“. VII. Om Bogskriveri. VIII. Om filosofiske Tidsskrifter. Motto. § 1—3. — Efterkrift.

21. 1844. ²⁹/_s. ³¹/_s. **MDCCLXIV. Fire opbyggelige Taler** af E. K. Forfatterens Forlag. Hos P. W. Philipsen. 7 Ark. 3 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord, dateret „Ode August“. I. At trænge til Gud er Menneskets højeste Fuldkommenhed. II. Vælen i Njædet. 2 Cor. 12, 7. III. Imod Feighed. 2 Tim. 1, 7. IV. Den rette Vedende strides i Vænnen og fejrer — derved, at Gud fejrer.

22. 1845. ²⁵/₁. ²⁹/₄. **Tre Taler ved tænkte Leiligheder.** Af E. K. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 7½ Ark. 4 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I. Ved Anledningen af et Skriftemaal. II. Ved Anledningen af en Brudevielse. III. Ved en Grav.

23. 1845. ¹⁷/₄. ³⁰/₄. **Studier paa Livets Vei.** Studier af Forskjellige. Sammenbragte, befordrede til Trykken og udgivet af Hilarins Bogbinder. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 24½ Ark. 3 Rd. Udsolgt.

Fortale af Udgiveren, dateret: „Christianshavn i Januar 1845“. I. „In vino veritas.“ En Erindring, efterfortalt af William Uham. Motto af Vichtenberg: „Solche Werke sind Spiegel; wenn ein Affe hinein guckt, kann kein Apostel herans sehen“. Forerindring. Veitriwelse af et Symposium, hvori: et ungt Menneske, Constantin Constantins, Victor Eremita, en Modehandler og Johannes Forførereren helde Taler om Dvinden og hendes Værd. II. Adskilligt om Egtteskabet mod Indsigelser. Af en Egttemand. (Akseløren, Forf. af B.'s Papirer i „Eaten—Eller.“) Motto „Den Bedragne er vjære end den Ikke-Bedragne“. Fortale. Selve Skriftet. III. „Skuldig?“ — „Ikke=Skuldig?“ En Lidelseshistorie. Psykologisk Experiment af Frater Taciturnus. Fremlysning. Selve Skriftet med Paaskrift „Den rige Bonde i Norge sætter en ny Kobberkjedel over sin Der for hvert Tusinde mere, han erhverver; og Vertshusholderen sætter en Streg paa Vjæsten for hver Gang Skyldneren bliver noget Mere skuldig: saaledes sætter jeg et nyt Trd til for hver Gang jeg betænker min Rigdom og min Armod“. Motto: Perissem nisi perissem. Selve Skriftet indeholder en Utvøtteligs Dagbog fra 3. Januar Morgen til 7. Juli Midnat, saaledes at han om Morgenen erindrer, hvorledes det var samme Dag „for et Aar siden“. Derpaa følger: Skrivelse til Væieren fra Frater Taciturnus. § 1. Hvad er ulvskelig Njærlighed, og hvilken Experimentets Variant? § 2. Misforstaaelse som tragisk og comitragisk Princip, benyttet i Experimentet. 1) Han er indestuttet — hun kan end ikke være det. 2) Han er tungsindig — hun livsglad. 3) Han er væsentlig Tænker — hun intet mindre. 4) Han er etnisk=diagnostisk — hun æstetisk umiddelbar. 5) Han er sympatetisk — hun i Umiddelbarhedens Forstand utvøttelig selvtyrkelig. § 3. Det Tragiske større Trang til det Historiske end det Comiske; denne Forstjæls Forvinden i „Experimentet“. § 4. Angeren dialektisk forbindret i at constituere sig; det sidste Coniunium mellem det Etnetiske og det Religiøse liggende i det Psykologiske. Tillæg: Et Sideblit

til Shakespeares Hamlet. § 5. Helt — Lidelse — Tragedien vil ved Frygt og Medlidenshed renske Lidenstaberne — Tilskuerens Sympathi forskjellig indseer de forskjellige Verdens-Ansiktsler. Til- læg: De selvgjorte Lidelser — Selvplageri. §. 6. Inter at angre er den høieste Wiisdom — Syndsforladelsen. Slutningsord.

24. 1845. ⁹/₅. **En Erklæring og Lidt til.** S. K. „Fæ- drelandet“ Nr. 1883. 2 Sp. 3 S.
Lidt en Anmelder i Berl. Tid. af sidstnævnte to Skrifter, hvor An- melderen sammenblander det pseudonyme Skrift med det opbyg- gelige. I en Efterkrift karakteriseres anonyme Anmeldere.
25. 1845. ¹⁴/₅. ²⁹/₅. **Atten opbyggelige Taler af S. K.** P. G. Philipsens Forlag. 28 Ark. 2 Rd. Udsolgt, see ²⁶/₃ 1852.
Ny Titel og Indholdsfortegnelse til Nr. 10. 14. 15. 16. 17 og 21.
26. 1845. ²⁷/₁₂. **En omreisende Æsthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gæstebudet.** „Frater Taciturnus, Hovidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Vej“. „Fædrelandet“ Nr. 2078. ⁵¹/₅ Sp. 9 S.
I Anledning af P. L. Møllers Dmtale af „en Lidelseshistorie“ i „Sta- dier paa Livets Vej“ i „Gæa“ for 1846. Forf. slutter med en Udfordring til „Corfaren“, eller hvad han 1849 kaldte „den lite- raire Foragteligheds Presse“.
27. 1846. ¹⁰/₁. **Det dialektiske Resultat af en literair Po- liti-Forretning.** Frater Taciturnus. „Fædrelandet“ Nr. 9. 3 Sp. 4 S.
I Anledning af „Corfarens“ Nr. 276. 1846.
28. 1846. ²⁰/₂. ²⁸/₂. **Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift til de filosofiske Smuler.** Mimisk-pathetisk-dialektisk Sammen- skrift, Existentielt Indlæg, af Johannes Climacus. Ud- given af S. K. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitz- zel. 31 Ark. 3 Rd.*
Forord af J. C. (om den Tausked, hvormed de filosofiske Smuler bleve modtagne.) Motto af Platon. Indledning. Første Deel. Det objektive Problem om Christendommens Sandhed. Cap. 1. Den historiske Betragtning: § 1. Den hellige Skrift. § 2. Om Kirken. § 3. Aarhundreders Beviis for Christendommens Sandhed. Cap. 2. Den speculative Betragtning. Anden Deel. Det subjektive Problem, Subjektets Forhold til Christen- dommens Sandhed, eller det at blive Christen. Første Afnit. Noget om Lessing: Cap. 1. Ytring af Taknemlighed mod Lessing. Cap. 2. Mulige og virkelige Theses af Lessing: 1) Den subjektive eksisterende Tænker er opmærksom paa Meddelelsens Dia-

*) I dette Skrift findes S. 18—226 en Fremstilling af, hvorledes J. C. betrag- ter Skrifterne: „Enten—Eller“, „To opbyggelige Taler“ 1843, „Frygt og Bæ- ven“, „Gjentagelsen“, „Begyndet Angest“, „Philosophiske Smuler“, „Op- byggelige Taler“ 1844. (i Noten S. 204 svar til Firmaet Kts.), samt „Stadier paa Livets Vej“.

lettif. 2) Den eksisterende subjektive Tænkter er i sit Eksistensforhold til Sandheden ligesaa negativ som positiv, har ligesaa megen Gernit som han væsentligen har Pathos, og er bestandigt i Verden, 3) Stræbende. 3) Lessing har sagt: tilfældige historiske Sandheder kunne aldrig blive Bevis for evige Fornuft Sandheder, samt, at den Overgang, hvorved man paa en historisk Eterretning vil bygge en evig Salighed, er et Spring. 4) Lessing har sagt: om Gud holdt i sin høire Haand al Sandhed, i den venstre den bestandige Stræben, valgte han det Sidste. a) et legist System kan der gives. b) et Livværelsens System kan der ikke gives. Andet Ufsnit. Det subjektive Problem eller hvorledes Subjektiviteten maa være, for at Problemet kan vise sig for den: Cap. 1. Det at blive subjektiv. Hvad Ethiken maatte domme, hvis det at blive Subjekt ikke var den højeste Opgave, der er sat ethvert Menneske. Hvad der maa frages i den nærmere Forstaaelse af dette. Exempler paa Tænkning i Retning af at blive subjektiv. Cap. 2. Den subjektive Sandhed, Jænderligheden; Sandheden er Subjektiviteten. Tillæg: Henblik til en samtidig Stræben i dansk Literatur. Cap. 3. Den virkelige Subjektivitet, den ethiske; den subjektive Tænkter: § 1. Det at eksistere; Virkelighed. § 2. Mønlighed høiere end Virkelighed; Virkelighed høiere end Mønlighed; den poetiske, intellektuelle Idealitet; den ethiske Idealitet. § 3. Subjektivitetens enkelte Momenter Samtidigbed i den eksisterende Subjektivitet; Samtidigbeden som Modsetning til den spekulative Process. § 4. Den subjektive Tænkter; hans Opgave, hans Form 3: hans Stil. Cap. 4. „Smulernes“ Problem: hvorledes kan en evig Salighed bygges paa en historisk Viden? Sectio I. Til Orientation i Aulægget af Smulerne: § 1. At Udgangsunktet toges i Hørensabet, og hvorsfor? § 2. Vigtigheden af en forelselig Overenskomst om hvad Christendom er, inden der kan være Tale om en Mediation af Christendom og Spekulation; Overenskomstens Ueblyven begunstiger Mediationen, medens dens Ueblyven gjer Mediationen illusorisk; Overenskomstens Indtræden forhindrer Mediationen. § 3. Smulernes Problem som Indlednings-Problem, ikke til Christendommen, men til det at blive Christen. Sectio II. Problemet selv: Individets evige Salighed afgjøres i Tiden ved Forholdet til noget Historisk, der ydermere er saaledes historisk, at i dets Sammenfæring det er medoptaget, hvilket ifølge sit Væsen ikke kan blive historisk, og altsaa maa blive det i Kraft af det Absurde: A. Det Pathetiske: § 1. Den eksistentielle Pathos's Begyndelses-Udtryk; den absolute Retning (Respekt) mod det absolute *telos* handlende udtrykt i Eksistensens Omdannelse — æsthetisk Pathos — Mediationens Ewigelndhed — Middeldalderens Klosterbevægelse — Paa eengang at forholde sig absolut til sit absolute *telos* og relativt til de relative. § 2. Den eksistentielle Pathos's væsentlige Udtryk: Lidelse — Plkke og Ulfte som æsthetisk Livs-Anstuelse modsat Lidelse som religiøus Livs Anstuelse (belyst i det religiøuse Foredrag) — Lidelsens Virkelighed (Humor) — Lidelsens Virkelighed i sidste Forhold som Njende paa at en Eksisterende forholder sig til en evig Salighed — Religiøusitetens Illusion — Ansjægtelse — Lidelsens Grund og Betydning i første Forhold: Aftræen fra Umiddelbarheden og dog Forbliven i Endeligheden — Et opbyggeligt Divertissement — Humor som Religiøusitetens Incognito. § 3. Den eksistentielle Pa-

thos's afgjørende Udtryk: Skold — At Underfølgelsen gaaer tilbage isjædenfor fremad — Skoldens evige Grundren er det høieste Udtryk for Skold-Bevidsthedens Forhold til en evig Salighed — Lavere Udtryk for Skold-Bevidstheden og dertil svarende Former af Føldefølgelse — Den selvøjerte Poenitentse — Humor — Den sljante Indertligheds Religionsitet. Mellemisætning mellem A og B. — B. Det Dialektiske: § 1. Den dialektiske Modsigelse, hvilken er Bruddet: at foroente en evig Salighed i Tiden ved et Forhold til et Andet i Tiden. § 2. Den dialektiske Modsigelse, at en evig Salighed begrundes paa Forholdet til noget Historisk. § 3. Den dialektiske Modsigelse, at det Historiske, om hvilket her er Tale, ikke er noget simpelt Historisk, men dannet af hvad der kun med sit Væsen kan blive historisk, althaa i Kraft af det Uafgjorte. Tillæg til B: Det Dialektiske Tilbagevirken i det Pathetiske til skarpt Pathos, og denne Pathos's samtidige Momenter: a) Synds-Bevidstheden. b) Forargelsens Mulighed. c) Sympathiens Smerte. Cap. V. Slutning. Tillæg: Forstaaelsen med Læseren. — Skriftet slutter med „En første og sidste Forklaring.“ S. N., dateret „Kjøbenhavn i Februar 1846“. Heri vedkjender S. N. sig Forfatterisabet til Pseudonymerne: „Victor Cremias, Johannes de silentio, Constantin Constantius, Vigilius Hafniensis, Nicolans Notabene, Johannes Climacus, Hilarins Bogbinder: William Albam, Assesieren og Frater Taciturnus“ Skrifter, samt 3 Bladartikler, (ved hvilke er indløbet den Feiltagelse, at der nævnes „to Artikler i „Fædrelandet“, Januar 1846,“ medens kun den ene var i Januar 1846, den anden i December 1845.)

29. 1846. ^{26/3.} ^{30/3.} **En literair Anmeldelse.** To Tidsaldrer, Novelle af Forfatteren til en „Hverdags-historie“, udgivet af S. L. Heiberg. Kbhv. Keigel 1845, anmeldt af S. K. Forfatterens Forlag. Hos G. M. Keigel. 7½ Ark. 3 Mk. Dediceret: „Den Navnløse — og dog saa Navntundige, Forfatteren af en Hverdags-historie“. Forord (om Forf.s enestaaende Stilling i Literaturen og laa i æsthetisk Henseende). Indledning. I. Udsigt over Indholdet i begge (Novellens) Dele. II. En æsthetisk Opfattelse af Novellen og dens Enkeltheder. III. Udbytte for Jagttagelsen af de tvende Tidsaldrer: „Revolutions-Tiden“; „Nutiden“ (om hvilket se den Afhandling S. N. siger 1849 i „Om min Forfatter-Virksomhed“ S. 11. Noten: at „det fra Synspunktet „den Enkelte“ indeholder en Tegning af Fremtiden, hvilken Aaret 48 ikke gjorde til Sandhed“).
30. 1847. ^{8/3.} ^{13/3.} **Opbyggelige Taler** i forskjellig Land. Af S. K. Forfatterens Forlag. *) 23 Ark. 15 Mk. Udsolgt. I. En Veilighedstale af S. K. Dediceret „Hiin Enkelte“. Forord. Ved Anledningen af et Skriftemaal. Hjertets Reenhed er at ville Gøt: 1. Skal det være muligt, at et Menneske kan ville Gøt, da maa han ville det Gode. 2. Skal et Menneske virkelig i Sandhed ville Gøt, da maa han ville det Gode i Sandhed. 3. Talsens

*) Efter Trofningen af dette Skrift overtog Universitetsboghandler G. M. Keigel de tidligere paa S. K.'s egen Bekostning og Forlag trofede Skrifter, med Undtagelse af Disputarven og de 18 opbyggelige Taler, der allerede vare paa P. G. Whilivens Forlag. Det senere Udkomme er Alt paa G. M. Keitzels Forlag.

Anledning. **II.** Hvad vi lære af Lilierne paa Marken og af Himmelens Fugle. Tre Taler af S. K. Forord. Ben. Mt. 6, 24—nd. 1. At nøie med det at være Menneſte. 2. Hvor herligt det er at være Menneſte. 3. Hvillen Salighed der er forjættet det at være Menneſte. **III.** Videlsernes Evangelium. Christelige Taler af S. K. Forord. 1. Hvad der ligger i, og hvad Glædeligt der ligger i den Tante at følge Christum efter. Luc. 11, 27. 2. Hvor kan dog Burden være let, naar Videlsen er tung? Mt. 11, 30. 3. Det Glædelige i, at Videlsernes Stole danner for Evi-gheden. Hbr. 5, 8. 4. Det Glædelige i, at et Menneſte i Forheld til Gud altid lider ſtuldig. Luc. 23, 41. 5. Det Glædelige i, at det er ikke Veien, der er trang, men Trængſelen, der er Veien. 6. Det Glædelige i, at ſelv naar den timelige Videlse tynger meeft, har dog Evi-ghedens Salighed Overvægt. 2 Cor. 4, 17. 7. Det Glædelige i, at Frimodigheden formaaer lidende at tage Magten fra Verden og har Magten at forvandle Forhaanelse til Ere, Undergang til Seier. Ap. G. 6, 41.

31. 1847. ²⁴/₉. ²⁹/₉. **Kjerlighedens Gjerninger.** Nogle chriſtelige Overveielſer i Talers Form af S. K. 27 Ark. 2 Bd. 5 Mk. 8 Sk. Første Udgave udfølg, ſee ¹⁶/₄ 1852. Første Følge. Forord. Ben. I. Kjerlighedens ſtulte Liv og dets Kjendelighed paa Frugterne. Luc. 6, 44. II. Mt. 22, 39. a. Du „ſtal“ elſke. b. Du ſtal elſke „Næſten.“ c. „Du“ ſtal elſke Næſten. III. a. Kjerlighed er Lovens Følge. Rom. 13, 10. b. Kjerlighed er Samvittighedens Sag. 1 Tim. 1, 5. IV. Vor Pligt at elſke de Menneſker, vi ſee. 1 Joh. 4, 20. V. Vor Pligt at blive i Kjerlighedens Gjeld til hverandre. Rom. 8, 8. Anden Følge. Forord. I. Kjerlighed opbygger. 1 Cor. 8, 1. II. Kjerlighed troer Alt — og bliver dog aldrig bedragen. 1 Cor. 13, 7. III. Kjerlighed haaber Alt — og bliver dog aldrig til Skamme. 1 Cor. 13, 7. IV. Kjerlighed ſøger ikke ſit Eget. 1 Cor. 13, 5. V. Kjerlighed ſinker Søndernes Mangfoldighed. VI. Kjerlighed bliver. 1 Cor. 13, 13. VII. Barmhertighed, en Kjerlighedens Gjerning, ſelv om den Intet kan give, og Intet formaaer at gjøre. VIII. Forfønlighedens Seier i Kjerlighed, ſom vinder den Overvundne. IX. Den Kjerlighedens Gjerning at erindre en Afdød. Sir. 22, 12. X. Den Kjerlighedens Gjerning at anpriſe Kjerlighed. Slutning.

32. 1848. ¹³/₄. ²⁶/₄. **Chriſtelige Taler af S. K.** 22 Ark. 2 Bd. 3 Mk.

I. Hedningernes Belymninger. Ben. Evangeliet paa 15de Søndag efter Trinitatis. Mat. 6, 24—nd. Indgang. 1. Armødens Belymning. 2. Overflodens Belymning. 3. Ringbedens Belymning. 4. Heibedens Belymning. 5. Formaaelighedens Belymning. 6. Selvplagelſens Belymning. 7. Tvivlraadighedens, Vankeſmodighedens, Troſtesløshedens Belymning. II. Stemminger i Videlsers Strid. Chriſtelige Taler. Paa Titelbladet: „Jeg vil boie mit Ore til Tanteſprog, og fremsætte mine mørke Taler til Harpeſpil.“ Pſlm. 49, 5. Det Glædelige i: 1. at man lider kun een Gang men fejrer evigt, 2. at Trængſelen ikke berører men forhverver Haab, 3. at jo fattigere Du bliver, deſto rigere kan Du gjøre Andre, 4. at jo ſvagere Du bliver,

desto stærkere bliver Gud i Dig, 5. at hvad Du taber timeligt, det vinder Du evigt, 6. at naar jeg „vinder Alt“, saa taber jeg jo slet Intet, 7. at Medgang er Mædighed. III. Tanker som saare bagfra — til Opbyggelse. Christelige Foredrag. Bag paa Titelen: „Det Christelige behøver intet Forsvar, er ikke tjent med noget Forsvar — det er angribende; at forsvare det er af alle Forvaanfninger den usforvarligste, den meest bagvendte, og den farligste — den er det ubevidst undersundige Forræderi. Det Christelige er angribende, i Christenheden selvsølgelig angribende bagfra.“ 1. Forsvar Din Fod, naar Du gaaer til Herrens Huns. 2. „See, vi have forladt alle Ting og fulgt Dig, hvad skulle vi have?“ (Mt. 19, 28) — og hvad skulle vi have? 3. Alle Ting maae tjene os til Gode — naar vi elske Gud. 4. De Dødes Opstandelse forestaaer, de Retsfærdiges — og de Uretfærdiges. 5. Vi ere nu Jælsen nærmere — end da vi bleve Troende. 6. Det er dog saligt — at lide Forbaanelse for en god Sag. 7. Han er troet i Verden. 1 Tim. 3, 17. IV. Taler ved Aftergang om Fredagen. Christelige Taler. Forord, dateret „Febr. 1848“. 1. Luc. 22, 15. 2. Mt. 11, 28. 3. Joh. 10, 27. 4. 1 Cor. 11, 23. 5. 2 Tim. 2, 12—13. 6. 1 Joh. 3, 20. 7. Luc. 24, 51. (Deraf ere ifølge Forordet Nr. 2 og 3 holdte i Frue Kirke.)

- 33—36. 1848. ^{24 25 26 27}₇. **Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.** Inter et Inter. Feuilletonen i „Fædrelandet“ Nr. 188—191. 22 Sp. 1½ Ark.

3 Antledning af Fru Heibergs Gjenoptræden i Shakespeares Julia, i hvilken hun var optraadt før 19 Aar siden. Artiklen er dateret „Sommeren 1847“, men indeholder allerede da en Charakteristik af de „negenyttige Sandhedens Viduer“ til Forstjæl fra Andre, der „ogfaa vilde tjene Sandheden.“

8. 1849. ^{8/5}_{14/5}. **Enter—Eller.** Anden Udgave i 1 Bind. stort Octav. 36 Ark. 3 Rd. 3 Mk.
37. 1849. ^{9/5}_{14/5}. **Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen.** Tre gudelige Taler af S. R. 3¼ Ark. 40 Sk. Første Udgave udsolgt, see ^{26/1} 1854.

Disse Taler, der kaldes gudelige og ikke kristelige, vare af Forf. bestemt til „at afgive Følgeskabet til andet Dplag af Enter—Eller“. Forordet er dateret: „5te Mai 1849“. Vøn. Evangeliet paa 15de Søndag efter Trinitatis. I. Mt. 6, 26—28. Om Tanshed. II. Mt. 6, 24. Om Lydighed. III. Mt. 6, 26—30. Om Glæde.

38. 1849. ^{18/5}_{19/5}. **Tvende ethiff-religieuse Smaa-Afhandlinger.** Af H. H. Gyldendalste Boghandling. Trykt hos Louis Klein. 5½ Ark. 3 Mk.

Forord: „Disse to Smaa-Afhandlinger ville væsentligen vistnok kun kunne interessere Theologer“. I. Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden? Et eenligt Menneskes Efterladenskab. Digterisk Forsøg af H. H. Forord, dateret „1847 i Slutningen“. Introduction: til selve Afhandlingen, der i kort Indbegreb indeholder et Menneskes „mange Tanker“ over hiint Spørgsmaal. Slutning. II. Om Forstjellen mellem et Genie og en

Apostel. „1847.“ — Da Forfatteren betragtede dette Skrift som staaende „udenfor,“ og „forholdende sig ikke i, men totalt til Forfatterstabet“, var det ikke blot „anonymt,“ men tryktes og udkom endog paa andet Sted end Forfatterens øvrige Skrifter. Senere gik ogsaa dette Skrift over paa C. N. Reitzels Forlag.

39. 1849. ²⁷/₇. ³⁰/₇. **Sygdommen til Døden.** En christelig psykologisk Udvikling til Opbyggelse og Oprættelse. Af Anti-Climacus. Udgivet af C. N. 9 Ark. 1 Rd. Udsolgt. Bag paa Titelen: (af Zinzendorfs Psalmebog) „Herr! gieb mig bløde Augen til alle dine Dinger, die nichts tange, und Augen voller Klarheit in alle deine Wahrheit.“ Forord, dateret „S 1848“. Indgang. 1ste Afsnit. Sygdommen til Døden er Fortvivlelse. I. At Fortvivlelse er Sygdommen til Døden: A. Fortvivlelse er en Sygdom i Manden, i Selvet, og kan saaledes være et Tredebellet: fortvivlet ikke at være sig bevidst at have et Selv; fortvivlet ikke at ville være sig selv: fortvivlet at ville være sig selv. B. Fortvivlelses Mulighed og Virkelighed. C. Fortvivlelse er: „Sygdommen til Døden“. II. Denne Sygdoms (Fortvivlelsens) Almindelighed. III. Denne Sygdoms (Fortvivlelsens) Stikfælsler: A. Fortvivlelse betragtet saaledes, at der ikke reflekteres paa, om den er bevidst, eller ikke, saa der altsaa blot reflekteres paa Svnthefens Momenter: a. Fortvivlelse seet under Bestemmelsen Endelighed — Uendelighed: a. Uendelighedens Fortvivlelse er at mangle Endelighed. b. Endelighedens Fortvivlelse er at mangle Uendelighed. b. Fortvivlelse seet under Bestemmelsen Mulighed — Nødvendighed: a. Mulighedens Fortvivlelse er at mangle Nødvendighed. b. Nødvendighedens Fortvivlelse er at mangle Mulighed. B. Fortvivlelse seet under Bestemmelsen: Bevidsthed: a. Den Fortvivlelse, som er uvidende om, at den er Fortvivlelse, eller den fortvivlede Uvidenhed om at have et Selv og et evigt Selv. b. Den Fortvivlelse, som er sig bevidst at være Fortvivlelse, som alt saa er sig bevidst at have et Selv, hvori der dog er noget Evtigt, og nu enten fortvivlet ikke vil være sig selv, eller fortvivlet vil være sig selv: a. Fortvivlet ikke at ville være sig selv, Svaghedens Fortvivlelse: 1. Fortvivlelse over det Jordiske eller over noget Jordisk. 2. Fortvivlelse om det Evtige eller over sig selv. b. Fortvivlet at ville være sig selv, Trede. 2det Afsnit. Fortvivlelse er Synden: I. Fortvivlelse er Synden: Cap. 1. Gradationerne i Bevidstheden om Selvet (Bestemmelsen: for Gud). Tillæg. At Definitionen paa Synd har Forargelsens Mulighed i sig; en almindelig Bemærkning om Forargelse. Cap. 2. Den socratiske Definition af Synd. Cap. 3. At Synden ikke er en Negation, men en Position. Tillæg til I. Men bliver saa ikke i en vis Forstand Synd en stor Sjældenhed? (Moralen.) II. Syndens Fortsættelse: A. Den Synd at fortvivle over sin Synd. B. Den Synd at fortvivle om Syndernes Fortædelse (Forargelse). C. Den Synd at opgive Christendommen modo ponendo, at erklære den for Usandhed.
40. 1849. ¹²/₁₁. ¹⁴/₁₁. **„Hpperstepræsten“ — „Tolderen“ — „Synderinden,“** tre Taler ved Altergangen om Fredagen. Af C. N. 2 Ark og 10 C. 28 Sk. Første Udgave udsolgt, see ³/₈ 1857.

Forord, dateret: „Først i September 1849“. I. Hebr. 4, 15. II. Luc. 18, 13. III. Luc. 7, 47. Disse Taler „afgave Følge-

skabet til „Sygdommen til Døden“, see „Om min Forfatter-Virk-
sommelighed“, S. 7 nederst.

41. 1850. ²²/₉. ²⁵/₉. **Indovelse i Christendom.** Af Anti-
Climacus. Nr. I. II. III. Udgivet af S. K. 18 Ark.
1 Rd. 5 Mk. 4 Sk. Første Udgave udsolgt, see ⁸/₅ 1855.
Dette Skrift „hidrører fra Maret 1848“. I. „Kommer hid alle I,
som arbejde og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile.“ Til
Opvækkelse og Inderliggjærelse af Anti Cl. procul o procul este
profani. Udgiverens Forord. Paakaldelse. Indbydelsen I. II.
III. — Standsningen: 1. a. Hvo har sagt hine Indbydelsens Ord?
b. Kan man af Historien faae Noget at vide om Kristus? c.
Kan man af Historien bevise, at Kristus var Gud? d. Er Føl-
gen af Christi Liv vigtigere end hans Liv? e. En Sammenstil-
ling mellem Kristus og et Menneske, der i levende Live lider
samme Medsart af Samtiden som Kristus leed. f. Christenhedens
Ulykke. 2. Indbyderen: A. Hans Livs første Assuit. B. Hans
Livs andet Assuit. 3. Indbydelsen og Indbyderen. 4. Christen-
dommen som det Absolute; Samtidigheden med Kristus. Moralen.
II. „Salig Den, som ikke forarges paa mig.“ En bibelsk
Fremstilling og christelig Begrebs Bestemmelse. Af Anti-Cl. Ud-
giverens Forord. Stemmning. Denne Fremstillings Indhold i et
kort Indbegreb. A. Den Forargelses Mulighed, der ikke forholder
sig til Kristus som Kristus (Gud-Mennesket) men til ham som
et slet og ret enkelt Menneske, der colliderer med et Bestaaende.
B. Den væsentlige Forargelses Mulighed i Retning af Friheden,
at et enkelt Menneske taler eller handler som var han Gud, siger
sig selv at være Gud, altsaa i Retning af Bestemmelsen Gud i
Sammenfatningen Gud-Mennesket. Tillæg. C. Den væsentlige
Forargelses Mulighed i Retning af Kingheden, at Den, der udgi-
ver sig for at være Gud, viser sig at være det ringe, fattige, lidende,
tilfældigt airmægtige Menneske. Tillæg 1 og 2. Slutning til A. & B.
„Forargelsens“ det er den væsentlige Forargelses Tankebestemmel-
ser. § 1. Gud-Mennesket er et „Tegu“. § 2. Tjenerens Stik-
kelse er Ukjendeligheden (Incoognito). § 3. Den ligefremme Med-
delelses Umulighed. § 4. Den ligefremme Meddelelses Umulighed
er i Christo Lidelsernes Hemmelighed. § 5. Forargelsens Mulig-
hed er at nægte den ligefremme Meddelelse. § 6. At nægte den
ligefremme Meddelelse er at jordre „Troen“. § 7. Troens Gjen-
stand er Gud-Mennesket, just fordi Gud-Mennesket er Forargelsens
Mulighed. III. Fra Friheden vil han drage Alle til sig.
7 Christelige Udviklinger af Anti Cl. Udgiverens Forord. Joh.
12, 32: Og jeg, naar jeg bliver opheiet fra Jorden, vil jeg drage
Alle til mig. (Nr. 1 „er af Mag. Kirkegaard holdt i Frue Kirke
Fredagen den 1. Sept. 1848“.) Skriftet ender med en alminde-
lig Forben. S. 149 og 241 taler Anti-Cl. om sig selv og sit Ansvar.
42. 1850. ¹⁷/₁₂. ²⁰/₁₂. **En opbyggelig Tale** af S. K. 1 Ark.
6 S. 1 Mk.
Dedication til hans Fader. Forord, dateret: „Den 12te December
1850.“ vsj. Forordet til to opbyggelige Taler 1843. „Synderin-
den.“ Luc. 7, 37 flg.
43. 1851. ²¹/₁. **Foranlediget ved en Yttring af Dr. Ru-**

Delbach mig betræffende. S. K. „Fædrelandet“ Nr. 26. 4 Sv. 9 S.

Heri fratægger S. K. sig al Deelagtighed i ved „Forandring i det Udvortes“, ved „Hervervling af Politik og Christendom“ at have villet opnaae noget Gode for Christendommen. Han betegner sin „Forfatter-Virksomhed“ som: „et kun endogfaa „digterisk“ Existential Correctiv til et Bestaaende i Retning af Underliggjorelse i „den Enkelte“, „med polemisk Sigte paa „Mængde“, det Numeriske, item paa hvad der er vor Tids Skædebund, det selogjorte Reformato-riste og Hæliationerne i denne Retning“. Han erklærer sig vel for „en Hader af Bane-Christendommen“; „men, siger han, var Valget kun mellem den Art Bane-Christendom: en verdslig Vessindighed, uden maaskee engang at have Indtrof af Christendommen, og den Art Bane-Christendom, der findes hos Secterere, Lprakte, Hyper-ortbedere, Partigengære — naar galt skal være, jeg vælger ube-tinget den første“. Sluttelig omtaler han Apsstlenes Fremgangs- maade og det Afgjærende ved Luthers Vgteslab.

44. 1851. 4 s. 7 s. **To Taler ved Altergangen om Fredagen.** Af S. K. 2 Ark. 1 Mt. 8 Sf. Første Udgave udfølgt, see ²/₁ 1852.

Vag paa Titelen staaer: „I Slutningen af 1849“. Dedicationen ligger her saaledes: „En Ubenævnt, hvis Navn engang vil næv- nes, belliges med dette lille Skrift den hele Forfatter Virksomhed, hvad den var fra Begyndelsen.“ Forord, dateret „Kjøbenhavn, i Efterkommeren 1851.“ Heri hedder det: „En trinviis fremadskri- dende Forfatter Virksomhed, der tog sin Begyndelse med „Enten— Eller“, søger her sit afgjærende Hvilepunkt, ved Alterets Fod, hvor Forfatteren, personligt sig sin Ufuldkommenhed og Skuld selv beest bevidst, ingenlunde kalder sig et Sandheds-Vidne, men kun en egen Art Digter og Tænkter, der, „uden Mondigheder“, intet Nyt har havt at bringe, men „villet løse de individuelle, humane Exi- stents-Forholds Ukskift, det Gamle, Væsende og fra Fædrene Verleverede igjennem endnu engang, om muligt paa en inder- ligere Maade“ (sef. min Efterskrift til „Afsluttende Efterskrift“). I. Luc. 7, 47. „Hvem videt forlades elsker lidet.“ II. 1 Pet. 4, 7. „Hjertligheden skal skjule Syndernes Man, jeldighed.“

45. 1851. 4 s. 7 s. **Om min Forfatter-Virksomhed.**) Af S. K. 1 1/2 Ark. 1 Mt.

Vag paa Titelen staaer: „Wer glaubet, der ist groß und reich, Er hat Gott und daß Himmelreich. Wer glaubet, der ist klein und arm, Er schreiet mir: Herr Dich erbarm!“ Regnskabet, dateret „Åbbavn, i Marts 1849“ (Num. S. 6 og 7 er dateret „3 October 1849“). Her ergjer Forfatteren sit literaire Regnskab lige: „fra „Digteren“, fra det Esthetiske, fra „Philosofien“, fra det Speculative til Anvendningen af den meest inderlige Vefstem- melse i det Christelige: fra den Pseudonym „Enten—Eller“, gjennem „Afsluttende Efterskrift“, til „Taler ved Altergangen om Fredagen“. Han vedskjender sig den nye Pseudonym „Anti-Climacus“. „Hete den tidligere Pseudonymet er lavere

) Nr. 44 og 45 aværeredes ikke blot samtidigt men endog aldeles jævnledes, for endog ved deres første Fremtræden ikke at skulle stilles ad.

end „den opbyggetige Forfatter“; den nye Pseudonym er en høiere Pseudonymitet, „der standser“ ved at indvise et Høiere, der (siger han) tvinger mig tilbage indenfor min Grændse, dømmende mig, at mit Liv ikke svarer til saa høi en Fordring, og at altsaa Meddelelsen er et Digteriik.“ Med 1846 begynder „den afgjørende religiøse Productivitet“. Som staaende indenfor den hele Forfatter Virksomhed udgav han de anenome „Tvende ethiik-religiøse Smaa-Afhandlinger.“ Han vedkjender sig derhos Forfatterstabet til den „lille æsthetiiske Artikel af Inter et Inter“. Ligeledes omtaler han i Forbigaaende Artiklerne af Frater Taciturnus, samt den „litteraire Anmeldelse af To Tidsaldre“, den sidste „som en Frembringelse af ham qua Critiker ikke qua Forfatter.“ Han slutter Regnskabet med en Erindring om, „hvor uendelig meget Mere end han havde ventet Styrelsen havde giert for ham“. „Uden Myndighed“ vilde han blot „gjøre opmærksom“. Selv betragter han sig „helst som Læser, ikke som Forfatter“ af sine Skrifter. I et Følgeblad omtaler: han I. sin Position „Kbhvn i Nov. 1850“ som religiøs Forfatter i „Christenbed“ (at han selv er „den eneste Dønte“); II. sin Taktik, at fremstille saavel „Fordringen“ som „Naaden“ „ubetinget og uendelig.“ Om „Indevelse i Christiendom“ siger han: „Foraa vidt et kirkeligt Bestaaende forstaaer sig selv, vil det i samme Grad ogsaa forstaae denne Bog som et Forsøg paa ideelt at finde Holdningspunktet for et Bestaaende.“ Han slutter med et Blik paa Masarnes Tummel i Aaret 48 og sin egen eenlige Afsendethed som „den Enkelte“. Han ender det Hele med de Ord: „Denne min Stræben er blevet lagt ser Had som uhyre Stolthed og Hovmod — jeg troede, og jeg troer, at dette er Christiendom og Kjærlighed til „Næsten.““

46. 1851. ¹⁰/₉. ¹²/₉. **Til Selvsprovelse, Samtiden anbefalet.** Af E. K. 6 Ark 2 S. 4 Bl. Første og anden Udgave udsøgt, see ²¹/₆ 1856.

Med dette Skrift begynder en ny Fremgangsmaade, som han allerede betegner ved følgende Ord paa Titelen, dateret „Sommeren 1851“: „Enten vi da kjende Herrens Frygt, søge vi at vinde Menneker“ (2 Cor. 5, 16). Thi strax at begynde med, eller først, at ville vinde Menneker, det er maaskee endog Ugudelighed, i ethvert Tilfaelde Verdslighed, ikke Christiendom, saa lidet som det er at frygte Gud. Nei, lad din Stræben først, lad den først og fremmest udtrykke, at Du frygter Gud. — Dette har jeg stræbt.“ Forordet (dateret „3 August 1851“) henvender sig ikke blot som de tidligere til „den Enkelte“, men, idet han taler den Læser, der „læser, om muligt, høit!“ siger han: „Ojer Du det ikke blot selv, bevæger Du ogsaa Andre dertil, lad mig takke dem hver især.“ Selv træder han, som „uden Myndighed“, tilside for ikke at „adspredde.“ Indbeld: I. Hvad der jordes for til sand Besigtigelse at betragte sig selv i Ordets Speil? (Se Søndag efter Paaske Joh. 1, 22—ud. En Forbemærkning. Epistelen. Bøn. Om Luthers Reformation. S. 14—16 fremstiller han Troens Acto i „en saadan Troes-Helt eller et Sandheds-Vidne“ i vore Dage. Han bestemmer S. 16 „meragtigt, hvor han saa at sige selv er“. „Der er blandt os en hieerwardig Olding, denne Kirkes øverste Geistlige; Det han, hans „Prædiken“, har villet, det Samme er det, jeg vil, kun en Tone stærkere.“ „Der er blandt os Nogle, der gjøre For-

bring paa i strengeste Forstand at være Christne, at være det i Medhættning til os Andre: dem har jeg ikke kunnet slutte mig til. Deels mener jeg, at deres Liv ikke indfrier den Maalestet, som de selv foranledige eller udfølge En til at anlægge ved saa stærkt at frembæve at de ere Christne. . . ; deels er jeg for lidt Christen til at turde slutte mig til Noget, som gjer en saadan Fordring." „Christelig, er der to Arter sand Uro. Uroen i Troes-Heltene og Sandheds-Vidnerne, hvilken sigter til at reformere det Bestaaende. Saa langt har jeg aldrig vovet ud; og forsaavidt Noget i Samtiden kunde synes at ville vove saa langt ud, var jeg ikke utilbuelig til at tage Polemik med ham, for at bidrage til at det maatte blive aabenbart, om han er den Berettigede. Den anden Uro er i Henseende til Andertiggjorelse. For denne . . . har jeg arbejdet. Men „den Mondighed.“ Istedesfor selv tomt opbløst at udgive mig for et Sandheds Vidne, og foranledige Andre til dumristigt at ville være det Samme, er jeg en umondig Digter, der rører ved Hjælp af Idealerne." Derpaa følger selve Taler. II. Christus er Veien (Christi Himmelfartedag) Ap. Gjern. 1, 1—12. III. Det er Manden, der levendegjør (Iste Fintsedag) Ap. Gjern. 2, 1—2.

44. 1852. ²¹/₂. ²¹/₂. **To Taler ved Altergangen om Fredagen.** Anden Udgave.
46. 1852. ²¹/₂. ²¹/₂. **Til Selvsprovelse.** Anden Udgave ligeledes udsolgt, see ²¹/₆ 1856.
25. 1852. Titelen trykt ²⁶/₃. **Sexten opbyggelige Taler af S. K. B. G. Philipsens Forlag.** 24³/₄ Ark. 2 Rd.
Efter at „De opbyggelige Taler 1843“ vare udsolgte og Samlingen af Taler fra 1843—44 blevet ucomplet, samledes de øvrige under en ny Titel og med en ny Indholdsfortegnelse, hvor bane „To opbyggelige Taler“ udelødes, men tilføiedes nedenfor Indholdsfortegnelsen: „Hos samme Forlægger er udkommen: S. Kierkegaard, Om Begrebet Ironi med stadigt Henjyn til Socrates. 1 Rd. 48 Bl.“
31. 1852. ¹⁶/₄. ¹⁷/₄. **Kjerlighedens Gjærninger.** Anden Udgave.
37. 1854. ²⁶/₁. ¹/₂. **Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen.** Anden Udgave.
47. 1854. ¹⁸/₁₂. **Var Biskop Mynster et „Sandhedsvidne“, et af „de rette Sandhedsvidner“ — er dette Sandhed?** „Fædrelandet“ Nr. 295. 3 Sp. 6 Eider.
„3 Febr. 1854.“ Efterstift. „3 Efteraaret 1854.“ og „3 December 1854.“
48. 1854. ³⁰/₁₂. **Derved bliver det!** „Fædrelandet“ Nr. 304. 3 Sp. 8 Eider.
„Den 28de Decbr.“ Noter: om Martensens Artikel.

49. 1855. ¹²/₁. **En Opfordring til mig fra Pastor Pauludan=Müller.** „Fædrelandet“ Nr. 10. 1 $\frac{1}{4}$ Sp. 3 Sider.
„Den 11te Januar.“ Noten: om Martensens Artikel.
50. 1855. ²⁹/₁. **Stridspunktet med Biskop Martensen:** som, kristeligt, afgjørende for det i Norge, kristeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende. „Fædrelandet“ Nr. 24. 3 Sp. 5 Sider.
„D. 26. Jan.“
51. 1855. ²⁹/₁. **To nye Sandhedsvidner.** „Fædrelandets“ Feuilleton. Nr. 24. 3 Sp. 1 Side.
„Den 26de Jan.“ Noten: om Bispevielsen i Frue Kirke 2den Indledag 1854.
52. 1855. ²⁰/₃. **Bed Biskop Mynsters Dod.** „Fædrelandet“ Nr. 67. $\frac{3}{4}$ Sp. 1 Side.
Nr. 13, 2. .. seer Du disse store Bygninger? der skal ikke — „Den 31 Marts 1854 (Man mærke Datum og Årstal)“. Mariea Bebudelsesdag.
53. 1855. ²¹/₃. **Er dette kristelig Gudsdyrkelse eller er det at holde Gud for Nar?** [Et Samvittigheds-spørgsmaal (for at lette min Samvittighed)]. „Fædrelandet“ Nr. 68. 2 Sp. 2 Sider.
„Maj 1854.“ Læreren (Præsten). Læren. Situationen. Til Oplysning. „Christi Himmelfartsdag“. 1. Til det om Læreren (Præsten), at han er den trivielle Modsetning. 2. Til det om Situationen.
54. 1855. ²²/₃. **Hvad der skal gøres — det skee nu ved mig eller ved en Anden.** „Fædrelandet“ Nr. 69. 1 Sp. 2 Sider.
„Anden Pintsedag 1854.“
55. 1855. ²⁶/₃. **Den religiøse Tilstand.** „Fædrelandet“ Nr. 72. 2 Sp. 4 Sider.
„Januar 1855.“
56. 1855. ²⁸/₃. **En Thesis — kun een eneste.** „Fædrelandet“ Nr. 74. $\frac{1}{2}$ Sp. 1 Side.
„D. 26de Januar 1855.“ „Christendommen er slet ikke til.“ „Og for at sige et Ord om mig selv: jeg er ikke, hvad Tiden maaskee kræver, en Reformatør, paa ingen Maade, ei heller en spekulativ dybsindig Geist, en Seer, Propbet, nei, jeg er — med Tilladelse — jeg er et i sjelden Grad afgjort Politi-Talent. Forunderlige Samtræf, at jeg just skal blive samtidig med den Periode i Kirkens Historie, der, modernt, er „Sandhedsvidnernes“ Periode, hvor Alle ere „hellige Sandhedsvidner.““
57. 1855. ³⁰/₃. **„Salt“; thi „Christenhed“ er: Christendoms**

- Ferraadnelse; „en christen Verden“ er: Affaldet fra Christendommen. „Fædrelandet“ Nr. 76. 3 Ev. 4 Sider. „Februar 1855.“ Noter: om Christendommens Udbreedelse.
58. 1855. ³¹/₃. **Hvad jeg vil?** „Fædrelandet“ Nr. 77. 3 Ev. 4 Sider. „Marts 1855.“ „Gausse simpelt: jeg vil Redelighed.“
59. 1855. ⁷/₁. **I Uledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads** Nr. 79. „Fædrelandet“ Nr. 81. $\frac{1}{2}$ Ev. 1 Side. „D. 4de April 1855.“
60. 1855. ¹¹/₄. **Var det rigtigst nu at „standse med Klemtingen?“** „Fædrelandet“ Nr. 83. 2 Ev. 3 Sider. „D. 7de April 1855.“ „En Efterstrift.“
61. 1855. ¹¹/₁. **Christendom med kongelig Bestalling og Christendom uden kongelig Bestalling.** „Fædrelandets“ Genilleton. Nr. 83. 2 Ev. 2 Sider. „D. 8te April 1855.“ „Just det, at jeg ingen kongelig Bestalling har, er min Legitimation.“
62. 1855. ²⁷/₄. **Hvilken grusom Straf.** „Fædrelandet“ Nr. 97. 3 Ev. 3 Sider. Til Provst Victor Bloch. „Den 25de April 1855.“ „Noget Efterstrift“ med et „christeligt Trivelsmaal:“ „kan man være kongelig autoriseret Lærer i Christendommen, kan Christendom (det nye Testaments Christendom) forkynedes af kongelig autoriserede Lærere, kunne Sacramenterne administreres af dem?“
63. 1855. ¹⁰/₅. **Et Resultat.** „Fædrelandet“ Nr. 107. 2 Ev. 4 Sider. „23de April 1855.“ Geistlighedens Taushed. „Efterstrift.“ „6te Mai.“
64. 1855. ¹⁰/₅. **En Monolog.** „Fædrelandets“ Genilleton. Nr. 107. $1\frac{1}{2}$ Ev. 1 Side. Underskrevet: „Den 6te Mai“ S. R.
65. 1855. ¹⁵/₅. **Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfattelse af Christendom, som jeg gjør kjendelig.** „Fædrelandet“ Nr. 111. 2 Ev. 3 Sider. Om Dr. Zenthen i „Ev. Ugeskr.“ „April 1855.“ Om en Anonym i „Kjøbenhavnsposten.“ „13de Mai.“ Hvorfor han skrev i et Blad: „af religiøs Grund“ „for at gjere Menneskene opmærksom.“
41. 1855. ⁸/₅. ¹⁶/₅. **Sudovelse i Christendom.** Anden Udgave.
66. 1855. ¹⁶/₅. **Til det nye Dplag af „Sudovelse i Christendom.“** „Fædrelandet“ Nr. 112. 1 Ev. 2 Sider. „April 1855.“ „Tag Pseudonymiteten bort, tag det tre Gange

gjentagne Forord bort og Moralen til Nr. 1: saa er „Indbøvelse i Christendom“, christeligt, Angrebet paa det Bestaaende.“

67. 1855. $\frac{21}{5}$ $\frac{30}{5}$. $\frac{24}{5}$. **Dette skal siges; saa være det da sagt.** Af E. K. $\frac{3}{4}$ Ark. 12 Sk. Første Udgave udsolgt, see $\frac{3}{7}$. Bag paa Titelen: „Men ved Midnat steete Anstrig.“ Nr. 25, 6. Selve Skriftet er dateret „Dec. 1854.“ Det, der skal siges, er: „Hvo Du end er, hvilket Dit Liv jerresten er, min Ven, — ved (hvis Du ellers deeltager i den) at lade være at deeltage i den offentlige Gudstjeneste som den nu er (med Paastand paa at være det nye Testaments Christendom) har Du bestaaet eent og en stor Eftod mindre, Du deeltager ikke i at helte Gud for Nar ved at kalde det nye Testaments Christendom hvad der ikke er det nye Testaments Christendom.“ Dette „gjentager“ han „Mai 1855.“ Hertil to Følgeblade (daterede: „d. 9 April 1855“ og „d. 11te April 1855.“) I det første siger han bl. A.: „Saa emhyggeligt, som der hidtil er blevet skjult over, hvilken min Opgave kunde blive, saa forsigtigt som jeg er bleven bevaret i den uigjennemtrængelige Afjendelighed: saa afgjørende skal jeg ogsaa nu, da Diebliffet er kommet, gjøre det kjendeligt. Det Spørgsmaal om hvad Christendom er, og dermed igjen Spørgsmaalet om Stats-Kirke, Følge-Kirke, hvad man nu vil kalde det, Sammenfmetningen eller Sammenholdet af Kirke og Stat skal bringes til den yderste Afgjærelse.“ I andet Følgeblad siger han: „I Quæler, som sjældent et Menneske oplevede dem, i Mands-Austrængelse, der i Løbet af 8 Dage vel vilde berøve en Anden Forstanden, er jeg saa rigtig nok ogsaa: Magt —“
68. 1855 $\frac{25}{5}$ $\frac{31}{5}$. $\frac{26}{5}$. **Diebliffet Nr. 1.** 24 Mai 1855. $\frac{14}{4}$ Ark. 12 Sk. Første og anden Udgave udsolgt, see $\frac{29}{11}$. 1) Stemning. 2) Til „dette skal siges“; eller hvortedes anbringes et Nisgjærende? 3) Er det forsvarligt af Staten — den christelige Stat! — om muligt at uunliggjøre Christendom? 4) „Tag et Bræk-Middel!“ Hertil et „Følgeblad,“ hvor det bedder: „I min Arbeiden er jeg nu røftet Samtiden, Diebliffet saa nær, at jeg ikke kan undvære et Organ, ved Hjælp af hvilket jeg diebliffelig kan henvende mig til Samtiden.“
69. 1855. $\frac{26}{5}$. **At Biskop Martensens Taushed er 1) christelig uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig.** „Fædrelandet“ Nr. 120. 3 Sp. 7 Eider. Han opgjer her sit Regnskab med Biskop Martensen; og i en „Efterstrift“ oplyser han sluttelig „1) hvortedes det egenlige hænger sammen med disse „Sandhedsvidner“, at det der beskæftiger dem ikke er Sandheden, men at frembringe og opretholde et Skin; 2) hvilke nøse Midler der bruges, hvorfor det vel ogsaa vil ende med, at det mislykkes; 3) at Spørgsmaalet om det kirkelige Bestaaende ikke er religiøst, men et Penge-Spørgsmaal, at det, der holder det Bestaaende, er de 1000 kongelig autoriserede Lærere, som holde paa det Bestaaende i Egenkab af Actionairer, der ganske rigtig tie til hvad jeg taler om, da jeg jo ikke har Magt til at tage deres Indkomster fra dem; 4) hvorvidt Den har fundetkommen Grund

til og Met i at være religiøs og ubekymret, Den, der i Salighedens Sags stoler paa „Sandhedsvidnerne“.

70. 1855. 1/6. 6/6. **Diebliffet** Nr. 2. 4 Juni 1855. 2 Ark. 20 Ek. Første og anden Udgave udsolgt, see ¹¹12.

1) Til „min Væder“. 2) At Udgaven er i en dobbelt Retning. 3) Det Comfortable og — Betøvningen ser en evig Salighed. 4) Det Menneskelige bestyter (protegerer) det Gudsdommelige. 5) Fortælle over Menneske-Slægten eller Bevist ser, at det nye Testamente ikke mere er Sandhed. 6) Vi ere Alle Christne. 7) En Pansteligbed ved det nye Testamente. 8) Ere vi virkelig Christne, hvad er saa Gud? 9) Derisom vi virkelig ere Christne, er eo ipso det nye Testamente ikke mere Veiledning for den Christne kan ikke være det. 10) Hvilket Viste at vi ikke Alle ere Præster,

71. 1855. 15/6. 16/6. **Hvad Christus dommer om officiel Christendom.** 1 Ark. 8 Ek.

Bag paa Titellbladet: „Juni 1855.“ Mt. 23, 29—33. „See Eder, I Skrifstolte og Phariseer, I Dienstatte! at I bygge Propheternes Grave, og pryde de Retsfærdiges Gravsteder, og sige: havde vi været i vore Fædres Tid, da havde vi ikke været deeslagne med dem i Propheternes Ved. Saa høre I da Vidnesbyrd med Eder selv, at I ere deres Værn, som have ihjelstaaet Propheterne. Saa sølde og I Eders Fædres Maal! I Slanger! I Tglenner! hvortedes kunne I undslippe Helvedes Dømt? Luc. 11. 47. 48. See Eder! at I bygge Propheternes Grave, men Eders Fædre sloge dem ihjel. Saaledes vidne I med Eders Fædres Gjerninger og samtykke dem; thi de sloge dem ihjel og I bygge deres Grave.“

72. 1855. 27/6. 28/6. **Diebliffet** Nr. 3. 27 Juni 1855. 1 Ark. 10 Ek. Første og anden Udgave udsolgt, see ¹⁵4 1856.

1) Stat — Christendom. 2) Er det forsvartigt af Staten, christeligt, at fertolke en Deel af den sinderende Ungdom? 3) Er det forsvartigt af Staten at modtage en Sed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Ailæggelse er en Selvmodsiggelse? 4) Er det forsvartigt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dømt om hvad Christendom er? 5) Lad Staten giøre Præve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er gundferkeert. 6) Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebred borti.

67. 1855. 3/7. 4/7. **Dette skal siges; saa være det da sagt.** Anden Udgave.

68. 1855. 3/7. 4/7. **Diebliffet** Nr. 1. Anden Udgave udsolgt, see ²⁹11.

73. 1855. 7/7. 8/7. **Diebliffet** Nr. 4. 7 Juli 1855. 1 1/2 Ark. 12 Ek. Første og anden Udgave udsolgt, see ¹⁵4 56.

1) Væge Skjænet. 2) Det der er det Spørrende. 3) Sandhed og Levebred. 4) Sunde Christne: Mange Christne. 5) I „Christenbed“ ere Alle Christne; naar Alle ere Christne, er eo ipso det nye Testaments Christendom ikke til, ja, den er umulig. 6) Min Udgaves Pansteligbed. 7) Det Officielle — det Personlige.

70. 1855. ²³/₇. ²¹/₇. **Diebliffet** Nr. 2. Anden Udgave udsolgt, see ¹¹/₁₂.
74. 1855. ²⁷/₇. ²⁸/₇. **Diebliffet** Nr. 5. 27 Juli 1855. 2 Ark 20 Ef. Første Udgave udsolgt, see ²⁹/₁₁.
 1) Vi ere Alle Christne - uden engang at have Anelse om, hvad Christendom er. 2) Et Genie — en Christen. 3) Aands-Menneskets Christendom; vi Menneskers Christendom. 4) Det nye Testaments Christendom — „Christenbeds“ Christendom. 5) Naar Alle ere Christne, er eo ipso Christendommen ikke til. 6) Et Dyrer i Trods — Et Dyrer i Hylserie eller om Affaldet fra Christendom. 7) En Eeds Afslæggelse eller det Officielle: det Personlige. 8) Nymdens religiøse Betyggelser (Garantier). 9) „Vogter Eder for dem, som gjerne gaae i lange Klæder.“ (Mc. 12, 38; Luc. 20, 46.) (dateret „15 Juni 55“.)
72. 1855. ¹³/₈. ¹¹/₈. **Diebliffet** Nr. 3. Anden Udgave udsolgt, see ¹⁵/₄ 1856.
73. 1855. ¹⁶/₈. ¹⁷/₈. **Diebliffet** Nr. 4. Anden Udgave udsolgt, see ¹⁵/₄ 1856.
19. 1855. trykt ¹⁶/₈. **Begrebet Angest.** Anden Udgave. 1 Ark. 12 Ef.
75. 1855. ²³/₈. ²⁴/₈. **Diebliffet** Nr. 6. 23 August 1855. 1 Ark 10 Sider. 1 Ark. Første Udgave udsolgt, see ¹¹/₁₂.
 1) Kort og Spidst. 2) Afstands-Maal; og herved igjen om den egentlige Vansteliabed jeg har at kæmpe med (hvor han betegner sin Stilling til Monster og Grundvig). 3) Frygt meest af Alt at være i en Vildfarelse! 4) At vi, at „Christenbed“ slet ikke kan uilegne sig Christi Forjættelser; thi vi, „Christenbed“, ere ikke der, hvor Kristus og det nye Testamente fordrer, at man skal være for at være Christen. 5) Hvad siger Brand-Majoren? 6) Smaa-Bemærkninger. I en Anm. S. 15 siger han: „Derfor kalder jeg mig heller ikke endnu en Christen, nei jeg er endnu langt tilbage. Men eet Fortrim har jeg fremfor hele den officielle Christendom (der ovenikjøbet er ved Ed forpligtet paa det nye Testamente!): jeg angiver sandt, hvad Christendom er, altsaa jeg tillader mig ikke at forandre, hvad Christendom er, og jeg angiver sandt, hvorledes jeg forholder mig til hvad Christendom er, altsaa jeg deeltager ikke i at forandre hvad Christendom er, for ved Hjælp deraf at staffe Millioner Christne.“
76. 1855. ²⁹/₈. ³¹/₈. **Diebliffet** Nr. 7. 30 August 1855. 3 Ark. 30 Ef. Første Udgave udsolgt, see ²⁹/₁₁.
 1) Hvorfor elsker „Mennesket“ fremfor Alle „Digteren“? og Hvorfor er, gndeligt, just „Digteren“ den Allerfarligste? 2) Menneske-Rijeriet. 3) Hvad man saadan kalder en Christen (som Daaben og Navveren). 4) „Først Guds Rige.“ Et Slags Novelle. 5) At „Christenbed“ er fra Slægt til Slægt et Samfund af Ikke-Christne; og Formelen, hvorefter dette foregaar. 6) Confirmtionen og Vielsen; christeligt Comedie Spil eller Det, som værre er. 7) At den, især i Protestantismen, saa meget prisste det chri-

fielige Familie Livs christelige Verne Opdragelse er, christeligt, baseret paa en Regu, idel Regu. 8) Sandheden af „Præstens“ Betydning for Samfundet. 9) En den Interesse, der vises min Sag.

77. 1855. ^{29/a.} ^{3/g.} **Guds Uforanderlighed.** En Tale af E. A. 1½ Ark. 1 Ark.

Dedication til sin Fader; dateret „3 Aug. 1855.“ Forordet (dateret „D. 5te Mai 1851.“) oplyser, at denne Tale er holdt i Citadellens Kirke „den 18de Mai 1851“, til „den første Text Jac. 1, 11—21, han havde benyttet, senere senere fremdraget og nu vendt tilbage til.“

78. 1855. ^{12/g.} ^{13/g.} **Diebliffet** Nr. 8. 11 Septbr. 1855. 2 Ark. 20 Ek. Første Udgave udsolgt, see ¹⁸/₁₂.

1) Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende. 2) en Ann. S. 3 siger han: „Denne Artikel er fra 1853, kun . . . jeg nu bist og her har sluttet nogle Linier ind eller forandret et Ord; men Artiklen selv er fra 1853. Hvorledes jeg demmer dens Slutning betragende, vil Læseren vide af min Artikel i „Fædrelandet“: „Til det nye Spil af Indrøvelse i Christendom.““ 2) Man lever kun een Gang. 3) En Evighed til at fortryde. 4) Hvad der evigt lader sig erindre? 5) Et Billede paa Livet, og, et Billede af Livet. 6) Den guddommelige Nærværelighed. 7) Skjælv — thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre!

79. 1855. ^{24/g.} ^{25/g.} **Diebliffet** Nr. 9. 24 Septbr. 1855. 1½ Ark. 12 Ek. Første Udgave udsolgt, see ¹⁸/₁₂.

1) Misaa saaledes staaer Sagen (dateret: „Den 31te Mai 1855.“) Her hedder det: „Den ene Part er et Menneske, der ved sin mangeaarige Forfatter-Virkombed, sin hele Tilværelse som offentlig Personlighed afgiver Betryggelsen (Garantien) for at være som alle Mænge, maaskee som ingen Anden her i Landet, berettiget til at tale med om, hvad Christendom er. Den anden Part er Geistligheden, som først var erdrüg nok, saa længe det gjaldt om dette Næmme at benytte den Umstændighed, at en Videt maatte omtales, til at hidsæ Freuentimmer og Vern ved Grav-Declamationer; men som derpaa, da Sagen blev alvor, paa Frent iagttog den dybeste Tausbed, men er — med Sandhedsvidners Mod! — i Skuldbed maaskee desto snakkommere. Angrebet paa mig — til Bedste for „Sandhedsvidnerne“, hvis Tausbed, fortjent, derved ret stilles til Etne — besørges saa af „Kjøbenbarnsposten“ og „Slovevosten“; og er den dræbende Spids (Pointe) i dette Angreb, at jeg hedder Zeren. Der mangler nu blot Set, at ogsaa Sandhedsvidneret Villey Martensen — hvis der slulde blive et nyt Hurlumhei, saa Bisoppen, „ligesom Drengene Nytaarsaften, kunde mene at see sit Zuit“ — skriver en Artikel imod mig, hvori Pointen er, at jeg hedder Zeren: saa maa jeg segne, ligge under for denne Sandhedens Magt, jeg forgyvedes vil søge at modstaae; thi sandt er det, jeg hedder Zeren“. 2) At Idealerne stulle forlundes — ellers er Christendommen i dybeste Grund forfattet. 3) En Tosis Livslede. 4) Vær Fiat — og Du skal see, alle Vansteligheder forsvinde! 5) At Præsterne ere Menneske-Verer, og paa den afsyeligste Maade. 6) Præsten ikke blot beviser Christendommens Sandhed, men han modbeviser den med det Samme.

Efter Forfatterens Død.

68. 1855. ²⁹/₁₁. ³⁰/₁₁. Diebliffet Nr. 1. Tredie Udgave.
74. 1855. ²⁹/₁₁. ³⁰/₁₁. Diebliffet Nr. 5. Anden Udgave.
76. 1855. ²⁹/₁₁. ³⁰/₁₁. Diebliffet Nr. 7. Anden Udgave.
70. 1855. ¹¹/₁₂. ¹²/₁₂. Diebliffet Nr. 2. Tredie Udgave.
75. 1855. ¹¹/₁₂. ¹²/₁₂. Diebliffet Nr. 6. Anden Udgave.
78. 1855. ¹⁸/₁₂. ¹⁹/₁₂. Diebliffet Nr. 8. Anden Udgave.
79. 1855. ¹⁸/₁₂. ¹⁹/₁₂. Diebliffet Nr. 9. Anden Udgave.
80. 1856. ²/₁ Et Brev fra E. K. (offentliggjort af J. L. Heiberg.) „Kjøbenhavnsreften“ Nr. 1.
72. 1856. ¹⁵/₄. ¹⁶/₄. Diebliffet Nr. 3. Tredie Udgave.
73. 1856. ¹⁶/₄. ¹⁶/₄. Diebliffet Nr. 4. Tredie Udgave.
46. 1856. ²¹/₆. ²⁶/₆. Til Seloprovelse, Samtiden anbefalet. Tredie Udgave.
40. 1857. ³/₈. ⁵/₈. „Hpperstepræsten“ — „Solderen — „Synderinden.“ Anden Udgave.
12. 1857. trykt ⁹/₉ Frygt og Bæven. Anden Udgave.
1. 2. 3. 4. 7. 9. 11. 24. 26. 27. 33—36. 43. 47—66. 69 & 80. 1857. ¹¹/₁₁. E. Kierkegaards **Bladartikler**, med Bilag samlede efter Forfatterens Død, udgivne af H. Nielsen, Professor i Philisophien ved Kjøbenhavns Universitet. 19 $\frac{1}{2}$ Ark. 10 Mk.

Under Pressen.

23. **Stadier paa Livets Vej**, Studier af Forskjellige. Anden Udgave, almindelig Octavformat.

Derester paabegyndes Trykningen af:

30. **Opbyggelige Taler** i forskjellig Mand. Anden Udgave.
39. **Sygdommen til Døden.** Anden Udgave.

B
4372
A5N5
1857

Kierkegaard, Soren Aabye
Bladartikler

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

